

Lisanslama Sınavları Çalışma Kitapları

KURUMLARDA VE SERMAYE PİYASASINDA VERGİLENDİRME

Ders Kodu: 1013
Sermaye Piyasası Faaliyetleri Düzey 3 Sınavı,
Türev Araçlar Sınavı

Lisanslama Sınavları Çalışma Kitapları

KURUMLARDA VE SERMAYE PİYASASINDA VERGİLENDİRME

Ders Kodu: 1013

Sermaye Piyasası Faaliyetleri Düzey 3 Sınavı,

Türev Araçlar Sınavı

Prof. Dr. Barış Sipahi

Doç. Dr. Serhat Yanık

Bu kitabın tüm yayın hakları Sermaye Piyasası Lisanslama Sicil ve Eğitim Kuruluşu A.Ş.'ye aittir. Sermaye Piyasası Lisanslama Sicil ve Eğitim Kuruluşu A.Ş.'nin izni olmadan hiç bir amaçla çoğaltılamaz, kopya edilemez, dijital ortama (bilgisayar, CD, disket vb) aktarılamaz.

Ekim 2014

SINAV ALT KONU BAŞLIKLARI

1. Kurumlarda ve Sermaye Piyasasında Vergilendirme

- 1.1. Kurumlar Vergisi Kanunu
- 1.2. Sermaye Piyasası Araçlarının Vergilendirilmesi
- 1.3. Sermaye Piyasası Kurumlarının Vergilendirilmesi

İçindekiler Tablosu

1. KURUMLAR VERGİSİ KANUNU VE SERMAYE PİYASASI KURUMLARININ VERGİLENDİRİLMESİ	6
1.1 Vergi Hukukuna İlişkin Temel Kavram ve Tanımlar	10
1.2 Kurumlar Vergisi Kanunu ve Sermaye Piyasası Kurumlarının Vergilendirilmesi	27
1.2.1 Tam Mükellef Kurumlar	27
1.2.1.1 Kurumlar Vergisi Mükellefleri	27
1.2.1.2 Kurum Kazancı ve İstisnalar	28
1.2.1.3 İndirimler	39
1.2.1.4 İndirilecek Giderler	43
1.2.1.5 Kanunen Kabul Edilmeyen İndirimler	45
1.2.1.6 ZARAR MAHSUBU	46
1.2.1.7 Devir, Bölünme Ve Hisse Değişimi	47
1.2.1.8 Örtülü Sermaye – Örtülü Kazanç	50
1.2.1.9 Beyan ve Ödeme	63
1.2.2 Dar Mükellef Kurumlar	63
2. SERMAYE PİYASASI ARAÇLARININ VERGİLENDİRİLMESİ.....	66
2.1 Finansal Araçlar	66
2.2 Finansal Araçlardan Elde Edilen Gelirlerin Sınıflandırılması	67
2.3 Menkul Sermaye İratları	68
2.3.1 Tanımı	68
2.3.2 Menkul Sermaye İratlarının Vergilendirilmesi	69
2.3.3 Menkul Sermaye İradı Sayılmayan Gelirler	69
2.3.4 İndirim oranı uygulaması	70
2.3.5 İndirilecek giderler	71
2.3.6 GVK Geçici 67’nci Madde Kapsamında Menkul Sermaye İratları	71
2.4 Değer Artışı Kazançları	72
2.4.1 Değer Artışı Kazançlarının Vergilendirilmesi	72
2.4.2 Elden Çıkarma	73
2.4.3 Değer Artışının Tespiti	73
2.4.4 İndirilecek Giderler	73

2.4.5 ÜFE Endekslemesi	74
2.4.6 Zarar Mahsubu	74
2.4.7 GVK Geçici 67'nci Madde Kapsamında Değer Artış Kazançları	75
2.5 Uygulanacak Vergileme Rejimi	75
2.6 Olağan Vergileme Rejimi Kapsamında Finansal Araçlardan Elde Edilen Gelirlerin Vergilendirilmesi	77
2.6.1 Tam Mükellef Gerçek Kişiler	77
2.6.1.1 Hisse Senetlerinden Elde Edilen Gelirler	77
2.6.1.2 Devlet ve Özel Sektör Tahvil ve Bonolarından Elde Edilen Gelirler	86
2.6.1.3 Kira Sertifikalarından Sağlanan Gelirler	92
2.6.1.4 Ters Repo İşlemi Sonucunda Elde Edilen Gelirler	94
2.6.1.5 Mevduat Faiz Gelirleri	95
2.6.1.6 Menkul Kıymet Yatırım Fonu Katılma Belgelerinden Elde Edilen Kâr Payları	96
2.6.1.7 Borsa Yatırım Fonlarının Alım Satımından Elde Edilen Kazançlar	97
2.6.1.8 MKYO, RSYO, GYO'dan Elde Edilen Kâr Payları	98
2.6.1.9 Varantların Vergilendirilmesi	98
2.6.2 Dar Mükellef Gerçek Kişiler	99
2.6.2.1 Hisse Senetlerinden Elde Edilen Gelirlerin Vergilendirilmesi	100
2.6.2.2 Devlet ve Özel Sektör Tahvil ve Bonolarından Elde Edilen Gelirlerin Vergilendirilmesi	102
2.6.2.3 Kira Sertifikalarından Sağlanan Gelirler	104
2.6.2.4 Ters Repo İşlemi Sonucunda Elde Edilen Gelirlerin Vergilendirilmesi	105
2.6.2.5 Mevduat Faiz Gelirlerinin Vergilendirilmesi	106
2.6.2.6 Menkul Kıymet Yatırım Fonu Katılma Belgelerinden Elde Edilen Kâr Paylarının Vergilendirilmesi	107
2.6.2.7 Borsa Yatırım Fonlarının Alım Satımından Elde Edilen Kazançların Vergilendirilmesi	107
2.6.2.8 MKYO, RSYO, GYO'dan Elde Edilen Kar Paylarının Vergilendirilmesi	108
2.6.2.9 Varantların Vergilendirilmesi	108
2.6.2.10 Vadeli İşlem ve Opsiyon Sözleşmelerinin Vergilendirilmesi	109
2.7 Kurumlar Tarafından Menkul Kıymetlerden Elde Edilen Gelirlerin Vergilendirilmesi	109
2.7.1. TAM MÜKELLEFLER KURUMLAR	110

2.8 Menkul kıymetler ve diğer sermaye piyasası araçlarının elden çıkarılması ve elde tutulması sürecinde elde edilen gelirler üzerinden yapılacak tevkifat	126
2.8.1 Tevkifat yapmakla sorumlu olanlar	126
2.8.1.1 Saklamacı kuruluşların tevkifat sorumluluğu	128
2.8.1.2 İzlenecek yöntem	129
2.8.1.3 Başka saklamacı kuruluşa virman	130
2.8.1.4 Tahsiline aracılık ettikleri gelirler	130
2.8.1.5 Tezgâhüstü işlemlerde tevkifat	131
2.8.1.6 Takasbank-Merkezi Kayıt Kuruluşu dışındaki saklamacı kuruluşlardan saklama hizmeti alan yatırımcı talimatlarını yerine getiren banka ve aracı kurumların yapacağı işlemler	132
2.8.1.7 Beyan ve ödeme	133
2.8.2 Gelirleri üzerinden tevkifat yapılacaklar	133
2.8.3 Tevkifata tabi gelirler	134
2.8.3.1 Genel düzenleme	134
2.8.3.2 Genel düzenlemenin istisnaları	135
2.8.4 Tevkifat matrahının tespiti	137
2.8.4.1 Alım-satım işlemlerinde tevkifat matrahı	137
2.9 Yatırım fon ve ortaklıklarının vergilendirilmesi	171
2.9.1 Türkiye'ye yerleşik olan yatırım fon ve ortaklıklarının vergilendirilmesi:	171
2.9.2 Dar mükellefiyete tabi yatırım fonlarının vergilendirilmesi	173

1. KURUMLAR VERGİSİ KANUNU VE SERMAYE PİYASASI KURUMLARININ VERGİLENDİRİLMESİ

Giriş

Türk Vergi Sistemi vergi kaynakları açısından dört ana grup üzerine oturtulmuştur. Buna göre kişilerin elde ettiği gelirler ve kurumların elde ettiği safi kurum kazançları üzerinden, mal teslimleri ve hizmet ifalarından, işlemlerden ve servet üzerinden vergi alınmaktadır.

Temel Esaslar

Gelişmiş ülkelerin çoğunda olduğu gibi¹, ülkemizde de kural olarak gelir üzerinden alınan vergilerde yıllık safi (net) kazancın beyan esasında² vergilendirilmesi prensibi geçerli olmakla birlikte, bazı mükellefler ve bazı gelirler için kaynakta kesinti suretiyle tahsil edilen vergi (stopaj) nihai vergi olmaktadır. Gelişmiş ve gelişmekte olan ülkelerde finansal araçlardan elde edilen gelirlerde temel esas safi kazancın beyan esası ile vergilenmesi olmakla birlikte bazı ülkelerde gelir üzerinden vergileme yerine işlem üzerinden vergileme esası benimsenmiştir. Ülkemizde finansal araçlardan elde edilen gelirlerde de kural olarak yıllık safi kazancın beyan esası ile vergilendirilmesi prensibi geçerlidir.

Ancak, 31.12.2004 tarihinde Gelir Vergisi Kanununa 5281 sayılı Kanunun³ 30'uncu maddesiyle eklenen ve 1.1.2006 tarihinden itibaren yürürlükte olan geçici 67'nci madde (bundan böyle “geçici 67'nci madde” olarak anılacaktır) ile bazı finansal araçlardan elde edilen bazı gelirlerde %0, %10 ve %15 nispetinde ve bazı mükellefler için nihai vergileme

¹ Faruk SABUNCU – Filiz KESKİN, Gerçek Kişilerde Para ve Sermaye Piyasası Araçlarından Elde Edilen Gelirlerin Vergilendirilmesi, Beta Yayınları, İstanbul, 2005., syf. 247-259.

² Gelir Vergisi Yasası'nın 85. maddesi hükmü gereği olarak, yükümlüler, söz konusu Yasa'nın ikinci maddesinde yazılı kaynaklardan bir takvim yılı içerisinde elde ettikleri kazanç ve iratları için, yasada aksine hüküm olmadıkça yıllık beyanname vermek zorundadırlar. Bu bağlamda bir yıl içerisinde elde edilen ve yıllık beyannameye dahil edilmesi gereken gelirler bu beyanname üzerinde toplanır.

³ Ayrıca bu yasa ile Gelir Vergisi Kanunu'nun bazı hükümlerinde de önemli değişiklikler yapılmıştır.

olacak şekilde bir stopaj uygulaması getirilmiş bulunmaktadır. Bu uygulama yukarıda da söylediğimiz gibi bazı finansal araçlar için ve bazı gelirlere ilişkindir. Ayrıca, bu vergileme tüm mükellefler için nihai vergileme mahiyetinde değildir. Nihayet, anılan hüküm 31.12.2015 yılına kadar geçerli olmak üzere getirilmiştir. Bu maddenin uygulanmadığı hallerde Gelir Vergisi Kanunu ve Kurumlar Vergisi Kanunu'nun normal (geçici olmayan) hükümleri geçerlidir. Bu nedenlerle ülkemizde halen gelir üzerinden alınan vergilerde yıllık safi (net) kazancın beyan esasında vergilendirilmesi prensibinin geçerli olduğunu söyleyebiliriz.

Gerçek kişilerin vergilendirilecek gelirleri ve vergilendirme esasları Gelir Vergisi Kanununda, tüzel kişilerin vergilendirme esasları ise Kurumlar Vergisi Kanununda tanımlanmıştır. Gerçek kişilerin yıllık beyanname ile beyan ettikleri gelirleri Gelir Vergisi Kanununda yer alan Gelir Vergisi tarifesi üzerinden vergilendirilir.

Ücretler için ayrı tarifeye son verilerek tek tarife uygulamasına geçişi öngören düzenleme Anayasa Mahkemesi iptal davasına konu edilmiş ve Anayasa Mahkemesi söz konusu yasal düzenlemeyi, Anayasaya aykırı bularak iptal etmiştir.

Konuyla ilgili yasal düzenlemeyi de içeren 6009 Sayılı Gelir Vergisi Kanunu ile Bazı Kanun ve Kanun Hükmünde Kararnamelerde Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun ("6009 Sayılı Kanun") 23.07.2010 tarihinde TBMM'de kabul edilerek yasalaşmış olup 01.08.2010 tarih ve 27659 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanarak yürürlüğe girmiştir.

2014 takvim yılı ücret gelirlerinin vergilendirilmesinde esas alınmak üzere aşağıdaki tutarlar belirlenmiştir.

11.000 TL'ye kadar	% 15
27.000 TL'nin 11.000 TL'si için (1.650 TL) fazlası	% 20
60.000 TL'nin 27.000 TL'si için (4.850 TL) fazlası	% 27
60.000 TL'den fazlasının 60.000 TL'si için (13.760 TL) fazlası	% 35

Çalışanlarda 3.cü dilim 97.000 TL dir.

97.000 TL'den fazlasının 97.000 TL'si için (23.750 TL) fazlası %35

Öte yandan, Kurumlar vergisi oranı ise %20'dir.

Bazı gelir unsurlarına sahip bulunan gelir vergisi yükümlüleri ile kurumlar üçer aylık dönemler halinde geçici vergi ödemekle yükümlüdürler. Geçici vergiler yıllık beyanname üzerinden ödenecek olan gelir ve kurumlar vergilerinden indirilebilmektedir.

Aynı şekilde tevkifat suretiyle vergilendirilenler de kendilerinden kesinti suretiyle alınan vergileri eğer bu gelirlerini beyan etmek zorundalar ise, beyanname üzerinden hesaplanacak olan gelir vergisinden indirebilme, yani mahsup edebilme olanağına sahiptirler. Ancak bazı hallerde kesinti yani stopaj (tevkifat) suretiyle ödenen vergiler, bu vergiye muhatap olanların üzerinde kalabilmekte, yani nihai (son) vergi haline dönüşebilmektedir.

“Mal ve hizmetlerden Alınan Vergiler” içerisinde yer alan Banka ve Sigorta Muameleleri Vergisi (“BSMV”) yasal tanımlama ile bu vergiye tabi olanların “lehlerine kalan paralar” üzerinden alındığından, bazı kurumlar vergisi yükümlülükleri ayrıca BSMV'nin de muhatabı olmaktadır.

Sermaye Piyasasına Yönelik Vergisel Teşvikler

Zaman içerisinde bazı uygulamalar açısından vergisel yönden sağlanan bağışıklıklar tasarruf sahiplerine belli ve geçici fırsatlar yaratırken, yine zaman zaman getirilen düzenlemeler bu alandaki gelişmeleri çok yönlü etkileyebilmektedir.

Tasarrufların güvenli bir şekilde ekonomik yaşama katkı sağlar hale getirilebilmesi için sermaye piyasaları'nın oluşması ve gelişmesi kaçınılmaz bir hedef olmalıdır. Bu bağlamda

sermaye piyasası'nın oluşumunu ve gelişimini olumsuz etkileyecek düzenlemelerden kaçınılması gerekmektedir. Özellikle küreselleşen bir ekonomik düzenin giderek güçlenmekte olduğu günümüzde sermaye piyasası işlemlerinin vergilendirilmesinde, uluslararası uygulamalarla uyumlu bir vergileme rejiminin mevcudiyeti son derece önemlidir.

Bu nedenle sermaye piyasası işlemlerinde vergisel istikrarın sağlanması, bu alanın oynak vergi uygulamalarına muhatap edilmemesi ve vergileme rejiminin diğer ülkelerin vergi mevzuatından önemli farklılıklar göstermemesi gelişmenin temel unsurlarındandır.

Ülkemizde de sermaye piyasasının oluşturulması ve geliştirilmesi için çalışmaların başladığı 1982 yılından bugüne kadar geçen zamanda, piyasanın gelişmesini teşvik etmek amacıyla arz ve talep yönlü çeşitli vergi teşvikleri uygulanmıştır. Arz yönlü teşvikler halka açık şirketlerin sayısını artırarak daha fazla (çeşit ve miktarda) sermaye piyasası aracının sermaye piyasasından temin edilebilmesini amaçlarken, talep yönlü teşvikler doğrudan yatırımcılara yöneliktir. Sermaye piyasalarının gelişiminde arz yönlü teşvikler özellikle piyasanın gelişme sürecinin başlarında ve ortakların hisse senedi veya tahvillerini halka arz etmede isteksiz oldukları dönemlerde önemli olmuştur. Söz konusu teşvikler sermaye piyasalarının sağlıklı bir şekilde oluşabilmesi ve gelişebilmesi için önemli etkiye sahip olmuşlardır. Tasarrufların sermaye piyasası araçlarına yatırılarak küçük tasarruf sahiplerinin iktisadi kalkınmaya etkin ve yaygın bir şekilde katılmasını sağlamaya yönelik vergisel teşvikler yanında, küçük tasarruf sahiplerinin daha etkin korunabilmesi için yatırım fon ve ortaklıkları gibi kollektif yatırım araçları teşvik edilmiş, kurumsal portföy yatırımlarının Türk sermaye piyasalarına yönlendirilebilmesi ve ülkemiz sermaye piyasalarının rekabet halinde bulunduğu diğer gelişmekte olan ülkeler ile bu alandaki rekabetini sürdürebilmesi için diğer ülkelerde olduğu gibi çeşitli vergi politikaları uygulanmıştır.

Ancak, geçici 67'nci madde ile farklı finansal araçlar üzerindeki vergi yükü kaldırılarak bütün araçlar üzerindeki yükler eşitlenmiş, kollektif yatırım araçlarının teşvik edilmesi yönündeki politika önemli ölçüde terk edilmiş, para ve sermaye piyasası araçları üzerindeki vergi yükleri

eşitlenmiştir. Böylece, ülkemizde sermaye piyasasının geliştirilmesi için uygulana gelen vergi politikasında önemli bir değişiklik meydana gelmiştir.

1.1 Vergi Hukukuna İlişkin Temel Kavram ve Tanımlar

Anayasa'nın 73'üncü maddesi gereği “*Herkes, kamu giderlerini karşılamak üzere mali gücüne göre, vergi ödemekle yükümlüdür.*

Vergi yükünün adaletli ve dengeli dağılımı, maliye politikasının sosyal amacıdır.

Vergi, resim, harç ve benzeri mali yükümlülükler kanunla konulur, değiştirilir veya kaldırılır.

Vergi, resim, harç ve benzeri mali yükümlülüklerin muaflık, istisnalar ve indirimiyle oranlarına ilişkin hükümlerinde kanunun belirttiği yukarı ve aşağı sınırlar içinde değişiklik yapmak yetkisi Bakanlar Kuruluna verilebilir.”

Vergilendirme konusunun ve Anayasal vergi ödevinin tam olarak anlaşılabilmesi için konu ile ilgili bazı temel tanım ve kavramlar ile hukuki düzenlemelerin bilinmesi gerekmektedir.

Gelir vergisi modeli vergilemede evrensel olarak benimsenmiş ilkelerin başında “**verginin ödeme gücüne oranlı olması**” yer almaktadır. Çünkü, aynı ekonomik koşullarda olan kişilerin aynı oranda vergilendirilmesi (**yatay adalet** – horizontal equity). Ülkemizde kurumlar vergisi oranı % 20 olup, yatay adalete örnek olarak verilebilir. Hangi kaynaktan elde edilmiş olursa olsun 100'er liralık kazanca sahip olan iki kişinin aynı miktarda vergi ödemeleri ve farklı ekonomik güce sahip olanların farklı oranlarda vergilendirilmesi (**dikey adalet** - vertical equity), yani çok geliri (ödeme gücü) olanın çok, az geliri olanın az vergi ödemesi, adil bir vergileme sistemi ve verginin **dengeleyici bölüşüm işlevi** için gerekli görülür. Bu nedenledir ki, bugün dünyada gelir vergilemesinde yaygın biçimde “**artan oranlı**

vergi tarifesı” uygulanmaktadır. Bu ilke vergide adaleti sağlamak amacıyla düşünölmüştür.⁴ Gelir vergisi Kanununun 103. Maddesinde yer alan tarife dikey adalete örnek olarak verilebilir.

Temel Kavramlar ve Tanımlar

Verginin Konusu: Vergi kamu giderlerini karşılamak üzere devletin, vergileme yetkisine dayanarak ve tek taraflı olarak kişilerin gelir ve servetlerinden aldığı ekonomik değerdir. Verginin konusu, üzerine konulduğu ve doğrudan veya dolaylı olarak kaynağını oluşturduğu iktisadi unsurlardır. Bu unsular bazen gelir (örneğin, gelir vergisi, kurumlar vergisi), bazen bir işlem (örneğin, BSMV), bazen de bir kağıt/belge (örneğin, damga vergisi) olarak karşımıza çıkar.

Verginin Türleri:

- Dolaylı-Dolaysız vergiler
 - Dolaysız vergi – Gelir ve kurumlar vergisi gibi
 - Dolaylı vergi – KDV gibi
- Gelir üzerinden alınan vergiler
- Harcamalar/İşlemler/Kağıtlar üzerinden alınan vergiler
 - KDV
 - BSMV
 - Damga Vergisi
 - Harçlar
- Servet üzerinden alınan vergiler
 - Veraset ve İntikal Vergisi

⁴ Umurcan GAGO, Tax and the City, Dünya Gazetesi, 3 Ekim 2007.

Matrah: Verginin üzerinden hesaplandığı değer ve miktardır. Diğer birdeyişle, vergi ölçüsünün veya nispetinin uygulandığı iktisadi veya teknik bir varlıktır. Gelir vergisi için, gelire giren her türlü kazanç ve iratlar, Kurumlar Vergisi için, her türlü kurum kazancı, Katma değer Vergisi için; her türlü mal ve hizmet teslimlerine ilişkin bedel, verginin matrahını teşkil etmektedir.

Mükellefler (Yükümlü) : Vergi yasalarına göre kendisine vergi borcu yüklenebilen gerçek ve tüzel kişilere mükellef denilmektedir. Başka bir deyişle mükellef gelirin gerçek sahibi olan kişi veya kurumdur (beneficial owner of income). Mükellefiyette anayasadaki eşitlik ilkeside göz önünde bulundurularak din, dil, ırk ayrımı söz konusu değildir.

Vergi Sorumlusu : Verginin ödenmesi bakımından, alacaklı vergi dairesine karşı muhatap olan kişiler vergi sorumlusudur. Birden fazla kişinin borçtan sorumlu tutulması halinde bu duruma zincirleme (müteselsil) sorumluluk denir.

Vergi Ehliyeti : Mükellefiyet ve vergi sorumluluğu için yasal ehliyet şart değildir. medeni haklardan yararlanma ehliyetine sahip olmak yeterlidir. Bu konuda ayrıca medeni hakları kullanma ehliyetine sahip olmayı aramaya gerek yoktur. Örneğin; anne karnında bulunan bir kişi dahi sağ olarak doğmak şartıyla vergi mükellefi olabilir yada aynı biçimde temyiz kudreti olmayan kişiler de vergi mükellefi olarak kabul edilir.

Vergiye Doğuran Olay : Vergi alacağı vergi yasalarının vergiyi bağladıkları olayın vukuu veya hukuki durumun tekemmülü (oluşumu) ile doğar. Vergi alacağı mükellef bakımından vergi borcunu oluşturur. Vergiyi doğuran olayın kanunlarla yasak edilmiş bulunması mükellefiyeti ve vergi sorumluluğunu kaldırmaz.

Tarih : Verginin tarhı, vergi alacağının yasalarda gösterilen matrah ve nispetler üzerinden vergi dairesi tarafından hesaplanarak bu alacağı miktar itibariyle tespit eden idari işlemdir.

Beyana Dayalı Tarh: Matrah, mükellef tarafından tespit edilir ve tespit edilen matrah bir beyanname ile vergi dairesine verilir. Bu tür beyan üzerine alınan vergilerde tarh işlemi, vergi dairesi tarafından yapılır.

İkmalen Vergi Tarhı: Her ne şekilde olursa olsun bir vergi tarh edildikten sonra, bu vergiye ilişkin olarak meydana çıkan defter, kayıt ve belgelere veya kanuni ölçülere dayanılarak miktarı tespit olunan matrah veya matrah farkı üzerinden alınacak verginin tarh edilmesidir.

Resen Vergi Tarhı: Vergi matrahının tamamen veya kısmen defter, kayıt ve belgelere veya kanuni ölçüleri dayanılarak tespit edilememesi hallerinde yapılır. Bu durumlarda tarhiyat, takdir suretiyle tespit edilmiş matrahlar üzerinden yapılır. İlke olarak, resen takdir yetkisi takdir komisyonlarına aittir. Takdir komisyonlarının yanında, vergi inceleme elemanlarının da takdir yetkisi bulunmaktadır.

Verginin idarece Tarhı: İkmalen ve resen tarhiyat kapsamına girmeyen hallerde ve zamanında normal şekilde tarh edilemeyen vergilerin idarece belirli matrahlar üzerinden tarh edilmesidir. Bu tarh usulünün uygulama alanı oldukça sınırlıdır.

Tebliğ : Vergilendirmeyi ilgilendiren ve hüküm ifade eden hususların yetkili makamlar tarafından yükümlüye veya ceza sorumlusuna yazı ile bildirilmesine “Tebliğ” denilmektedir.

Tahakkuk : Verginin tahakkuku, tarh ve tebliğ edilen bir verginin ödenmesi gereken safhaya gelmesidir. Vergi kanunlarına göre beyan üzerinden alınan vergiler tahakkuk fişi ile tarh ve tahakkuk ettirilir.

Tahsil : Verginin tahsili kanununa uygun surette ödenmesidir.

Vergi Kesenlerin Sorumluluğu : Yaptıkları veya yapacakları ödemelerden vergi kesmeye mecbur olanlar, verginin tam olarak kesilip ödenmesinden ve bununla ilgili diğer ödevleri

yerine getirmekten sorumludur. Bu sorumluluk, bunların ödedikleri vergilerden dolayı asıl mükelleflere rucu etmek hakkını kaldırmaz. (Vergi Usul Kanunu Madde:11) Dar mükellefiyette, mükellefin daimi temsilcisi mevcut değilse, kazanç ve iratları yabancı kişiye sağlayanlar “tarhiyatın muhatabı” olacaklardır. (Gelir Vergisi Kanunu Madde:107/4)

Tevkifat (stopaj) : Gelir Vergisi Yasası’nın 94’üncü maddesinde sayılan gelir türleri üzerinden, yasa maddesinde yer alan ve Bakanlar Kurulu tarafından belirlenmiş oranlarda yapılan kesinti, gelir vergisi tevkifatı olarak adlandırılır. Menkul sermaye iratları genellikle gelir vergisi tevkifatına tabi tutulmaktadır.

Muafiyet : Elde ettiği kazanç ve iratlar nedeniyle vergi yükümlüsü olması gereken kişi ve kurumların, ilgili vergi yasalarında yer alan özel hükümlerle vergi dışı bırakılmasıdır. Muafiyet mükellefiyete uygulanır.

İstisna : Vergiye tabi olması gereken bir olayın veya bir gelirin, ya tamamen ya belli bir miktar (tutar) yahut oransal olarak hesaplanan kısmının vergi dışı bırakılmasıdır. İstisna sadece işlem veya olaya uygulanır.

Tam Mükellef (Yükümlü) : Mükellefler vergilendirilme şekilleri açısından TAM ve DAR mükellef olmak üzere ikiye ayrılırlar. Bu ayrım nedeniyle tam mükellefler Türkiye içinde ya da dışındaki tüm gelirleri üzerinden Türkiye’de vergilendirilirken dar mükelleflerin sadece Türkiye’de elde ettikleri gelirleri Türkiye’de vergilendirilir.⁵

Dolayısı ile tam ve dar mükellef ayrımı önem kazanmaktadır. Vergi yasalarında tam ve dar mükellefiyet ayrımı “yerleşme esasına” dayanılarak yapılır.

⁵ Bu konuda ayrıntılı bilgi için bkz. Umurcan GAGO, Söyle bakalım Umurcan: Yabancılar vergilendirilmeli mi?, Dünya Gazetesi, 8 Ağustos 2007.

Gerçek kişilerde

Gelir Vergisi Yasası'nın 3'üncü maddesinde yer alan düzenleme gereği olarak aşağıda yazılı gerçek kişiler, Türkiye içinde ve dışında elde ettikleri kazanç ve iratların tamamı üzerinden vergilendirilirler.

- Türkiye'de yerleşmiş olanlar,
- Resmi Daire ve müesseselere veya merkezi Türkiye'de bulunan teşekkül ve teşebbüslere bağlı olup adı geçen daire, müessese, teşekkül ve teşebbüslerin işleri dolayısıyla yabancı ülkelerde oturan Türk vatandaşları,

Bu gibilerden bulundukları ülkelerde elde ettikleri kazanç ve iratlar dolayısıyla gelir vergisine veya benzeri bir vergiye tabi tutulmuş bulunanlar, mezkur kazanç ve iratları üzerinden Türkiye'de ayrıca vergilendirilmezler.

Türkiye'de Yerleşme:

Aşağıda yazılı kimseler Türkiye'ye yerleşmiş sayılır :

- *İkametgahı Türkiye'de bulunanlar, (ikametgah Medeni Kanun hükümlerine göre devamlı olarak oturulan yer olarak kabul edilir.)
- *Bir takvim yılı içinde Türkiye'de devamlı olarak altı aydan fazla oturanlar, (Geçici ayrılımlar Türkiye'de oturma süresini kesmez.)

Türkiye'de Yerleşme Sayılmayan Haller :

Aşağıda yazılı yabancılar, Türkiye'de altı aydan fazla kalsalar dahi, Türkiye'ye yerleşmiş sayılmazlar:

- *Belli ve geçici görev veya iş için Türkiye'ye gelen iş, ilim ve fen adamları, uzmanlar, memurlar, basın ve yayın muhabirleri ve durumları bunlara benzeyen diğer kimselerle tahsil veya tedavi veya istirahat veya seyahat amacıyla gelenler,

*Tutukluluk, hükümlülük veya hastalık gibi elde olmayan sebeplerle Türkiye’de alıkonulmuş veya kalmış olanlar,

Tüzel kişilerde

Kurumlar Vergisi Kanunu’nun 3’üncü maddesi uyarınca da kanuni veya iş merkezleri Türkiye’de bulunan kurumlar vergisi mükellefleri tam mükellef sayılırlar.

Kanuni merkez:

Kanuni merkezden maksat, vergiye tabi kurumların esas nizamname veya mukavelenamelerinde veya teşkilat kanunlarında gösterilen merkezdir.

İş merkezi:

İş merkezinden maksat, iş bakımından muamelelerin bilfiil toplandığı ve idare edildiği merkezdir.

ÖRNEK:

Tam mükellef gerçek kişi Ümit, İMKB’de hisse senedi piyasası işlem yapmak suretiyle geçimini sağlamaktadır. Elde ettiği kazançlar üzerinden uygulan vergilemeden kaçınmak amacıyla Bahama Adaları’nda paravan bir şirket kurar. Şirketin esas sözleşmesinden adresi Bahama Adaları olarak gösterilmiştir. Bu şirketin personeli bulunmamaktadır. İsviçre’deki bankası üzerinden bu şirkete sermaye koyar. Şirketin tek faaliyeti İMKB hisse senedi piyasasında işlem yapmaktır. Ümit yönetici ortak sıfatıyla şirketi tüm işlemlerde temsil etme yetkisine sahiptir ve tüm yatırım kararlarını Üsküdar’daki evinden alır ve uygular. Bu şirketin İMKB’de yaptığı hisse senetleri satış işlemleri ile ilgili olarak yapılan incelemede, şirketin “dar mükellef kurum” olduğu savunulmuştur. Sizce, bu savunma kabul edilebilir mi? Neden?

Dar Mükellef (Yükümlü): Türkiye’de yerleşmiş olmayan gerçek kişiler ile kanuni ve iş merkezlerinden her ikisi de Türkiye içinde bulunmayan kurumlar vergisi mükellefleri sadece Türkiye’de elde ettikleri kazanç ve iratlar üzerinden vergilendirilirler.

ÖRNEK:

Danimarka’da da işleri bulunan ve yıl içinde belli dönemlerde orada bulunan ancak devamlı oturmak ve yerleşmek amacıyla Türkiye’de evi bulunan Bay A (Türk ya da yabancı olması fark etmeden) bir takvim yılı içinde elde ettiği menkul kıymet alım satım kazancı yanında Danimarka’da bir bankada bulunan mevduatı üzerinden elde ettiği faiz kazancı üzerinden de Türkiye’de vergilendirilecekken; Türkiye’deki bir üniversitede ders vermek üzere “konuk profesör” olarak iki yıllığına İstanbul’a gelip yerleşen yabancı uyruklu Bayan B sadece Türkiye’de elde ettiği kazanç ve iratları üzerinden Türkiye’de vergilenecek, Bayan B’nin kendi ülkesindeki serbest meslek faaliyetinden elde ettiği kazancı Türkiye’de vergilendirilmeyecektir.

- Mukimlik Belgesi ve Çifte Vergilemeyi Önleme Anlaşmaları’nın uygulanması

Vergi Kimlik Numarası

Geçici 67’nci maddede düzenlenmiş olan tevkifat uygulamalarında, tevkifata konu geliri elde etmiş olan kişinin mukim olduğu ülke ile yapılmış ve yürürlükte olan Çifte Vergilendirmeyi Önleme Anlaşması hükümleri önem arz etmektedir.

Dar mükellef kişi/kurumların, Geçici 67’nci madde kapsamında Türkiye’deki finansal araçlara kendileri veya yurt dışındaki portföy yönetim şirketleri vasıtasıyla yatırım yapabilmeleri ve çifte vergilendirmeyi önleme anlaşmaları hükümlerinden yararlanabilmeleri için vergi kimlik numarası almaları gerekmektedir.

Vergi kimlik numarası alınabilmesi için dar mükellef gerçek kişilerin pasaportlarının noter onaylı bir örneği ya da vergi dairesi yetkililerince onaylanmak üzere, aslı ve fotokopisini, dar mükellef kurumların ise kendi ülkelerinde geçerli kuruluş belgesinin Türkiye'nin o ülkede bulunan temsilciliğince onaylı Türkçe bir örneğini veya yabancı dilde onaylı kuruluş belgesinin tercüme bürolarınca tercüme edilmiş Türkçe bir örneğini ilgili vergi dairesine ibraz etmeleri gerekmektedir. Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti vatandaşları için nüfus cüzdanının ibrazı yeterli olacaktır.

Ayrıca, bankalar ve aracı kurumlar ile saklamacı kuruluşlar kendilerine işlem yapmak için müracaat eden ancak vergi kimlik numarası ibraz edemeyen yabancı müşterileri için, 07/11/2003 tarih ve 48244 sayılı Genel Yazımız ekinde bulunan “Yabancılar İçin Vergi Kimlik Numarası Talep Formu”nu doldurmak suretiyle toplu olarak vergi kimlik numarası alabileceklerdir.

Bankalar ve aracı kurumların bu şekilde toplu olarak vergi kimlik numarası alabilmeleri için, dar mükellef gerçek kişi ve kurumlarca vergi dairesine sunulması gereken bu belgeleri, “Yabancılar İçin Vergi Kimlik Numarası Talep Formu”na ekleyerek İstanbul Vergi Dairesi Başkanlığı Boğaziçi Vergi Dairesi Müdürlüğü'ne göndermeleri gerekmektedir.

Mukimlik Belgesi

· Dar Mükellef Gerçek Kişi

Ülkemiz ile yapılan Çifte Vergilendirmeyi Önleme Anlaşmasının hükümlerinden yararlanmak suretiyle Türkiye’de elde ettiği kazançta tevkifat uygulanmamasını veya düşük oranda tevkifat uygulanmasını talep eden diğer ülke mukiminin, Anlaşmaya taraf devlette o dönemde mukim olarak tam mükellefiyet esasında tüm dünya kazançları üzerinden vergilendirildiğini belirten, Anlaşmanın 3’üncü maddesinde tanımlanan yetkili makam tarafından düzenlenerek imzalanmış mukimlik belgesinin aslını ve tercüme bürolarınca tercüme edilmiş örneğini

tevkifat uygulamasından önce ilgili vergi dairesine, banka ve aracı kurumlar vasıtasıyla veya doğrudan ibraz etmesi gerekmektedir. Tevkifat uygulamasından önce bu belgenin ibraz edilmemesi halinde Çifte Vergilendirmeyi Önleme Anlaşması hükümleri dikkate alınmadan uygulanmak suretiyle tevkifat yapılacaktır. Ancak bu durumda dahi sonradan söz konusu Mukimlik Belgesinin ibrazı ile Çifte Vergilendirmeyi Önleme Anlaşması hükümleri ve iç mevzuatımız hükümleri doğrultusunda yersiz olarak tevkif suretiyle alınan verginin iadesi talep edilebilecektir. Bu durumda iade işlemi, vergi dairesince, gelir sahibine ödenmek üzere tevkifatı yapmakla sorumlu olan banka ve aracı kurum adına yapılacaktır.

Maliye Bakanlığı gerekli gördüğü hallerde, Çifte Vergilendirmeyi Önleme Anlaşmaları hükümlerinden yararlanacak kişi ve kurumlardan, alım-satımını yaptıkları veya getirisini tahsil ettikleri Türk menkul kıymetleri bakımından, uygulanacak anlaşma hükümlerine göre gerçek hak sahibi (Beneficial owner) olduklarına dair ilgili ispat edici belgelerin ibrazını da isteyebilecektir. Bu belgeleri Maliye Bakanlığının tayin edeceği sürede ibraz etmeyen veya bu belgeler ile veya başkaca bir suretle gerçek hak sahibi olmadığı tespit edilenler bakımından zamanında tahakkuk ve tahsil edilmeyen vergiler için vergi ziyayı doğmuş sayılacaktır.

Öte yandan, dar mükellef gerçek kişilerin %0 oranında tevkifat uygulamasından faydalanabilmesi için yukarıda yapılan açıklamalar çerçevesinde vergi kimlik numarası almalarının yanısıra, Çifte Vergilendirmeyi Önleme Anlaşması olsun olmasın ilgili ülkenin yetkili makamları tarafından düzenlenerek imzalanmış mukimlik belgesinin aslının ve tercüme bürolarınca tercüme edilmiş örneğinin, banka ve aracı kurumlar vasıtasıyla veya doğrudan ilgili vergi dairesine (Boğaziçi Vergi Dairesi) ibraz edilmesi gerekmektedir. Anlaşması olsun olmasın ilgili ülkenin yetkili makamları tarafından

Mukimlik belgesi, dar mükellef gerçek kişiler tarafından her yıl yenilenecektir.

- Dar Mükellef Kurum

Dar mükellef kurumların da Çifte Vergilendirmeyi Önleme Anlaşması hükümlerinden faydalanabilmesi için yukarıda yer alan açıklamalar kapsamında mukimlik belgesi ibraz etmeleri gerekecektir. Ancak dar mükellef kurumlarda bir takvim yılına ilişkin mukimlik belgesinin, üç yılda bir yenilenmesi gerekecektir.

Dar mükellef kurumların söz konusu gelirlerine, % 0 oranında tevkifatın uygulanabilmesi için bu kurumların kendi ülkelerinde geçerli kuruluş belgesinin Türkiye'nin o ülkede bulunan temsilciliğince onaylı Türkçe bir örneğini veya yabancı dilde onaylı kuruluş belgesinin tercüme bürolarınca tercüme edilmiş Türkçe bir örneğinin ilgili vergi dairesine (Boğaziçi Vergi Dairesi) ibrazı yeterli sayılacaktır. Söz konusu belgelerin yenilenmesi konusunda bir açıklık bulunmamaktadır. İlgili tebliğlerde gerçekleştirilen yenilemeye ilişkin hükümlerin mukimlik belgesine dair olması sebebiyle kuruluş belgeleri için yenileme gerekmediği kanaatindeyiz.

Vergi Kimlik Numarası, Kuruluş ve Mukimlik Belgeleri yükümlülüklerine ilişkin özet tablo aşağıda yer almaktadır.

	Hangi Belge Gerekli		Ne Kadar Zamanda Yenilenecek	
	DM Gerçek Kişi	DM Tüzel Kişi	DM Gerçek Kişi	DM Tüzel Kişi
Çifte Vergilendirmeyi Önleme Anlaşması uygulanması için	1. Vergi Kimlik No 2. Mukimlik belgesi	1. Vergi Kimlik No 2. Mukimlik belgesi	Her yıl	3 yılda bir
Çifte Vergilendirmeyi Önleme Anlaşması yok ise (%0 Tevkifat Uygulanması için)	1. Vergi Kimlik No 2. Mukimlik belgesi	1. Vergi Kimlik No 2. Kuruluş belgesi	Her yıl	Gerekli Değil

Yıllık Beyanname : Yıllık beyanname, muhtelif kaynaklardan bir takvim yılı içinde elde edilen kazanç ve iratların bir araya getirilip toplanmasına ve bu suretle hesaplanan gelirin vergi dairesine bildirilmesine mahsustur.

Muhtasar Beyanname : Muhtasar beyanname, işverenler veya vergi tevkifatı (kesintisi) yapan diğer kimseler tarafından kesilen vergilerin matrahları ile birlikte, toplu olarak vergi dairesine bildirmesine mahsustur.

Münferit Beyanname : Dar mükellef gerçek kişilerin yıllık beyanname ile bildirmeye mecbur olmadıkları kazanç ve iratlardan vergisi kesinti yani tevkifat yolu ile alınmamış olanların bildirilmesi için kullanılan beyannameye münferit beyanname denir.

Özel Beyanname: Dar mükellef kurumların Türkiye’de elde etmiş oldukları vergiye tabi kazançlarının bazı “diğer kazanç ve iratlar”dan ibaret olması halinde, dar mükellef kurum veya Türkiye’de onun namına hareket eden kimseler tarafından 15 gün içinde verilen beyannameye özel beyanname denilir.

Gelir Unsurları : Gelir Vergisi gerçek kişilerin bir takvim yılı içinde (1 Ocak ile 31 Aralık tarihleri arasında) elde ettiği kazanç ve iratların net tutarları üzerinden hesaplanır.

a) Gelirin Şahsiliği: Gelir vergisi yalnızca gerçek kişilerin gelirine uygulanan bir vergidir. Hukukumuzda gerçek kişilerden başka tüzel kişiler de hak ve borçlara ehil varlık olarak kabul edilmiştir. Ancak gelir vergisi yalnız gerçek kişilerin gelirlerini vergiye tabi tuttuğu için, tüzel kişilerden sermaye şirketleri gelir vergisi dışında kalır.

Gerçek kişi, Medeni Kanun hükümleri çerçevesinde şahsiyet sahibi olan, yani hak ve borç edinmeye ehil olan insandır. Gerçek kişilik tam ve sağ doğmakla başlar, ölümle biter. Gerçek kişilere ait gelirin vergilendirilmesi için, kişinin belli bir yaşta olması haklarını kullanmaya ehil olması gerekmez.

b) Gelirin Yıllık Oluşu: Vergilemede gerçek kişiye ait gelirin bir yıllık tutarı nazara alınır. Gelir Vergisi Kanunu bir yıllık dönem olarak takvim yılını esas almıştır. Bu bir yıllık dönem takvim yılı olarak uygulanmakla birlikte takvim yılının bazı istisnaları bulunmaktadır. Örneğin yapılan işin mahiyeti gereği bazı kişilere tanınan özel hesap dönemi bu istisnaların başlıcalarındandır.

c) Gelirin Gerçek ve Safi Oluşu: Vergilendirilecek gelirin gerçek ve safi olması gerekir. İdari nitelikte bir ilke olan gelirin gerçek olması; çeşitli ücret, kazanç ve iratlarda her zaman gerçek işlemlerin kaydedilmesi suretiyle hesaplanmasını öngörmektedir.

Gelirin safi olması ise, gelirin elde edilmesi sırasında yapılan giderlerin gayri safi hasılatтан indirilmesinden sonra kalan kısmın vergiye tabi tutulmasını ifade eder.

d) Gelirin Elde Edilmiş Olması: Gelirin elde edilmesi vergileme yönünden büyük önem taşır. Elde edilmeyen gelirin vergilendirilmesinden bahsedilemez. Elde etme, kişinin o gelir üzerinde hukuken tasarrufta bulunabilmesini ifade etmektedir. Kişi, eğer sahibi bulunduğu geliri başkasına bağışlayabiliyor, onunla mal ve hizmet satın alabiliyor ve borçlarını ödeyebiliyorsa geliri elde etmiş sayılır.

Gelir Vergisi Kanunu'nda tanımlanmış kazanç ve iratlar yedi tanedir. Yasada sayılan kazanç ve iratlar şunlardır:

- 1) Ticari kazanç,
- 2) Zirai kazanç,
- 3) Ücret,
- 4) Serbest meslek kazancı,
- 5) Gayrimenkul sermaye iradı,
- 6) Menkul sermaye iradı,
- 7) Diğer kazanç ve iratlar

Yukarıda yer alan tanımdan hareketle diğer kazanç ve iratların diğer altı gelir unsuruna girmeyen tüm kazanç ve iratları kapsadığı düşünülebilir. Halbuki Gelir Vergisi Kanunu’nda yedinci gelir unsuru olan **Diğer kazanç ve iratlar** da “Değer Artışı Kazançları” ve “Arızı Kazançlar” olarak ayrıca tanımlanmış ve bu kazanç kapsamına giren gelirler ayrıca sayılmıştır.

Vergi yasalarımıza göre yukarıda sayılan bu 7 kazanç ve irat arasında yer almayan hiç bir gelir ya da kazanç vergilendirilemez.

Ticari ve zirai kazançta tahakkuk esası geçerlidir. Gelirin mahiyet ve tutar itibariyle kesinlik kazanmış olması, elde edilmiş sayılması için yeterlidir.

Serbest meslek kazançlarında elde etme, ilke olarak “fiili tasarruf”a bağlanmıştır. Nakden veya aynen tahsil edilmemiş gelir elde edilmiş sayılmaz.

Gayrimenkul sermaye iratlarında da elde etme, fiili tasarrufu ifade eden tahsilata bağlanmıştır.

Menkul sermaye iratlarında elde etme hukuki ve ekonomik tasarrufa bağlıdır.

Diğer gelir unsurlarında elde etme hukuki ve ekonomik tasarrufa bağlıdır.

Kurumların elde ettikleri kazançlar ise “*kurum kazancı*” olarak adlandırılır, ve Gelir Vergisi konusuna giren gelir unsurlarından oluşur. Yasal olarak bir istisna ve muafiyet öngörülmedikçe kurumlarca elde edilen kazançlar vergiye tabidir.

Verginin ödenmesi: Tahakkuk eden verginin kanunda belirlenen süreler içinde ödenmesini ifade eder. Ödeme süresinin son günü verginin vadesi tarihidir. Bazı vergiler ödenirken tahakkuk eder ve bu tür vergilere de tahakkuku tahsile bağlı vergiler denir.

Yürürlük: Vergi Kanunları, yürürlük tarihine ilişkin ayrıca bir hüküm getirilmemişse Resmi Gazete’de yayımını izleyen 45’inci günden sonra yürürlüğe girer.

Yorum – Atıf : Bir hukuk kuralının olaya en uygun anlamını saptamayı amaçlayan kriter “YORUM”dur. Bir kanunun belirli bir konuda hüküm getirmediği zaman, diğer bir kanun hükmüne yollamada bulunmasına “ATIF” denir.

Vergi Suç ve Cezaları: Mükellefler tarafından vergi yasalarında belirtilen mükellefiyetlerin yerine getirilmemesi halinde mükelleflerin maruz kalacakları cezai müeyyideler Vergi Usul Kanunu’nda tanımlanmıştır. Vergi Usul Yasası’nın 331’inci maddesi hükmü gereği olarak vergi yasalarındaki hükümlere aykırı hareket edenler, söz konusu yasada yer alan vergi ziyaı cezası, usulsüzlük cezası ve diğer cezalar ile cezalandırılırlar.

Temel olarak vergi aslına ek olarak mükelleflerin ödemesi gereken iki tür cezai müeyyide bulunmaktadır:

İlki “şekle ve usul hükümlerine uyulmaması” nedeniyle uygulanacak olan “*usulsüzlük*” cezalarıdır. Vergi yasalarında şekle ve usule ilişkin hükümlere uyulmaması halinde “Usulsüzlük” cezası kesilir. Örneğin vergi ve harç beyannamelerinin süresi içerisinde ilgili vergi dairesine verilmemiş olması birinci derecede usulsüzlük cezasını gerektirir. Usulsüzlük cezaları da kendi içersinde “Usulsüzlük Cezaları” ve “Özel Usulsüzlük Cezaları” olarak ikiye

ayrılmaktadır. Usulsüzlük cezaları ise I. Derece usulsüzlük ve II. Derece usulsüzlük olarak kendi içerisinde ikiye ayrılmaktadır.

Beyannamelerin süresi içerisinde ilgili vergi dairesine verilmemiş olması halinde Vergi Usul Yasası'nın 30/1'inci maddesi uyarınca yükümlünün vergi matrahı re'sen takdiri gerektirir ve bu durumda da beyannamenin süresi içerisinde verilmemiş olması nedeniyle uygulanacak usulsüzlük cezası iki kat hesaplanır. Sermaye piyasası araçlarının vergilendirilmesi ile ilgili olarak gerçek kişilerin maruz kalacakları usulsüzlük cezası vergi beyannamesinin zamanında ya da hiç verilmemesi nedeniyle kesilecek usulsüzlük cezasıdır.

İkinci ve önemli olan ceza, vergi yasalarında “*vergi ziyai cezası*” olarak tanımlanmış olan cezadır. Mükelleflerin veya sorumluların vergilendirme ile ilgili ödevlerini zamanında yerine getirmemeleri veya eksik yerine getirmeleri nedeniyle (mükelleflerin beyanname vermemeleri ya da eksik beyanda bulunmaları hali) verginin zamanında tahakkuk ettirilmemesi ya da eksik tahakkuk ettirilmesi olarak tanımlanan vergi ziyai suçunun cezası ziyaa uğratılan verginin bir katı olarak hesaplanmaktadır.

Beyan edilip ödenmeyen vergiler için ise usulsüzlük ve vergi ziyai olmadığı için herhangi bir ceza kesilemez ancak gecikilen her ay ve kesri için gecikme faiz hesaplanır. Hâlihazırdaki gecikme faizi oranı aylık (19.10.2010 tarihinden itibaren) %1.40'dir (yıllık %19).

Görülmektedir ki ülkemizde normalde vergi ziyasına sebebiyet verilmesi halinde hapis cezası uygulanmamaktadır. Ancak kaçakçılık fiilinde (defter ve kayıtlarda hesap ve muhasebe hileleri, tahrifat, yok etme, sahte veya muhteviyatı itibariyle yanıltıcı belge düzenlemek veya bu belgeleri kullanmak) bulunmaları halinde 3 yıla kadar hürriyeti bağlayıcı ceza uygulanmaktadır. Ne var ki bu suçlarda (en azından bir kısmında) erteleme veya paraya çevirme mümkün olabilmektedir.⁶

⁶ Bu konuda başka ülkelerle karşılaştırmalı analiz için bkz. Umurcan GAGO, Süper Vergi Adam Gücün Karanlık Yanına Karşı, Dünya Gazetesi, 28 Kasım 2007.

Zamanaşımı: Hukukta zamanaşımı hak düşürücü süredir. Vergi yasalarında “tarh”, “ödeme” ve “ceza kesme” ile ilgili üç önemli zamanaşımı süresi bulunmaktadır. Süre geçmesi nedeniyle vergi alacağının ortadan kalkması olarak tanımlanan tarh zamanaşımı süresi vergi alacağının doğduğu takvim yılını takip eden yılın başından başlayarak beş yıldır.

ÖRNEK:

Bir gerçek kişi 2014 yılı içinde gerçekleştirdiği işlemlerinden elden ettiği beyana tabi kazançlarını 2015 yılının Mart ayının 25’ine kadar beyanname ile beyan ederek vergisinin tarh ve tahakkukunu sağlamak zorundadır. Mükellefin bu beyanda bulunmaması halinde mali idare 2019 yılı sonuna kadar herhangi bir şekilde bu beyanı araştırmaz ise 2019 yılı sonunda söz konusu vergi zamanaşımına uğrar ve bir daha da aranamaz.

Ödemeye ilişkin zamanaşımı süresi Amme Alacaklarının Tahsil Usulü Hakkındaki Yasa’da (AATUHY) tanımlanmıştır. Buna göre vadesinin rastladığı takvim yılını takip eden takvim yılı başından itibaren beş yıl içinde tahsil edilmeyen vergiler zamanaşımına uğrar.

ÖRNEK:

Yukarıdaki örnekte yer alan gerçek kişinin 2014 yılı içinde gerçekleştirdiği işlemlerinden elden ettiği beyana tabi kazançlarını 2015 yılının Mart ayının 25’ine kadar beyanname ile beyan ederek vergisinin tarh ve tahakkukunu sağladığını ancak tahakkuk eden vergilerini ödemediğini düşünecek olursak, mali idare 2020 yılı sonuna kadar herhangi bir şekilde bu alacağının peşine düşmez ve bunu aramaz ise 2020 yılı sonunda söz konusu vergi zamanaşımına uğrar ve bir daha da aranamaz.

Ceza kesmeye ilişkin zamanaşımı süresi ise vergi zıyaı cezasında cezanın bağlı olduğu vergi alacağının doğduğu takvim yılını takip eden takvim yılından itibaren 5 yıl, usulsüzlük cezalarında ise usulsüzlüğün yapıldığı takvim yılı izleyen takvim yılından itibaren 2 yıldır. İdare bu süreler içinde cezayı kesmek zorundadır. Bu süre içinde kesilmeyen cezalar bir daha kesilemez.

Yukarıda belirtilen zamanaşımı süreleri örneğin kısmi ödeme yapılması, vergi ya da ceza ihbarnamesi gönderilmesi halinde kesilir.

1.2 Kurumlar Vergisi Kanunu ve Sermaye Piyasası Kurumlarının Vergilendirilmesi

1.2.1 Tam Mükellef Kurumlar

1.2.1.1 Kurumlar Vergisi Mükellefleri

Kurumlar vergisi mükelleflerinin büyük çoğunluğunu, ortakların koydukları sermaye ile sınırlı sorumlulukları bulunan sermaye şirketleri oluşturmakta olup 6102 sayılı Türk Ticaret Kanunu hükümlerine göre kurulmuş olan anonim, limited ve sermayesi paylara bölünmüş komandit şirketler ile benzer nitelikteki yabancı kurumlar sermaye şirkettir. Anonim ve limited şirketlerin kazancının tamamı kurumlar vergisine tabidir. Sermayesi paylara bölünmüş komandit şirketlerin kurumlar vergisi mükellefiyeti komanditer ortağın hissesine yöneliktir. Vergiye tabi kurum kazancının komanditer ortakların hissesine isabet eden kısmı kurumlar vergisine, komandite ortaklara isabet eden kısmı bu ortaklarca beyan edilmek suretiyle gelir vergisine tabi tutulacaktır. Türk Ticaret Kanununda ticaret şirketleri arasında sayılmakla birlikte sermaye şirketi mahiyetinde olmayan kollektif ve adi komandit şirketler kurumlar vergisi mükellefi değildirler.

Kurumlar vergisi kanunun 1. Maddesinde sayılan kurumlar vergisi mükellefleri şunlardır:

- * Sermaye Şirketleri
 - Anonim Şirketler,
 - Limited Şirketler,
 - Sermayesi paylara bölünmüş komandit şirketler,
 - Yatırım Fonları (Kazançları kurumlar vergisinden istisnadır.)⁷
 - Benzer nitelikteki yabancı kurumlar,
- * Kooperatifler,

⁷ Kurumlar Vergisi Kanunu'nun 2'nci maddesine göre, Sermaye Piyasası Kurulunun düzenleme ve denetimine tâbi fonlar ile bu fonlara benzer yabancı fonlar sermaye şirketi. olarak kabul edilmektedir.

- * İktisadi Kamu Kuruluşları,
- * Dernek ve Vakıflara ait İktisadi İşletmeler,
- * İş Ortaklıkları.

1.2.1.2 Kurum Kazancı ve İstisnalar

Yukarıda belirtilen kurum ve kuruluşların bir hesap dönemi içinde elde ettikleri safi kazançları Kurumlar Vergisi Kanununun 6'ncı maddesi uyarınca “kurum kazancı” olarak vergiye tabi tutulur. Safi kurum kazancının tespitinde Gelir Vergisi Kanunu’nun “ticari kazanç” hakkındaki hükümleri uygulanır.

Kurumların çeşitli kaynaklardan elde ettikleri gelirler, kurum kazancı sayılır. Yasal olarak kurumlar vergisinden istisna edilmiş bulunan kazançlar hariç, kurum kazancı kurumlar vergisine tabi olur. Sermaye piyasasından elde edilen gelirlere ilişkin olarak Kurumlar Vergisi Kanununda bazı istisnalar sayılmıştır (md.5). Bu istisnalardan başlıcaları şunlardır:

İştirak kazançları istisnası

Buna göre kurumların;

- 1) Tam mükellefiyete tabi başka bir kurumun sermayesine katılmaları nedeniyle elde ettikleri kazançlar,
- 2) Tam mükellefiyete tabi başka bir kurumun kârına katılma imkânı veren kurucu senetleri ile diğer intifa senetlerinden elde ettikleri kâr payları,
- 3) Tam mükellefiyete tabi girişim sermayesi yatırım fonu katılma payları ile girişim sermayesi yatırım ortaklıklarının hisse senetlerinden elde ettikleri kar payları,
(Diğer fon ve yatırım ortaklıklarının katılma payları ve hisse senedlerinden elde edilen kar payları bu istisnadan yararlanamaz) kurumlar vergisinden istisna edilmiştir.

Bu maddedeki düzenleme, yalnızca tam mükellefiyete tabi kurumların sermayelerine iştirak edilmesi suretiyle kurumlarca elde edilen kâr paylarını kapsamaktadır. Kâr payını alan kurumun tam veya dar mükellefiyete tabi olmasının istisnanın uygulanmasında bir önemi bulunmamaktadır. Dar mükellef bir kurumdan, bir başka ifadeyle kanuni ve iş merkezi Türkiye dışında bulunan bir kurumdan kâr payı alan kurumlar ise bu bent ile düzenlenen iştirak kazançları istisnasından yararlanamayacaktır.

Bu istisna ile mükerrer vergilemenin önlenmesi amaçlanmaktadır. İstisnaya konu kazanç, esas itibarıyla kazancın elde edildiği ilk kurumda kurumlar vergisine tabi tutulduğundan, kazancın kâr dağıtımı yoluyla intikali sağlanan diğer kurumlarda da kurumlar vergisine tabi tutulmasının önüne geçilmek istenmiştir.

Tam mükellef bir kurumdan elde edilen iştirak kazancının, bu kurumda genel vergi rejimi uyarınca vergilenmiş veya kurumlar vergisinden istisna edilmiş kazançlardan oluşması veya kâr dağıtımına bağlı vergi kesintisinin kapsamı dışında bırakılmış veya düşük oranda vergi kesintisi yapılmış olması, istisna uygulamasına engel teşkil etmeyecektir.

İştirak kazançları istisnası uygulaması açısından, kurumlar vergisi mükelleflerinin iştirak ettikleri tam mükellef kuruma hangi oranda iştirak ettiklerinin bir önemi bulunmamaktadır. İştirak oranına bakılmaksızın tam mükellef kurumlardan elde edilen kâr paylarının tamamı kurumlar vergisinden istisna edilecektir. Ayrıca, kâr payını elde eden kurumun tam mükellef kuruma belli bir süre iştirak etme şartı da aranılmamaktadır.

Yurt dışı iştirak kazançları istisnası

Kurumların yurt dışından elde ettikleri iştirak kazançları, belli koşullar altında kurumlar vergisinden istisna edilmiştir. İstisnadan yararlanabilmek için;

- İştirak edilen kurumun anonim veya limited şirket niteliğinde bir kurum olması,

- İştirak edilen kurumun kanuni ve iş merkezinin Türkiye’de bulunmaması,
- İştirak payını elinde tutan kurumun, yurt dışı iştirakin ödenmiş sermayesinin en az %10’una sahip olması,
- İştirak kazancının elde edildiği tarih itibarıyla, iştirak payının kesintisiz olarak en az bir yıl süre ile elde tutulması,
- İştirak kazancının (kâr payı dağıtımına kaynak olan kazançlar üzerinden ödenen vergiler de dahil olmak üzere) iştirak edilen kurumun faaliyette bulunduğu ülke vergi kanunları uyarınca en az %15 oranında; iştirak edilen yabancı kurumun esas faaliyet konusunun finansman temini veya sigorta hizmetlerinin sunulması ya da menkul kıymet yatırımı olması durumunda, iştirak edilen kurumun faaliyette bulunduğu ülke vergi kanunları uyarınca en az Türkiye’de uygulanan kurumlar vergisi oranında, gelir ve kurumlar vergisi benzeri toplam vergi yükü taşıması,
- İştirak kazancının, elde edildiği hesap dönemine ilişkin kurumlar vergisi beyannamesinin verilmesi gereken tarihe kadar Türkiye’ye transfer edilmesi gerekmektedir.

Yurt dışı iştirak kazançları istisnasından yararlanılabilmesi için yukarıda yer alan şartların topluca yerine getirilmesi şarttır. İştirak oranı %10’dan fazla olsa dahi süre şartının gerçekleşmemesi halinde veya bütün şartlar gerçekleşmekle birlikte vergi yükü şartının gerçekleşmediği durumlarda istisnadan yararlanılabilmesi mümkün değildir.

ÖRNEK: Merkezi Türkiye’de bulunan Boğaziçi A.Ş.’nin 2 yıldan beri sermayesine %30 oranında iştirak ettiği mobilya üretimi ve satışı alanında faaliyet gösteren ve merkezi İtalya’da bulunan Bellini A.Ş.’nin ticari kazancının 400.000 TL, vergiye tabi kazancın tespitinde gider olarak kabul edilmeyen gider tutarının 80.000TL, ve bu kazancın 300.000TL’sinin vergiden istisna olduğu ve aynı zamanda, bu ülkede kurumlar vergisi oranının %25 olması durumunda,;

Şirketin vergiye tabi kurum kazancı $[(400.000+80.000)-300.000=]$ 180.000TL olacaktır. Hesaplanacak kurumlar vergisi benzeri vergi ise $(180.000 \times \%25=)$ 45.000TL olacak ve bu

verginin, dağıtılabilir kazanç olan $(400.000 - 45.000 =)$ 355.000 TL ile hesaplanan kurumlar vergisi olan 45.000TL'nin toplamı olan 400.000TL'ye oranlanması $(45.000/400.000)$ sonucu bulunacak vergi yükü %11,25 olacaktır.

Dolayısıyla elde edilen yurt dışı iştirak kazancı, en az %15 oranında gelir ve kurumlar vergisi benzeri vergi yükü taşımadığından, bu kurumdan elde edilen iştirak kazancının yurt dışı iştirak kazancı istisnasından yararlanması mümkün olmayacaktır.

Tam mükellef anonim şirketlerin yurt dışı iştirak hisselerini elden çıkarmalarına ilişkin istisna

Kazancın elde edildiği tarih itibarıyla aralıksız olarak en az bir yıl süreyle nakit varlıklar dışında kalan aktif toplamının %75 veya daha fazlası, tam mükellef olmayan anonim veya limited şirket niteliğindeki şirketlerin her birinin sermayesine en az %10 oranında iştirakten oluşan tam mükellefiyete tabi anonim şirketlerin, en az 2 tam yıl süreyle aktiflerinde yer alan yurt dışı iştirak hisselerinin elden çıkarılmasından doğan kurum kazançları, kurumlar vergisinden istisna edilmiştir.

Buna göre, istisnadan sadece belli şartları taşıyan tam mükellefiyete tabi anonim şirketler yararlanabilecek olup anonim şirketin;

- Yurt dışı iştiraklerinin anonim veya limited şirket niteliğinde olması ve bu iştiraklerin Türkiye'de tam mükellef olmaması,
 - Yurt dışı iştirak kazancının elde edildiği tarih itibarıyla; aralıksız olarak en az bir yıl süreyle nakit varlıklar dışında kalan aktif toplamının %75 veya daha fazlasının yurt dışı iştirak hisselerinden oluşması ve yurt dışı iştiraklerinin her birinin sermayesine en az %10 oranında iştirak etmesi
 - Satışa konu iştirak hisselerini, elden çıkarma tarihi itibarıyla en az iki tam yıl (730 gün) süreyle aktifinde tutmuş olması
- gerekmektedir.

Dolayısıyla, anonim şirketin nakit varlıklar dışındaki aktif toplamının %75'i veya daha fazlasının, en az bir yıl süreyle yurt dışı iştiraklerinden oluşması gerektiği gibi, anonim şirketin aktifinin %75'ini veya daha fazlasını oluşturan yurt dışı iştiraklerin her birinin sermayesine, en az bir yıl süreyle, en az %10 oranında iştirak edilmesi gerekecektir.

ÖRNEK:

Türkiye’de tam mükellef olan (A) A.Ş.’nin 13/1/2012 tarihi itibarıyla üç tam yıldır aktifinde bulunan ve aralıksız olarak en az bir yıl süreyle nakit varlıklar dışındaki aktif toplamının %80’i tam mükellef olmayan (B), (C) ve (D) anonim veya limited şirket mahiyetindeki şirketlere iştiraktan oluşmaktadır. Söz konusu yurt dışı iştiraklerinin bilançoda görülen kayıtlı değeri 400.000 TL, nakit varlıklar dışındaki aktif toplamı ise 500.000 TL’dir. (A) A.Ş.’nin bu şirketlerin sermayesine iştirak payları da aşağıdaki gibidir:

(B) Şirketinin sermayesi 500.000 TL, (A) A.Ş.’nin sermaye payı 250.000 TL, (C)

Şirketinin sermayesi 200.000 TL, (A) A.Ş.’nin sermaye payı 100.000 TL, (D)

Şirketinin sermayesi 1.000.000 TL, (A) A.Ş.’nin sermaye payı 50.000 TL’dir.

Bu takdirde, (A) A.Ş.’nin (D) Şirketindeki sermaye payı %5 olduğundan ve bu iştirak payı dışındaki iştiraklerin (A) A.Ş.’nin nakit varlıklar dışındaki aktif toplamına oranı $[(250.000+100.000)/500.000=]$ %70 olacağından, bu kurum istisna uygulaması için gereken şartları taşımamaktadır. Bu nedenle, yurt dışı iştirak hisselerinin satışından elde edilecek kazançlar istisnadan yararlanamayacaktır.

Şayet, (A) A.Ş.’nin (D) Şirketi dışında kalan diğer şirketlere iştirak etmesi nedeniyle, nakit varlıklar dışındaki aktif toplamı %75 şartını taşıyor olsaydı, (D) şirketine ait iştirak hisselerinin elden çıkarılmasından doğan kazançlar için de istisnadan yararlanılabilecekti.

Emisyon primi kazancı istisnası

Anonim şirketlerin gerek kuruluşlarında gerekse sermayelerini artırdıkları sırada çıkardıkları payların, itibari değerin üzerinde bir bedelle elden çıkarılması halinde oluşan kazançlar kurumlar vergisinden istisna edilmektedir. İstisna, anonim şirketlerin portföylerinde bulunan başka şirketlere ait hisse senetlerinin elden çıkarılmasından sağlanan kazançları kapsamamaktadır.

Türkiye’de kurulu fonlar ile yatırım ortaklıklarının kazançlarına ilişkin istisna

- Menkul kıymetler yatırım fonları veya ortaklıklarının portföy işletmeciliğinden doğan kazançları,
- Portföyü Türkiye’de kurulu borsalarda işlem gören altın ve kıymetli madenlere dayalı yatırım fonları veya ortaklıklarının portföy işletmeciliğinden doğan kazançları,
- Girişim sermayesi yatırım fonları veya ortaklıklarının kazançları,
- Gayrimenkul yatırım fonları veya ortaklıklarının kazançları,
- Emeklilik yatırım fonlarının kazançları,
- Konut finansmanı fonları ile varlık finansmanı fonlarının kazançları

anılan fon veya ortaklıkların Türkiye’de kurulmuş olmaları şartıyla kurumlar vergisinden istisna edilmiştir.

Taşınmazlar ve iştirak hisseleri ile kurucu senetleri, intifa senetleri ve rüçhan hakları satış kazancı istisnası

Kurumların, en az iki tam yıl süreyle aktiflerinde yer alan taşınmazlar ve iştirak hisseleri ile aynı süreyle sahip oldukları kurucu senetleri, intifa senetleri ve rüçhan haklarının satışından doğan kazançların % 75'lik kısmı.

Bu istisna, satışın yapıldığı dönemde uygulanır ve satış kazancının istisnadan yararlanan kısmı satışın yapıldığı yılı izleyen beşinci yılın sonuna kadar pasifte özel bir fon hesabında tutulur. Ancak satış bedelinin, satışın yapıldığı yılı izleyen ikinci takvim yılının sonuna kadar tahsil

edilmesi şarttır. Bu süre içinde tahsil edilmeyen satış bedeline isabet eden istisna nedeniyle zamanında tahakkuk ettirilmeyen vergiler ziyaa uğramış sayılır.**(6111 Sayılı Kanunla eklenen parantez içi hüküm Yürürlük; 25.02.2011) ((6495 Sayılı Kanunla değişen parantez içi hüküm Yürürlük; 02.08.2013)**Taşınmazların; kaynak kuruluşlarca, kira sertifikası ihracı amacıyla varlık kiralama şirketlerine satışı ile 21/11/2012 tarihli ve 6361 sayılı Finansal Kiralama, Faktoring ve Finansman Şirketleri Kanunu kapsamında geri kiralama amacıyla ve sözleşme sonunda geri alınması şartıyla, finansal kiralama şirketlerine satışı ve varlık kiralama ile finansal kiralama şirketlerince taşınmazın devralındığı kuruma satışından doğan kazançlar için bu oran %100 olarak uygulanır ve bu taşınmazlar için en az iki tam yıl süreyle aktifte bulunma şartı aranmaz. Ancak söz konusu taşınmazların; kaynak kuruluş, kiracı veya sözleşmeden kaynaklanan yükümlülüklerin yerine getirilememesi hâli hariç olmak üzere, varlık kiralama veya finansal kiralama şirketi tarafından üçüncü kişi ve kurumlara satılması durumunda, bu taşınmazların kaynak kuruluştaki veya kiracıdaki varlık kiralama veya finansal kiralama şirketine devirden önceki kayıtlı değeri ile anılan kurumlarda ayrılan toplam amortisman tutarı dikkate alınarak satışı gerçekleştiren kurum nezdinde vergilendirme yapılır.)

İstisna edilen kazançtan beş yıl içinde sermayeye ilave dışında herhangi bir şekilde başka bir hesaba nakledilen veya işletmeden çekilen ya da dar mükellef kurumlarca ana merkeze aktarılan kısım için uygulanan istisna dolayısıyla zamanında tahakkuk ettirilmeyen vergiler ziyaa uğramış sayılır. Aynı süre içinde işletmenin tasfiyesi (bu Kanuna göre yapılan devir ve bölünmeler hariç) halinde de bu hüküm uygulanır.

Bedelsiz olarak veya rüçhan hakkı kullanılmak suretiyle itibarî değeriyle elde edilen hisse senetlerinin elde edilme tarihi olarak, sahip olunan eski hisse senetlerinin elde edilme tarihi esas alınır.

Devir veya bölünme suretiyle devralınan taşınmazlar, iştirak hisseleri, kurucu senetleri ve intifa senetleri ile rüçhan haklarının satışında iki yıllık sürenin hesabında, devir olunan veya bölünen kurumda geçen süreler de dikkate alınır.

Menkul kıymet veya taşınmaz ticareti ve kiralanmasıyla uğraşan kurumların bu amaçla ellerinde bulundurdıkları değerlerin satışından elde ettikleri kazançlar istisna kapsamı dışındadır.

ÖRNEK: Maliyet bedeli 300.000.- TL olan bir taşınmaz, 2010 yılında 1.200.000.- TL'ye vadeli olarak satılmıştır. Satışa ilişkin tahsilat 2010 yılında 200.000.- TL, 2011 yılında 200.000.- TL, 2012 yılında 400.000.- TL ve 2013 yılında 400.000.- TL olarak gerçekleşmiştir. Kurum, kazancın %75'ini ($900.000 \times \%75 = 675.000.-$ TL) 2012 yılı içinde özel bir fon hesabına almış bulunmaktadır.

İstisnadan yararlanabilmek için, satış bedelinin, satışı takip eden 2 yıl içerisinde tahsil edilmesi gerekmektedir. Bu süre içinde tahsil edilemeyen kısma denk gelen kısmın istisna uygulamasından yararlanması mümkün değildir.

Bu nedenle 2013 yılında tahsil edilen 400.000.- TL'ye isabet eden $[(400.000 \times \%75) \times \%75] = 225.000.-$ TL kazanç kısmı için istisnadan yararlanılabilmesi mümkün bulunmamaktadır.

Bu kazanç tutarına istisna uygulanmış olması halinde, istisnaya konu olan 225.000.- TL nedeniyle 2010 hesap dönemine ilişkin olarak tahakkuk etmesi gereken kurumlar vergisi (geçici vergi dahil) vergi ziyana uğramış olacağından vergi aslı, vergi ziyası cezası ve gecikme faizi ile birlikte tahsil edilmesi gerekmektedir.

2010 yılı beyannamesinin verilmesi sırasında, mükellef kurum tarafından, satıştan elde edilen kazanç 900.000.- TL olmasına rağmen, istisna kazanç tutarının $[(900.000 \times \%75) \times \%75] = 506.250.-$ TL olarak uygulanması halinde, vergi ziyası oluşmayacaktır.

*** Satış karı/Satış Hasılatı=Hesaplanan Kar Oranı

$$900.000/1.200.000=0,75$$

Yurt dışı şube kazançları

Kurumların yurt dışında bulunan iş yerleri veya daimi temsilcileri aracılığıyla elde ettikleri kurum kazançları, belli şartlar altında kurumlar vergisinden istisna edilmiştir. Yurt dışında bulunan iş yerleri veya daimi temsilciler aracılığıyla elde edilen kurum kazançlarının;

- Doğduğu ülke vergi kanunları uyarınca en az %15 oranında gelir ve kurumlar vergisi benzeri toplam vergi yükü taşıması,
- Elde edildiği hesap dönemine ilişkin yıllık kurumlar vergisi beyannamesinin verilmesi gereken tarihe kadar Türkiye'ye transfer edilmiş olması,
- İştirak edilen şirketin ana faaliyet konusunun, finansal kiralama dahil finansman temini, sigorta hizmetlerinin sunulması veya menkul kıymet yatırımı olması durumunda, bu kazançların doğduğu ülke vergi kanunları uyarınca en az Türkiye'de uygulanan kurumlar vergisi oranında (%20) gelir ve kurumlar vergisi benzeri toplam vergi yükü taşıması gerekmektedir.

Yabancı fon kazançları

6322 sayılı Kanunun 35'inci maddesi ile 5520 sayılı Kanunun 5. Maddesinden sonra gelmek üzere yabancı fon kazançlarının vergilendirilmesiyle ilgili 5/A maddesi eklenmiştir.

(Md 5/A):

Bu Kanunun 2 nci maddesinin birinci fıkrasında belirtilen yabancı fonların, Sermaye Piyasası Kurulunca verilen portföy yöneticiliği yetki belgesine sahip tam mükellef şirketler aracılığıyla, organize bir borsada işlem görsün veya görmesin her türlü menkul kıymet ve sermaye piyasası aracı, vadeli işlem ve opsiyon sözleşmesi, varant, döviz, emtiaya dayalı vadeli işlem ve opsiyon sözleşmesi, kredi ve benzeri finansal varlıklar ve kıymetli maden borsalarında yapılan emtia işlemlerinden elde ettikleri kazançları nedeniyle, aşağıdaki şartların birlikte gerçekleşmesi halinde portföy yöneticiliği yapanlar; söz konusu fonlar için daimi temsilci, bunların işyerleri de bu fonların işyeri veya iş merkezi sayılmaz. Bu kazançlar

için beyanname verilmez, diğer kazançlar nedeniyle beyanname verilmesi halinde bu kazançlar beyannameye dahil edilmez.

a) Fon adına tesis edilen işlemlerin portföy yöneticiliği yapan şirketin mutat faaliyetleri arasında yer alan işlemlerden olması.

b) Portföy yöneticiliği yapan şirketin ticari, hukuki ve finansal özellikleri dikkate alındığında, yabancı fon ile arasındaki ilişkinin, emsale uygun koşullarda birbirlerinden bağımsız olarak faaliyet gösteren kişilerdeki gibi olması.

c) Portföy yöneticiliği yapan şirket tarafından, verilen hizmet mukabilinde emsallere uygun bedel alınması ve transfer fiyatlandırması raporunun kurumlar vergisi beyannamesinin verilme süresi içerisinde Maliye Bakanlığı Gelir İdaresi Başkanlığına verilmesi.

ç) Portföy yöneticiliği yapan şirketin ve ilişkili olduğu kişilerin yabancı fonun kazançları üzerinde, sağladığı hizmet mukabilinde her ne ad altında olursa olsun hesaplanan bedeller düşüldükten sonra, doğrudan veya dolaylı olarak %20'den fazla hak sahibi olmaması.

(2) Birinci fıkranın (c) bendinde belirtilen transfer fiyatlandırması raporunun süresinde verilmemesi durumunda, bu raporun ilgili olduğu hesap dönemi için portföy yöneticiliği yapan şirket, fonun Türkiye'de daimi temsilcisi sayılır. Transfer fiyatlandırması raporu verilmiş olmasına rağmen portföy yöneticiliği yapan şirket ile fon arasındaki ilişkide emsaline nazaran daha düşük bedel alınması durumunda ise sadece portföy yöneticiliği yapan şirket adına transfer fiyatlandırmasına yönelik olarak gerekli tarhiyat yapılır.

(3) Portföy yöneticiliği yapan şirketin, yukarıda belirtilen şartları sağlamak kaydıyla yabancı fondaki pay sahipliğinden doğan kazançları kurumlar vergisinden müstesnadır. Fon kazancından portföy yöneticiliği yapan şirkete düşen kısmın hesabında, bu şirkete yönetim ücreti, teşvik, prim, performans ücreti gibi her ne nam adı altında olursa olsun ödenen ücretler

dikkate alınmaz. Portföy yöneticiliği yapan şirketin ve ilişkili olduğu kişilerin yabancı fonun kazançları üzerinden doğrudan veya dolaylı olarak %20'den daha fazla hak sahibi olması halinde, ilgili fon kazançlarından bunlara isabet eden tutar genel hükümlere göre vergilendirilir.

(4) Portföy yöneticiliği yapan şirketin yabancı fondaki pay sahipliğinden doğan kazançları hariç olmak üzere; fonun katılımcı ve kurucuları arasında doğrudan veya dolaylı olarak tam mükellef gerçek kişi veya kurumların kazanç payının %5'i geçmesi durumunda, tam mükellef gerçek kişi veya kurum kurucu veya katılımcılarının tamamı portföy yöneticiliği yapan şirket tarafından Maliye Bakanlığı Gelir İdaresi Başkanlığına bildirilir. Bildirim yükümlüğünün yerine getirilmemesi ya da eksik yerine getirilmesi halinde tam mükellef gerçek kişi veya kurum kurucu veya katılımcıları adına fon işlemleri nedeniyle tarh edilecek vergi ve kesilecek cezalardan portföy yöneticiliği yapan şirket müştereken ve müteselsilen sorumludur.

(5) Türkiye'de bulunan taşınmazlar, aktif büyüklüğünün %51'inden fazlası taşınmazlardan oluşan şirketlere ait hisse senetleri veya ortaklık payları veya bunlara ilişkin vadeli işlem ve opsiyon sözleşmeleri, nakdi uzlaşmayla sonuçlananlar dışında emtiaya dayalı vadeli işlem ve opsiyon sözleşmeleri, sigorta sözleşmeleri ve bunlara ilişkin vadeli işlem ve opsiyon sözleşmelerinden elde edilen kazançlar bu madde kapsamına girmez.

(6) Bu maddede düzenlenen kazanç istisnasının, söz konusu fonların Türkiye kaynaklı gelirleri üzerinden yapılacak vergi kesintilerine şümulü yoktur.

(7) Bu maddenin birinci fıkrasının (ç) bendi ile üçüncü ve dördüncü fıkralarında yer alan oranları sifıra kadar indirmeye veya iki katına kadar artırmaya, beşinci fıkrasında yer alan oranı yarisına kadar indirmeye veya %50'sine kadar artırmaya Bakanlar Kurulu, maddenin uygulanmasına ilişkin usul ve esasları belirlemeye Maliye Bakanlığı yetkilidir.”

Kâr Payları Üzerinden Stopaj

Gelir Vergisi Kanununun 94'üncü maddesi uyarınca tam mükellef kurumlar tarafından; tam mükellef olmayan gerçek kişilere, gelir ve kurumlar vergisi mükellefi olmayanlara ve bu vergilerden muaf olanlara dağıtılan, kar payları 23.07.2006 tarihinden itibaren (2006/10731 sayılı Bakalar Kurulu Kararı uyarınca) %15 nispetinde stopaja tabidir.

Halka Açık Şirketlerin durumu

Gerek kurumlar vergisi gerekse kar payı üzerinden yapılan stopaj açısından halka açık olmayan kurumlar ile halka açık kurumların vergilendirilmesi açısından herhangi bir farklılık bulunmamaktadır.

Sermaye Piyasası Kurumlarının durumu

Yatırım ortaklıklarının kazançları nedeniyle uygulanan ve yukarıda açıklanmış olan kurumlar vergisi istisnası dışında sermaye piyasası kurumlarının gerek kurumlar vergisi gerekse kar payı üzerinden yapılan stopaj açısından özellik arz eden bir durumu bulunmamaktadır.

1.2.1.3 İndirimler

(1) Kurumlar vergisi matrahının tespitinde; kurumlar vergisi beyannamesi üzerinde ayrıca gösterilmek şartıyla, kurum kazancından sırasıyla aşağıdaki indirimler yapılır:

a) Mükelleflerin, işletmeleri bünyesinde gerçekleştirdikleri münhasıran yeni teknoloji ve bilgi arayışına yönelik **(5746 sayılı kanunun 5 inci maddesiyle değişen bent)** araştırma ve geliştirme harcamaları tutarının % 100\ü oranında hesaplanacak(*) "Ar-Ge indirimi".

Araştırma ve geliştirme faaliyetleri ile doğrudan ilişkili olmayan giderlerden ve tamamen

araştırma ve geliştirme faaliyetlerinde kullanılmayan amortisman tatarlarındarı verilen paylar üzerinden Ar-Ge indirimi hesaplanmaz. Matrahın yetersiz olması nedeniyle ilgili dönemde indirim konusu yapılamayan tutar, sonraki hesap dönemlerine devreder. Ar-Ge indiriminden yararlanılacak harcamaların kapsamını ve uygulamadan yararlanılabilmesi için gerekli belgeler ile usûlleri belirlemeye Maliye Bakanlığı yetkilidir.

b) 21/5/1986 tarihli ve 3289 sayılı Gençlik ve Spor Genel Müdürlüğünün Teşkilat ve Görevleri Hakkında Kanun ile 17/6/1992 tarihli ve 3813 sayılı Türkiye Futbol Federasyonu Kuruluş ve Görevleri Hakkında Kanun kapsamında yapılan sponsorluk harcamalarının sözü edilen kanunlar uyarınca tespit edilen amatör spor dalları için tamamı, profesyonel spor dalları için % 50'si.

c) Genel ve özel bütçeli kamu idarelerine, il özel idarelerine, belediyelere ve köylere, Bakanlar Kurulunca vergi muafiyeti tanınan vakıflara ve kamu yararına çalışan dernekler ile bilimsel araştırma ve geliştirme faaliyetinde bulunan kurum ve kuruluşlara makbuz karşılığında yapılan bağış ve yardımların toplamının o yıla ait kurum kazancının % 5'ine kadar olan kısmı.

ç) (c) bendinde sayılan kamu kurum ve kuruluşlarına bağışlanan okul, sağlık tesisi, 100 yatak (kalkınmada öncelikli yörelerde 50 yatak) kapasitesinden az olmamak kaydıyla öğrenci yurdu ile çocuk yuvası, yetiştirme yurdu, huzurevi ve bakım ve **(6322 sayılı kanunun 36.maddesiyle değişik ibare; Yürürlük 15.06.2012)**rehabilitasyon merkezi ile mülki idare amirlerinin izni ve denetimine tabi olarak yaptırılacak ibadethaneler ve Diyanet İşleri Başkanlığı denetiminde yaygın din eğitimi verilen tesislerin(**) ve Gençlik ve Spor Bakanlığına ait gençlik merkezleri ile gençlik ve izcilik kamplarının **(6525 sayılı Kanunun 5 inci maddesiyle eklenen ibare. Yürürlük; 27.02.2014)** inşası dolayısıyla yapılan harcamalar veya bu tesislerin inşası için bu kuruluşlara yapılan her türlü bağış ve yardımlar ile mevcut tesislerin faaliyetlerini devam ettirebilmeleri için yapılan her türlü nakdî ve aynî bağış ve yardımların tamamı.

d) Genel ve özel bütçeli kamu idareleri, il özel idareleri, belediyeler ve köyler, Bakanlar Kurulunca vergi muafiyeti tanınan vakıflar ve kamu yararına çalışan dernekler ile bilimsel

araştırma ve geliştirme faaliyetinde bulunan kurum ve kuruluşlar tarafından yapılan veya Kültür ve Turizm Bakanlığınca desteklenen ya da desteklenmesi uygun görülen;

- 1) Kültür ve sanat faaliyetlerine ilişkin ticarî olmayan ulusal veya uluslararası organizasyonların gerçekleştirilmesine,
- 2) Ülkemizin uygarlık birikiminin kültürü, sanatı, tarihi, edebiyatı, mimarîsi ve somut olmayan kültürel mirası ile ilgili veya ülke tanıtımına yönelik kitap, katalog, broşür, film, kaset, CD ve DVD gibi manyetik, elektronik ve bilişim teknolojisi yoluyla üretilenler de dahil olmak üzere görsel, işitsel veya basılı materyallerin hazırlanması, bunlarla ilgili derleme ve araştırmaların yayınlanması, yurt içinde ve yurt dışında dağıtımı ve tanıtımının sağlanmasına,
- 3) Yazma ve nadir eserlerin korunması ve elektronik ortama aktarılması ile bu eserlerin Kültür ve Turizm Bakanlığı koleksiyonuna kazandırılmasına,
- 4) 21/7/1983 tarihli ve 2863 sayılı Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Kanunu kapsamındaki taşınmaz kültür varlıklarının bakımı, onarımı, yaşatılması, rölöve, restorasyon, restitüsyon projeleri yapılması ve nakil işlerine,
- 5) Kurtarma kazıları, bilimsel kazı çalışmaları ve yüzey araştırmalarına,
- 6) Yurt dışındaki taşınmaz Türk kültür varlıklarının yerinde korunması veya ülkemize ait kültür varlıklarının Türkiye'ye getirilmesi çalışmalarına,
- 7) Kültür envanterinin oluşturulması çalışmalarına,
- 8) Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Kanunu kapsamındaki taşınır kültür varlıkları ile güzel sanatlar, çağdaş ve geleneksel el sanatları alanlarındaki ürün ve eserlerin Kültür ve Turizm Bakanlığı koleksiyonuna kazandırılması ve güvenliklerinin sağlanmasına,
- 9) Somut olmayan kültürel miras, güzel sanatlar, sinema, çağdaş ve geleneksel el sanatları alanlarındaki üretim ve faaliyetler ile bu alanlarda araştırma, eğitim veya uygulama merkezleri, atölye, stüdyo ve film platosu kurulması, bakım ve onarımı, her türlü araç ve teçhizatının

tedariki ile film yapımına,

10) Kütüphane, müze, sanat galerisi ve kültür merkezi ile sinema, tiyatro, opera, bale ve konser gibi kültür ve sanat faaliyetlerinin sergilendiği tesislerin yapımı, onarımı veya modernizasyon çalışmalarına,

ilişkin harcamalar ile makbuz karşılığı yapılan bağış ve yardımların % 100'ü. Bakanlar Kurulu, bölgeler ve faaliyet türleri itibarıyla bu oranı, yarısına kadar indirmeye veya kanunî seviyesine kadar getirmeye yetkilidir.

e) Bakanlar Kurulunca yardım kararı alınan doğal afetler dolayısıyla Başbakanlık aracılığı ile makbuz karşılığı yapılan aynî ve nakdî bağışların tamamı.

f) **(5904 sayılı Kanunun 5 inci maddesiyle eklenen fıkra. Yürürlük; 03.07.2009)** İktisadi işletmeleri hariç, Türkiye Kızılay Derneğine **(6322 sayılı kanunun 35.maddesiyle eklenen ibare; Yürürlük 15.06.2012)**ve Türkiye Yeşilay Cemiyetine makbuz karşılığı yapılan nakdi bağış veya yardımların tamamı.

(6322 sayılı kanunun 35.maddesiyle eklenen bent; Yürürlük 15.06.2012)g) 213 sayılı Vergi Usul Kanununun 325/A maddesine göre girişim sermayesi fonu olarak ayrılan tutarların beyan edilen gelirin %10'unu aşmayan kısmı.

(6322 sayılı kanunun 35.maddesiyle eklenen bent; Yürürlük 15.06.2012)ğ) Türkiye'de yerleşmiş olmayan kişilerle, işyeri, kanuni ve iş merkezi yurt dışında bulunanlara Türkiye'de verilen ve münhasıran yurt dışında yararlanılan mimarlık, mühendislik, tasarım, yazılım, tıbbi raporlama, muhasebe kaydı tutma, çağrı merkezi ve veri saklama hizmeti alanlarında faaliyette bulunan hizmet işletmeleri ile ilgili bakanlığın izni ve denetimine tabi olarak eğitim ve sağlık alanında faaliyet gösteren ve Türkiye'de yerleşmiş olmayan kişilere hizmet veren işletmelerin münhasıran bu faaliyetlerinden elde ettikleri kazancın %50'si.

Bu indirimden yararlanılabilmesi için fatura veya benzeri belgenin yurt dışındaki müşteri adına düzenlenmesi şarttır.

Bu bentte yer alan oranı, hizmet alanları itibarıyla sifıra kadar indirmeye veya %100\%e kadar artırmaya Bakanlar Kurulu, bu bendin uygulanmasına ve denetime ilişkin usul ve esasları belirlemeye ilgili bakanlıkların görüşünü almak suretiyle Maliye Bakanlığı yetkilidir.

(6518 sayılı Kanunun 83 üncü maddesiyle eklenen bent. Yürürlük; 19.02.2014) h) 1/7/2005 tarihli ve 5378 sayılı Engelliler Hakkında Kanuna göre kurulan korumalı işyerlerinde istihdam edilen ve iş gücü piyasasına kazandırılmaları güç olan zihinsel veya ruhsal engelli çalışanlar için diğer kişi ve kurumlarca karşılanan tutar dâhil yapılan ücret ödemelerinin yıllık brüt tutarının % 100\%ü oranında korumalı işyeri indirimi (İndirim, her bir engelli çalışan için azami beş yıl süre ile uygulanır ve yıllık olarak indirilecek tutar, her bir engelli çalışan için asgari ücretin yıllık brüt tutarının % 150\%sini aşamaz.). Bu bentte yer alan oranı, engellilik derecelerine göre % 150\%ye kadar artırmaya veya tekrar kanuni oranına indirmeye Bakanlar Kurulu; bendin uygulamasına ilişkin usul ve esasları belirlemeye Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı ile Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığının görüşünü alarak Maliye Bakanlığı yetkilidir.

(2) Bağış ve yardımların nakden yapılmaması halinde, bağışlanan veya yardımın konusunu oluşturan mal veya hakkın maliyet bedeli veya kayıtlı değeri, bu değer mevcut değilse Vergi Usul Kanunu hükümlerine göre takdir komisyonlarınca tespit edilecek değeri esas alınır.

(3) Bu maddenin uygulanmasına ilişkin usûlleri belirlemeye Maliye Bakanlığı yetkilidir.

1.2.1.4 İndirilecek Giderler

(1) Ticarî kazanç gibi hesaplanan kurum kazancının tespitinde, mükellefler aşağıdaki giderleri de ayrıca hasılatтан indirebilirler:

a) Menkul kıymet ihraç giderleri.

b) Kuruluş ve örgütlenme giderleri.

c) Genel kurul toplantıları için yapılan giderler ile birleşme, devir, bölünme, fesih ve tasfiye

giderleri.

ç) Sermayesi paylara bölünmüş komandit şirketlerde komandite ortağın kâr payı.

d) Katılım bankalarının katılma hesabı karşılığında ödenen kâr payları.

e) Sigorta ve reasürans şirketlerinde bilânço gününde hükmü devam eden sigorta sözleşmelerine ait olup, aşağıda belirtilen teknik karşılıklar;

1) Muallak hasar ve tazminat karşılıkları; tahakkuk etmiş ve hesaben tespit edilmiş hasar ve tazminat bedelleri veya bu hesap yapılmamışsa hasar ve tazminatın ve bunlarla ilgili tüm masrafların tahmini değerleri ile gerçekleşmiş, ancak rapor edilmemiş hasar ve tazminat bedelleri ve bunlara ilişkin masraflardan, reasürör payı düşüldükten sonra kalan tutar ile saklama payına isabet eden muallak hasar karşılığı yeterlilik farklarından oluşur.

2) Kazanılmamış prim karşılıkları; yürürlükte bulunan sigorta sözleşmeleri için tahakkuk etmiş primlerden, komisyonlar düşüldükten sonra kalan tutarın gün esasına göre bilânço gününden sonraya sarkan kısmından, aynı esasa göre hesaplanan reasürör payının düşülmesinden sonra kalan tutardır. Ancak bu tutar, nakliyat emtia sigortalarında, yıllık primin komisyon düşüldükten sonraki tutarından şirketlerin kendi saklama paylarında kalanının % 25'ini geçemez. Kazanılmamış prim karşılığının gün esasına göre hesaplanması mümkün olmayan reasürans ve retrosesyon işlemlerinde 1/8 yöntemi uygulanabilir.

3) Hayat sigortalarında matematik karşılıklar, her sözleşme üzerinden ayrı ayrı hesaplanır. Karşılıkların, gelirleri vergiden istisna edilmiş olan menkul kıymetlere yatırılan kısmına ait faiz ve kâr payları, giderler arasında gösterilemez.

(5766 sayılı Kanunun 20 inci maddesiyle değişen bent, Yürürlük; 2008 yılı kazançlarına uygulanmak üzere yayımı tarihinde) 4) Dengeleme karşılığı; takip eden hesap dönemlerinde meydana gelebilecek tazminat oranlarındaki dalgalanmaları dengelemek ve katastrofik riskleri karşılamak üzere sadece deprem ve mühendislik sigorta branşlarında verilen deprem teminatı için hesaplanan dengeleme karşılıklarından oluşur.(*).

5) Bir bilânço döneminde ayrılan sigorta teknik karşılıkları, ertesi bilânço döneminde aynen kâra eklenir.

1.2.1.5 Kanunen Kabul Edilmeyen İndirimler

(1) Kurum kazancının tespitinde aşağıdaki indirimlerin yapılması kabul edilmez:

a) Öz sermaye üzerinden ödenen veya hesaplanan faizler.

b) Örtülü sermaye üzerinden ödenen veya hesaplanan faiz, kur farkları ve benzeri giderler.

c) Transfer fiyatlandırması yoluyla örtülü olarak dağıtılan kazançlar.

ç) Her ne şekilde ve ne isimle olursa olsun ayrılan yedek akçeler (Türk Ticaret Kanununa, kurumların kuruluş kanunlarına, tüzüklerine, ana statülerine veya sözleşmelerine göre safî kazançlardan ayırdıkları tüm yedek akçeler ile Bankacılık Kanununa göre bankaların ayırdıkları genel karşılıklar dahil).

d) Bu Kanuna göre hesaplanan kurumlar vergisi ile her türlü para cezaları, vergi cezaları, 21/7/1953 tarihli ve 6183 sayılı Amme Alacaklarının Tahsil Usulü Hakkında Kanun hükümlerine göre ödenen cezalar, gecikme zamları ve faizler ile Vergi Usul Kanunu hükümlerine göre ödenen gecikme faizleri.

e) Kanunlarla veya kanunların verdiği yetkiye dayanılarak tespit edilen hadler saklı kalmak kaydıyla, menkul kıymetlerin itibarî değerlerinin altında ihracından doğan zararlar ile bu menkul kıymetlere ilişkin olarak ödenen komisyonlar ve benzeri her türlü giderler.

f) Kiralama yoluyla edinilen veya işletmede kayıtlı olan; yat, kotra, tekne, sürat teknesi gibi motorlu deniz taşıtları ile uçak, helikopter gibi hava taşıtlarından işletmenin esas faaliyet konusu ile ilgili olmayanların giderleri ve amortismanları.

g) Sözleşmelerde ceza şartı olarak konulan tazminatlar hariç olmak üzere kurumun kendisinin, ortaklarının, yöneticilerinin ve çalışanlarının suçlarından doğan maddî ve manevî zarar

tazminat giderleri.

h) Basın yoluyla işlenen fiillerden veya radyo ve televizyon yayınlarından doğacak maddî ve manevî zararlardan dolayı ödenen tazminat giderleri.

ı) Her türlü alkol ve alkollü içkiler ile tütün ve tütün mamullerine ait ilan ve reklam giderlerinin % 50'si. Bakanlar Kurulu bu oranı % 100'e kadar artırmaya veya sifıra kadar indirmeye yetkilidir.

(6322 sayılı kanunun 37.maddesiyle eklenen bent; Yürürlük 01.01.2013)i) Kredi kuruluşları, finansal kuruluşlar, finansal kiralama, faktoring ve finansman şirketleri dışında, kullanılan yabancı kaynakları öz kaynaklarını aşan işletmelerde, aşan kısma münhasır olmak üzere, yatırımın maliyetine eklenenler hariç, işletmede kullanılan yabancı kaynaklara ilişkin faiz, komisyon, vade farkı, kâr payı, kur farkı ve benzeri adlar altında yapılan gider ve maliyet unsurları toplamının %10'unu aşmamak üzere Bakanlar Kurulunca kararlaştırılan kısımı.Belirlenecek oranı sektörler itibarıyla farklılaştırmaya Bakanlar Kurulu, bendin uygulanmasına ilişkin usul ve esaslarıbelirlemeye Maliye Bakanlığı yetkilidir.

1.2.1.6 ZARAR MAHSUBU

(1) Kurumlar vergisi matrahının tespitinde, kurumlar vergisi beyannamesinde her yıla ilişkin tutarlar ayrı ayrı gösterilmek şartıyla aşağıda belirtilen zararlar indirim konusu yapılır:

a) Beş yıldan fazla nakledilmemek şartıyla geçmiş yılların beyannamelerinde yer alan zararlar.

Kanunun 20 nci maddesinin birinci fıkrası çerçevesinde devralınan kurumların devir tarihi itibarıyla öz sermaye tutarını geçmeyen zararları ile 20 nci maddenin ikinci fıkrası kapsamında gerçekleştirilen tam bölünme işlemi sonucu bölünen kurumdaki öz sermayesinin devralınan tutarını geçmeyen ve devralınan kıymetle orantılı zararların indirilmesinde aşağıdaki şartlar ayrıca aranır:

1) Son beş yıla ilişkin kurumlar vergisi beyannamelerinin kanunî süresinde verilmiş olması.

2) Devralınan kurumun faaliyetine devir veya bölünmenin meydana geldiği hesap döneminden itibaren en az beş yıl süreyle devam edilmesi.

Bu şartların ihlâli halinde, zarar mahsupları nedeniyle zamanında tahakkuk ettirilmeyen vergiler için vergi ziyai doğmuş sayılır.

b) Türkiye'de kurumlar vergisinden istisna edilen kazançlarla ilgili olanlar hariç olmak üzere, beş yıldan fazla nakledilmemek şartıyla yurt dışı faaliyetlerden doğan zararlar;

1) Faaliyette bulunulan ülkenin vergi kanunlarına göre beyan edilen vergi matrahlarının zarar dahil, her yıl o ülke mevzuatına göre denetim yetkisi verilen kuruluşlarca rapora bağlanması,

2) Bu raporun aslı ile tercüme edilmiş bir örneğinin Türkiye'deki ilgili vergi dairesine ibrazı, halinde indirim konusu yapılır.

Denetim kuruluşlarınca hazırlanacak raporun ekinde yer alan vergi beyanlarının, bilânço ve gelir tablosunun, o ülkedeki yetkili malî makamlarca onaylanması zorunludur. Faaliyette bulunulan ülkede denetim kuruluşu olmaması halinde, her yıla ait vergi beyannamesinin, o ülke yetkili makamlarından alınan birer örneğinin mahallindeki Türk elçilik ve konsoloslukları, yoksa orada Türk menfaatlerini koruyan ülkenin aynı mahiyetteki temsilcilerine onaylatılarak, aslının ve tercüme edilmiş bir örneğinin ilgili vergi dairesine ibrazı yeterlidir.

Türkiye'de indirim konusu yapılan yurt dışı zararın, ilgili ülkede de mahsup edilmesi veya gider yazılması halinde, Türkiye'deki beyannameye dahil edilecek yurt dışı kazanç, mahsup veya gider yazılmadan önceki tutardır.(2) Bu maddenin uygulanmasına ilişkin usûlleri belirlemeye Maliye Bakanlığı yetkilidir.

1.2.1.7 Devir, Bölünme Ve Hisse Değişimi

Kurumların, birleşmesi, devir, bölünme ve hisse değişimi durumlarında Kurumlar Vergisi Yasası'nın özel hükümleri dikkate alınır.

Birleşme (Md 18):

(1) Bir veya birkaç kurumun diğer bir kurumla birleşmesi, birleşme nedeniyle infisah eden kurumlar bakımından tasfiye hükmündedir. Ancak, birleşmede tasfiye kârı yerine birleşme kârı vergiye matrah olur (Md 18/1).

(2) Tasfiye kârının tespiti hakkındaki hükümler, birleşme kârının tespitinde de geçerlidir. Şu kadar ki, münfesi kurumun veya kurumların ortaklarına ya da sahiplerine birleşilen kurum tarafından doğrudan doğruya veya dolaylı olarak verilen değerler, kurumun tasfiyesi halinde ortaklara dağıtılan değerler yerine geçer. Birleşilen kurumdaki alınan değerler Vergi Usul Kanununda yazılı esaslara göre değerlendirilir. (Md 18/2).

(3) Kanunun 17'nci maddesine göre tasfiye memurlarına düşen sorumluluk ve ödevler, birleşme halinde birleşilen kuruma ait olur.

Devir, bölünme ve hisse değişimi (Md 19):

(1) Bu Kanunun uygulanmasında aşağıdaki şartlar dahilinde gerçekleşen birleşmeler devir hükmündedir: (Md 19/1)

Birleşme sonucunda infisah eden kurum ile birleşilen kurumun kanunî veya iş merkezlerinin Türkiye'de bulunması. (Md 19/1-a)

(2) Münfesi kurumun devir tarihindeki bilanço değerlerinin, birleşilen kurum tarafından bir bütün halinde devralınması ve aynen bilançosuna geçirilmesi. (Md 19/1-b) Kurumların yukarıdaki şartlar dahilinde tür değiştirmeleri de devir hükmündedir.

(3) Aşağıdaki işlemler bölünme veya hisse değişimi hükmündedir:

TAM BÖLÜNME:

Tam mükellef bir sermaye şirketinin tasfiyesiz olarak infisah etmek suretiyle bütün mal varlığını, alacaklarını ve borçlarını kayıtlı değerleri üzerinden mevcut veya yeni kurulacak iki veya daha fazla tam mükellef sermaye şirketine devretmesi ve karşılığında devredilen sermaye şirketinin ortaklarına devralan sermaye şirketinin sermayesini temsil eden iştirak hisseleri verilmesi, bu Kanunun uygulanmasında tam bölünme hükmündedir. Devredilen şirketin ortaklarına verilecek iştirak hisselerinin itibarî değerinin %10'una kadarlık kısmının nakit olarak ödenmesi, işlemin bölünme sayılmasına engel değildir. (Md 19/3-a)

KISMÎ BÖLÜNME:

Tam mükellef bir sermaye şirketinin veya sermaye şirketi niteliğindeki bir yabancı kurumun Türkiye'deki iş yeri veya daimî temsilcisinin bilânçosunda yer alan taşınmazlar ile en az iki tam yıl süreyle elde tutulan iştirak hisseleri ya da sahip oldukları üretim veya hizmet işletmelerinin bir veya birkaçını kayıtlı değerleri üzerinden aynî sermaye olarak mevcut veya yeni kurulacak tam mükellef bir sermaye şirketine devretmesi, bu Kanunun uygulanmasında kısmî bölünme hükmündedir. Ancak, üretim veya hizmet işletmelerinin devrinde, işletme bütünlüğü korunacak şekilde faaliyetin devamı için gerekli aktif ve pasif kalemlerin tümünün devredilmesi zorunludur. Kısmî bölünmede devredilen varlıklara karşılık edinilen devralan şirket hisseleri, devreden şirkette kalabileceği gibi doğrudan bu şirketin ortaklarına da verilebilir. Taşınmaz ve iştirak hisselerinin bu bent kapsamında devrinde, devralan şirketin hisselerinin devreden şirketin ortaklarına verilmesi halinde, devredilen taşınmaz ve iştirak hisselerine ilişkin borçların da devri zorunludur. (Md 19/3-b)

HİSSE DEĞİŞİMİ:

Tam mükellef bir sermaye şirketinin, diğer bir sermaye şirketinin hisselerini, bu şirketin yönetimini ve hisse çoğunluğunu elde edecek şekilde devralması ve karşılığında bu şirketin hisselerini devreden ortaklarına kendi şirketinin sermayesini temsil eden iştirak hisselerini vermesi, bu Kanunun uygulanmasında hisse değişimi hükmündedir. Hisseleri devralanan

şirketin ortaklarına verilecek iştirak hisselerinin itibari değerinin %10'una kadarlık kısmının nakit olarak ödenmesi, işlemin hisse değişimi sayılmasına engel değildir. (Md 19/3-b)

Bu maddeye göre yapılacak bölünmelerde aktif ve pasifi düzenleyici hesaplar, ilgili olduğu aktif veya pasif hesapla birlikte devrolunur.

Maliye Bakanlığı devir, bölünme ve hisse değişimi işlemleri ile ilgili usûlleri belirlemeye yetkilidir.

1.2.1.8 Örtülü Sermaye – Örtülü Kazanç

A) Örtülü Sermaye

Kurumlar Vergisi Kanununun 12'nci maddesiyle örtülü sermaye müessesesi yeniden düzenlenmiş, örtülü sermaye uygulamasında borç/öz sermaye oranı, ortakla ilişkili kişi ve öz sermaye tanımlarına açık bir şekilde yer verilmiştir.

Örtülü sermaye kavramı ve borç/öz sermaye oranı

Kurumların, ortaklarından veya ortaklarla ilişkili olan kişilerden doğrudan veya dolaylı olarak temin ederek işletmede kullandıkları her türlü borcun, hesap dönemi içinde herhangi bir tarihte kurumun öz sermayesinin üç katını aşan kısmı, ilgili hesap dönemi için örtülü sermaye sayılacaktır.

İşletmede kullanılan borçların örtülü sermaye sayılabilmesi için;

- Doğrudan veya dolaylı olarak ortak veya ortakla ilişkili kişiden temin edilmesi, ·
İşletmede kullanılması,
- Bu şekilde kullanılan borcun hesap dönemi içinde herhangi bir tarihte kurumun öz sermayesinin üç katını aşması gerekmektedir.

Ortak

Maddede ortaklardan kullanılan kredilerin diğer şartların yerine gelmesi halinde örtülü sermaye sayılacağı öngörülmektedir.

Ortaklık ilişkisi, bir kurumun hem ortak olduğu kurumlarla hem de söz konusu kuruma ortak olan gerçek kişi ve kurumlar ile olan ilişkisini kapsamaktadır. Bu ilişkide herhangi bir ortaklık payı sınırı bulunmamakla beraber İstanbul Menkul Kıymetler Borsasında işlem gören hisselerin elde bulundurulması halinde, bu hisselerin ait olduğu kurumlardan yapılan borçlanmalarda örtülü sermayenin oluşabilmesi için bu şekilde elde bulundurulan hisselerin sağladığı ortaklık payının en az %10 olması gerekmektedir.

Örneğin; 1/1/2012 tarihi itibarıyla öz sermayesi 1.000.000 TL olan (A) A.Ş.'nin sermayesine %5 oranında iştirak ettiği (B) Ltd. Şti.'den yaptığı borçlanmalar, diğer şartların da bulunması durumunda örtülü sermaye olarak değerlendirilecektir.

Ortakla ilişkili kişi

Örtülü sermaye uygulanmasında ortakla ilişkili kişi;

- Ortağın, doğrudan veya dolaylı olarak en az %10 oranında ortağı olduğu veya en az %10 oranında oy veya kâr payı hakkına sahip olduğu bir kurumu ya da,
- Doğrudan veya dolaylı olarak ortağın veya ortakla ilişkili bu kurumun sermayesinin, oy veya kâr payı hakkına sahip hisselerinin en az %10'unu elinde bulunduran bir gerçek kişi veya kurumu ifade etmektedir.

Görüldüğü üzere, ortakla ilişkili sayılan kişi ve kurumlarda, en az %10 oranında sermaye, oy ya da kâr payı hakkına sahip olma şartı aranmaktadır. Gerçek kişi veya kurumların, borç kullanan kurumlara, %10 oranından daha az sermaye, oy veya kâr payı hakkı bulunması halinde, ortakla ilişkili kişi sayılmaları söz konusu olmayacaktır.

Borcun doğrudan veya dolaylı olarak temin edilmesi

Borcu kullanan kurumun, borcu ortaklık ilişkisi olan bir kurumdan veya ortakları ile ilişkili bir başka kurumdan doğrudan temin etmemesi örtülü sermayenin mevcut olmayacağı anlamına gelmemektedir.

Borcun, ortak veya ortakla ilişkili kişiden ancak üçüncü kişi üzerinden dolaylı olarak temin edilmesi durumunda da örtülü sermaye söz konusu olabilecektir. Dolaylı olarak temin edilen borçlanmalarda araya birden fazla kurumun girmesi borcun örtülü sermaye olarak kabul edilmesine engel teşkil etmemektedir.

Örneğin; Kurum (B), Kurum (A)'nın %70 oranında ortağıdır. Kurum (B), hem kendisi hem de ortağı olan Kurum (A)'nın ortaklık ilişkisi içinde olmadığı Kurum (C)'ye, Kurum (C) de Kurum (A)'ya borç vermiştir. Bu durumda, Kurum (A)'nın kendi ortağı olan Kurum (B)'den Kurum (C) üzerinden dolaylı olarak borç temin ettiği kabul edilecek ve diğer şartların varlığı halinde bu borçlanma örtülü sermaye sayılacaktır.

Borcun işletmede kullanılması gereği

Örtülü sermayeden söz edilebilmesi için borcu alan kurumun bu borcu işletme veya yatırım harcamalarında kullanması gerekmektedir. Bu borcun aynı şartlarla diğer başka bir kuruma aktarılması halinde, işletmede kullanılan bir borçtan söz etmek mümkün olmayacak ve bu borçlanma nedeniyle örtülü sermaye oluşmayacaktır.

Örneğin; Kurum (A), Kurum (B)'nin %60 oranında, Kurum (B)'de Kurum (C)'nin aynı oranda ortağıdır. Kurum (B), Kurum (A)'dan aldığı 1.000.000 TL borcun yarısını aynı şartlarla Kurum (C)'ye borç vermiştir. Bu durumda, Kurum (B)'nin Kurum (A)'dan almış olduğu borcun yarısı, işletmede kullanılmadan devredildiğinden, borcun bu tutar kadar kısmının Kurum (B) için örtülü sermaye olduğundan söz edilemez. Diğer taraftan, Kurum (C)'nin kullandığı borç tutarı her halükarda örtülü sermaye hesabında dikkate alınacaktır.

Buna karşılık borcu kullanan kurumun aynı zamanda borç kullandığı ortak veya ortakla ilişkili kişiden alacağının olması durumunda örtülü sermayenin varlığının tespitinde bu kurumdan olan alacağın bu kuruma olan borca mahsup edilmesi söz konusu olmayacaktır.

Borcun öz sermayenin üç katını aşması

Ortak veya ortakla ilişkili kişiden temin edilip işletmede kullanılan borçların örtülü sermaye olarak kabul edilebilmesi için bu borçların hesap döneminin başındaki öz sermayenin üç katını aşması gerekmektedir.

Dolayısıyla, ortak veya ortakla ilişkili kişilerden yapılan borçlanmalarda, bu kişilerden alınan borçların toplamının hesap dönemi başındaki öz sermayenin üç katı ile karşılaştırılması ve bu oranı aşan borç tutarlarının oranı aştıkları sürece ilgili hesap dönemi için örtülü sermaye olarak dikkate alınması gerekmektedir.

Yabancı para üzerinden yapılan borçlanmalara ilişkin borç/öz sermaye hesabında, her bir borcun alındığı tarihte geçerli olan döviz kuru esas alınacaktır. Yabancı para üzerinden alınan borcun vadesinin izleyen yıla sarkması halinde, izleyen yıl için söz konusu hesaplama, borcun ödenmeyen tutarının bilanço günü itibarıyla Vergi Usul Kanunu hükümlerine göre değerlendirilmiş tutarı esas alınmak suretiyle yapılacaktır.

Ortakların işletmeye kullandığı borçların kurumun öz sermayesinin üç katını aşan kısmı, diğer şartların da gerçekleşmesi halinde örtülü sermaye olarak değerlendirilmiştir. Bu karşılaştırma sırasında; ortak veya ortakla ilişkili kişi olmakla birlikte ana faaliyet konusuna uygun olarak faaliyette bulunan banka veya benzeri kredi kurumlarından yapılan borçlanmalar %50 oranında dikkate alınacaktır. Yalnızca ilişkili şirketlere finansman temin eden kredi şirketlerinden yapılan borçlanmalarda %50 oranı dikkate alınmayacak olup genel kurallar çerçevesinde işlem yapılacaktır.

Banka, Türkiye’de 5411 sayılı Bankacılık Kanununa göre faaliyette bulunan bir bankayı; banka benzeri kredi kurumu, esas faaliyet konusu mevduat benzeri veya özel cari ve katılma

hesapları benzeri hesaplar yoluyla fon toplayan ve kredi kullandıran kurumları; yurt dışında ise bulunduğu ülkede 5411 sayılı Kanun benzeri bir kanun ile ayrıntılı olarak düzenlenmiş ve yaptırımları olan bir mevzuat çerçevesinde yukarıda belirtilen benzer faaliyetlerde bulunan kurumları ifade etmektedir.

Öz sermaye kavramı; kurumun Vergi Usul Kanunu uyarınca tespit edilmiş olan hesap dönemi başındaki öz sermayesini ifade etmektedir. Vergi Usul Kanununun 192 nci maddesi uyarınca öz sermaye, aktif (mevcutlar ile alacaklar) toplamı ile borçlar arasındaki farktır. Yeni kurulan kurumlar bakımından kuruluş tarihinde anılan Kanuna göre tespit edilen öz sermaye tutarı, hesap dönemi başındaki öz sermaye olarak dikkate alınacaktır.

Buna göre, kurumların yapmış oldukları borçlanmaların örtülü sermaye olup olmadığı yönündeki tespit, hesap dönemi başındaki bilançoda yer alan öz sermaye ile kıyaslanmak suretiyle yapılacaktır.

Kurumun dönem başı öz sermayesinin sıfır veya negatif değerler taşıması durumunda, söz konusu kurumun ortak ve ortaklarla ilişkili kişilerden yaptığı borçlanmaların tamamı örtülü sermaye olarak değerlendirilecektir.

Örneğin; bir kurumun hesap dönemi başındaki bilançosuna ilişkin değerler aşağıdaki gibidir.

Mevcutlar	=	100birim
Alacaklar	=	150birim
Borçlar	=	30birim
Geçmiş yıl zararları	=	10birim

Buna göre söz konusu kurumun hesap dönemi başındaki öz sermayesi aşağıdaki gibi olacaktır.

Öz sermaye	= (Mevcutlar + Alacaklar) – Borçlar
Öz sermaye	= (100 + 150) – 30
Öz sermaye	= 220 birim

Örnekte de görüleceği üzere, geçmiş yıl zararları hesaplamada dikkate alınmamıştır. Geçmiş yıl zararları hesaplamada dikkate alınsaydı ya aktifte pozitif ya da pasifte negatif olarak yer alacak ve sonuçta öz sermaye 230 birim olarak hesaplanacaktı. Ancak, 230'un içinde (–10) birimlik geçmiş yıl zararları da yer alacağından sonuç değişmeyecekti.

Hesap dönemi başı kavramı; öz sermayenin tespitinde dikkate alınacak tarihi ifade etmekte olup 12 aylık hesap döneminin başlangıç günü, yeni işe başlayanlarda ise işe başlama tarihidir.

Örtülü sermaye tutarı

Örtülü sermaye uygulamasında temin edilen borcun tamamının değil, sadece öz sermayenin üç katını aşan kısmının örtülü sermaye sayılması ve bu kısma ilişkin faiz, kur farkı ve benzeri giderlerin, Kurumlar Vergisi Kanunu uygulamasında gider kabul edilmemesi hüküm altına alınmıştır.

Kanunda borcun hesap dönemi içinde herhangi bir tarihte kurumun öz sermayesinin üç katını aşan kısmı örtülü sermaye olarak kabul edildiğinden, bu limiti aşan kısma isabet eden faiz, kur farkı ve benzeri giderlerin geçici vergi dönemleri de dahil olmak üzere vergi matrahından indirilmesi mümkün olmayacaktır.

Piyasa koşulları ve ticari teamüllere göre yapılan vadeli mal ve hizmet alımları ile ilgili olarak ortaya çıkan borçlanmalarda, vade farkı tutarları ayrıca hesaplanmış olsa da bu borç tutarları örtülü sermayenin varlığının tespitinde dikkate alınmayacaktır. Söz konusu süreleri aşan vadeli alımlar nedeniyle ortaya çıkan borçlar örtülü sermayenin varlığının tespitinde dikkate alınacak; bu şekilde hesaplanan örtülü sermaye tutarına isabet eden vade farkları tespit edilerek örtülü sermaye üzerinden ödenen faiz olarak kabul edilecektir.

Öte yandan, gelecekte yapılacak bazı mal ve hizmet teslimleri karşılığında peşin alınan ya da verilen değerleri ifade eden avanslar, sipariş yöntemi ile mal alan işletmenin, sipariş ettikleri iktisadi değerlerin üretiminde üretici işletmeye finansman imkanı sağlamak amacıyla verilebileceği gibi, satış fiyatını düşük tutmak veya satış garantisi sağlamak amacıyla da

verilebilmektedir. Avanslar hangi amaçla verilirse verilsin işletmeye finansman imkanı sağladığı açıktır. Dolayısıyla, alınan avanslar da işletme bakımından alınan borç olarak değerlendirilecek ve örtülü sermaye hesaplamasında dikkate alınacaktır. Ancak, inşaat işlerinde yapılan iş kısmı ile orantılı olarak hesaplanıp ödenen istihkak bedellerinin avans olarak kabul edilip örtülü sermayenin hesabında borç unsuru olarak dikkate alınması söz konusu değildir.

Örtülü sermaye sayılmayacak borçlanmalar

Gayrinakdi teminatlar karşılığında üçüncü kişilerden yapılan borçlanmalar

Kurumların ortaklarının veya ortaklarla ilişkili kişilerin sağladığı gayrinakdi teminatlar karşılığında üçüncü kişilerden yaptıkları borçlanmalar örtülü sermaye sayılmaz. Nakdi teminat karşılığında sağlanan krediler ise borç/öz sermaye oranının hesabında işletmeye verilen borç olarak dikkate alınacaktır.

Kurumun kasasında veya bankada bulunan yerli veya yabancı paralar ile her an nakde çevrilebilen çekler, altın, Devlet Tahvili, Hazine bonosu, Toplu Konut İdaresince çıkarılan veya İMKB’de işlem gören hisse senetleri, tahvil ve bonolar dışındaki her türlü teminat gayrinakdi teminat olarak değerlendirilecektir.

Banka ve finans kurumlarından temin edilerek kullandırılan borçlar

Ortaklar vasıtasıyla kurumların iştiraklerinin, ortaklarının veya ortaklarla ilişkili kişilerin, banka ve finans kurumlarından ya da sermaye piyasalarından temin ederek aynı şartlarla kısmen veya tamamen kullandığı borçlanmalar örtülü sermaye sayılmaz.

Buna göre, kurumların iştiraklerinin, ortaklarının veya ortaklarla ilişkili kişilerin banka veya finans kurumlarından ya da sermaye piyasalarından temin ederek aynı şartlarla, yani kredi sözleşmesinin içerdiği vade, faiz oranı ve benzeri kullandırılma şartlarında herhangi bir değişiklik yapılmadan kısmen veya tamamen kullandığı borçlanmalar, örtülü sermaye kapsamı dışında tutulmuştur. Buna göre, kredibilitesi olan grup şirketinin, anılan kaynaklardan temin edip ihtiyacı olan diğer grup şirketlerine aynı şartlarla kısmen veya

tamamen aktardığı krediler örtülü sermaye tutarının tespitinde borç olarak dikkate alınmayacaktır. Dolayısıyla, grup şirketinin finans kuruluşlarından temin etmiş olduğu krediyi, aynı faiz ve vade ile birden fazla şirkete paylaştırması durumunda örtülü sermayeden söz edilemeyecektir.

Bankalar tarafından yapılan borçlanmalar

5411 sayılı Bankacılık Kanununa göre faaliyette bulunan bankalar tarafından yapılan borçlanmalar örtülü sermaye sayılmaz.

Bankalar tarafından alınan kredilere ilişkin olarak Bankacılık Kanununda gerekli düzenlemeler yer aldığından Kurumlar Vergisi Kanununda ayrıca düzenleme yapılmasına gerek görülmemiştir. Bu nedenle, bankalar tarafından kendi faaliyet konuları çerçevesinde, ulusal ve uluslararası piyasalardan yapılan borçlanmalar, herhangi bir şarta bağlı olmaksızın örtülü sermaye kapsamında değerlendirilmeyecektir.

Finansal kiralama şirketleri, finansman ve faktoring şirketleri ile ipotek finansman kuruluşlarının bankalardan yaptıkları borçlanmalar

3226 sayılı Finansal Kiralama Kanunu kapsamında faaliyet gösteren finansal kiralama şirketleri, 90 sayılı Ödünç Para Verme İşleri Hakkında Kanun Hükmünde Kararname kapsamında faaliyet gösteren finansman ve faktoring şirketleri ile ipotek finansman kuruluşlarının bu faaliyetleriyle ilgili olarak ortak veya ortakla ilişkili kişi sayılan bankalardan yaptıkları borçlanmalar, örtülü sermaye sayılmaz.

Borç veren bankaların ortak veya ortakla ilişkili kişi kapsamı dışında olması halinde, söz konusu borçlanma esas itibarıyla anılan madde kapsamına girmeyecektir.

Örtülü sermaye uygulamasında kur farkı gelirlerinin durumu

Kurumların kullanmış olduğu borçların örtülü sermaye kapsamında değerlendirilmiş olması halinde, örtülü sermaye üzerinden ödenen veya hesaplanan faiz, kur farkları ve benzeri

giderlerin, Kurumlar Vergisi Kanununun 11'inci maddesinin birinci fıkrasının (b) bendine göre gider olarak yazılması mümkün bulunmadığından, örtülü sermaye kabul edilen borçlanmalarda TL'nin değer kazanması sonucu oluşacak kur farkı gelirlerinin de söz konusu borcun örtülü sermaye olarak kabul edilmesi sebebiyle Kurumlar Vergisi Kanunu açısından gelir olarak nitelendirilmesi mümkün bulunmamaktadır.

Örtülü sermaye üzerinden yapılan ödemeler veya hesaplanan tutarların kâr payı sayılması ve yapılacak düzeltme işlemleri

Örtülü sermaye üzerinden ödenen faiz ve benzeri ödemeler veya hesaplanan tutarlar, Gelir ve Kurumlar Vergisi Kanunlarının uygulanmasında, gerek borç alan gerekse borç veren nezdinde, örtülü sermaye şartlarının gerçekleştiği hesap döneminin son günü itibarıyla dağıtılmış kâr payı veya dar mükellefler için ana merkeze aktarılan tutar sayılacaktır. Kur farkları bu kapsamda değerlendirilmeyecektir.

ÖRNEK: Kurumun 2013 takvim yılına ait hesap dönemi başındaki öz sermayesi 250.000 TL olup anılan hesap dönemine ilişkin olarak yaptığı borçlanmalar aşağıdaki gibidir.

- a) Ortak A'dan doğrudan alınan 150.000 TL,
- b) Ortak B'nin aktifine kayıtlı bir arsanın teminat gösterilmesi suretiyle Bay E'den alınan 200.000 TL
- c) Ortak C'den doğrudan alınan 200.000 TL
- d) Ortak D Bankasından alınan 800.000 TL,
- e) Kurumun iştiraki durumunda bulunan T A.Ş.'nin Ortak niteliğinde olmayan bir başka Bankadan temin ederek aynı şartlarla kullandığı 700.000 TL

Buna göre, b)'de yer alan borçlanma Kurumlar Vergisi Kanununun 12 nci maddesinin altıncı fıkrasının (a) bendi uyarınca, e)'de yer alan borçlanma ise aynı fıkranın (b) bendi uyarınca, örtülü sermayenin tespitinde dikkate alınmayacaktır.

Ortak D Bankasından temin edilen borç ise Kurumlar Vergisi Kanununun 12 nci maddesinin ikinci fıkrası uyarınca %50 oranında dikkate alınacaktır.

Buna göre, örtülü sermayenin tespitinde dikkate alınacak toplam borçlanma tutarı;

Ortak A'dan	160.000 TL
Ortak C'den	240.000 TL
Ortak D Bankasından	400.000 TL
olmak üzere toplam	800.000 TL olacaktır.

Kurumun hesap dönem başındaki öz sermayesi 120.000 TL olduğundan, **örtülü sermaye**, öz sermayenin üç katını aşan yani ($3 \times 120.000 =$) 480.000 TL'nin üzerindeki tutar olan **360.000 TL** olacaktır. ($800.000 - 480.000 = 320.000$)

Söz konusu örtülü sermayenin borcu kullandıranlar açısından dağılımı aşağıdaki gibi gerçekleşecektir.

Ortak A için	=	(160.000 / 800.000)	x	360.000	=	72.000 TL
Ortak C için	=	(240.000 / 800.000)	x	360.000	=	108.000 TL
Ortak D için	=	(480.000 / 800.000)	x	360.000	=	<u>180.000 TL</u>
Toplam						360.000 TL

B) Transfer Fiyatlandırması Yoluyla Örtülü Kazanç Dağıtımı

Kurumlar Vergisi Kanununun 13'üncü maddesine göre, kurumların, ilişkili kişilerle emsallere uygunluk ilkesine aykırı olarak tespit ettikleri bedel veya fiyat üzerinden mal veya hizmet alım ya da satımında bulunmaları durumunda, kazanç tamamen veya kısmen transfer fiyatlandırması yoluyla örtülü olarak dağıtılmış sayılacaktır.

Mal veya hizmet alım ya da satımı; alım, satım, imalat ve inşaat, kiralama ve kiraya verme, ödünç para alınması ve verilmesi işlemleri ile ikramiye, ücret ve benzeri ödemeleri gerektiren diğer işlemleri ifade etmektedir.

İlişkili kişi kavramı ve emsallere uygunluk ilkesi

İlişkili kişi; kurumların kendi ortakları, kurumların veya ortaklarının ilgili bulunduğu gerçek kişi veya kurum ile idaresi, denetimi veya sermayesi bakımından doğrudan veya dolaylı olarak bağlı bulunduğu ya da nüfuzu altında bulundurduğu gerçek kişi veya kurumları ifade eder. Ortakların eşleri, ortakların veya eşlerinin üstsoy ve altsoyu ile üçüncü derece dahil yansoy hısımları ve kayın hısımları da ilişkili kişi sayılır.

Kazancın elde edildiği ülke vergi sisteminin, Türk vergi sisteminin yarattığı vergilendirme kapasitesi ile aynı düzeyde bir vergilendirme imkânı sağlayıp sağlamadığı ve bilgi değişimi hususunun göz önünde bulundurulması suretiyle Bakanlar Kurulunca ilan edilen ülkelerde veya bölgelerde bulunan kişilerle yapılmış tüm işlemler, ilişkili kişilerle yapılmış sayılır.

Emsallere uygunluk ilkesi; ilişkili kişilerle yapılan mal veya hizmet alım ya da satımında uygulanan fiyat veya bedelin, aralarında böyle bir ilişkinin bulunmaması durumunda oluşacak fiyat veya bedele uygun olmasını ifade eder.

Emsallere uygunluk ilkesi doğrultusunda tespit edilen fiyat veya bedellere ilişkin hesaplamalara ait kayıt, cetvel ve belgelerin ispat edici kâğıtlar olarak saklanması zorunludur.

Emsaline uygun fiyat veya bedelin tespitinde uygulanacak yöntemler

Kurumlar, ilişkili kişilerle yaptığı işlemlerde uygulayacağı fiyat veya bedelleri, aşağıdaki yöntemlerden işlemin mahiyetine en uygun olanını kullanarak tespit edeceklerdir.

1) Karşılaştırılabilir fiyat yöntemi: Bir mükellefin uygulayacağı emsallere uygun satış fiyatının, karşılaştırılabilir mal veya hizmet alım ya da satımında bulunan ve aralarında herhangi bir şekilde ilişki bulunmayan gerçek veya tüzel kişilerin birbirleriyle yaptıkları işlemlerde uygulayacağı piyasa fiyatı ile karşılaştırılarak tespit edilmesini ifade eder.

Bu yöntemin uygulanabilmesi için ilişkili kişilerle yapılan işlemin, birbirleriyle ilişkili olmayan kişilerin yaptıkları işlem ile karşılaştırılabilir nitelikte olması gerekmektedir. Buradaki karşılaştırılabilir nitelik kavramı, işleme konu mal veya hizmet ile işlemin

koşullarının gerek ilişkili kişiler arasındaki işlemlerde, gerekse aralarında ilişki bulunmayan kişiler arasındaki işlemlerde benzer nitelikte olmasını ifade etmektedir.

2) Maliyet artı yöntemi: Emsallere uygun fiyatın, ilgili mal ve hizmet maliyetlerinin makul bir brüt kâr oranı kadar artırılması suretiyle hesaplanmasını ifade eder.

Buradaki uygun brüt kâr oranı, söz konusu mal veya hizmet alım veya satım anında ilişkisiz kişilere satılması halinde uygulanacak fiyatı yansıtan kâr oranını ifade etmektedir. Eğer koşullar uygunsa, işlemi yapan mükellefin bu mal veya hizmetlere ilişkin olarak ilişkisiz kişilerle yaptığı işlemlerde uyguladığı genel brüt kâr marjı ideal oran olacaktır. Karşılaştırma için gerekli işlem sayısı yetersizse, uygun brüt kâr oranı kıstası, söz konusu mal veya hizmetin ilişkisiz kişilere satılması halinde uygulanacak fiyatı yansıtan kâr oranı olarak dikkate alınacaktır. Bu yöntemin özellikle hammadde ve yarı mamuller ile imal edilen mallara ilişkin işlemlerde uygulama alanı bulması öngörülmektedir.

3) Yeniden satış fiyatı yöntemi: Emsallere uygun fiyatın, işlem konusu mal veya hizmetlerin aralarında herhangi bir şekilde ilişki bulunmayan gerçek veya tüzel kişilere yeniden satılması halinde uygulanacak fiyattan, makul bir brüt satış kârı düşülerek hesaplanmasını ifade eder.

Bu yöntemde, emsallere uygun fiyat veya bedele ulaşmak için temel alınan unsur, aralarında herhangi bir bağlantı bulunmayan gerçek veya tüzel kişilere yapılması muhtemel satış ve bu satışta uygulanacak fiyat veya bedeldir. Varsayımlara dayalı olarak saptanan söz konusu fiyat veya bedelden uygun bir brüt satış kârı düşülerek ilgili işlem için emsallere uygun fiyata ulaşılabilecektir. Buradaki uygun brüt satış kârı, söz konusu mal veya hizmet için işlem anında uygulanabilecek, piyasa koşullarına göre belirlenen veya belirlenebilecek objektif nitelikte bir oran ile saptanan kârı ifade etmektedir. Bu kâr düşüldükten sonra da mal veya hizmetin ilişkili kişilere satılmasında uygulanabilecek emsallere uygun fiyata ulaşılabilecektir.

4) Diğer yöntemler: Emsallere uygun fiyata yukarıdaki yöntemlerden herhangi birisi ile ulaşma olanağı yoksa mükellef, işlemlerin mahiyetine uygun olarak kendi belirleyeceği diğer yöntemleri kullanabilir.

Emsallere uygun fiyat veya bedele ulaşmak için yukarıda yer verilen yöntemlerden en uygun olanının seçilmesinde öncelikle mükellefin ilişkisiz kişilerle yaptığı işlemlerde kullandığı fiyat veya bedel iç emsal olarak karşılaştırmaya esas ölçü alınacak olup bu şekilde kullanılan fiyat veya bedelin bulunmaması veya güvenilir olmaması halinde doğrudan benzeri nitelikteki mükellef veya kurumların işlemleri dış emsal olarak esas alınabilecektir. Ayrıca, burada önemli olan emsallere uygun fiyat veya bedelin en doğru ve güvenilir şekilde tespit edilmesi olup iç ve dış emsallerinin bir arada kullanımı da mümkündür.

Transfer fiyatlandırması yoluyla dağıtılan örtülü kazanç tutarlarının kâr payı sayılması ve yapılacak düzeltme işlemleri

Tamamen veya kısmen transfer fiyatlandırması yoluyla örtülü olarak dağıtılmış sayılan kazanç, Gelir ve Kurumlar Vergisi Kanunlarının uygulamasında, bu maddedeki şartların gerçekleştiği hesap döneminin son günü itibarıyla dağıtılmış kâr payı veya dar mükellefler için ana merkeze aktarılan tutar sayılır. Ancak, örtülü kazanç dağıtımı yapılan kurumlarda bu düzeltmenin yapılabilmesi için örtülü kazanç dağıtan kurum adına tarh edilen vergilerin kesinleşmiş ve ödenmiş olması gerekmektedir.

Söz konusu kâr payının başka bir kuruma aktarılmış olması durumunda, bu kazanç iştirak kazancı olarak değerlendirilecek olup kâr payının dar mükellef kuruma, gerçek kişilere, vergiye tabi olmayan veya vergiden muaf herhangi bir kişi veya kuruma aktarılmış olması halinde, bu kâr payının net kâr payı kabul edilerek bu tutarın brüte tamamlanması sonucu bulunan tutar üzerinden kâr dağıtımına bağlı vergi kesintisi yapılması gerekecektir.

ÖRNEK: Merkezi Almanya'da bulunan Anonim şirket, merkezi Türkiye'de bulunan ilişkili bir sermaye şirketine iş makinası satmaktadır.

- Türkiye'deki şirket, Almanya'daki şirketin Türkiye'deki tek dağıtıcısı konumundadır.
- İş makinalarının Türkiye'deki satış fiyatı 220.000 TL'dir.

- Türkiye'de benzer nitelikteki iş makinalarını ithal eden dağıtım şirketlerinin ortalama kâr marjı satış fiyatı üzerinden % 10'dur. Bu kâr marjına dağıtıcı tarafından üstlenilen reklam ve garanti hizmeti maliyetleri dahil değildir.

Türkiye'deki dağıtıcı (B)'nin reklam ve garanti hizmetleri karşılığında üstlenilen maliyetin 10.000 TL olduğu belirlenmiştir.

Bu durumda şirketin yeniden satış fiyatından kâr marjı ile reklam ve garanti hizmetlerine ilişkin maliyetlerinin düşülmesi sonucu aşağıdaki gibi hesaplanacaktır:

$$[220.000/(1+ 0.10)] - 10.000 = \mathbf{190.000TL}$$

1.2.1.9 Beyan ve Ödeme

Kurumlar vergisi mükellefin beyanı üzerine tarh olunur. Her mükellef vergiye tabi kazancının tamamı için beyanname verir (md.14). Kurumlar vergisi beyannamesi, hesap döneminin kapandığı ayı takip eden dördüncü ayın yirmibeşinci günü akşamına kadar mükellefin bağlı olduğu vergi dairesine verilir (md.21). Kurumlar vergisi beyannamenin verileceği ayın sonuna kadar ödenir (md.21).

1.2.2 Dar Mükellef Kurumlar

Kurumlar vergisi mükelleflerinden kanuni veya iş merkezlerinden her ikisi de Türkiye içinde bulunmayanlar, yalnız Türkiye’de elde ettikleri kurum kazançları üzerinden vergilendirilirler (md.3). Yasa uyarınca Türkiye’de sermaye piyasası araçlarından elde edilebilecek yani vergilenecek kazançlar şunlardır.

- 1- 4/1/1961 tarihli ve 213 sayılı Vergi Usul Kanunu hükümlerine uygun Türkiye’de işyeri⁸ olan veya daimi temsilci³³ bulunduran yabancı kurumlar tarafından bu yerlerde veya bu temsilciler vasıtasıyla yapılan işlerde elde edilen “ticari kazançlar”;
- 2- Türkiye’de işyeri olmayan veya daimi temsilci bulundurmeyan yabancı kurumlar ile Türkiye’de işyeri olsa veya daimi temsilci bulundursa bile bu yer veya temsilcileri kullanılmaksızın işlem yapan yabancı kurumlar tarafından:
 - a- Türkiye’de elde edilen menkul sermaye iratları, b- Türkiye’de elde edilen diğer kazanç ve iratlar (değer artışı kazançları).

Dolayısıyla, dar mükellef kurumlar açısından iki ayrı tür söz konusudur: (1) Türkiye’de işyeri veya daimi temsilci vasıtasıyla gelir elde edenler, (2) Türkiye’de işyeri veya daimi temsilci aracılığıyla olmaksızın gelir elde edenler.

İlk grupta sayılan kazançların vergilendirilmesi, yani Türkiye’de işyeri olan veya daimi temsilci bulunduran yabancı kurumlar tarafından bu yerlerde veya bu temsilciler vasıtasıyla yapılan işlerden elde edilen “ticari kazançlar”ın vergilendirilmesi, tam mükellef kurumlarda olduğu gibi Gelir Vergisi Kanunu’nun ticari kazançların tespitine ilişkin hükümleri çerçevesinde olur. Bu nedenle, yukarıda tam mükellef kurumlara ilişkin olarak yaptığımız açıklamalar, kural olarak, bu türden dar mükellef kurumlar için de geçerlidir. İkinci grupta sayılan kazançların vergilendirilmesi, yani Türkiye’de işyeri olmayan veya daimi temsilci bulundurmeyan yabancı kurumlar ile Türkiye’de işyeri olsa veya daimi temsilci bulundursa bile bu yer veya temsilcileri kullanılmaksızın işlem yapan yabancı kurumların elde ettikleri “menkul sermaye iratları” ile “değer artış kazançları”nın vergilendirilmesi, ÇVÖA hükümleri saklı kalmak üzere, kural olarak Gelir Vergisi Kanunu’nun “menkul sermaye iratları”nın ve “değer artış kazançları”nın vergilendirilmesi hakkındaki hükümlerine uygun olarak belirlenir. Ancak, yasa bu tip yabancı kurumlar tarafından elde edilen “değer artış kazançları”nın

⁸ İşyeri, Vergi Usul Kanunu’nun 156. maddesinde şu şekilde tanımlanmıştır: “Ticari, sınai, zirai ve mesleki faaliyette iş yeri; mağaza, yazıhane, idarehane, muayenehane, imalathane şube, depo, otel, kahvehane, eğlence ve spor yerleri, tarla, bağ, bahçe, çiftlik, hayvancılık tesisleri, dalyan ve voli mahalleri, madenler, taş ocakları, inşaat şantiyeleri, vapur büfeleri gibi ticari, sınai, zirai veya mesleki bir faaliyetin icrasına tahsis edilen veya bu faaliyetlerde kullanılan yerdir.”

vergilendirilmesine ilişkin özel bir belirleme yapmıştır. Buna göre (md.26/2), Gelir Vergisi Kanunu'nun. Diğer kazanç ve iratlara ilişkin olarak Türkiye'ye bizzat getirilen nakdî veya aynî sermaye karşılığında elde edilen menkul kıymetler ile iştirak hisselerinin elden çıkarılması sırasında oluşan kur farkı kazancına dair hükümler hariç olmak üzere, Gelir Vergisi Kanununda yer alan vergilendirmeme hususundaki istisna, kayıt, şart ve sürelerle ait sınırlamalar dikkate alınmaz.

2. SERMAYE PİYASASI ARAÇLARININ VERGİLENDİRİLMESİ

2.1 Finansal Araçlar

Sermaye Piyasası Kanunu’nun 3/b maddesinde belirtildiği üzere “Sermaye Piyasası Araçları” Menkul Kıymetler ve Diğer Sermaye Piyasası araçlarıdır.⁹

Menkul kıymetlerin hukuki tanımı aynı yasa maddesinde yapılmış bulunmaktadır. Bu tanımlamaya göre “Menkul kıymetler; ortaklık veya alacaklılık sağlayan, belli bir meblağı temsil eden, yatırım aracı olarak kullanılan, dönemsel gelir getiren, misli nitelikte, seri halinde çıkarılan, ibareleri aynı olan ve şartları “Sermaye Piyasası Kurulu tarafından belirlenen kıymetli evraktır.

Bu tanımlamadan da anlaşılacağı üzere menkul kıymet sayılan belgelerin 6 önemli özelliği bulunmaktadır. Şöyle ki;

- * Ortaklık veya alacaklılık hakkı sağlayacaktır.
- * Belli bir meblağı temsil edecektir.
- * Yatırım aracı olarak kullanılacaktır.
- * Dönemsel olarak yıllık, altı aylık vb gelir getirecektir.
- * Misli nitelikte örneğin belirli bir bedeli veya katlarını içeren kupürler halinde ihraç edilecektir.
- * Seri halinde çıkartılacak ve üzerlerinde aynı ifadeler yer alacaktır.

Menkul kıymetlerin dışında kalan ve şartları Sermaye Piyasası Kurulu tarafından belirlenen evraklar ise “Diğer Sermaye Piyasası” araçları olarak kabul edilmektedir.

⁹ Para ve sermaye piyasası araçlarını kapsamak üzere aşağıda yeri geldiğinde her iki kavramı da kapsamak üzere, Sermaye Piyasası Kanunu taslağında öngörülen sisteme uygun olarak “finansal araç” terimi kullanılmıştır.

Yasa maddesinde yapılan ayırımdan da anlaşılacağı üzere gerçekte sermaye piyasası araçları menkul kıymet niteliğindeki kıymetli evraklarla (hisse senedi, tahvil, banka bonoları, finansman bonoları, varlığa dayalı menkul kıymetler, kar ve zarar ortaklığı belgeleri, borsa yatırım fonu katılma belgeleri gibi) Sermaye Piyasası Kurumu tarafından sermaye piyasası aracı olarak değerlendirilmesi söz konusu olan diğer araçlardır (borsalarda veya teşkilatlanmış diğer piyasalarda işlem gören vadeli işlem (future ve opsiyon sözleşmeleri, menkul kıymet niteliğine haiz olmayan yatırım fonu katılma belgeleri gibi).

Öte yandan yeni Sermaye Piyasası Kanunu tasarısında “finansal araç” kavramı para ve sermaye piyasası araçlarını (menkul kıymet ve diğer sermaye piyasası araçları) kapsayacak bir üst kavram olarak kullanılmıştır.

2.2. Finansal Araçlardan Elde Edilen Gelirlerin Sınıflandırılması

Gerçek kişilerce finansal araçlardan “*menkul sermaye iradı*” veya “*diğer kazanç ve irat*” (alım-satım kazancı) elde edilmesi mümkündür.

Öte yandan, ticari faaliyet kapsamında yapılan sermaye piyasası işlemleri nedeniyle elde edilen kazançlar “*ticari kazanç*” sayılır ve Gelir Vergisi Kanununun ticari kazançlara ilişkin hükümleri çerçevesinde vergileme rejimi belirlenir. Gelir Vergisi Kanununun 37’nci maddesi uyarınca, kendi nam ve hesaplarına menkul kıymet alım-satımı ile devamlı olarak uğraşanların bu faaliyetlerinden elde ettikleri kazançları ticari kazanç sayılır. Bu durumda, söz konusu kazançların vergilendirilmesinde “menkul sermaye iratları” ve “diğer kazanç ve irat”ların vergilendirilmesine ilişkin hükümler geçerli olmayacaktır. Bunun sonucu olarak ticari faaliyet kapsamında olmaksızın gelir elde eden kişilere ilişkin bazı istina, muafiyet, kayıt, şart ve süreler ticari faaliyet kapsamında aynı tipte işlemlerden gelir elde eden kişilere uygulanmamaktadır. Aşağıdaki açıklamalarımız ticari faaliyet kapsamında olmaksızın sermaye piyasası araçlarından gelir elde eden gerçek kişilere yöneliktir.

Finansal Araç	Menkul Sermaye İradı (Faiz/Kar Payı)	Diğer Kazanç ve İratlar Değer Artışı Kazancı (Alım satım Kazancı)
Hisse senedi	Kar payı	Alım satım kazancı
Tahvil,Bono,Eurobond ¹⁰	Faiz	Alım Satım Kazancı
MKYF Katılma Belgesi	Kar Payı	
Ters Repo	Faiz	
Mevduat/BPP İşlemleri	Faiz	

Öte yandan, kurumlar vergisi mükellefleri tarafından sermaye piyasası araçlarından elde edilen kazançlar ise “*kurum kazancı*” sayılır.

Genel olarak kurum kazancının vergilendirilmesi bu çalışmanın kapsamı dışında olduğundan, sadece yeri geldiğinde değinilecektir.

2.3. Menkul Sermaye İratları

2.3.1. Tanımı

Gelir Vergisi Kanunu’nda belirtilen yedi kazanç unsurundan biri olan menkul sermaye iratları, sahibinin ticari, zirai veya mesleki faaliyeti dışında nakdi sermaye veya para ile temsil edilen değerlerden oluşan sermaye dolayısı ile elde ettiği kar payı, kira ve benzeri iratlar olarak tanımlanmıştır. (md.75)

Bu tanımın yanında

- her tür hisse senedi kar paylarının,
- her tür tahvil ve hazine bonosu faizlerinin,
- mevduat faizlerinin,

¹⁰ Eurobond terimi Hazine tarafından yurt dışında ihraç edilen menkul kıymetleri ifade etmektedir.

- hisse senedi ve tahvillerin vadesi gelmemiş kuponlarının satışından elde edilen gelirlerin,
- faizsiz olarak kredi verenlere ödenen kar paylarının,
- kar ve zarar ortaklığı belgesi karşılığında ödenen kar paylarının,
- özel finans kurumlarınca kar ve zarara katılma hesabı karşılığında ödenen kar paylarının,
- her nevi tahvil ve hazine bonosunun geri alım veya satım taahhüdü ile elde edilmesi ya da elden çıkarılması karşılığında elde edilen gelirlerin (repo)
- yukarıdaki bentlerde sayılanlar dışında Sermaye Piyasası Kanunu hükümlerine göre ihraç edilen her türlü sermaye piyasası araçlarından elde edilen gelirler,

de kaynağına bakılmaksızın menkul sermaye iradı sayılacağı yasada açıkça belirtilmiştir.

2.3.2 Menkul Sermaye İratlarının Vergilendirilmesi

Menkul sermaye iratlarının vergilendirilmesinde öncelikle vergiye tabi tutulacak irat tutarı tespit edilecek (irat sayılmayanlar ayıklanacak), daha sonra söz konusu iratla ilgili gerekli indirimler yapılacak (indirim oranı uygulaması¹¹ ve indirilecek diğer giderler) bu suretle bulunacak tutar beyan sınırını aşıyorsa söz konusu menkul sermaye iradı beyannameye dahil edilerek Gelir Vergisi tarifesi ile ödenecek vergi bulunacaktır.

2.3.3 Menkul Sermaye İradı Sayılmayan Gelirler

Menkul kıymetlerin kuponlu ya da kuponsuz olarak satılması, iştirak hisselerinin devir ve temlik, menkul kıymetler ile iştirak hisselerinin tamamen veya kısmen itfa olunması karşılığında alınan paralarla itfa dolayısı ile verilen ikramiyeler menkul sermaye iradı sayılmaz. (md.76/1)

¹¹ İndirim oranı uygulamasına 5281 sayılı yasa ile yapılan değişiklikle 1.1.2006 tarihinden itibaren son verilmiştir. Ancak, ilerideki GVK Geçici 67. madde ile ilgili kısımda açıklanacağı üzere 1.1.2006 tarihinden önce ihraç edilmiş tahvil ve bonolardan elde edilecek faiz gelirlerinin vergilendirilmesinde 31.12.2005 tarihi itibarıyla geçerli olan hükümler uygulanacağından indirim oranı uygulaması bu gelirler için geçerliliğini sürdürmektedir. İndirim oranı ile ilgili bu genel açıklamalarımız bu çerçevede değerlendirilmelidir.

2.3.4 İndirim oranı uygulaması

Gelir Vergisi Kanunu'nda sayılan belli menkul sermaye iratlarına yine yasada belirlenmiş oranın uygulanması sonucunda bulunacak kısım bu iratların beyanı sırasında indirim olarak dikkate alınır, başka bir deyişle vergilendirilmez. (md.76/2, 5281 sayılı yasa ile kaldırılmadan önce). Ancak, 5281 sayılı yasa ile yapılan değişiklikle indirim oranı mekanizması 1.1.2006 tarihinden itibaren kaldırılmıştır. Ancak, geçici 67'nci madde uyarınca 1.1.2006 tarihinden önce ihraç edilmiş olan her tür tahvil ve Hazine bonoları ile Toplu Konut İdaresi ve Özelleştirme İdaresince çıkarılan menkul kıymetlerin elde tutulması veya elden çıkartılması suretiyle sağlanan gelirlerin vergilendirilmesinde, 31.12.2005 tarihi itibarıyla geçerli olan hükümlerin uygulanacağı belirtilmiştir. Dolayısıyla, halihazırda indirim oranı yalnızca 1.1.2006 tarihinden önce ihraç edilmiş olan (döviz cinsinden veya dövize, altına veya başka bir değere endeksli olmayan) tahvil ve Hazine bonoları ile Toplu Konut İdaresi ve Özelleştirme İdaresince çıkarılan menkul kıymetlerden elde edilen menkul sermaye iratlarında uygulanabilmektedir.

İndirim oranının hesaplanması :

İndirim oranı, Vergi Usul Kanunu hükümlerine göre o yıl için tespit edilmiş olan yeniden değerlendirme oranının, aynı dönemde Devlet tahvili ve Hazine bonusu ihalelerinde oluşan bileşik ortalama faiz oranına bölünmesi yoluyla Maliye Bakanlığı tarafından tespit edilip yayınlanır. Örneğin 2011 yılı gelirlerine uygulanacak indirim oranının 1'den büyük olması nedeniyle 2011 takvim yılında elde edilen, 1.1.2006 tarihinden önce ihraç edilmiş olan (döviz cinsinden veya dövize, altına veya başka bir değere endeksli olmayan) tahvil ve Hazine bonoları ile Toplu Konut İdaresi ve Özelleştirme İdaresince çıkarılan menkul kıymetlerden elde edilen gelirler beyan edilmeyecektir.

2.3.5 İndirilecek giderler

Vergilendirilecek menkul sermaye iradı tutarının bulunması için elde edilen faiz ve kar payı tutarından aşağıda yer alan giderler indirilir: (md.78)

- Depo etme ve sigorta ücretleri gibi menkul kıymetlerin muhafazası için yapılan giderler (fiilen söz konusu hisse senetlerinin saklanması için kiralanan kiralık kasaların kiralrı ve bunlar için yaptırılan sigorta bedelleri)
- Temettü hisseleri ile faizlerin tahsil giderleri (bu giderler ortak olunan şirket toplantılarına katılma ile ilgili giderler değil söz konusu temettü ya da faizlerin tahsili sırasında ödenen aracı kurum masraflarıdır)
- Menkul kıymetler ve bunların iratları için ödenen her türlü vergi, resim ve harçlar (kar payları üzerinden ödenen stopajlar bu kapsamda indirilemez.)

Faiz ve Kar Paylarının Vergilendirilmesi:

MSİ'nin brüt tutarı	A	
Giderler(-)	B	
Gider Sonrası MSİ'nin brüt tutarı	C	(A-B)
İO uygulaması(-)	D	(C-(C*İO))
Vergilendirilecek MSİ	E	(C-D)

2.3.6 GVK Geçici 67'nci Madde Kapsamında Menkul Sermaye İratları

Yukarıda açıklanmış olduğu üzere 1.1.2006 tarihinden itibaren yürürlüğe giren geçici 67'nci madde ile 31.12.2015 tarihine kadar geçerli olmak üzere Gelir Vergisi Kanunu'nun menkul sermaye iratlarının vergilendirilmesine ilişkin olarak yukarıda açıklamış olduğumuz esaslarında, bazı menkul sermaye iratları için önemli değişiklikler getirilmiştir. Geçici 67'nci madde kapsamındaki vergileme rejiminde yukarıda açıkladığımız bazı prensipler geçerli

değildir. Dolayısıyla yukarıda açıklamış olduğumuz esaslar 2016'ya kadar bazı menkul sermaye iratları için uygulanmayacaktır. Sözgelimi geçici 67'nci madde kapsamındaki vergileme rejiminde, %0, %10 ve %15 nispetindeki stopaj bazı mükellefler için nihai vergileme niteliğinde olup, ayrıca beyanname vermeye gerek yoktur. Ayrıca, indirim oranının uygulanması da söz konusu değildir. Nihayet, kazancın tespitinde indirim konusu yapılabilecek giderler açısından da bazı farklar mevcuttur. GVK Geçici 67'nci madde kapsamındaki vergileme rejimi 3.7 numaralı bölümde ayrıntılı olarak ele alındığından burada sadece bu hususa dikkat çekmekle yetiniyoruz.

2.4. Değer Artışı Kazançları

Gelir Vergisi Kanunu'nda sayılan yedi gelir unsurundan sonuncusu olan “Diğer Kazanç ve İratlar” arasında yer alan “Değer Artışı Kazançları” (DAK) uygulamada alım satım kazançları olarak da bilinmektedir. Yasaya göre (mükerrer madde 80) menkul kıymetlerin ve diğer sermaye piyasası araçlarının elden çıkarılmasından doğan kazançlar “*değer artışı kazancı*” olarak vergilendirilir.

2.4.1. Değer Artışı Kazançlarının Vergilendirilmesi

Daha önceki bölümlerde de belirttiğimiz gibi menkul kıymetlerin ve diğer sermaye piyasası araçlarının elden çıkarılmasından elde edilen kazançlar değer artışı kazancı olarak vergiye tabidir. Değer artışı kazancının vergilendirilmesinde menkul sermaye iratlarında olduğu gibi öncelikle vergiye tabi tutulacak kazanç tutarı tespit edilecek (kazanç sayılmayanlar ayıklanacak), daha sonra söz konusu kazançla ilgili gerekli indirimler yapılacak (ÜFE endekslemesi uygulaması ve indirilecek diğer giderler), bundan sonra bu kazançla ilgili istisna (2014 yılı için 21.000 TL) uygulanacak ve bu suretle bulunacak tutar beyannameye dahil edilerek Gelir Vergisi tarifesi ile ödenecek vergi bulunacaktır.

2.4.2. Elden Çıkarma

Elden çıkarma Gelir Vergisi Kanunu'nda menkul kıymetlerin ve diğer sermaye piyasası araçlarının

- satılması,
- bir ivaz karşılığında devir ve temlik,
- trampa edilmesi,
- takası,
- kamulaştırılması,
- devletleştirilmesi,
- ticaret şirketlerine sermaye olarak konulması olarak ifade edilmiştir.

2.4.3. Değer Artışının Tespiti

DAK'nda vergilenecek kazanç elden çıkarma karşılığında alınan para ve ayınlarla sağlanan ve para ile temsil edilebilen her türlü menfaatlerin tutarından elden çıkarılan menkul kıymetlerin ve diğer sermaye piyasası araçlarının maliyet bedelinin indirilmesi ile bulunur.

2.4.4. İndirilecek Giderler

Satış bedelinden söz konusu menkul kıymetin ve diğer sermaye piyasası aracının maliyet bedeli yanında elden çıkarma dolayısı ile yapılan ve satıcının üzerinde kalan diğer giderler ile ödenen vergi ve harçlar da ayrıca indirilir. Burada sözü edilen giderler menkul kıymetin ve diğer sermaye piyasası aracının satılması sırasında örneğin, aracı kuruma ödenen komisyon, kurtaj vb. giderlerdir.

2.4.5. ÜFE Endekslemesi

Menkul kıymetlerin ve diğer sermaye piyasası araçlarının elden çıkarılmasında söz konusu menkul kıymetin ve diğer sermaye piyasası aracının satın alma bedeli elden çıkarıldığı ay hariç olmak üzere TÜİK tarafından açıklanan aylık ÜFE endeksi ile artırılarak tespit edilir. Ancak, 31.12.2005 tarihinden sonra ihraç edilen menkul kıymet ve sermaye piyasası araçlarında endekslemenin yapılabilmesi için artış oranının %10 veya üzerinde olması şarttır¹². Dolayısı ile söz konusu menkul kıymet ve diğer sermaye piyasası araçlarının üzerinde enflasyon nedeniyle doğan değer artışı vergilendirilmemiş olur.

2.4.6. Zarar Mahsubu

Bir gerçek kişinin bir takvim yılında Gelir Vergisi Kanunu'nda tanımlanmış yedi gelir unsurunun bir kısmından kar bir kısmından da zarar etmesi mümkündür. Gelir Vergisi Kanunu hükümlerine göre beyana tabi gelirleri bulunan ve bu nedenle de beyanname vermek zorunda olan gerçek kişilerin beyan edecekleri gelir unsurlarının bir kısmından oluşan zararların beyannameye dahil edilen diğer kazanç ve iratlardan mahsubu mümkün bulunmaktadır.

Bu kuralın tek istisnası Gelir Vergisi Kanununda yedinci gelir unsur olarak sayılan Diğer Kazanç ve İratlarla ilgilidir. Söz konusu zarar eğer diğer kazanç ve iratlarda meydana gelmiş ise bu zararın diğer gelir unsurlarından elde edilen karlara mahsubu mümkün bulunmamaktadır. Buna karşılık değer artış kazançlarının kendi içinde zarar mahsubu mümkündür.¹³

Örneğin, A hisse senedinin alım satımından kar, B tahvilinin alım satımından zarar etmiş bulunan bir gerçek kişi A hisse senedinden elde ettiği kardan B hisse senedi alım-satım

¹² Bu koşul 1.1.2006 tarihinden itibaren geçerli olmak üzere 5281 sayılı yasa ile gelmiştir.

¹³ Ancak, önemle belirtmek isteriz geçici 67. madde kapsamında anılan mahsup sistemi önemli ölçüde değiştirilmiştir. Geçici 67. madde kapsamında zarar mahsubu aşağıda detaylı bir şekilde incelenmiştir.

zararını mahsup edebilecek ancak bu şekilde mahsup edemediği zararı kalması halinde bu zararını örneğin C şirketinden elde ettiği kar payına ya da devlet tahvil faizi kazancına mahsup edemeyecektir.

2.4.7. GVK Geçici 67’nci Madde Kapsamında Değer Artış Kazançları

Yukarıda açıklanmış olduğu üzere 1.1.2006 tarihinden itibaren yürürlüğe giren geçici 67’nci madde ile 31.12.2015 tarihine kadar geçerli olmak üzere Gelir Vergisi Kanunu’nun menkul kıymet ve diğer sermaye piyasası araçlarının elden çıkartılması suretiyle elde edilen değer artış kazançlarının vergilendirilmesine ilişkin olarak yukarıda açıklamış olduğumuz esaslarında, önemli değişiklikler getirilmiştir. Geçici 67’nci madde kapsamındaki vergileme rejiminde yukarıda açıkladığımız bazı prensipler geçerli değildir. Dolayısıyla yukarıda açıklamış olduğumuz esaslar 2016’ya kadar bazı değer artış kazançları için uygulanmayacaktır. Sözgelimi geçici 67’nci madde kapsamındaki vergileme rejiminde, stopaj bazı mükellefler için nihai vergileme niteliğinde olup, ayrıca beyanname vermeye gerek yoktur. Ayrıca, ÜFE endekslemesi uygulanması da söz konusu değildir. Zarar mahsubu sistemi de önemli ölçüde değiştirilmiştir. Nihayet, kazancın tespitinde indirim konusu yapılabilecek giderler açısından da bazı farklar mevcuttur. GVK Geçici 67’nci madde kapsamındaki vergileme rejimi 3.7 numaralı bölümde ayrıntılı olarak ele alındığından burada sadece bu hususa dikkat çekmekle yetiniyoruz.

2.5. Uygulanacak Vergileme Rejimi

Yukarıda açıklanmış olduğu üzere, geçici 67’nci madde ile bazı finansal araçlardan elde edilen bazı gelirler ve bazı mükellefler için nihai vergileme olacak şekilde stopaj uygulaması getirilmiş bulunmaktadır. Söz konusu vergileme rejiminin amacı para ve sermaye piyasası araçlarından elde edilen gelirlerinin vergilendirilmesinin basitleştirilmesi olarak açıklanmıştır. Birçok mükellef açısından bu stopajın nihai vergi olması esasına dayanmaktadır. Bu sisteme

(kural olarak) işleme aracılık eden banka ve aracı kurumlar stopajın uygulanması nedeniyle vergi idaresine karşı sorumludur.

Ancak, geçici 67’nci madde ile getirilen bu vergileme rejimi her türlü finansal araçtan elde edilen her türlü gelirler için geçerli olmayıp özel olarak kapsamı yasa (ve tebliğ) ile çizilmiş olan durumlarda uygulanmaktadır. Geçici 67’nci maddenin geçerli olmadığı durumlarda Gelir Vergisi Kanunu ve Kurumlar Vergisi Kanununun diğer (olağan) hükümleri (yukarıda açıklanan) uygulanacaktır. Dolayısıyla, 1.1.2006 tarihinden itibaren (2016’ya kadar) finansal araçlardan elde edilen gelirlerin vergilendirilmesinde iki ayrı vergileme rejiminin geçerli olacağını söyleyebiliriz.

Ancak yeni vergileme rejiminin sebebiyet verdiği ikili vergileme rejimi nedeniyle yatırımcıların finansal araçlardan elde ettikleri kazançların vergilendirilmesini, aşağıda “olağan vergileme rejimi” ve “geçici 67’nci madde kapsamındaki vergileme rejimi” başlıkları altında ayrı ayrı ele alma zorunluluğumuz doğmuştur.

İkili vergileme sistemi

- Yeni rejime girmeyen

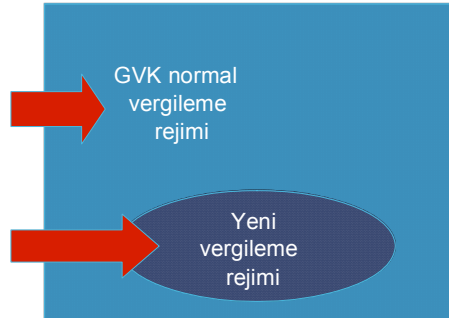
kazançlar normal rejime
tabi:

- Beyan usulü
- Artan oranlı tarife

- Yeni vergileme rejimi sadece
belli araçlar ve belli işlemler için geçerli

- Stopaj nihai vergi
- Beyan yok

(ticari faaliyet kap. değilse)

2.6.Olağan Vergileme Rejimi Kapsamında Finansal Araçlardan Elde Edilen Gelirlerin Vergilendirilmesi

Bu bölümde olağan vergileme rejimi kapsamında finansal araçlardan elde edilen gelirlerin vergilendirilmesi ele alınmıştır. Ancak, her bölümün sonunda Geçici 67’nci madde kapsamındaki vergileme rejiminin etkisi ayrıca belirtilmiştir.

2.6.1. Tam Mükellef Gerçek Kişiler

2.6.1.1. Hisse Senetlerinden Elde Edilen Gelirler

Hisse senetlerinden biri kar payı diğeri de alım satım kazancı olmak üzere esas olarak iki tür gelir elde edilmesi mümkündür.

A) Hisse Senedi Kar Paylarının Vergilendirilmesi¹⁴

Ortaklık haklarından en önemlisi olan kar payı alma hakkı hisse senedine sahip olunması halinde mümkün bulunmaktadır. Bir kurumun hisse senedine sahip olan kişiler söz konusu kurumun mali yılı karla kapatmış olması durumunda cari yıl karının ya da geçmiş yıllarda dağıtılmamış olan karların genel kurulca dağıtılmasına karar verilmesi halinde dağıtılmasına karar verilen kardan kar dağıtım tarihi itibarıyla elinde bulunan hisse senedi miktarına göre alma hakkına sahip olur.

Kural olarak tam mükellef gerçek kişilerin ellerinde bulundurdıkları hisse senetleri ya da ortaklık hakları nedeniyle elde ettikleri kar payları vergiye tabidir. Söz konusu kar paylarının gerçek kişilere ödenmesi sırasında ödemeyi yapan kurum tarafından ödenecek kar payı tutarının %15’i tevki edilmekle bakiyesi kar payı almayı hak eden gerçek kişiye ödenir.

¹⁴ Menkul Kıymet Yatırım Ortaklığı, Risk Sermayesi Yatırım Ortaklığı ve Gayrimenkul Yatırım Ortaklığı hisse senetlerinden elde edilen kar paylarının vergilendirilmesi ayrı bir başlık altında anlatıldığından bu bölümde yer verilmemiştir.

Yasada tam mükellef gerçek kişilerin tam mükellef kurumlardan elde ettikleri kar paylarına ilişkin bir istisna yer almaktadır. Söz konusu maddeye göre tam mükellef kurumlardan elde edilen kar paylarının $\frac{1}{2}$ 'si vergiden istisnadır. İstisna sonrası kalan tutarın diğer gelirlerle (stopaja tabi tutulmuş ücret, menkul ve gayrimenkul sermaye iratları) birlikte 27.000 TL'yi (2014 yılı için)¹⁵ aşması halinde (ki bu tutara “beyan sınırı” denilmektedir) istisna sonrası kalan tutarın tamamı yıllık beyanname ile beyan edilir. Hesaplanan vergiden kar payını dağıtan kurum tarafından (kar payının tamamı üzerinden) yapılan stopaj mahsup edilir.

Gerçek kişilerin elde etmiş olduğu ücret gelirleri hariç olmak üzere uygulanan 2014 yılı gelirlerine ilişkin gelir vergisi tarifesi aşağıdaki gibidir.

11.000 TL'ye kadar	% 15
27.000 TL'nin 11.000 TL'si için (1.650 TL) fazlası	% 20
60.000 TL'nin 27.000 TL'si için (4.850 TL) fazlası	% 27
60.000 TL'den fazlasının 60.000 TL'si için (13.760 TL) fazlası	% 35

Söz konusu $\frac{1}{2}$ 'lik istisnanın uygulanabilmesi için kar payı dağıtan kurumun tam mükellef bir kurum olması gerekmektedir. Dolayısı ile dar mükellef kurumlardan (kanuni ve iş merkezi Türkiye’de bulunmayan yabancı şirketlerden) elde edilen kar paylarının vergilendirilmesinde elde edilen kar payının $\frac{1}{2}$ 'si değil tamamı dikkate alınmak zorundadır. Kurumlar Vergisi Kanununa göre kanuni (şirket ana sözleşmesinde yazılı olan) ya da iş merkezlerinden (iş bakımından işlemlerin bilfiil toplandığı ya da yönetildiği merkez) en az biri Türkiye’de bulunan kurumlar tam mükellef kurum olarak vergilendirilirler. Bu merkezlerden her ikisi de Türkiye’de bulunmayan kurumlar ise dar mükellef kurum sayılırlar.

¹⁵ 2014 yılı gelirlerine uygulanacak olan istisna Gelir Vergisi Kanunun 103. Maddesinde yer alan esas tarifenin ikinci gelir dilimi rakamıdır.

ÖRNEK:

Tam mükellef Bay C, elinde bulundurduğu Türkiye’de kurulu A AŞ. hisse senetleri nedeniyle (brüt, stopaj öncesi) 2014 yılı içinde 500.000 TL kar payı geliri elde etmiştir. Söz konusu kar payı A AŞ. tarafından gerekli tevkifat yapıldıktan sonra 2014 yılı içinde Bay C’ye ödenmiştir. Bay C’nin başkaca bir geliri bulunmamaktadır. Bay C söz konusu gelirini 2014 yılına ilişkin olarak nasıl beyan edecektir?

Bay C’nin elde ettiği kar payının istisna sonrası tutarının (250.000 TL) 27.000 TL’yi aşması nedeniyle beyanı zorunludur. Söz konusu kar payı tam mükellef bir kurumdan elde edildiğinden ½’si istisna olacak ve bu istisna tutarı beyan edilmeyecektir. Bay C’nin kar payı beyanı şöyle hesaplanacaktır:

Elde Edilen Kar Payının Brüt (Tevkifat öncesi)Tutarı	500.000 TL
A AŞ. tarafından tevkif edilen vergi (%15)	75.000 TL
Bay C’ye Ödenen Tutar (Tevkifat Sonrası)	425.000 TL
Beyan Edilecek Kar payı (Brüt tutarın ½’si)	250.000 TL
Hesaplanan Vergi (2014 yılı vergi tarifesiinden)	80.260 TL
60.000 TL için	13.760 TL
<u>190.000 TL için</u>	<u>66.500 TL</u>
250.000 TL için	80.260 TL
Tevkif Edilen Vergi (-)	(80.260 TL)
Ödenecek vergi	75.000 TL
500.000 TL’lik kar payı için	
Ödenen Toplam Vergi	5.260 TL
Tevkif yolu ile	75.000 TL
Beyanda	5.260 TL
Toplam Vergi Yüğü	80.260

Hisse senetlerinden elde edilen kar paylarının vergilendirilmesi ile ilgili olarak özellik arz eden diğer konular da şöyle sıralanabilir:

1998 ve ÖNCESİ KARLAR STOPAJA VE BEYANA TABİ DEĞİLDİR.

Tam mükellef kurumlardan elde edilen kar payı 1998 ve önceki yıllara ilişkin karların dağıtılması sonucu elde ediliyorsa söz konusu kar paylarının ödenmesi sırasında tam mükellef kurum tarafından herhangi bir tevkifat yapılmayacağı gibi, gerçek kişi tarafından elde edilen bu kar payları beyana da tabi olmayacaktır.

- 1999-2002 YILLARINA İLİŞKİN İSTİSNA KAZANÇLARDAN VE GVK GÇ.61. MADDE KAPSAMINDAKİ KAZANÇLARDAN DAĞITILAN KAR PAYLARINDAN STOPAJ YAPILMAZ. BU KAR PAYLARININ BEYANI İÇİN ÖZEL BİR HESAPLAMA ŞEKLİ VARDIR.

Tam mükellef kurumlardan elde edilen kar payı 1999-2002 yıllarına ilişkin karlardan dağıtılıyor ise kar dağıtan kurumdan söz konusu kar paylarının hangi kazançlara ait olduğu konusunda bilgi talep edilmesi gerekmektedir.

Söz konusu kar payı tam mükellef kurumun ilgili yıllardaki istisna kazançlarından doğmuş ise ya da Gelir Vergisi Kanununun Geçici 61'inci maddesi kapsamındaki kazançtan¹⁶ elde edilmişse söz konusu kar payının ödenmesi sırasında tevkifat yapılmaz ancak bu kar paylarının özel bir beyan usulü vardır.

1999-2002 dönemine ilişkin kar paylarının istisna kazançlara ilişkin kısmı ile Gelir Vergisi Kanununun Geçici. 61'inci maddesi kapsamındaki kazançlardan elde edilen kısmının net

¹⁶ Gelir Vergisi Kanunu Geçici 61. madde 24.4.2003 tarihinde uygulamaya ilişkin esasları değiştirilen yatırım indirimi istisnasıyla ilgili olarak eski, değiştirilmeden önceki hükümleri uygulama konusunda karar vermiş olan kurumların uygulama esaslarına ilişkin maddedir.

tutarına bu tutarın 1/9'u eklendikten sonra bulunacak tutarın ½'si beyan edilir. Hesaplanan vergiden beyan edilen tutarın 1/5'i indirilerek bakiyesi vergi dairesine ödenir.

- YURT DIŞI KURUMLARDAN ELDE EDİLEN KAR PAYLARININ TAMAMI BEYANA TABİDİR.

Yukarıda da belirtildiği gibi yurtdışından (kanuni ve iş merkezi Türkiye'de bulunmayan kurumlardan) elde edilen kar payları (2014 yılı için brüt toplamı 1.400 TL'yi geçiyorsa) beyan edilecektir. Bu kazançlar için ½'lik kar payı istisnası uygulanmaz. Yurtdışında stopaj suretiyle ödenen vergiler mahsup edilir¹⁷. Kar payı ödeyen kurumun bulunduğu ülke ile Türkiye arasında yapılmış Çifte Vergilemeyi Önleme Anlaşması (ÇVÖA) bulunması halinde elde edilen kar payı üzerinden yapılacak tevkifat ve söz konusu kar payının beyanı konularında bu ikili anlaşma hükümleri geçerli olacağından anlaşmaya bakmakta yarar bulunmaktadır.

- KAR PAYI VERGİLEMESİNDE HİSSE SENEDİNİN EDİNİLME ŞEKLİNİN ÖNEMİ YOKTUR.

Söz konusu hisse senedinin hangi şekilde elde edildiğinin vergileme açısından herhangi bir önemi yoktur. Dolayısı ile belli bir bedel ödmeden ya da herhangi bir karşı edim yükümlülüğü yüklenmeden (ivazsız olarak) elde edilen hisse senetlerinden elde edilen kar payları ile sermaye artırımını dolayısı ile bedelli ya da bedelsiz olarak edinilen hisse senetlerinden edinilen kar payları da bu bölümde yer alan açıklamalara göre vergilendirilir.

Geçici 67'nci Madde Kapsamındaki Vergileme Rejiminin Etkisi

Kar payları GVK geçici 67'nci madde kapsamında yer almamaktadır. Başka bir ifade ile hisse senedi kar payından 2006-2016 yılları arasında elde edilecek gelirlerin vergilemesinde

¹⁷ Yurtdışı vergilerin mahsup koşulları ile ilgili olarak Gelir Vergisi Kanunu'nun 123. maddesine bakınız.

herhangi bir değişiklik söz konusu değildir. Vergileme yukarıda “olağan vergileme rejimi” başlığı altında açıkladığımız esaslara göre yapılacaktır. GVK geçici 67’nci madde ile ilgili açıklamalar 3.7 numaralı bölümde detaylı olarak yer almaktadır.

B) Hisse Senedi Alım-Satım Kazançlarının Vergilendirilmesi

Hisse senetlerinden elde edilebilecek diğer kazanç ise alım-satım kazancıdır (değer artışı kazancı). 1.1.2006 tarihinden sonra iktisap edilen ve SPK kaydına alınmış bulunan hisse senetlerinin vergilendirilmesinde GVK Geçici 67’nci madde hükümleri uygulanacaktır. 1.1.2006 tarihinden önce iktisap edilmiş ve SPK kaydına alınmış hisse senetleri ile 1.1.2006 tarihinden sonra dahi iktisap edilmiş olsa SPK kaydına alınmamış olan hisse senetlerinin elden çıkartılması suretiyle elde edilen kazançların vergilendirilmesinde ise GVK’nın olağan vergileme rejimi hükümleri uygulanır. Olağan vergileme rejimi kapsamında söz konusu kazançların vergilendirilmesi şu şekilde olacaktır:

(1) *İvazsız olarak iktisap edilen* hisse senetlerinin elden çıkarılması halinde elde edilecek kazanç vergiden istisnadır, vergilendirilmez. İvaz, karşı tarafa bir edim borcu yükleyen işlem olarak tanımlanmaktadır. Gerçek kişi tarafından elden çıkarılan hisse senedi bu kişi tarafından belli bir ivaz karşılığı elde edilmemişse, kendisine örneğin miras kalmışsa, bağışlanmışsa vb., bu hisse senedinin elden çıkarılması halinde elde edilen kazanç için herhangi bir vergileme yapılmayacaktır.

(2) *1.1.2006 tarihinden önce iktisap edilen hisse senetleri;*

- *İMKB’de işlem gören* hisse senetlerinin, 3 ay elde tutulduktan sonra elden çıkarılması halinde elde edilecek kazançlar vergiye tabi değildir. 3 ay içinde elden çıkarılmaları halinde iktisap bedeline elden çıkarma ÜFE artış oranıyla endeksleme uygulandıktan ve indirilebilecek giderler düşüldükten sonra diğer değer artışı kazançları ile birlikte GVK 285 Nolu Tebliğ 21.000 TL’yi aşan kısım beyan edilir.

- Tam mükellef kurumlara ait ve *İMKB*'de işlem görmeyen hisse senetlerinin, 1 yıldan fazla süreyle elde tutulduktan sonra elden çıkarılmasından elde edilecek kazançlar vergiye tabi değildir. 1 yıl içinde elden çıkarılmaları halinde endeksleme uygulandıktan ve indirilebilecek giderler düşüldükten sonra GVK 285 Nolu Tebliğ 21.000 TL'yi aşan kısım beyan edilir.
- Diğer hisse senetleri için,
- Elde edilecek kazancın endeksleme uygulanması ve indirilebilecek giderlerin düşülmesi sonrasında diğer değer artışı kazançları ile birlikte 21.000 TL'yi aşan kısmı beyan edilir. - İvazsız olarak edinilenlerin elden çıkarılmasından elde edilen kazançlar beyana tabi değildir.
- Alım satım zararları alım-satım karlarına mahsup edilir.

(3) *1.1.2006 tarihinden sonra iktisap edilen ve fakat SPK kaydına alınmış olmayan hisse senetleri*

Tam mükellef kurumlara ait olup (yani kanuni ya da iş merkezinden en az birisi Türkiye'de bulunan kurumlar tarafından çıkarılmış), belli bir ivaz karşılığında iktisap edilmiş olan ve 2 yıldan fazla süre ile elde tutulduktan sonra elden çıkarılan hisse senetlerinden elde edilecek kazançlar vergiye tabi değildir. İvazlı olarak iktisap edilip 2 yıl içinde elden çıkarılma dolayısı ile elde edilecek kazancın iktisap bedeline endeksleme uygulaması (endeksleme ancak ÜFE artış oranının %10'u aşması halinde uygulanabilir) ve indirilecek giderlerin düşülmesi sonrasında kalan kısmı yıllık beyanname ile beyan edilir.

(4) Gerçek kişilerce ivazsız olarak elde edilen hisse senetlerinden sonra bu hisse senetleri dolayısı ile bedelsiz olarak (örneğin karların ya da fonların sermayeye ilavesi nedeniyle) kendisine gelen hisse senetlerinin elden çıkarılması halinde de herhangi bir vergileme yapılmayacaktır. Belli bir bedel karşılığı (ivazlı olarak) edinilen hisse senetleri dolayısıyla edinilen bedelsiz hisse senetlerinin (örneğin karların ya da fonların sermayeye ilavesi

nedeniyle) elden çıkarılması halinde yukarıda belirtilen iki yıllık sürelerin tespitinde bedelsiz hisse senedi alma hakkını veren “kök”, bedel ödenerek elde edilmiş hisse senedinin elde edilme tarihine bakmak gerekecektir.

(5) Yabancı hisse senetlerinin de belli bir ivaz karşılığında elde edilmemiş olması (başka bir deyişle ivazsız olarak edinilmesi) durumunda bunların elden çıkarılması karşılığında elde edilen gelirler vergilenmeyecektir.

Geçici 67’nci Madde Kapsamındaki Vergileme Rejiminin Etkisi

GVK Geçici 67’nci maddede tanımlanan hisse senetleri (Türkiye’de ihraç edilmiş ve Sermaye Piyasası Kurulunca kayda alınmış ve/veya Türkiye’de kurulu menkul kıymet borsalarında işlem gören hisse senetleri) alım satım kazançları için farklı bir vergileme rejimi getirilmiştir. Bu kapsamda elde edilen kazançların vergilendirilmesi kural olarak işleme aracılık eden banka ve aracı kurumlarca tam mükellef gerçek kişiler için 13.11.2008 tarihli Resmi Gazete’de yayımlanan 2008/14272 sayılı Bakanlar Kurulu Kararı ile %10 olan stopaj oranı yayım tarihinden geçerli olmak üzere %0 olarak belirlenmiş olup, vergileme stopaj suretiyle yapılacaktır. Stopaj nihai vergi olacaktır. Ancak menkul kıymet yatırım ortaklıkları hisse senetlerinden elde edilen kazançlarda tevkifat oranı %10 olarak uygulanmaya devam edilmektedir. Menkul kıymet yatırım ortaklıkları hisse senetleri 1 yıldan fazla süreyle elde tutulduğunda stopaja tabii değildir. Yani bu surette DAK elde eden tam mükellef bireysel yatırımcılarca yıllık beyanname verilmez. Diğer gelirler dolayısıyla verilecek yıllık beyannameye bu gelirler dahil edilmez. Ticarî faaliyet kapsamında elde edilen gelirler ticarî kazanç hükümleri çerçevesinde kazancın tespitinde dikkate alınır ve tevkif suretiyle ödenmiş olan vergiler, tevkifata tâbi kazançların beyan edildiği beyannamelerde hesaplanan vergiden mahsup edilir. GVK geçici 67’nci madde ile ilgili açıklamalar 3.7 numaralı bölümde detaylı olarak yer almaktadır. İstanbul Menkul Kıymetler Borsasında işlem gören ve bir yıldan fazla süreyle elde tutulan hisse senetlerinin elden çıkarılmasında GVK Geçici Madde 67 ve GVK

Mükerrer 80'nci madde hükümleri uygulanmayacak olup bu kazançlar tümüyle Gelir Vergisinden istisna olacaktır.

C) Beyan

Tam mükellef gerçek kişiler tarafından bir takvim yılı içinde elde edilen hisse senedi kar payları ile alım-satım kazançlarının yukarıda açıklanan vergilendirme esaslarına göre hesaplanan (tüm istisna, gider, indirim, endeksleme sonrası) ve beyan edilmesi gereken tutarı söz konusu tam mükellef kişiler tarafından gelirin elde edildiği takvim yılını izleyen yılın Mart ayının 25'ine kadar hazırlanacak Gelir Vergisi Beyannamesinin menkul sermaye iratları ve değer artış kazançları ile ilgili kısımlarına dahil edilerek söz konusu gerçek kişinin ikametgahının bulunduğu yere bakan vergi dairesine beyan edilmesi zorunludur. Beyanname ilgili vergi dairesine elden verilebileceği gibi iadeli taahhütlü posta ile de gönderilebilir. Ancak posta yolu ile gönderilmesi halinde beyannamenin postaya verilme tarihi en geç 25 Mart olmalıdır.¹⁸

D) Ödeme

Tam mükellef gerçek kişiler tarafından bir takvim yılı içinde elde edilen ve söz konusu yılı izleyen yılın Mart ayının 25'ine kadar düzenlenecek Gelir Vergisi Beyannamesi ile bağlı bulunulan vergi dairesine beyan edilen menkul sermaye iratları ve değer artışı kazançları üzerinden gelir vergisi tarifesi uygulanarak vergi dairesi tarafından tarh ve tahakkuk ettirilen verginin ½'si beyanname verilen ay içinde (yani 31 Mart tarihine kadar), geriye kalan ½'si ise Temmuz ayı içinde (31 Temmuz'a kadar) ödenmek zorundadır. Söz konusu ödemeler vergi tahsiline yetkili bankalar aracılığı ile yapılabileceği gibi doğrudan vergi dairesi veznesine de yapılabilir. Hangi yolla ödenirse ödensin ödemeyi alan tarafından verilecek "Vergi Tahsil

¹⁸ Beyana tabi kazanç elde eden aile bireylerinin (eş ve çocuk) beyanname verip vermeyeceği, her bireyin kendi durumu yukarıda yapılan açıklamalar çerçevesinde değerlendirilerek belirlenecektir. Beyan edilmesi gereken herhangi bir gelirin varlığı halinde beyanname, geliri elde eden aile bireyi adına düzenlenerek imzalanacaktır. Beyanname vermek zorunda olan kişinin küçük veya kısıtlı olması ya da mümeyyiz olmaması hallerinde beyanname yine geliri elde eden adına düzenlenmekle birlikte, bu kişiler adına veli, vasi veya bu kişileri temsile yetkili kayyım tarafından imzalanacak ve hangi sıfatla imzalandığı beyannamede belirtilecektir.

Alındısı” ve söz konusu beyana ilişkin “Tahakkuk Fişi” mükellefler tarafından mutlaka saklanmalıdır.

2.6.1.2. Devlet ve Özel Sektör Tahvil ve Bonolarından Elde Edilen Gelirler

Devlet ve özel sektör tahvil ve bonolarından biri faiz diğeri de alım satım kazancı olmak üzere esas olarak iki tür gelir elde edilmesi mümkündür.

A) Devlet ve Özel Sektör Tahvil ve Bonolarından Elde Edilen Faiz Gelirleri

Gelir Vergisi Kanunu’nda “her tür tahvil ve Hazine Bonosu faizleri ile Toplu Konut İdaresi, Kamu Ortaklığı İdaresi ve Özelleştirme İdaresince çıkarılan menkul kıymetlerden elde edilen gelirlerin menkul sermaye iradı olarak vergileneceği hüküm altına alınmıştır. Bu tanımdan da anlaşılacağı gibi tahvilin devlet ya da özel sektör tarafından çıkarılmasının elde edilen faiz gelirinin menkul sermaye iradı sayılması konusunda herhangi bir farkı bulunmamaktadır. Buna karşılık söz konusu menkul sermaye iradının vergilendirilmesi konusunda tahvili çıkaran tarafın önemi bulunmaktadır.

1.1.2006 tarihinden sonra ihraç edilen tahvil ve bonolardan elde edilen faiz gelirlerinin vergilendirilmesinde GVK Geçici 67’nci madde hükümleri uygulanacaktır. 1.1.2006 tarihinden önce ihraç edilmiş tahvil ve bonolardan elde edilen faiz gelirlerinin vergilendirilmesinde ise GVK’nın olağan vergileme rejimi hükümleri uygulanır. Kitapçığın “*Menkul Sermaye İratlarının Vergilendirilmesi*” başlıklı bölümünde belirttiğimiz gibi olağan vergileme rejimi kapsamında devlet ve özel sektör tahvillerinin vergilendirilmesine ilişkin temel prensipler şöyle sıralanabilir:

- Tahvillerin kuponlu ya da kuponsuz olarak satılması halinde elde edilecek gelir menkul sermaye iradı değil değer artış kazancı (DAK) olacaktır,

- Döviz cinsinden veya dövize, altına veya başka bir değere endeksli tahvil ve bonoların itfası sırasında oluşan değer artışı menkul sermaye iradı sayılmaz,
- Döviz cinsinden veya dövize, altına veya başka bir değere endeksli olanlar hariç olmak şartıyla tahvil ve bonolardan elde edilen faiz gelirlerine indirim oranı¹⁹ uygulanması sonucunda bulunacak kısmı vergilendirilmez. Bunlar için indirim oranı uygulaması ve aşağıda yer alan giderlerin indirilmesi sonucunda bulunacak gelir tutarının diğer gelirlerle (stopaja tabi tutulmuş ücret, menkul ve gayrimenkul sermaye iratları) birlikte 27.000 TL'yi 2014 yılı için aşması halinde tüm faiz geliri beyan edilir.
- Döviz cinsinden veya dövize, altına veya başka bir değere endeksli olan tahvil ve bonolardan elde edilen faiz gelirlerinin aşağıda yer alan giderler indirildikten sonra toplam tutarının diğer gelirlerle (stopaja tabi tutulmuş ücret, menkul ve gayrimenkul sermaye iratları) birlikte 27.000 TL'yi 2014 yılı için aşması halinde elde edilen tüm faiz geliri beyan edilir.
- Vergilendirilecek menkul sermaye iradı (faiz) tutarının bulunması için elde edilen faiz tutarından aşağıda yer alan giderler indirilir:
 - Depo etme ve sigorta ücretleri gibi menkul kıymetlerin muhafazası için yapılan giderler (fiilen söz konusu hisse senetlerinin saklanması için kiralanan kiralık kasaların kiralari ve bunlar için yaptırılan sigorta bedelleri)
 - Faizlerin tahsil giderleri (bu giderler ortak olunan şirket toplantılarına katılma ile ilgili giderler değil söz konusu temettü ya da faizlerin tahsili sırasında ödenen aracı kurum masraflarıdır)
 - Tahvil ve bonolarla bunların iratları için ödenen her türlü vergi, resim ve harçlar.

Tahvil ve Bono Faiz Gelirleri Üzerinden Yapılacak Stopaj

Gelir Vergisi Kanununa göre tahvil ve bono faiz gelirleri üzerinden bu gelirleri hak sahiplerine ödeyenler tarafından yapılması gereken stopaj bulunmaktadır. Stopaj oranı devlet

¹⁹ İndirim oranı uygulaması ile ilgili olarak lütfen 3.3.4 numaralı bölümde yaptığımız açıklamalara bakınız.

tahvili ve hazine bonusu faizleri (Eurobond'lar hariç), ile Türkiye'de satılan özel sektör tahvil ve bonoları üzerinden %10 olarak belirlenmiştir.

Bununla beraber 2010/1182 sayılı Bakanlar Kurulu kararıyla yurtdışı tahvil ihraç teşviki getirilmiş, tam mükellef kurumların yurtdışına bono ve tahvil ihracından kaynaklı tam mükellef kişilerin elde ettikleri gelirler ilgili tahvillerin vadelerine göre (Vadesi 1 yıla kadar olanlardan elde edilen faizlerinden % 10, vadesi 1 yıl ile 3 yıl arası olanlardan elde edilen faizlerinden % 7, vadesi 3 yıl ile 5 yıl arası olanlardan elde edilen faizlerinden % 3, vadesi 5 yıl ve daha uzun olanlardan elde edilen faizlerinden %0, ve yukarıda sayılanlar dışında kalan özel sektör tahvil ve bonoları için % 10) stopaj oranı getirilmiştir.

-Yabancı para cinsinden ihraç edilen tahvillerin itfasında oluşan anapara kur farkı gelir sayılmaz.

-Elde edilen faiz gelirlerinin, stopaja tabi tutulmuş diğer menkul ve gayrimenkul sermaye iratları ile birlikte 27.000 TL'lik beyan sınırını (2014 yılı için) aşması durumunda, gelirin tamamı beyan edilir.

-Beyanname verilmesi durumunda ödenen stopaj

Eurobondlardan Elde Edilen Faiz Gelirlerinin Vergilendirilmesi

Eurobondlardan elde edilen faiz gelirlerinin vergilendirilmesinde yukarıda yer alan tüm açıklamalar aynen geçerli olup bu faiz gelirlerine sadece indirim oranı uygulaması yapılamamaktadır. Faiz gelirin tahsil edildiği tarihteki TL karşılığı kazancın tutarını belirler. Anapara kur farkı kazanca dahil edilmez.

GVK Geçici 67'nci Madde Kapsamındaki Vergileme Rejiminin Etkisi:

Devlet ve Özel Sektör Tahvil ve Bonolarından elde edilen faiz kazançları için GVK Geçici 67'nci madde ile farklı bir vergileme rejimi getirilmiştir. Bu kapsamda elde edilen faiz kazançlarının vergilendirilmesi kural olarak işleme aracılık yapan banka ve aracı kurumlarca 23.07.2006 sonrasında %10²⁰ oranında yapılacak stopaj suretiyle olur ve stopaj nihai vergidir. Yani bu surette faiz (menkul sermaye iradı) elde eden tam mükellef bireysel yatırımcılarca yıllık beyanname verilmez. Diğer gelirler dolayısıyla verilecek yıllık beyannameye bu gelirler dahil edilmez. Ticarî faaliyet kapsamında elde edilen gelirler ticarî kazanç hükümleri çerçevesinde kazancın tespitinde dikkate alınır ve tevkif suretiyle ödenmiş olan vergiler, tevkifata tâbi kazançların beyan edildiği beyannamelerde hesaplanan vergiden mahsup edilir.

Eurobondlardan ve yurtdışına ihraç edilen özel sektör tahvillerinden elde edilen faiz gelirleri GVK Geçici 67'nci madde kapsamına girmemektedir. Başka bir ifade ile 2006-2016 yılları arasında eurobondlardan ve yurtdışına ihraç edilen özel sektör tahvillerinden elde edilecek faiz gelirleri için olağan vergileme rejimi esas olacaktır. GVK geçici 67'nci madde ile ilgili açıklamalar 3.7 numaralı bölümde detaylı olarak yer almaktadır.

B) Devlet ve Özel Sektör Tahvil ve Bonolarının Elden Çıkarılması Sonucu Elde Edilen Değer Artış Kazançları

Devlet ve özel sektör tahvillerinden elde edilebilecek ikinci kazanç türü söz konusu menkul kıymetlerin elden çıkarılması halinde elde edilecek ve yasada değer artışı kazancı olarak tanımlanmış olan kazançtır. 1.1.2006 tarihinden sonra ihraç edilen tahvil ve bonoların elden çıkartılması suretiyle elde edilen kazançların vergilendirilmesinde GVK Geçici 67'nci madde hükümleri uygulanacaktır. 1.1.2006 tarihinden önce ihraç edilmiş tahvil ve bonoların elden çıkartılması suretiyle elde edilen kazançların vergilendirilmesinde ise GVK'nın olağan

²⁰ Bknz 3.7.2. Dar mükellef gerçek kişi ve kurumlar için bazı faiz ve alım-satım kazançlarında %0 olarak uygulanan stopaj oranının iptaline ilişkin Anayasa Mahkemesi Kararı

vergileme rejimi hükümleri uygulanır. Olağan vergileme rejimi kapsamında değer artışı kazançları ile ilgili vergileme daha önce açıklandığı gibi aşağıdaki şekilde olacaktır:

- Tahvil ve bono alım-satım kazancının vergilendirilebilmesi için herhangi bir elde tutma süresi bulunmamaktadır. Bir gün dahi elde tutulduktan sonra elden çıkarılan tahvil ve bonolar için vergi hesaplanması gerekmektedir. (istisnalar ve diğer gerekli indirimler yapıldıktan sonra)
- Döviz cinsinden ihraç edilmiş bulunan tahvil bonoların elden çıkarılmasında vergilendirilecek kazancın tespiti için söz konusu tahvil ve bononun alım ve satım tarihlerindeki döviz alış kurlarından TL karşılıklarının esas alınarak hesaplama yapılması gerekmektedir.
- Tahvil ve bono alım satım kazançlarının elde edilmesi sırasında herhangi bir stopaj yapılmamaktadır.
- Tahvil ve bonoların satış bedelinden bu tahvil ya da bononun maliyet bedeli ile bu menkul kıymetin elden çıkarılması dolayısı ile yapılan ve satıcının üzerinde kalan diğer giderler ile ödenen vergi ve harçlar da ayrıca indirilir.
- Vergilendirilecek değer artışı kazancının tespitinde maliyet bedeli ÜFE endekslemesine tabi tutularak söz konusu menkul kıymetin satıldığı ay hariç olmak üzere maliyet bedeli enflasyon oranı kadar artırılır. Böylelikle menkul kıymet değerinde enflasyon sebebiyle oluşan değer artışı vergilendirilmemiş olur.

Eurobondların Elden Çıkarılmasıyla Elde Edilen Kazancın Vergilendirilmesi

Eurobondların elden çıkarılması yolu ile elde edilen kazancın vergilendirilmesinde yukarıda yer alan tüm açıklamalar aynen geçerlidir. Eurobond'un satıldığı tarihteki TL tutarı ile Eurobondun alındığı tarihteki TL tutarı arasındaki fark kazanç tutarını oluşturur.

GVK Geçici 67’nci Madde Kapsamındaki Vergileme Rejiminin Etkisi

Devlet tahvili, hazine bonusu ve Türkiye’de ihraç edilen özel sektör tahvil ve bonolarından elde edilen değer artışı kazançları için GVK Geçici 67’nci madde ile farklı bir vergileme rejimi getirilmiştir. Bu kapsamda elde edilen değer artışı kazançlarının vergilendirilmesi kural olarak işleme aracılık yapan banka ve aracı kurumlarca yapılan **%10²¹** nispetindeki stopaj suretiyle olur ve stopaj nihai vergidir. Yani bu surette DAK elde eden tam mükellef bireysel yatırımcılarca yıllık beyanname verilmez. Diğer gelirler dolayısıyla verilecek yıllık beyannameye bu gelirler dahil edilmez. Ticarî faaliyet kapsamında elde edilen gelirler ticarî kazanç hükümleri çerçevesinde kazancın tespitinde dikkate alınır ve tevkif suretiyle ödenmiş olan vergiler, tevkifata tâbi kazançların beyan edildiği beyannamelerde hesaplanan vergiden mahsup edilir.

Eurobond ve yurtdışına ihraç edilen özel sektör tahvillerinin alım satım işleminden elde edilen değer artışı kazançları GVK Geçici 67’nci madde kapsamına girmemektedir. Başka bir ifade ile 2006-2016 yılları arasında eurobondlardan ve yurtdışına ihraç edilen özel sektör tahvillerinden elde edilecek alım satım kazançları için olağan vergileme rejimi esas olacaktır.

GVK geçici 67’nci madde ile ilgili açıklamalar 3.7 numaralı bölümde detaylı olarak yer almaktadır.

C) Beyan

Tam mükellef gerçek kişiler tarafından bir takvim yılı içinde elde edilen devlet ve özel sektör tahvil ve bonolarından elde edilecek faiz gelirleri ile alım-satım kazançlarının yukarıda açıklanan vergilendirme esaslarına göre hesaplanan (tüm istisna, gider, indirim, endeksleme sonrası) ve beyan edilmesi gereken tutarı söz konusu tam mükellef kişiler tarafından gelirin elde edildiği takvim yılını izleyen yılın Mart ayının 25’ine kadar hazırlanacak Gelir Vergisi

²¹ Bknz 3.7.2. Dar mükellef gerçek kişi ve kurumlar için bazı faiz ve alım-satım kazançlarında %0 olarak uygulanan stopaj oranının iptaline ilişkin Anayasa Mahkemesi Kararı

Beyannamesinin menkul sermaye iratları ve değer artışı kazançları ile ilgili kısımlarına dahil edilerek söz konusu gerçek kişinin ikametgahının bulunduğu yere bakan vergi dairesine beyan edilmesi zorunludur.²²

Beyanname ilgili vergi dairesine elden verilebileceği gibi iadeli taahhütlü posta ile de gönderilebilir. Ancak posta yolu ile gönderilmesi halinde beyannamenin postaya verilme tarihi en geç 25 Mart olmalıdır.

D) Ödeme

Tam mükellef gerçek kişiler tarafından bir takvim yılı içinde elde edilen ve söz konusu yılı izleyen yılın Mart ayının 25'ine kadar düzenlenecek Gelir Vergisi Beyannamesi ile bağlı bulunan vergi dairesine beyan edilen menkul sermaye iratları ve değer artışı kazançları üzerinden gelir vergisi tarifesi uygulanarak vergi dairesi tarafından tarh ve tahakkuk ettirilen verginin ½'si beyanname verilen ay içinde (yani 31 Mart tarihine kadar), geriye kalan ½'si ise Temmuz ayı sonuna kadar ödenmek zorundadır. Söz konusu ödemeler vergi tahsiline yetkili bankalar aracılığı ile yapılabileceği gibi doğrudan vergi dairesi veznesine de yapılabilir. Hangi yolla ödenirse ödensin ödemeyi alan tarafından verilecek “Vergi Tahsil Alındısı” ve söz konusu beyana ilişkin “tahakkuk fişi” mükellefler tarafından mutlaka saklanmalıdır.

2.6.1.3 Kira Sertifikalarından Sağlanan Gelirler

²² Beyana tabi kazanç elde eden aile bireylerinin (eş ve çocuk) beyanname verip vermeyeceği, her bireyin kendi durumu yukarıda yapılan açıklamalar çerçevesinde değerlendirilerek belirlenecektir. Beyan edilmesi gereken herhangi bir gelirin varlığı halinde beyanname, geliri elde eden aile bireyi adına düzenlenerek imzalanacaktır. Beyanname vermek zorunda olan kişinin küçük veya kısıtlı olması ya da mümeyyiz olmaması hallerinde beyanname yine geliri elde eden adına düzenlenmekle birlikte, bu kişiler adına veli, vasi veya bu kişileri temsile yetkili kayyım tarafından imzalanacak ve hangi sıfatla imzalandığı beyannamede belirtilecektir

A) YURTIÇİNDE İHRAÇ OLUNANLARDAN SAĞLANAN GELİRLER

Gelir Vergisi Kanunu’nda varlık kiralama şirketleri tarafından ihraç edilen **“kira sertifikalarından” (SKUK)** elde edilen gelirlerin gelirlerin menkul sermaye iradı sayılacağı hüküm altına alınmıştır.

Kira sertifikası ya da “kira skuku”, varlık kiralama şirketlerince satın almak veya kiralamak yoluyla devir alınan varlıkların finansmanını sağlamak amacıyla düzenlenen ve sertifika sahiplerinin bu varlıklardan elde edilen gelirlerden payları oranında hak sahibi olmalarına imkan veren menkul kıymetleri ifade eder.

Kira sertifikalarından sağlanan gelirler GVK Geçici 67’nci madde kapsamında vergilendirilmektedir. Buna göre, bu gelirlerin sağlanmasına aracılık eden banka ve aracı kurumlar tarafından, tam ve dar mükellef gerçek kişi ve kurumlar tarafından sağlanan bu gelirler üzerinden (yurtdışında ihraç edilenler hariç) **%10** oranında tevkiyat yapılır ve Maliye Bakanlığı’nın belirlediği usul ve esaslar çerçevesinde beyan edilerek ödenir.

Kurumlar Vergisi Kanunu’nun 2 nci maddesinin birinci fıkrası kapsamındaki mükellefler ile (sermaye şirketleri= anonim, limited, eshamlı komandit ve benzer nitelikli yabancı kurumlar) münhasıran menkul kıymet ve diğer sermaye piyasası aracı getirileri ilw değer artış kazançları elde etmek ve bunlara bağlı hakları kullanmak amacıyla faaliyette bulunan mükelleflerden 2499 sayılı Sermaye Piyasası Kanunu’na göre kurulan yatırım fonları ve yatırım ortaklıklarıyla benzer nitelikte olduğu Maliye Bakanlığınca belirlenenler için bu tevkiyat oranı **%0** olarak uygulanır.

Tevkiyat yoluyla vergileme nihai vergi olup ilgili gelirler ayrıca beyana tabi değildirler.

B) TAM MÜKELLEF KURUMLARCA YURTDIŞINDA İHRAÇ OLUNANLARDAN SAĞLANAN GELİRLER

GVK 75/5 te yer alan ve tam mükellef kurumlarca yurtdışında ihraç olunan kira sertifikalarından sağlanan gelirler Geçici 67'nci madde kapsamında tevkifat yoluyla vergilendirilmemektedirler. Bu gelirler GVK 94'üncü madde kapsamında kira sertifikalarının vadeleri dikkate alınarak tevkifat yapılmak suretiyle vergilendirilmektedirler.

- Vadesi 1 yıla kadar olanlara sağlanan gelirlerden %10,
- Vadesi 1 yıl ile 3 yıl arası olanlara sağlanan gelirlerden %7,
- Vadesi 3 yıl ile 5 yıl arası olanlara sağlanan gelirlerden %5,
- Vadesi 5 yıldan fazla olanlara sağlanan gelirlerden %0,

Oranlarında tevkifat yapılması gerekmektedir.

Bu gelirler tam mükellef kurumlarca elde edilmesi ve 2014 yılı için beyan sınırı olan 27.000 TL yi aşması halinde yıllık beyanname ile beyan edilmesi gerekmektedir. Dar mükelleflerce elde edilmesi halinde ise beyana tabi değildirler.

2.6.1.4 Ters Repo İşlemi Sonucunda Elde Edilen Gelirler

Gelir Vergisi Kanunu'nda her türlü tahvil ve hazine bonusu ile Toplu konut İdaresi, Kamu Ortaklığı İdaresi ve Özelleştirme İdaresi tarafından çıkarılan menkul kıymetlerin geri alım veya satım taahhüdü ile elde edilmesi veya elden çıkarılması karşılığında sağlanan menfaatlerin menkul sermaye iradı sayılacağı hüküm altına alınmıştır.

Yukarıda yer alan tanım ters repo tanımıdır. Yukarıda yer alan yasa maddesi nedeniyle ters repo gelirleri verginin konusuna girmektedir. Ancak yine Gelir Vergisi Kanununda yer alan

bir geçici madde hükmü nedeniyle de gerçek kişilerce elde edilen ters repo kazançları için 31.12.2005 tarihine kadar yıllık beyanname verilmemekteydi.

Geçici 67'nci madde ile söz konusu kazançların hak sahiplerine ödenmesi sırasında bu kazancı ödemekle yükümlü olan kişiler tarafından hak sahiplerine yapılacak ödeme tutarları üzerinden %15 oranında stopaj yapılması gerektiği, bu surette gelir elde eden tam mükellef bireysel yatırımcılarca yıllık beyanname verilmeyeceği, diğer gelirler dolayısıyla verilecek yıllık beyannameye bu gelirler dahil edilmeyeceği belirtilmiştir.

2.6.1.5 Mevduat Faiz Gelirleri

Gelir Vergisi Kanunu mevduat faizlerini menkul sermaye iradı saymaktadır. Yasaya göre; - Bankalara,

- Bankerlere,
- Tasarruf sandıklarına,
- Tevdiat kabul eden diğer müesseselere yatırılan vadeli, vadesiz paralara ödenen faizlerle;
- Yukarıda sayılan kişi ve kuruluşlardan devamlı olarak para toplama işi ile uğraşanların her ne şekil ya da ad altında olursa olsun topladıkları paralara sağladıkları gelirler ve menfaatler,
- Bankalar ile Sermaye Piyasası Kanununa göre kurulan aracı kurumlar arasındaki borsa para piyasasında değerlendirilen paralara ödenen faizler de mevduat sayılmaktadır.

02.01.2013 tarihinden itibaren açılan veya vadesi yenilenen;

Döviz tevdiat hesaplarına ödenen faizlerden

- Vadesiz ve ihbarlı hesaplar ile 6 aya kadar (6 ay dahil) vadeli hesaplarda %18,
- 1 yıla kadar (1 yıl dahil) vadeli hesaplarda %15,
- 1 yıldan uzun vadeli hesaplarda %13,

TL mevduatlara ödenen faizlerden

- Vadesiz ve ihbarlı hesaplar ile 6 aya kadar (6 ay dahil) vadeli hesaplarda % 15,
- 1 yıla kadar (1 yıl dahil) vadeli hesaplarda %12,
- 1 yıldan uzun vadeli hesaplarda %10, oranında stopaja tabi.

02.01.2013 tarihinden önce açılmış olan döviz tevdiat ve TL mevduat hesaplarına ödenen faizler vadeye bakılmaksızın % 15 oranında stopaja tabi.

Stopaj nihai vergi olup bu surette gelir elde eden tam mükellef bireysel yatırımcılarca yıllık beyanname verilmeyeceği, diğer gelirler dolayısıyla verilecek yıllık beyannameye bu gelirler dahil edilmeyecektir.

Buna karşılık yurt dışı bankalardan ya da offshore hesaplardan elde edilen faiz gelirleri tutarı 1.400 TL’lik beyan sınırını (2014 yılı için) aşması halinde, gelirin tamamı gelir vergisi beyannamesi ile beyan edilmek zorundadır. Yurt dışında söz konusu faiz gelirleri üzerinde kaynaktan kesilen vergiler varsa bu vergiler beyan olunan faiz gelirleri üzerinden hesaplanan vergiden mahsup edilebilir.

2.6.1.6. Menkul Kıymet Yatırım Fonu Katılma Belgelerinden Elde Edilen Kâr Payları

Menkul Kıymet Yatırım Fonu katılma belgelerinin fon ihraççısına iadesi nedeniyle elde edilen gelir kar payı sayılmaktadır. Sermaye Piyasası Kanununa göre kurulan yatırım fonları katılma belgelerine ödenen kar payları da Gelir Vergisi Kanununda menkul sermaye iradı olarak sayılmıştır.

Sermaye Piyasası Kanununa göre kurulan menkul kıymetler yatırım fonlarının Kurumlar Vergisinden istisna edilmiş olan portföy kazançları, dağıtılsın veya dağıtılmasın %0 oranında vergi tevkifatına tâbi tutulacaktır. Bu kazançlar üzerinden 94’üncü madde uyarınca ayrıca tevkifat yapılmayacağı açıklanmıştır. Bu yatırım fon veya ortaklıklarının katılma belgelerinin ilgili fona iadesinden elde edilen gelirler ile hisse senetlerinin alım satımından elde edilen

kazançlar için ise %10²³ oranında stopaj uygulanacak ve yıllık beyanname verilmeyecektir. Diğer gelirler nedeniyle beyanname verilmesi halinde de bu gelirler beyannameye dahil edilmez. Ticarî işletmeye dahil olan bu nitelikteki gelirler, beyannameye dahil edilir. Öte yandan, sürekli olarak portföyünün en az % 51'i İstanbul Menkul Kıymetler Borsasında işlem gören hisse senetlerinden oluşan yatırım fonlarının bir yıldan fazla süreyle elde tutulan katılma belgelerinin elden çıkarılmasında GVK Geçici Madde 67 uygulanmayacaktır.

Yukarıda yer alan istisna sadece Türk Menkul Kıymet Yatırım Fonlarından alınacak kar payları için geçerli olduğundan yabancı menkul kıymet yatırım fonlarından elde edilecek gelirlerin beyanı zorunlu olmaktadır. Yabancı bir menkul kıymet yatırım fonu katılma belgesine sahip olmaktan dolayı elde edilen kar paylarının tutarı ne olursa olsun mutlaka yıllık beyanname ile beyan edilmesi gerekmektedir. Mükelleflerin yurt dışında kurulu menkul kıymet yatırım fonu katılma belgesi karşılığında elde edecekleri kar paylarından stopaj yapılması halinde söz konusu vergi tutarı Türkiye’de beyan edilecek gelirler için hesaplanacak vergiden mahsup edilebilecektir.

2.6.1.7. Borsa Yatırım Fonlarının Alım Satımından Elde Edilen Kazançlar

Borsa yatırım alım-satımından elde edilecek kazançlarda işleme aracılık yapan banka ve aracı kurumlarca %10²⁴ oranında stopaj yapılacaktır. Bu surette DAK elde eden tam mükellef bireysel yatırımcılarca yıllık beyanname verilmez. Diğer gelirler dolayısıyla verilecek yıllık beyannameye bu gelirler dahil edilmez. Ticarî faaliyet kapsamında elde edilen gelirler ticarî kazanç hükümleri çerçevesinde kazancın tespitinde dikkate alınır ve tevkif suretiyle ödenmiş olan vergiler, tevkifata tâbi kazançların beyan edildiği beyannamelerde hesaplanan vergiden mahsup edilir.

²³ Bknz 3.7.2. Dar mükellef gerçek kişi ve kurumlar için bazı faiz ve alım-satım kazançlarında %0 olarak uygulanan stopaj oranının iptaline ilişkin Anayasa Mahkemesi Kararı

²⁴ Bknz 3.7.2. Dar mükellef gerçek kişi ve kurumlar için bazı faiz ve alım-satım kazançlarında %0 olarak uygulanan stopaj oranının iptaline ilişkin Anayasa Mahkemesi Kararı

2.6.1.8. MKYO, RSYO, GYO'dan Elde Edilen Kâr Payları

Sermaye Piyasası Mevzuatı gereği anonim şirket olarak kurulmak zorunda olan Menkul Kıymet Yatırım Ortaklıkları (MKYO), Risk Sermayesi Yatırım Ortaklıkları (RSYO) ve Gayrimenkul Yatırım Ortaklıkları (GYO) hisse senedini elinde bulunduran gerçek kişilerin ortaklık hakları karşılığında elde edecekleri kar paylarının vergilendirilmesi “Hisse Senedi Kar Paylarının Vergilendirilmesi” ile ilgili bölümde belirtilen prensiplerle aynıdır.

Türk MKYO, RSYO ve GYO hisse senetlerinden elde edilen kar paylarının ½'si diğer hisse senetlerinde olduğu gibi vergiden istisna edilmiştir. İstisna sonrası kalan tutarın diğer gelirlerle (stopaja tabi tutulmuş ücret, menkul ve gayrimenkul sermaye iratları) birlikte 2014 yılında 27.000 TL'yi aşması halinde beyan edilerek vergisi ödenir. Geçici 67'nci madde ile kar paylarının vergilendirilmesinde yukarıda açıklamış olduğumuz olağan vergileme rejimi korunmuştur.

2.6.1.9. Varantların Vergilendirilmesi

193 sayılı Gelir Vergisi Kanunu'na eklenen geçici 67'nci maddeyle getirilen vergileme rejimi ile bankalar ve aracı kurumlar aracılığıyla menkul kıymetlerden ve diğer sermaye piyasası araçlarından sağlanan gelirlerin esas itibarıyla stopaj yoluyla vergilendirilmesi amaçlanmıştır. Buna göre varantların, İMKB'de işlem görmesi sonucu sağlanan gelirlerin niteliği ne olursa olsun Gelir Vergisi Kanunu'nun geçici 67'nci maddesi kapsamında tevkifat yolu ile vergilendirilmeleri gerekmektedir. 30.09.2010 tarih ve 2010/926 sayılı Bakanlar Kurulu Kararı ile varantların niteliğine ilişkin tartışmalara son verilmiş, varantların uygulamada menkul kıymet olarak nitelendirilmesi gerektiği bildirilmiştir.

İlgili karar gereği, hisse senetlerine ve hisse senedi endekslerine dayalı olan ve İstanbul Menkul Kıymetler Borsasında işlem gören aracı kuruluş varantlarından elde edilen kazançlardan % 0, dayanak varlık ve göstergesi hisse senedi veya endeksinden farklı olan örneğin döviz gibi diğer dayanak varlık ya da göstergelere dayalı olarak ihraç edilmiş varantlardan elde edilen kazançlarda ise % 10 oranında vergi kesintisi yapılacaktır.

2.6.2. Dar Mükellef Gerçek Kişiler

Bu kitapçıkta dar mükellef gerçek kişilerle ilgili olarak yapılacak açıklamalar Türkiye’de işyeri ya da daimi temsilcisi bulunmayan dar mükellef gerçek kişilerle ilgili olarak yapılmaktadır.

Dar mükelleflerle ilgili açıklamalara geçmeden önce söz konusu mükellefleri ilgilendiren Çifte Vergilemeyi Önleme Anlaşmaları²⁵ hakkında kısaca bilgi vermekte yarar vardır.

Hâlihazırda Türkiye Cumhuriyeti ile 73 yabancı ülke arasında Gelir Üzerinden Alınan Vergilerde Çifte Vergilemeyi Önleme Anlaşmaları imzalanmış bulunmaktadır. Esas olarak söz konusu anlaşmalarda ikamet esası dikkate alınarak, anlaşma tarafı ülkelerde mukim ülke vatandaşlarının belli gelir unsurları üzerinden alınacak vergileri alma yetkisinin hangi ülkede olduğu ve bu yetkinin kullanılma prensipleri belirlenmektedir.

Bu kitapçıkta incelenen menkul sermaye iradı ve değer artışı kazancı ÇVÖA kapsamında vergilendirilme prensipleri olan gelir unsurlarıdır. Anlaşmalarda kural olarak temettü (kar payı), faiz ve değer artışı kazançlarının bu kazancın elde edildiği ülkede vergilendirilme koşulları, vergilemede kullanılabilecek üst tevkifat oranları yer almaktadır.

Türkiye ile ÇVÖA imzalamış ülke vatandaşı gerçek kişilerin Türkiye’de, Türk vatandaşlarının da anlaşma imzalanmış diğer ülkelerden özellikle temettü ve faiz geliri ile menkul kıymet alım satım kazancı elde etmeleri halinde bu gelirlerin elde edildiği ülkenin vergileme sınırlarının ÇVÖA hükümlerine bakılarak değerlendirilmesi gerekmektedir.”

²⁵ . Türkiye ile yabancı ülkeler arasından imzalanmış ve yürürlüğe girmiş ÇVÖA’larının güncel listesine ve anlaşma metinlerine www.gelirler.gov.tr adresinden ulaşabilirsiniz.

ÖRNEK:

Hollanda ile Türkiye arasında imzalanmış bulunan ÇVÖA'nın 13'üncü maddesine göre, Türk sermaye piyasasına kaydedilmiş bulunan hisse senetleri ve tahvillerinin²⁶ elden çıkarılması suretiyle Türkiye'de elde edilen kazançlar Türkiye'de vergilendirilemez. Aynı durum Türk vatandaşları açısından Hollanda için de geçerlidir.

2.6.2.1 Hisse Senetlerinden Elde Edilen Gelirlerin Vergilendirilmesi

Dar mükellef gerçek kişilerin hisse senetlerinden elde ettikleri gelirler tam mükellef gerçek kişilerde olduğu gibi kar payı (menkul sermaye iradı) ve alım satım kazancı (değer artışı kazancı) olabilir.

A) Hisse Senedi Kar Paylarının Vergilendirilmesi

Dar mükellef gerçek kişilerin elde ettikleri kar paylarının dar mükellef gerçek kişiler tarafından beyanı gerekmemektedir. Bu kar paylarının dağıtılması sırasında kar payı dağıtan kurum tarafından yapılan stopaj söz konusu gelirlerin dar mükellef gerçek kişiler açısından nihai vergisini oluşturmaktadır.

Kar payları üzerinden yapılacak stopajla ilgili olarak tam mükellef gerçek kişilerle ilgili kısımda yer alan açıklamalar dar mükellef gerçek kişiler açısından da geçerlidir. Ancak dar mükellef gerçek kişilere ödenecek kar payları üzerinden yapılacak stopajda kullanılacak olan oran kar payını alan dar mükellefin mukimi bulunduğu ülke ile Türkiye Cumhuriyeti arasında yapılmış buluna ÇVÖA'nda yer alan oranın üzerinde olamaz. Bu nedenle dar mükelleflere kar dağıtımı yapılırken söz konusu anlaşmaları incelemekte yarar vardır.

²⁶ Maliye Bakanlığı tarafından devlet tahvillerinin ve hazine bonolarının anılan istisnadan yararlanamayacağı iddia edilmektedir.

B) Hisse Senedi Alım-Satım Kazançlarının Vergilendirilmesi

Dar mükellef gerçek kişilerin hisse senedi alım satım kazançları tam mükellef gerçek kişilerle ilgili bölümde yer alan prensiplere göre vergilendirilir. Hazine'den izin alarak satın alınan hisse senetlerinin²⁷ elden çıkarılması sonucunda doğan kazancın hesabında kur farkları dikkate alınmaz. Alım satım kazançları açısından ise dar mükellef gerçek kişilerin tam mükellef gerçek kişiler gibi hesaplanacak hisse senedi alım satım kazançları söz konusu kazancın elde edildiği tarihten itibaren 15 gün içinde münferit beyanname ile söz konusu işlemin yapıldığı yer vergi dairesine beyan edilerek vergisinin de ödenmesi gerekmektedir.

Geçici 67'nci madde ile ilgili olarak yukarıda yapılan açıklamalar dar mükellef gerçek kişiler için de geçerlidir. Yani dar mükellef gerçek kişilerce geçici 67'nci maddede tanımlanan hisse senetlerine ilişkin olarak (Türkiye'de ihraç edilmiş ve Sermaye Piyasası Kurulunca kayda alınmış ve/veya Türkiye'de kurulu menkul kıymet borsalarında işlem gören hisse senetleri) farklı bir vergileme rejimi getirilmiştir. Bu kapsamda elde edilen kazançların vergilendirilmesi kural olarak işleme aracılık yapan banka ve aracı kurumlarca yapılacak %0 nispetindeki stopaj suretiyle olur ve stopaj nihai vergidir. Ancak menkul kıymet yatırım ortaklıkları hisse senetlerinden elde edilen kazançlarda tevkifat oranı %10 olarak uygulanmaya devam edilmektedir. Menkul kıymet yatırım ortaklıkları hisse senetleri 1 yıldan fazla süreyle elde tutulduğunda stopaja tabii değildir. Yani bu surette DAK elde eden dar mükellef bireysel yatırımcılarca münferit beyanname verilmez. Diğer gelirler dolayısıyla verilecek yıllık beyannameye bu gelirler dahil edilmez. Ticarî faaliyet kapsamında elde edilen gelirler ticarî kazanç hükümleri çerçevesinde kazancın tespitinde dikkate alınır ve tevkif suretiyle ödenmiş olan vergiler, tevkifata tâbi kazançların beyan edildiği beyannamelerde hesaplanan vergiden mahsup edilir. İstanbul Menkul Kıymetler Borsasında işlem gören ve bir yıldan fazla süreyle elde tutulan hisse senetlerinin elden çıkarılmasında GVK Geçici Madde 67 ve GVK Mükerrer 80'nci madde hükümleri uygulanmayacak olup bu kazançlar tümüyle Gelir Vergisinden istisna olacaktır.

²⁷ Portföy yatırımlarında izin şartı bulunmamaktadır. Doğrudan yatırımlarda da yabancı sermaye mevzuatındaki izin şartı kaldırılmıştır.

Elde edilen kazançlara ilişkin olarak vergi anlaşmalarından kaynaklanan istisnalar konusunda dar mükellef gerçek kişinin mukimi olduğu ülke ile Türkiye Cumhuriyeti arasında imzalanmış bulunan ÇVÖA hükümleri geçerli olacağından söz konusu anlaşmalara bakılmasında yarar vardır.

2.6.2.2 Devlet ve Özel Sektör Tahvil ve Bonolarından Elde Edilen Gelirlerin Vergilendirilmesi

Devlet ve özel sektör tahvil ve bonolarından biri faiz diğeri de alım satım kazancı olmak üzere esas olarak iki tür gelir elde edilmesi mümkündür.

A) Devlet ve Özel Sektör Tahvil ve Bonolarından Elde Edilen Faiz Gelirlerinin Vergilendirilmesi

Dar mükellef gerçek kişilerin sahip oldukları devlet ve özel sektör tahvil ve bonoları dolayısı ile elde ettikleri faiz gelirleri stopaja tabi olduklarından (Devlet tahvilleri ve hazine bonoları ile Türkiye’de satılan özel sektör tahvilleri %10 oranında) bunlarla ilgili olarak dar mükelleflerin ayrıca herhangi bir beyanda bulunmalarına gerek yoktur. Stopaj söz konusu mükellefler için nihai vergi olmaktadır.

Geçici 67’nci madde ile ilgili olarak yukarıda yapılan açıklamalar dar mükellef gerçek kişiler için de geçerlidir.

Eurobond’lardan ve yurtdışına ihraç edilen özel sektör tahvillerinden elde edilen faiz gelirleri Geçici 67’inci madde kapsamına girmemektedir. Eurobond’lardan elde edilen faiz gelirleri için stopaj oranı %0 olup, yurtdışı tahvil ihraç teşviki getiren 2010/1182 sayılı Bakanlar Kurulu kararı uyarınca, tam mükellef kurumların yurtdışına bono ve tahvil ihracından kaynaklı dar mükellef kişilerin elde ettikleri gelirler, söz konusu tahvillerin vadelerine göre

(Vadesi 1 yıla kadar olanlardan elde edilen faizlerinden % 10, vadesi 1 yıl ile 3 yıl arası olanlardan elde edilen faizlerinden % 7, vadesi 3 yıl ile 5 yıl arası olanlardan elde edilen faizlerinden % 3, vadesi 5 yıl ve daha uzun olanlardan elde edilen faizlerinden %0, ve yukarıda sayılanlar dışında kalan özel sektör tahvil ve bonoları için % 10) tevkifata tabi tutulmaktadır.

Stopaj oranları konusunda dar mükellef gerçek kişinin mukimi olduğu ülke ile Türkiye Cumhuriyeti arasında imzalanmış bulunan ÇVÖA hükümleri geçerli olacağından söz konusu anlaşmalara bakılmasında yarar vardır.

B) Devlet ve Özel Sektör Tahvil ve Bonolarının Elden Çıkarılması Sonucu Elde Edilen Değer Artışı Kazançlarının Vergilendirilmesi

Dar mükellef gerçek kişilerin devlet ve özel sektör tahvil ve bonoları alım satım kazançları bu kitapçığın tam mükellef gerçek kişilerle ilgili bölümünde yer alan prensiplere göre vergilendirilir.

Dar mükellef gerçek kişilerin tam mükellef gerçek kişiler gibi hesaplanacak alım satım kazançları söz konusu kazancın elde edildiği tarihten itibaren 15 gün içinde münferit beyanname ile söz konusu işlemin yapıldığı yer vergi dairesine beyan edilerek vergisinin de ödenmesi gerekmektedir.

Geçici 67'nci madde ile ilgili olarak yukarıda yapılan açıklamalar dar mükellef gerçek kişiler için de geçerlidir. Yani dar mükellef gerçek kişilerce 01.01.2006 tarihinden sonra ihraç edilen devlet tahvili, hazine bonusu ve Türkiye'de ihraç edilen özel sektör tahvil ve bonolarından elde edilen alım-satım kazançların vergilendirilmesi kural olarak işleme aracılık yapan banka

ve aracı kurumlarca yapılacak %10²⁸ nispetindeki stopaj suretiyle olur ve stopaj nihai vergidir. Yani bu surette gelir elde eden dar mükellef bireysel yatırımcılarca münferit beyanname verilmez. Diğer gelirler dolayısıyla verilecek yıllık beyannameye bu gelirler dahil edilmez. Ticarî faaliyet kapsamında elde edilen gelirler ticarî kazanç hükümleri çerçevesinde kazancın tespitinde dikkate alınır ve tevkif suretiyle ödenmiş olan vergiler, tevkifata tâbi kazançların beyan edildiği beyannamelerde hesaplanan vergiden mahsup edilir.

Öte yandan Eurobondlar ve yurtdışına ihraç edilen özel sektör tahvil ve bonolarından elde edilen alım-satım kazançları Geçici 67'inci madde kapsamına dahil değildir. Söz konusu değer artış kazançları stopaja tabi olmayıp, Gelir Vergisi Kanunu uyarınca ilgili kazançlar için münferit beyanname verilmemektedir.

Elde edilen kazançlara ilişkin olarak vergi anlaşmalarından kaynaklanan istisnalar konusunda dar mükellef gerçek kişinin mukimi olduğu ülke ile Türkiye Cumhuriyeti arasında imzalanmış bulunan ÇVÖA hükümleri geçerli olacağından söz konusu anlaşmalara bakılmasında yarar vardır.

2.6.2.3. Kira Sertifikalarından Sağlanan Gelirler

C) YURTIÇİNDE İHRAÇ OLUNANLARDAN SAĞLANAN GELİRLER

Kira sertifikalarından sağlanan gelirler GVK Geçici 67'nci madde kapsamında vergilendirilmektedir. Buna göre, bu gelirlerin sağlanmasına aracılık eden banka ve aracı kurumlar tarafından, tam ve **dar mükellef gerçek kişi ve kurumlar tarafından sağlanan** bu gelirler üzerinden (yurtdışında ihraç edilenler hariç) **%10** oranında tevkiafat yapılır ve Maliye Bakanlığı'nın belirlediği usul ve esaslar çerçevesinde beyan edilerek ödenir.

Tevkifat yoluyla vergileme nihai vergi olup ilgili gelirler ayrıca beyana tabi değildirler.

²⁸ Bknz 3.7.2. Dar mükellef gerçek kişi ve kurumlar için bazı faiz ve alım-satım kazançlarında %0 olarak uygulanan stopaj oranının iptaline ilişkin Anayasa Mahkemesi Kararı

D) TAM MÜKELLEF KURUMLARCA YURTDIŞINDA İHRAÇ OLUNANLARDAN SAĞLANAN GELİRLER

GVK 75/5 te yer alan ve tam mükellef kurumlarca yurtdışında ihraç olunan kira sertifikalarından sağlanan gelirler Geçici 67'nci madde kapsamında tevkifat yoluyla vergilendirilmemektedirler. Bu gelirler GVK 94'üncü madde kapsamında kira sertifikalarının vadeleri dikkate alınarak tevkifat yapılmak suretiyle vergilendirilmektedirler.

- Vadesi 1 yıla kadar olanlara sağlanan gelirlerden %10,
- Vadesi 1 yıl ile 3 yıl arası olanlara sağlanan gelirlerden %7,
- Vadesi 3 yıl ile 5 yıl arası olanlara sağlanan gelirlerden %5,
- Vadesi 5 yıldan fazla olanlara sağlanan gelirlerden %0,

Oranlarında tevkifat yapılması gerekmektedir.

Bu gelirler dar mükelleflerce elde edilmesi halinde ise **beyana tabi değildirler**.

2.6.2.4. Ters Repo İşlemi Sonucunda Elde Edilen Gelirlerin Vergilendirilmesi

Dar mükellef gerçek kişiler tarafından elde edilen ters repo kazançlarının vergilendirilmesinde bu kitapçığın tam mükellef gerçek kişilerin ters repo kazançlarının vergilendirilmesi ile ilgili kısmında yapılan açıklamalar aynen geçerlidir.

Dar mükellef gerçek kişilerin ters repo gelirleri üzerinden yapılacak olan stopaj konusunda söz konusu mükellefin mukimi olduğu ülke ile Türkiye Cumhuriyeti arasında imzalanmış ÇVÖA'nın bulunması halinde anılan anlaşmada yer alan oranın düşük olması durumunda stopajın %15 oranında değil anlaşmada yer alan oranda yapılacağı unutulmamalıdır.

Dar mükellef gerçek kişiler, tam mükellef gerçek kişilerde olduğu gibi stopaj yolu ile vergilendirilmiş ters repo gelirleri nedeniyle beyanname vermek zorunda değildir.

2.6.2.5. Mevduat Faiz Gelirlerinin Vergilendirilmesi

Dar mükellef gerçek kişiler tarafından elde edilen mevduat faiz kazançlarının vergilendirilmesinde bu kitapçığın tam mükellef gerçek kişilerin mevduat faiz kazançlarının vergilendirilmesi ile ilgili kısmında yapılan açıklamalar aynen geçerlidir. Dar mükellef gerçek kişiler, tam mükellef gerçek kişilerde olduğu gibi mevduatın vadesine göre değişen oranlarda stopaj yolu ile vergilendirilmiş mevduat faiz gelirleri nedeniyle beyanname vermek zorunda değildir. Oranlar aşağıdaki gibidir.

02.01.2013 tarihinden itibaren açılan veya vadesi yenilenen;

Döviz tevdiat hesaplarına ödenen faizlerden

- Vadesiz ve ihbarlı hesaplar ile 6 aya kadar (6 ay dahil) vadeli hesaplarda %18,
- 1 yıla kadar (1 yıl dahil) vadeli hesaplarda %15,
- 1 yıldan uzun vadeli hesaplarda %13,

TL mevduatlara ödenen faizlerden

- Vadesiz ve ihbarlı hesaplar ile 6 aya kadar (6 ay dahil) vadeli hesaplarda % 15,
- 1 yıla kadar (1 yıl dahil) vadeli hesaplarda %12,
- 1 yıldan uzun vadeli hesaplarda %10, oranında stopaja tabi.

02.01.2013 tarihinden önce açılmış olan döviz tevdiat ve TL mevduat hesaplarına ödenen faizler vadeye bakılmaksızın % 15 oranında stopaja tabi.

Aynı zamanda dar mükellef gerçek kişilerin mevduat faiz gelirleri üzerinden yapılacak olan stopaj konusunda söz konusu mükellefin mukimi olduğu ülke ile Türkiye Cumhuriyeti arasında imzalanmış ÇVÖA'nın bulunması halinde stopaj anlaşmada yer alan oranda yapılır.

2.6.2.6. Menkul Kıymet Yatırım Fonu Katılma Belgelerinden Elde Edilen Kâr Paylarının Vergilendirilmesi

Dar mükellef gerçek kişilerin menkul kıymet yatırım fonu katılma belgelerinden elde ettikleri kar paylarının vergilendirilmesinde bu kitapçığın tam mükellef gerçek kişilerin söz konusu kazançlarının vergilendirilmesi ile ilgili kısmında yapılan açıklamalar aynen geçerli olup bu gelirler üzerinden %10²⁹ oranında stopaj uygulanacaktır. Öte yandan, sürekli olarak portföyünün en az % 51'i İstanbul Menkul Kıymetler Borsasında işlem gören hisse senetlerinden oluşan yatırım fonlarının bir yıldan fazla süreyle elde tutulan katılma belgelerinin elden çıkarılmasında GVK Geçici Madde 67 uygulanmayacaktır. Dar mükellef gerçek kişiler, tam mükellef gerçek kişilerde olduğu gibi, bu gelirleri nedeniyle beyanname vermek zorunda değildirler.

2.6.2.7. Borsa Yatırım Fonlarının Alım Satımından Elde Edilen Kazançların Vergilendirilmesi

Dar mükellef gerçek kişilerin borsa yatırım fonu katılma belgeleri alım satımından elde ettikleri kazançların vergilendirilmesinde bu kitapçığın tam mükellef gerçek kişilerin söz konusu kazançlarının vergilendirilmesi ile ilgili kısmında yapılan açıklamalar aynen geçerli olup bu gelirler üzerinden %10 oranında tevkifat uygulanacaktır. Dar mükellef gerçek kişiler, tam mükellef gerçek kişilerde olduğu gibi bu gelirleri nedeniyle beyanname vermek zorunda değildirler.

²⁹ Bknz 3.7.2. Dar mükellef gerçek kişi ve kurumlar için bazı faiz ve alım-satım kazançlarında %0 olarak uygulanan stopaj oranının iptaline ilişkin Anayasa Mahkemesi Kararı

2.6.2.8. MKYO, RSYO, GYO'dan Elde Edilen Kar Paylarının Vergilendirilmesi

Dar mükellef gerçek kişilerin yatırım ortaklığı hisse senetlerinden elde ettikleri kar paylarının vergilendirilmesinde tam mükellef gerçek kişilerin söz konusu kazançlarının vergilendirilmesi ile ilgili kısmında yapılan açıklamalar aynen geçerlidir.

Dar mükellef gerçek kişilerin elde ettikleri menkul kıymet yatırım ortaklığı kar payları üzerinden yapılacak olan stopaj konusunda söz konusu mükellefin mukimi olduğu ülke ile Türkiye Cumhuriyeti arasında imzalanmış ÇVÖA'nın bulunması halinde stopaj anlaşmada yer alan oranda yapılır. Dar mükellef gerçek kişiler, tam mükellef gerçek kişilerde olduğu gibi stopaj yolu ile vergilendirilmiş (söz konusu gelirler %0 stopaja tabidir) bu gelirleri nedeniyle beyanname vermek zorunda değildir.

2.6.2.9. Varantların Vergilendirilmesi

193 sayılı Gelir Vergisi Kanunu'na eklenen geçici 67'nci maddeyle getirilen vergileme rejimi ile bankalar ve aracı kurumlar aracılığıyla menkul kıymetlerden ve diğer sermaye piyasası araçlarından sağlanan gelirlerin esas itibarıyla stopaj yoluyla vergilendirilmesi amaçlanmıştır. Buna göre varantların, İMKB'de işlem görmesi sonucu sağlanan gelirlerin niteliği ne olursa olsun Gelir Vergisi Kanunu'nun geçici 67'nci maddesi kapsamında tevkifat yolu ile vergilendirilmeleri gerekmektedir. 30.09.2010 tarih ve 2010/926 sayılı Bakanlar Kurulu Kararı ile varantların niteliğine ilişkin tartışmalara son verilmiş, varantların uygulamada menkul kıymet olarak nitelendirilmesi gerektiği bildirilmiştir.

İlgili karar gereği, hisse senetlerine ve hisse senedi endekslerine dayalı olan ve İstanbul Menkul Kıymetler Borsasında işlem gören aracı kuruluş varantlarından elde edilen kazançlardan % 0, dayanak varlık ve göstergesi hisse senedi veya endeksinden farklı olan örneğin döviz gibi diğer dayanak varlık ya da göstergelere dayalı olarak ihraç edilmiş varantlardan elde edilen kazançlarda ise % 10 oranında vergi kesintisi yapılacaktır.

2.6.2.10. Vadeli İşlem ve Opsiyon Sözleşmelerinin Vergilendirilmesi

Türkiye’de kurulu vadeli işlem ve opsiyon borsalarında 31.12.2008 tarihine kadar yapılan işlemlerden elde edilen kazançlar için tevkifat oranı sıfır olarak uygulanmaktaydı. Söz konusu uygulamaya 01.01.2009 tarihi itibarıyla son verilmiştir.

27/09/2010 tarihli ve 926 sayılı Bakanlar Kurulu Kararı ile tam mükellef sermaye şirketlerinin vadeli işlem ve opsiyon borsalarında gerçekleştirilen işlemlerden elde edilen kazançları için %0, diğer tam mükellef kurumsal ve bireysel yatırımcıların kazançları için %10, dar mükellef sermaye şirketlerinin kazançları için %0, diğer dar mükellef kurumsal ve bireysel yatırımcıların kazançları için ise %10 oranında tevkifat uygulanmaktadır.

Ancak, 12/01/2009 tarih ve 2009/14580 sayılı Bakanlar Kurulu Kararı ile; 01.01.2009 tarihinden itibaren yapılacak işlemlere uygulanmak üzere tam mükellef gerçek kişi ve kurumlar tarafından menkul kıymet yatırım ortaklıkları hisse senetleri hisse senetlerine veya hisse senedi endekslerine dayalı olarak yapılan vadeli işlem ve opsiyon sözleşmelerinden elde edilen değer artış kazançlarından kesilecek tevkifat oranı yüzde **sıfır** olarak belirlenmiştir.

Geçici 67’nci maddeye göre türev ürünlerinin vergilendirilmesine ilişkin özet tablo aşağıda yer almaktadır.

2.7. Kurumlar Tarafından Menkul Kıymetlerden Elde Edilen Gelirlerin Vergilendirilmesi

Kurumların elde etmiş oldukları gelirler gelir ne olursa olsun safi kurum kazancına dahil edilmektedir.

Geçici 67’nci madde kapsamında tevkifata tabi tutulan gelirlerin ticari faaliyet kapsamında elde edilmesi halinde, bu gelirler ticari kazancın tespitinde dikkate alınacaktır. Tevkif suretiyle ödenmiş olan vergiler, genel hükümler çerçevesinde ticari kazançla ilgili olarak

verilen beyanname üzerinden hesaplanan gelir vergisinden mahsup edilecektir. Mahsup sonrası arta kalan bir tutarın bulunması halinde bu tutar genel hükümler çerçevesinde red ve iade edilecektir.

ÖRNEK:

(A) Market İşletmesi işletme fonlarını değerlendirerek 02/03/2012 tarihinde banka aracılığı olmaksızın halka açık (Z) A.Ş.'ye ait 100.000 TL ihraç bedelli tahvil satın almıştır.

Söz konusu tahvilin itfa tarihi 01/03/2015 olup, Bay (A) 03/11/2013 tarihinde bu bonoları (X) Bankasına 110.000 TL'ye satmıştır.

Tevkifat matrahı, menkul kıymetin daha önce bir banka veya aracı kurumdan alınmamış olması nedeniyle, satış bedeli ile ihraç bedeli arasındaki fark olacaktır. Bu durumda (X) Bankası, (A) Ticari İşletmesi adına, satış bedeli ile ihraç bedeli arasındaki fark olan (110.000 TL – 100.000 TL=) 10.000 TL üzerinden tevkifat yapacaktır.

(A) Ticari İşletmesi, tevkif yoluyla ödemiş olduğu vergiyi, 2013 yılına ilişkin yıllık kurumlar vergisi beyannamesi üzerinden hesaplanan kurumlar vergisinden mahsup edebilecektir.

Ancak, tevkif suretiyle ödenen verginin işlemten doğan kazancın tabi olduğu tevkifat oranı ile çarpımı sonucu bulunacak tutarı aşan kısmı, beyanname üzerinden hesaplanan vergiden mahsup edilemeyecektir.

2.7.1. TAM MÜKELLEF KURUMLAR

Türkiye’de işyeri veya daimi temsilcisi vasıtasıyla menkul kıymetlerden gelir elde eden tam mükellef kurumlar elde etmiş oldukları gelirler safi kurum kazancına eklenerek kurumlar vergisine tabi tutulur. Bu gelirlerin elde edilmesi esnasında yapılan stopaj daha sonrasında ödenecek kurumlar vergisinden, kurumlar vergisinin çıkmaması durumunda diğer vergi

borçlarından mahsup edilir. Menkul kıymetlerden elde edilen gelirlerde tevkifat oranlarının büyük kısmı gerçek kişilerle aynıdır. Yalnız 4. Bölümde açıklanacağı üzere kanun koyucu elde edilen bazı gelirler KVK 5. Maddesi kapsamında kurumlar vergisinden istisna tutmuştur. Aşağıda farklı ve benzer olan durumlar tablo halinde açıklanmıştır.

	TAM MÜKELLEF KURUM
HİSSE SENEDİ ALIM SATIM KAZANCI 1.1.2006 tarihinden ÖNCE iktisap edilmiş hisse senetleri	-Stopaja tabi değildir. -Kurumlar vergisine tabidir.(%20) -Kurumlar Vergisi Kanunundaki istisna şartlarının yerine getirilmesi halinde,kazancın %75'i kurumlar vergisinden istisna olur.
HİSSE SENEDİ ALIM SATIM KAZANCI 1.1.2006 tarihinden SONRA iktisap edilmiş hisse senetleri	1)BIST'de işlem gören ; -Menkul kıymet yatırım ortaklığı hisse senetlerinden elde edilen kazançlar sermaye şirketleri için (4) için %0,diğer kurumsal yatırımcılar için %10 oranında stopaja tabidir. -Diğer hisse senetlerinin alım satım kazançları stopaj oranı %0'dır. -1 yıldan fazla süreyle elde tutulan menkul kıymet yatırım ortaklığı hisse senetleri stopaja tabi değildir. -Kurumlar Vergisine tabidir.(%20) -Ödenen stopaj,beyanname üzerinde hesaplanan kurumlar vergisinden mahsup edilebilir. -Kurumlar Vergisi Kanunu'ndaki istisna şartlarının yerine getirilmesi halinde,kazancın %75'i kurumlar vergisinden istisna olur. 2)BIST'de işlem görmeyen hisse senedi alım satım işlemlerinden sağlanan kazançlar; -Stopaja tabi değildir. -Kurumlar Vergisine tabidir.(%20)

	-Kurumlar Vergisi Kanunun'daki şartların yerine getirilmesi halinde,kazancın %75'ikurumlar vergisinden istisna olur.
HİSSE SENEDİ TEMETTÜ GELİRLERİ	- -Stopaja tabi değildir. -Tam mükellef kurumlardan elde edilenler kurumlar vergisinden istisnadır.(Girişim sermayesi yatırım fonu katılma payları ile girişim sermayesi yatırım ortaklıklarının hisse senetlerinden elde ettikleri kar payları dışında diğer fon ve yatırım ortaklıklarının katılma payları ve hisse senetlerinden elde edilen kar payları bu istisnadan yararlanamaz.)
MENKUL VE GAYRİ MENKUL YATIRIM ORTAKLIKLARI HİSSE SENETLERİ TEMETTÜ GELİRLERİ	-Stopaja tabi değildir. -Kurumlar vergisine tabidir.(%20)
DEVLET TAHVİLİ,HAZİNE BONOSU FAİZ GELİRLERİ 1.1.2006 tarihinden SONRA ihraç edilmiş olanlar	-Devlet Tahvili ve Hazine Bonosu faizlerinden elde edilen kazançlar sermaye şirketleri(4) için %0 diğer kurumsal yatırımcılar için %10 oranında stopaja tabidir. - Kurumlar vergisine tabidir.(%20) -Ödenen stopaj, beyanname üzerinde hesaplanan kurumlar vergisinden mahsup edilebilecektir.
DEVLET TAHVİLİ,HAZİNE	-Devlet Tahvili ve Hazine Bonosu alım satım kazançları sermaye şirketleri(4) için %0 diğer kurumsal yatırımcılar için %10 oranında stopaja tabidir. - Kurumlar vergisine tabidir.(%20)

BONOSU ALIM SATIM KAZANÇLARI 1.1.2006 tarihinden SONRA ihraç edilmiş olanlar	-Ödenen stopaj, beyanname üzerinde hesaplanan kurumlar vergisinden mahsup edilir.
HAZİNE MÜSTEŞARLIĞI TARAFINDAN İHRAÇ EDİLEN EUROBONDLARIN FAİZ GELİRLERİ	-%0 oranında stopaja tabidir. - Kurumlar vergisine tabidir.(%20)
HAZİNE MÜSTEŞARLIĞI TARAFINDAN İHRAÇ EDİLEN EUROBONDLARIN ALIM SATIM KAZANÇLARI 1.1.2006 tarihinden ÖNCE ihraç edilmiş olanlar	-Stopaja tabi değildir. - Kurumlar vergisine tabidir.(%20)
HAZİNE MÜSTEŞARLIĞI TARAFINDAN İHRAÇ EDİLEN EUROBONDLARIN ALIM SATIM KAZANÇLARI	-Stopaja tabi değildir. - Kurumlar vergisine tabidir.(%20)

1.1.2006 tarihinden SONRA ihraç edilmiş olanlar	
REPO GELİRLERİ	- %15 oranında stopaja tabidir. - Kurumlar vergisine tabidir. (%20) - Ödenen stopaj, beyanname üzerinde hesaplanan kurumlar vergisinden mahsup edilir.
MEVDUAT FAİZLERİ (TL ve DTH)	- Vadesiz ve ihbarlı hesaplar ile 6 aya kadar (6 ay dahil) vadeli hesaplarda %15 - 1 yıla kadar (1 yıl dahil) vadeli hesaplarda %12 - 1 yıldan uzun vadeli hesaplarda %10 oranında stopaja tabidir. B) Döviz tevdiat hesaplarına yürütülen faizler; - 1 yıla kadar (1 yıl dahil) vadeli hesaplarda %15 - 1 yıldan uzun vadeli hesaplarda %13 oranında stopaja tabidir. - Kurumlar vergisine tabidir. (%20) - Ödenen stopaj, beyanname üzerinde hesaplanan kurumlar vergisinden mahsup edilir.
OFF-SHORE MEVDUAT FAİZ GELİRLERİ	- Mevduatın yurtdışında yapılması nedeniyle stopaj bulunmamaktadır. - Kurumlar vergisine tabidir. (%20) (Yurtdışında ödenen vergile mahsup edilebilir.)
MENKUL KIYMET YATIRIM FONU KATILMA BELGELERİNDEN	- Sermaye şirketleri (4) tarafından elde edilen kazançlar %0 diğer kurumsal yatırımcılar için %10 oranında stopaja tabidir. - Hisse senedi yoğun fon niteliğinde haiz yatırım fonu katılma belgeleri ve borsa yatırım fonu katılma belgelerinden elde edilen

ELDE EDİLEN KAR PAYLARI	kazançlar %0 oranında stopaja tabidir. - Ödenen stopaj, beyanname üzerinde hesaplanan kurumlar vergisinden mahsup edilir. -Sürekli olarak portföyünün en az %51'i BIST'de işlem gören hisse senetlerinden oluşan yatırım fonlarının ,bir yıldan fazla süreyle elde tutulan katılma belgelerinin elden çıkarılmasından sağlanan kazançlar üzerinden stopaj yapılmaz. - Kurumlar vergisine tabidir.(%20)
BORSA YATIRIM FONLARI KATILMA BELGELERİNİN ALIM SATIM KAZANÇLARI	-Sermaye şirketleri(4) tarafından elde edilen kazançlar %0 diğer kurumsal yatırımcılar için %10 oranında stopaja tabidir. - Ödenen stopaj, beyanname üzerinde hesaplanan kurumlar vergisinden mahsup edilir. -Sürekli olarak portföyünün en az %51'i BIST'de işlem gören hisse senetlerinden oluşan yatırım fonlarının ,bir yıldan fazla süreyle elde tutulan katılma belgelerinin elden çıkarılmasından sağlanan kazançlar üzerinden stopaj yapılmaz. - Kurumlar vergisine tabidir.(%20)
ÖZEL SEKTÖR TAHVİLİ FAİZ GELİRİ 1.1.2006 tarihinden ÖNCE ihraç edilmiş olanlar	-%10 oranında stopaja tabidir. - Kurumlar vergisine tabidir.(%20) - Ödenen stopaj, beyanname üzerinde hesaplanan kurumlar vergisinden mahsup edilir.
ÖZEL SEKTÖR TAHVİLİ FAİZ GELİRİ 1.1.2006 tarihinden SONRA ihraç edilmiş olanlar	A)Türkiye’de satılan tahviller; -Sermaye şirketleri(4) tarafından elde edilen kazançlar %0 diğer kurumsal yatırımcılar için %10 oranında stopaja tabidir. B)Yurtdışında satılan tahviller; - Tam mükellef kurumlar tarafından yurtdışında satılan(5) tahvillerin vadesi 1 yıla kadar olanlardan elde edilen faizler

	%10, vadesi 1 yıl (1 yıl dahil) ile 3 yıl arası olanlardan elde edilen faizler %7, vadesi 3 yıl (3 yıl dahil) ile 5 yıl arası olanlardan elde edilen faizler %3, vadesi 5 yıl (5 yıl dahil) ve daha uzun olanlardan elde edilen faizler %0 oranında stopaja tabidir. - Kurumlar vergisine tabidir (% 20). - Ödenen stopaj beyanname üzerinde hesaplanan kurumlar vergisinden mahsup edilebilir.
ÖZEL SEKTÖR TAHVİLİ ALIM SATIM KAZANÇLARI 1.1.2006 tarihinden ÖNCE ihraç edilmiş olanlar	- Stopaja tabi değildir. - Kurumlar vergisine tabidir (% 20).
ÖZEL SEKTÖR TAHVİLİ ALIM SATIM KAZANÇLARI 1.1.2006 tarihinden SONRA ihraç edilmiş olanlar	A) Türkiye’de satılan tahviller; - Sermaye şirketleri(4) tarafından elde edilen kazançlar %0, diğer kurumsal yatırımcıların kazançları ise % 10 oranında stopaja tabidir. - Kurumlar vergisine tabidir (% 20). - Ödenen stopaj beyanname üzerinde hesaplanan kurumlar vergisinden mahsup edilebilir. B) Yurtdışında satılan tahviller; - Stopaja tabi değildir. - Kurumlar vergisine tabidir(% 20).
VADELİ İŞLEM VE OPSİYON BORSALARINDA GERÇEKLEŞTİRİLEN İŞLEMLERİNDEN	- Vadeli İşlem ve Opsiyon Borsası bünyesindeki hisse senetlerine veya hisse senedi endekslerine dayalı konratlardan sağlanan kazançlar % 0 oranında stopaja tabidir. - Vadeli İşlem ve Opsiyon Borsası nezdinde yapılacak diğer işlemler dolayısıyla elde edilen kazançlar sermaye şirketleri(4)

ELDE EDİLEN KAZANÇLAR	için %0, diğer kurumsal yatırımcılar için ise %10 oranında stopaja tabidir. -Söz konusu kontratlar için verilen teminatlar üzerinden elde edilen nema faizleri %15 oranında stopaja tabidir. - Kurumlar vergisine tabidir (% 20). - Ödenen stopaj beyanname üzerinde hesaplanan kurumlar vergisinden mahsup edilir.
BİS'DE İŞLEM GÖREN VARANTLARDAN ELDE EDİLEN GELİRLER	- Hisse senetlerine ve hisse senedi endekslerine dayalı olarak yapılan varantlardan elde edilen gelirler %0 oranında stopaja tabidir. - BIST'de işlem gören diğer varlıklara dayalı olarak yapılan varantlardan elde edilen gelirler sermaye şirketleri (4) için %0, diğer kurumsal yatırımcılar için ise %10 oranında stopaja tabidir. - Kurumlar Vergisine tabidir. (%20).
BİS'DE İŞLEM GÖREN OPSİYON SÖZLEŞMELERİ	-Hisse senetlerine ve hisse senedi endekslerine dayalı opsiyon sözleşmelerinden elde edilen kazançlarda stopaj oranı %0'dır. - BIST'de işlem gören ve diğer varlıklara dayalı olarak yapılan opsiyon sözleşmeleri dolayısıyla elde edilen kazançlar sermaye şirketleri(4) için %0, diğer kurumsal yatırımcılar için ise %10 oranında stopaja tabidir. - Kurumlar vergisine tabidir (% 20). - Ödenen stopaj beyanname üzerinde hesaplanan kurumlar vergisinden mahsup edilir.
KİRA SERTİFİKALARI FAİZ GELİRİ (1.1.2006 tarihinden SONRA ihraç edilen)	A) İhraç edilerek Türkiye'de satılan kira sertifikaları; - Kira sertifikalarından elde edilen faiz kazançları sermaye şirketleri(4) için %0, diğer kurumsal yatırımcılar için ise %10 oranında stopaja tabidir. B) Yurtdışında satılan kira sertifikaları; -Tam mükellef kurumlar tarafından ihraç edilerek yurtdışında

	satılan (6) kira sertifikalarının vadesi 1 yıla kadar olanlardan elde edilen faizler %10, vadesi 1 yıl (1 yıl dahil) ile 3 yıl arası olanlardan elde edilen faizler %7, vadesi 3 yıl (3 yıl dahil) ile 5 yıl arası olanlardan elde edilen faizler %3, vadesi 5 yıl (5 yıl dahil) ve daha uzun olanlardan elde edilen faizler %0 oranında stopaja tabidir. -Söz konusu stopaj, faiz ödemesini yapan ihraççı kurum tarafından yapılır. -Kurumlar vergisine tabi (% 20). - Ödenen stopaj beyanname üzerinde hesaplanan kurumlar vergisinden mahsup edilir.
KİRA SERTİFİKALARI FAİZ GELİRİ (1.1.2006 tarihinden SONRA ihraç edilen)	A)Türkiye’de satılan kira sertifikaları; - Kira sertifikalarından elde edilecek alım-satım kazançları sermaye şirketleri(4) için %0, diğer kurumsal yatırımcıların kazançları ise %10 oranında stopaja tabidir. - Kurumlar vergisine tabidir (% 20). - Ödenen stopaj hesaplanan kurumlar vergisinden mahsup edilebilir. B) Yurtdışında satılan kira sertifikaları; - Stopaja tabi değildir. - Kurumlar vergisine tabidir (% 20).

2.7.2. DAR MÜKELLEF KURUMLAR

Aşağıdaki tablo dar mükellef kurumlar tarafından sermaye piyasası araçlarından elde edilen gelirlerin vergilendirilmesini özetlemektedir:

	DAR MÜKELLEF KURUM
HİSSE SENEDİ ALIM SATIM KAZANCI 1.1.2006 tarihinden ÖNCE iktisap edilmiş hisse senetleri	-Stopaja tabi değildir. -Kurumlar vergisine tabidir.(%20)15 gün içinde özel beyanname ile beyan edilir. -Kurumlar Vergisi sonrası kalan tutar %15 oranında gelir vergisi stopajına tabidir.

	- Kur farkından doğan kazançlar vergiye tabi değildir. - Alış bedeli elden çıkarıldığı ay hariç olmak üzere ÜFE artış oranıyla endekslenebilir.
HİSSE SENEDİ ALIM SATIM KAZANCI 1.1.2006 tarihinden SONRA iktisap edilmiş hisse senetleri	1) BIST’de işlem gören; - Menkul kıymet yatırım ortaklıkları hisse senetleri alım satım kazançları sermaye şirketleri(4) için %0, diğer kurumsal yatırımcılar için % 10 oranında stopaja tabidir. - Diğer hisse senetlerinin alım satım kazançları stopaj oranı %0’dır. - 1 yıldan fazla süreyle elde tutulan hisse senetlerinin elden çıkarılmasından sağlananlar stopaja tabi değildir. - Stopaj nihai vergidir. - Beyan edilmez. 2) BIST’de işlem görmeyen hisse senedi alım satım işlemlerinden sağlanan kazançlar; - Stopaja tabi değildir. - Kurumlar vergisine tabi olup, 15 gün içinde özel beyanname ile beyan edilir. (% 20). - Kurumlar vergisi sonrası kalan tutar %15 oranında kar dağıtımı stopajına tabidir. - Kur farkından doğan kazançlar vergiye tabi değildir. - Alış bedeli elden çıkarıldığı ay hariç olmak üzere ÜFE artış oranıyla endekslenebilir.
HİSSE SENEDİ TEMETTÜ GELİRLERİ	- Kar dağıtımı yapan kurum tarafından % 15 oranında stopaj yapılır. - Stopaj nihai vergidir. - Beyan edilmez.
MENKUL VE GAYRİ MENKUL YATIRIM	- Kar dağıtımı yapan kurum tarafından stopaj yapılır (% 0). - Stopaj nihai vergidir.

ORTAKLIKLARI HİSSE SENETLERİ TEMETTÜ GELİRLERİ	- Beyan edilmez.
DEVLET TAHVİLİ,HAZİNE BONOSU FAİZ GELİRLERİ 1.1.2006 tarihinden SONRA ihraç edilmiş olanlar	- Devlet Tahvili ve Hazine Bonosu faizlerinden elde edilen kazançlar sermaye şirketleri(4) için %0, diğer kurumsal yatırımcılar için ise %10 oranında stopaja tabidir. - Stopaj nihai vergidir. - Beyan edilmez.
DEVLET TAHVİLİ,HAZİNE BONOSU ALIM SATIM KAZANÇLARI 1.1.2006 tarihinden SONRA ihraç edilmiş olanlar	- Devlet Tahvili ve Hazine Bonosu alım satım kazançları sermaye şirketleri(4) için %0, diğer kurumsal yatırımcılar için ise %10 oranında stopaja tabidir. - Stopaj nihai vergidir. - Beyan edilmez.
HAZİNE MÜSTEŞARLIĞI TARAFINDAN İHRAÇ EDİLEN EUROBONDLARIN FAİZ GELİRLERİ	- %0 oranında stopaja tabidir . - Beyan edilmez.
HAZİNE MÜSTEŞARLIĞI	- Stopaja tabi değildir. - Beyan edilmez.

TARAFINDAN İHRAÇ EDİLEN EUROBONDLARIN ALIM SATIM KAZANÇLARI 1.1.2006 tarihinden ÖNCE ihraç edilmiş olanlar	
HAZİNE MÜSTEŞARLIĞI TARAFINDAN İHRAÇ EDİLEN EUROBONDLARIN ALIM SATIM KAZANÇLARI 1.1.2006 tarihinden SONRA ihraç edilmiş olanlar	- Stopaja tabi değildir. - Beyan edilmez.
REPO GELİRLERİ	- %15 oranında stopaja tabidir. - Stopaj nihai vergidir. - Beyan edilmez.
MEVDUAT FAİZLERİ(TL ve DTH)	A) TL cinsinden mevduat faizleri; - Vadesiz ve ihbarlı hesaplar ile 6 aya kadar (6 ay dahil) vadeli hesaplarda %15, - 1 yıla kadar (1 yıl dahil) vadeli hesaplarda %12, - 1 yıldan uzun vadeli hesaplarda %10 oranında stopaja tabidir. B) Döviz tevdiat hesaplarına yürütülen faizler; - Vadesiz ve ihbarlı hesaplar ile 6 aya kadar (6 ay dahil) vadeli hesaplarda %18,

	- 1 yıla kadar (1 yıl dahil) vadeli hesaplarda %15, - 1 yıldan uzun vadeli hesaplarda %13 oranında stopaja tabidir. - Stopaj nihai vergidir. - Beyan edilmez.
OFF-SHORE MEVDUAT FAİZ GELİRLERİ	- Stopaja tabi değildir. - Beyan edilmez.
MENKUL KIYMET YATIRIM FONU KATILMA BELGELERİNDEN ELDE EDİLEN KAR PAYLARI	- Sermaye şirketleri(4) tarafından elde edilen kazançlar %0, diğer kurumsal yatırımcıların kazançları ise % 10 oranında stopaja tabidir. - Hisse senedi yoğun fon niteliğine haiz yatırım fonu katılma belgeleri ve borsa yatırım fonu katılma belgelerinden elde edilen kazançlar %0 oranında stopaja tabidir. - Stopaj nihai vergidir. - Beyan edilmez. - Sürekli olarak portföyünün en az % 51'i BIST'de işlem gören hisse senetlerinden oluşan yatırım fonlarının, bir yıldan fazla süreyle elde tutulan katılma belgelerinin elden çıkarılmasından sağlanan kazançlar üzerinden stopaj yapılmaz. Bu gelirler beyan da edilmez.
BORSA YATIRIM FONLARI KATILMA BELGELERİNİN ALIM SATIM KAZANÇLARI	- Sermaye şirketleri(4)* tarafından elde edilen kazançlar %0, diğer kurumsal yatırımcıların kazançları ise % 10 oranında stopaja tabidir. - Stopaj nihai vergidir. - Beyan edilmez. - Sürekli olarak portföyünün en az % 51'i BIST'de işlem gören hisse senetlerinden oluşan yatırım fonlarının, bir yıldan fazla süreyle elde tutulan katılma belgelerinin elden çıkarılmasından sağlanan kazançlar üzerinden stopaj yapılmaz. Bu gelirler

	beyan da edilmez.
ÖZEL SEKTÖR TAHVİLİ FAİZ GELİRİ 1.1.2006 tarihinden ÖNCE ihraç edilmiş olanlar	- %10 oranında stopaja tabidir - Stopaj nihai vergidir. - Beyan edilmez.
ÖZEL SEKTÖR TAHVİLİ FAİZ GELİRİ 1.1.2006 tarihinden SONRA ihraç edilmiş olanlar	A)Türkiye’de satılan tahviller; - Sermaye şirketleri(4) tarafından elde edilen kazançlar %0, diğer kurumsal yatırımcıların kazançları ise % 10 oranında stopaja tabidir. B) Yurtdışında satılan tahviller; - Tam mükellef kurumlar tarafından yurtdışında satılan(5) tahvillerin vadesi 1 yıla kadar olanlardan elde edilen faizler %10, vadesi 1 yıl (1 yıl dahil) ile 3 yıl arası olanlardan elde edilen faizler %7, vadesi 3 yıl (3 yıl dahil) ile 5 yıl arası olanlardan elde edilen faizler %3, vadesi 5 yıl (5 yıl dahil) ve daha uzun olanlar- dan elde edilen faizler %0 oranında stopaja tabidir. - Stopaj nihai vergidir. - Beyan edilmez.
ÖZEL SEKTÖR TAHVİLİ ALIM SATIM KAZANÇLARI 1.1.2006 tarihinden ÖNCE ihraç edilmiş olanlar	- Stopaja tabi değildir. - Alış bedeli elden çıkarıldığı ay hariç olmak üzere ÜFE artış oranıyla endekslenebilir. - Kurumlar vergisine tabi olup 15 gün içinde özel beyanname ile beyan edilir. (% 20). - Kurumlar vergisi sonrası kalan tutar % 15 oranında gelir vergisi stopajına tabi. - Kur farkından doğan kazançlar vergiye tabi değildir.
ÖZEL SEKTÖR	A)Türkiye’de satılan tahviller;

TAHVİLİ ALIM SATIM KAZANÇLARI 1.1.2006 tarihinden SONRA ihraç edilmiş olanlar	- Sermaye şirketleri(4) tarafından elde edilen kazançlar %0, diğer kurumsal yatırımcıların kazançları ise % 10 oranında stopaja tabidir. - Stopaj nihai vergidir. - Beyan edilmez. B) Yurtdışında satılan tahviller; - Stopaja tabi değildir. - Beyan edilmez.
VADELİ İŞLEM VE OPSİYON BORSALARINDA GERÇEKLEŞTİRİLEN İŞLMELERİNDEN ELDE EDİLEN KAZANÇLAR	- Vadeli İşlem ve Opsiyon Borsası bünyesindeki hisse senetlerine veya hisse senedi endekslerine dayalı konratlardan sağlanan kazançlar % 0 oranında stopaja tabidir. - Vadeli İşlem ve Opsiyon Borsası nezdinde yapılacak diğer işlemler dolayısıyla elde edilen kazançlar sermaye şirketleri(4) için %0, diğer kurumsal yatırımcılar için ise %10 oranında stopaja tabidir. -Söz konusu konratlar için verilen teminatlar üzerinden elde edilen nema faizleri %15 oranında stopaja tabidir. -Stopaj nihai vergidir. -Beyan edilmez.
BİS'DE İŞLEM GÖREN VARANTLARDAN ELDE EDİLEN GELİRLER	- Hisse senetlerine ve hisse senedi endekslerine dayalı olarak yapılan varantlardan elde edilen gelirler %0 oranında stopaja tabidir. - BIST'de işlem gören diğer varlıklara dayalı olarak yapılan varantlardan elde edilen gelirler sermaye şirketleri(4) için %0, diğer kurumsal yatırımcılar için ise %10 stopaja tabiidir. -Beyanname verilmez. Diğer gelirler için beyanname verilmiş ise BIST'de işlem gören varantlardan elde edilen gelirler bu beyannamedeki gelirlere dahil edilmez.
BİS'DE İŞLEM GÖREN	- Hisse senetlerine ve hisse senedi endekslerine dayalı opsiyon

OPSİYON SÖZLEŞMELERİ	sözleşmelerinden elde edilen kazançlarda stopaj oranı %0'dır. - BIST'de işlem gören ve diğer varlıklara dayalı opsiyon sözleşmeleri dolayısıyla elde edilen kazançlar sermaye şirketleri(4) için %0, diğer kurumsal yatırımcılar için ise %10 oranında stopaja tabidir. - Stopaj nihai vergidir. - Beyan edilmez.
KİRA SERTİFİKALARI FAİZ GELİRİ (1.1.2006 tarihinden SONRA ihraç edilen)	A) İhraç edilerek Türkiye'de satılan kira sertifikaları; - Kira sertifikalarından elde edilen faiz kazançları sermaye şirketleri(4) için %0, diğer kurumsal yatırımcılar için ise %10 oranında stopaja tabidir. B) Yurtdışında satılan kira sertifikaları; - Tam mükellef kurumlar tarafından ihraç edilerek yurtdışında satılan(6) kira sertifikalarının vadesi 1 yıla kadar olanlardan elde edilen faizler %10, vadesi 1 yıl (1 yıl dahil) ile 3 yıl arası olanlardan elde edilen faizler %7, vadesi 3 yıl (3 yıl dahil) ile 5 yıl arası olanlardan elde edilen faizler %3, vadesi 5 yıl (5 yıl dahil) ve daha uzun olanlardan elde edilen faizler %0 oranında stopaja tabidir. - Söz konusu stopaj, faiz ödemesini yapan ihraççı kurum tarafından yapılır. - Stopaj nihai vergidir. - Beyan edilmez.
KİRA SERTİFİKALARI FAİZ GELİRİ (1.1.2006 tarihinden SONRA ihraç edilen)	A) Türkiye'de satılan kira sertifikaları; - Kira sertifikalarından elde edilecek alım-satım kazançları sermaye şirketleri(4) için %0, diğer kurumsal yatırımcıların kazançları ise %10 oranında stopaja tabidir. - Stopaj nihai vergidir. - Beyan edilemez.

	B) Yurtdışında satılan kira sertifikaları; - Stopaja tabi değildir. - Beyan edilmez.
--	--

2.8. Menkul kıymetler ve diğer sermaye piyasası araçlarının elden çıkarılması ve elde tutulması sürecinde elde edilen gelirler üzerinden yapılacak tevkifat

Gelir Vergisi Kanununun Geçici 67’nci maddesinin (1) numaralı fıkrası hükmü ile bankalar ve aracı kurumlar,

- Alım-satımına aracılık ettikleri menkul kıymetler ve diğer sermaye piyasası araçlarının alışı ve satış bedelleri arasındaki fark,
- Alımına aracılık ettikleri menkul kıymetler ve diğer sermaye piyasası araçlarının alışı ve itfa bedelleri arasındaki fark,
- Menkul kıymetlerin ve diğer sermaye piyasası araçlarının tahsiline aracılık ettikleri dönemsel getirileri (herhangi bir menkul kıymet veya diğer sermaye piyasası aracına bağlı olmayan),
- Aracılık ettikleri menkul kıymet veya diğer sermaye piyasası araçlarının ödünç işlemlerinde, ödünç veren tarafın lehine kalan tutar

üzerinden vergi tevkifatı yapmakla sorumlu tutulmuşlardır.³⁰

2.8.1. Tevkifat yapmakla sorumlu olanlar

Gelir Vergisi Kanununun Geçici 67’nci maddesinin (1) numaralı fıkrasında düzenlenen tevkifat, 4389 sayılı Bankalar Kanunu kapsamında Türkiye’de faaliyette bulunan bankalar ve

³⁰ Ancak Geçici 67. madde kapsamında tevkifatın yapılmasını gerektiren haller bunlarla sınırlı olmadığını, anılan maddede %15 nispetindeki tevkifat uygulamasını gerektiren başka durumların da bulunduğunu (örneğin, komisyon iadeleri, mevduat faizi, tersrepo kazançları, vadeli işlem ve opsiyonlardan elde edilen gelirler gibi) hatırlatmak isteriz. Söz konusu durumlar aşağıda ayrıca ele alınmıştır.

Türkiye Cumhuriyet Merkez Bankası ile 2499 sayılı Sermaye Piyasası Kanunu kapsamında Türkiye’de faaliyette bulunan aracı kurumlar tarafından gerçekleştirilecektir.

Banka ve aracı kurumlarca menkul kıymetler ve diğer sermaye piyasası araçları ile ilgili olarak yapılacak tevkifat, her kurumun sorumluluğu kendisine gelen bilgi-belge ile sınırlı tutulacaktır (sınırlı sorumluluk ilkesi). Bu durumda eksik, yanlış veya yanıltıcı bilgi nedeniyle ziyaa uğratılan vergi cezalı olarak, bildirim yapan kişi-kurum/kuruluş adına tarh edilecektir.

Burada yer alan sorumluluk kusur sorumluluğu olup, anılan kurumların ancak kusurları var ise sorumlu tutulacaklardır. Hiç kuşkusuz, bu kurumların basiretli bir tacir gibi davranarak kendilerinden beklenen özeni göstermeleri beklenmektedir. Bu nedenle açıkça yanlış olduklarını bildikleri veya makul bir özeni göstermeleri halinde kolayca anlayabilecekleri bilgi ve belgeler nedeniyle sorumlulukları söz konusu olabilecektir. Beklenen özenin tespitinde somut olaydaki koşullara bağlı olarak belirlenecektir.

Yukarıda belirtilenler dışında kalan kurum ve kuruluşların Geçici 67’nci maddenin (1) numaralı fıkrası kapsamında tevkifat yapma sorumluluğu bulunmamaktadır. Bankalar veya aracı kurumlarca gerçekleştirilecek tevkifat, elde edilmesine aracılık ettikleri kazançlar ile ilgilidir. Dolayısıyla, bu kurumların kendi portföylerinde bulunan menkul kıymetler veya diğer sermaye piyasası araçlarından elde ettikleri kazançlar tevkifat kapsamında olmayacaktır.

Örneğin, bir bankanın Hazine tarafından düzenlenen ihaleden kendi portföyü için satın almış olduğu Devlet tahvilini itfaya kadar elinde tutmak suretiyle elde ettiği faiz geliri üzerinden tevkifat yapılmayacaktır. Söz konusu tahvilin itfadan önce bir gerçek veya tüzel kişiye satılması durumunda da bankanın elde edeceği gelir tevkifat kapsamında değildir.

Aynı şekilde, bir bankanın kendi portföyünde bulunan bir menkul kıymeti başka bir bankaya satması durumunda da banka tarafından elde edilen gelir üzerinden tevkifat yapılmayacaktır. Öte yandan, bankanın başka bir banka/aracı kurumu aracı kılmak suretiyle menkul kıymet satın alması durumunda bu menkul kıymetlerle ilgili olarak elde edeceği gelirden sorumlularca tevkifat yapılacağı tabidir.

ÖRNEK:

(X) Bankası, 06/03/2007 ihraç tarihli Hazine bonosunu 3.000.000 TL karşılığında satın almış ve söz konusu bonoyu itfa tarihi olan 04/01/2011 tarihine kadar elinde tutmak suretiyle 350.000 TL faiz geliri elde etmiştir. Faiz ödemesinin, menkul kıymeti ihraç eden kurum olan Hazine tarafından (X) Bankasına yapılması sebebiyle, Hazine tarafından herhangi bir tevkifat yapılmayacaktır.

(X) Bankası'nın, 3.000.000 TL karşılığında satın almış olduğu 06/03/2007 ihraç tarihli Hazine bonosunu itfadan önce, 07/06/2007 tarihinde yatırımcı (A)'ya 3.115.000 TL'ye satması durumunda ise (X) Bankasının bu satış sebebiyle elde ettiği gelir $(3.115.000 - 3.000.000 =)$ olan 115.000 TL Geçici 67'nci madde kapsamında tevkifata tabi değildir.

Yatırımcı (A)'nın söz konusu bonoyu 08/10/2007 tarihinde 3.275.000 TL ye (X) Bankasına geri satışı halinde elde edeceği alım-satım kazancı $(3.275.000 - 3.115.000 =)$ olan 160.000 TL üzerinden ise (X) Bankasınca eğer yatırımcı (A) tam ve dar mükellef gerçek kişi bireysel yatırımcı ise **%10** oranında tevkifat yapılacaktır.

2.8.1.1. Saklamacı kuruluşların tevkifat sorumluluğu

Menkul kıymet veya diğer sermaye piyasası araçlarına yatırım yapan kişi veya kurumlar, satın aldıkları kıymete ilişkin saklama hizmetini, Takasbank-Merkezi Kayıt Kuruluşu dışında saklama hizmeti veren saklamacı kuruluşlardan sağlayabilmektedir. Bu kuruluşlar müşterilerinin menkul kıymet hareketlerinin kaydının tutulması, bunların maliyet ve satış fiyatı bilgileri ile dönemsel getirilerinin takip ve tahsiline ilişkin işlemlerin yürütülmesini onlardan aldıkları yetki çerçevesinde ve müşterileri adına yürütmektedirler.

Özellikle yurt dışında yerleşik yatırımcıların kullandığı saklamacı kuruluşların taraf olduğu işlemlerde; müşterisinin talimatı üzerine, herhangi bir menkul kıymet işlemini gerçekleştiren aracı kurum, alımı yapılan kıymetleri müşterinin belirttiği saklamacı kuruluşa virman etmekte

ve bu işlemle ilgili kendi uhdesindeki hesapların bakiyeleri kapanmaktadır. Müşteri sahip olduğu kıymetleri satmak istediğinde herhangi bir aracı kuruma talimat vermekte ve satış işlemi gerçekleştiğinde ise satışı yapılan kıymetler müşterinin talimatı üzerine kendisine saklama hizmeti veren saklamacı kuruluş tarafından satışı yapan aracı kuruma virman edilmektedir.

Saklamacı kuruluşların taraf olduğu işlemlerde, müşterilere ait menkul kıymetlere ilişkin maliyet ve fiyat bilgilerinin en sağlıklı şekilde saklamacı kuruluşlar tarafından izlenebiliyor olması ve aracı kurumların bilgisi dahiline girmeden, bazı tezgah üstü işlemlerin saklamacı kuruluşlar nezdinde gerçekleşiyor olması nedenleriyle; Geçici 67'nci maddenin (17) numaralı fıkranın Bakanlığımıza verdiği yetki çerçevesinde, Takasbank-Merkezi Kayıt Kuruluşu dışındaki saklamacı kuruluşlardan saklama hizmeti alan yatırımcılar açısından, tevkifatın bu yatırımcıların varlıklarının bulunduğu saklamacı kuruluşlarca yapılması uygun bulunmuştur.

2.8.1.2. İzlenecek yöntem

Takasbank-Merkezi Kayıt Kuruluşu dışındaki saklamacı kuruluşlardan saklama hizmeti alan yatırımcıların, menkul kıymet ve diğer sermaye piyasası araçlarından elde edilen gelirlere ilişkin tevkifat sorumluluğu, Tebliğde yer alan usul ve esaslar çerçevesinde, saklama hizmeti veren kuruluşlarca yerine getirilecektir. Buna göre saklama hizmeti veren kuruluşlarca yapılacak vergi tevkifatı aşağıdaki açıklamalar çerçevesinde gerçekleştirilecektir.

Alış veya satış işlemini gerçekleştiren aracı kurum, işlemini gerçekleştirdiği menkul kıymetlerle ilgili tarih, alış maliyeti veya satış fiyatına ilişkin bilgileri işlemin gerçekleştiği gün itibarıyla detaylı bir şekilde müşterinin belirttiği saklamacı kuruluşa bildirecektir.

Saklamacı kuruluşlar, saklama hizmeti verdikleri müşterileri hesabına bir alış yada satış bilgisi geldiğinde, her bir müşteri için, gelen bilgileri işlem tarihi, maliyeti ve satış fiyatı verilerini izleyecek şekilde kayda alacaktır. Alım-satım işleminin tamamlanması sonucunu

doğuran ikinci işleme ilişkin bilgiler saklamacı kuruluşa bildirildiğinde ise, saklamacı kuruluşça, ilk giren ilk çıkar yöntemi veya gün içi işlemlerde ağırlıklı ortalama fiyat bilgisi kullanılarak tespit edilecek kazanç üzerinden tevkifat yapılacaktır.

Saklama hizmeti veren kuruluşların bu kapsamda yapacakları vergi tevkifatıyla ilgili sorumlulukları kendilerine gelen bilgi ve belge ile sınırlı olacaktır.

2.8.1.3. Başka saklamacı kuruluşa virman

Saklamacı kurum veya kuruluşlar nezdinde bulunan menkul kıymet veya diğer sermaye piyasası aracının, başka bir saklamacı kuruma virman edilmesi halinde, Tebliğin 2.4.1.13 “*Virman işlemlerinde tarih ve maliyet bildirimi*” başlıklı bölümünde yer alan esaslar çerçevesinde işlem yapılacaktır.

2.8.1.4. Tahsiline aracılık ettikleri gelirler

Saklamacı kurum veya kuruluşların tahsiline aracılık ettikleri gelirler üzerinden, bu Tebliğde yer alan esaslar çerçevesinde tevkifat yapılacaktır.

Öte yandan, itfa ve/veya kupon ödemesine konu tahvil ve bonolarda, bu menkul kıymetlere ilişkin itfa gelirlerinin, fiziken veya hesaben nezdinde bulunduran saklamacı kuruma ödenmesi esnasında, ödemeyi yapanlarca tevkifat yapılmayacaktır. Saklamacı kuruluşlarca, tahsil edilen bu gelirler üzerinden nihai sahibine ödeme aşamasında tevkifat yapılacaktır.

Ayrıca, Takasbank nezdindeki hesaplarda bulunan tahvil ve bonoların itfa ve kupon ödemelerinde tahsile aracılık eden başka bir aracı kurum, banka veya saklamacı kuruluşun bulunmaması durumunda, Geçici 67’nci maddenin 17 numaralı fıkrasının Bakanlığımıza verdiği yetki çerçevesinde söz konusu menkul kıymetlerle ilgili itfa ve kupon ödemelerindeki

tevkifatın kendisine bildirilen alış maliyeti bilgisi esas alınarak Takasbank tarafından yapılması uygun bulunmuştur.

2.8.1.5. Tezgâhüstü işlemlerde tevkifat

Saklamacı kuruluşlar nezdinde bulunan menkul kıymet ve diğer sermaye piyasası araçlarının müşterilerin talimatıyla mülkiyet devrini öngörecektir şekilde, hukuki ve ekonomik tasarruf imkanının aynı veya başka bir saklamacı kuruluş nezdindeki diğer bir müşteri hesabına aktarılması işlemleri alım-satım işlemi addedilecektir. Bu işlemler teşkilatlanmış piyasalarda tescil edilip edilmediğine bakılmaksızın alım-satım işlemlerinde olduğu gibi tevkifata tabi tutulacaktır.

Toplam bir bedel karşılığı yapılan virman işlemlerinde; toplam bedelin, aktarılan menkul kıymet adedine bölünmesi ile bulunacak tutar, bedelsiz virmanlarda ise müşterinin yazılı olarak bildirdiği fiyat işlem fiyatı olarak kabul edilecektir. Aynı zamanda müşterinin bildirdiği bu fiyat alıcı için de söz konusu menkul kıymetin alış maliyeti kabul edilecektir. Söz konusu fiyat, menkul kıymetin virman işleminin gerçekleştiği günden önceki günde oluşan ağırlıklı ortalama fiyatının % 10 altında/üzerinde olabilecektir. Ancak, yazılı olarak bildirilen fiyatın % 10'luk marjı aşması halinde, söz konusu menkul kıymetin virman işleminin gerçekleştiği günden önceki günde oluşan ağırlıklı ortalama fiyatı esas alınacaktır.

Diğer taraftan, müşterilerin herhangi bir fiyat bildirmediği virman işlemlerinde, ilgili menkul kıymetin o gün işlem görmemesi halinde, virman gününden bir önceki günde İstanbul Menkul Kıymetler Borsası (İMKB) ikinci seansta (ikinci seansta işlem görmemesi halinde ilk seansta) oluşan ağırlıklı ortalama fiyat bilgilerinin dikkate alınması gerekmektedir. Menkul kıymetin, İMKB' de bir önceki gün içinde de işlem görmemesi halinde hisse senetleri için son işlem gördüğü günde oluşan ağırlıklı ortalama fiyat bilgisinin, Devlet tahvili ve hazine bonoları için ise T.C. Merkez Bankası'na açıklanan fiyatların dikkate alınması gerekmektedir.

2.8.1.6. Takasbank-Merkezi Kayıt Kuruluşu dışındaki saklamacı kuruluşlardan saklama hizmeti alan yatırımcı talimatlarını yerine getiren banka ve aracı kurumların yapacağı işlemler

Takasbank-Merkezi Kayıt Kuruluşu dışındaki saklamacı kuruluşlardan saklama hizmeti alan yatırımcıların alım ve satım işlemlerine aracılık eden banka ve aracı kuruluşlar, müşterinin işlem talimatı verirken Takasbank-Merkezi Kayıt Kuruluşu dışında bir saklamacı kuruluştan saklama hizmeti aldığını ve yaptığı işleme ilişkin tevkifatın kendisinin saklamacı kuruluşu tarafından yerine getirileceğini yazılı olarak belirtmesi halinde; gerçekleştirdikleri işlemlere ilişkin kendilerinin aldıkları komisyonlar da dahil fiyat ve maliyet bilgilerini ve bu işlemde doğabilecek tevkifatın saklamacı kuruluşca yapılacağını işlemin gerçekleştiği tarih itibarıyla müşterilerin belirttiği saklamacı kuruluşlara bildireceklerdir.

Bu müşteriler bakımından banka ve aracı kuruluşların tevkifat sorumluluğu bulunmamaktadır. İşlem talimatı veren müşterinin, işlem talimatı verirken veya bu tarihten önce yapacağı bir sözleşme ile bundan böyle kendisi adına yapılacak tüm işlemleri için Takasbank-Merkezi Kayıt Kuruluşu dışında bir saklamacı kuruluştan saklama hizmeti aldığını ve bu işleme ilişkin tevkifatın kendisinin saklamacı kuruluşunca yerine getirileceğini yazılı olarak belirtmemesi halinde, söz konusu işleme ilişkin tevkifat yükümlülüğü, bu Tebliğde belirtilen genel esaslara göre banka veya aracı kurum tarafından yerine getirilecektir.

257 Seri No.lu Gelir Vergisi Genel Tebliği'nin "2.1.1.5 Takasbank-Merkezi Kayıt Kuruluşu dışındaki saklamacı kuruluşlardan saklama hizmeti alan yatırımcı talimatlarını yerine getiren banka ve aracı kurumların yapacağı işlemler" başlıklı bölümünün son paragrafında, işlem talimatı veren müşterinin, işlem talimatı verirken veya bu tarihten önce yapacağı bir sözleşme ile bundan böyle kendisi adına yapılacak tüm işlemleri için Takasbank-Merkezi Kayıt Kuruluşu dışında bir saklamacı kuruluştan saklama hizmeti aldığını ve bu işleme ilişkin tevkifatın kendisinin saklamacı kuruluşunca yerine getirileceğini yazılı olarak belirtmemesi halinde, söz konusu işleme ilişkin tevkifat yükümlülüğünün, 257 Seri No.lu Tebliğde belirtilen genel esaslara göre banka veya aracı kurum tarafından yerine getirileceği

belirtilmiştir. Müşteri tarafından bildirimin yapılmadığı durumlarda, söz konusu yazılı bildirimin bu müşteriye saklama hizmeti veren saklamacı kuruluş tarafından yapılması da mümkün bulunmaktadır.

2.8.1.7. Beyan ve ödeme

Saklamacı kuruluşlarca tevkif edilecek vergi, bu kuruluşların bağlı oldukları vergi dairesine beyan edilerek ödenecektir.

Geçici 67'nci madde kapsamında üçer aylık dönemler itibarıyla yapılan tevkifat, ilgili üç aylık dönemleri izleyen ayın 23'üncü günü akşamına kadar beyan edilip, 26'ncı günü akşamına kadar ödenecektir.

2.8.2. Gelirleri üzerinden tevkifat yapılacaklar

Sermaye Piyasası Kanununa göre kurulan borsa yatırım fonları ve emeklilik yatırım fonları dışında kalan gerçek veya tüzel kişilerin elde ettikleri gelirler tevkifat kapsamında olacaktır.

Tevkifatın gerçekleştirilmesinde, gelir sahibinin gerçek veya tüzel kişi ya da dar veya tam mükellef olması, vergi mükellefiyeti bulunup bulunmaması, vergiden muaf olup olmamasının bir önemi bulunmamaktadır.

Elde edilen gelirlerin vergiden istisna olup olmamasının da tevkifat uygulamasında bir önemi bulunmamaktadır.

2.8.3.Tevkifata tabi gelirler

2.8.3.1. Genel düzenleme

Gelir Vergisi Kanununun Geçici 67'nci maddesinin (1) numaralı fıkrası kapsamında tevkifata tabi olacak gelirler, daha önce de belirtildiği üzere;

- menkul kıymetler ve diğer sermaye piyasası araçlarının alım-satımı sonucunda oluşan getiriler,
- menkul kıymetler ve diğer sermaye piyasası araçlarının itfası dolayısıyla oluşan getiriler,
- menkul kıymetler ve diğer sermaye piyasası araçlarının dönemsel getirileri (herhangi bir menkul kıymet veya diğer sermaye piyasası aracına bağlı olmayan),
- menkul kıymetler ve diğer sermaye piyasası araçlarının ödünç işlemlerinden sağlanan getiriler

olarak belirlenmiştir.

Menkul kıymet ve diğer sermaye piyasası aracı ifadesi, (a) Türkiye’de ihraç edilmiş ve Sermaye Piyasası Kurulunca kayda alınmış ve/veya (b) Türkiye’de kurulu menkul kıymet ve vadeli işlem ve opsiyon borsalarında işlem gören menkul kıymetler veya diğer sermaye piyasası araçları ile (c) kayda alınmamış olsa veya menkul kıymet ve vadeli işlem borsalarında işlem görmese dahi Hazinece veya diğer kamu tüzel kişilerin ihraç edilecek her türlü menkul kıymet veya diğer sermaye piyasası aracını ifade etmektedir.

Bankaların ve aracı kurumların taraf olduğu veya bunlar aracılığıyla yapılan; belirli bir vadede, önceden belirlenen fiyat, miktar ve nitelikte, ekonomik veya finansal göstergeye dayalı olarak düzenlenenler de dahil olmak üzere, para veya sermaye piyasası aracını, malı, kıymetli madeni ve dövizli alma, satma, değiştirme hak ve/veya yükümlülüğünü veren vadeli

işlem ve opsiyon sözleşmeleri bu madde uygulamasında diğer sermaye piyasası aracı olarak kabul edilecektir.³¹

Bu tanımlama dışında kalan bir menkul kıymet veya diğer sermaye piyasası aracının alım satımı veya itfası dolayısıyla elde edilen getiriler Gelir Vergisi Kanununun Geçici 67'nci maddesinin (1) numaralı fıkrası kapsamında tevkifata tabi değildir.

Örneğin, Türkiye’de kurulu bir şirket tarafından yurtdışında ihraç edilen tahviller de sermaye piyasası mevzuatı uyarınca SPK tarafından kaydına aldırılmalıdır. Bu nedenle, Gelir Vergisi Kanununun Geçici 67'nci maddesinin (1) numaralı fıkrası kapsamında tevkifata tabi bir menkul kıymet olarak değerlendirilir. Yabancı bir şirket tarafından yurtdışında ihraç edilmiş olmakla birlikte Türkiye’de bir menkul kıymet borsasında işlem gören menkul kıymetler de Geçici 67'nci maddesinin (1) numaralı fıkrası kapsamında tevkifata tabi bir menkul kıymet olarak değerlendirilir.

2.8.3.2. Genel düzenlemenin istisnaları

Genel kapsam içerisinde olsa dahi, bazı gelirler Geçici 67'nci maddenin (1), (9) ve (10) numaralı fıkralarında yer alan düzenlemeler ile tevkifat kapsamı dışında bırakılmıştır.

Geçici 67'nci maddenin (1) numaralı fıkrasında yer alan düzenleme uyarınca,

- Hazine tarafından yurt dışında ihraç edilen menkul kıymetlerin (Eurobond gibi) alım-satımı, itfası sırasında elde edilen gelirler ve bunların dönemsel getirileri,
- Hisse senetleri kar payları,
- Tam mükellef kurumlara ait olup, İstanbul Menkul Kıymetler Borsasında işlem gören ve bir yıldan fazla süreyle elde tutulan hisse senetleri ile sürekli olarak

³¹ Türev ürünlerden hangilerinin Geçici 67 nci maddesinin (1) numaralı fıkrası kapsamında tevkifata tabi bir “diğer sermaye piyasası aracı” olarak değerlendirilmesi gerektiği tartışmalıdır. Maliye Bakanlığı’nın görüşüne göre “vadeli işlemler” forward, swap vb. diğer türev ürünleri de kapsayacak şekilde anlaşılmaktadır.

portföyünün en az %51'i İstanbul Menkul Kıymetler Borsasında işlem gören hisse senetlerinden oluşan yatırım fonlarının bir yıldan fazla süreyle elde tutulan katılma belgeleri,³²

- Tam mükellef kurumlara ait olup, İstanbul Menkul Kıymetler Borsasında işlem gören ve bir yıldan fazla süreyle elde tutulan hisse senetlerinin elden çıkarılmasından elde edilen gelirler,³³

tevkifat kapsamında olmayacaktır.

Bunlar dışında,

- Geçici 67'nci maddenin (9) numaralı fıkrasında yer alan düzenleme uyarınca, 01/01/2006 tarihinden önce ihraç edilmiş olan her nevi tahvil ve Hazine bonoları ile Toplu Konut İdaresi ve Özelleştirme İdaresince çıkarılan menkul kıymetlerin elde tutulması veya elden çıkarılması suretiyle sağlanan gelirler ,
- Geçici 67'nci maddenin (10) numaralı fıkrasında yer alan düzenleme uyarınca, 01/01/2006 tarihinden önce iktisap edilmiş olan menkul kıymet veya diğer sermaye piyasası araçlarının elden çıkarılmasından veya elde tutulma sürecinde elde edilen gelirler

tevkifata tabi olmayacaktır.

³² Değişken fonlarla ilgili olarak ise, Takasbank tarafından günlük olarak açıklanan bilgiler çerçevesinde, fon portföyünün % 51'inin İstanbul Menkul Kıymetler Borsasında işlem gören hisse senetlerinden oluşması şartının ihlal edilmesi durumunda, ertesi günden itibaren söz konusu katılma belgelerinin elden çıkarılmasından elde edilen gelirler üzerinden tevkifat yapılacaktır. Bu uygulamada, açıklanan bilgilerle ilgili olarak Takasbank'ın sorumluluğu kendisine gelen bilgi-belge ile sınırlıdır.

³³ Tam mükellef kurumlara ait olup, İstanbul Menkul Kıymetler Borsasında işlem gören ve bir yıldan fazla süreyle elde tutulan hisse senetlerinin elden çıkarılmasından elde edilen gelirler için, Gelir Vergisi Kanununun Mükerrer 80'inci madde hükümleri uygulanmayacak olup, dolayısıyla bu gelirler için değer artışı kazancı kapsamında yıllık beyanname de verilmeyecektir.

2.8.4. Tevkifat matrahının tespiti

2.8.4.1. Alım-satım işlemlerinde tevkifat matrahı

Alım-satım işlemlerinde tevkifat matrahı alış bedeli ile satış bedeli arasındaki tutar olacaktır. Alış ve satış işlemleri sırasında ödenen komisyonlar ile banka ve sigorta muameleleri vergisi tevkifat matrahının tespitinde dikkate alınacak olup, bu giderler dışında başkaca bir giderin tevkifat matrahının tespitinde indirim konusu yapılması söz konusu değildir.

Tevkifat matrahının tespitinde aşağıda yapılan açıklamaların da dikkate alınması gerekmektedir.

- Komisyon iadeleri

Alış ve satış işlemleri sırasında ödenen komisyon bedellerinin bir kısmı, işlem hacmine ya da başka bir nedene bağlı olarak iade edilebilmektedir. İade edilen bu tutarlar komisyonun doğduğu işleme bağlı olmaksızın, iadenin gerçekleştiği döneme ilişkin tevkifat matrahına dahil edilecektir.

- Aynı menkul kıymet veya diğer sermaye piyasası aracından değişik tarihlerde alımlar yapıldıktan sonra bunların bir kısmının elden çıkarılması

Aynı menkul kıymet veya diğer sermaye piyasası aracından değişik tarihlerde alımlar yapıldıktan sonra bunların bir kısmının elden çıkarılması durumunda ilk giren ilk çıkar yöntemi kullanılmak suretiyle, tevkifat matrahının tespitinde dikkate alınacak alış bedeli belirlenecektir. Aynı gün içinde yapılan alım-satım işlemlerinde ağırlıklı ortalama fiyat bilgisi dikkate alınabilecek, ancak tevkifat matrahı ilk giren ilk çıkar yöntemine göre belirlenecektir.

Söz konusu maliyet yöntemleri, sadece 01/01/2006 tarihinden sonra iktisap edilen menkul kıymet ve diğer sermaye piyasası araçlarının elden çıkarılması durumunda uygulanacak olup, 31/12/2005 tarihinden önce iktisap edilen menkul kıymet ve diğer sermaye piyasası araçlarının maliyet hesaplama yöntemine dahil edilmemesi ve bu kıymetlerden elde edilen gelirlerin vergilendirilmesinde 31/12/2005 tarihi itibarıyla geçerli olan hükümlerin uygulanması gerekmektedir.

ÖRNEK:

Tam Mükellef gerçek kişi olan Bay (A), borsada işlem gören (Z) A.Ş' ye ait hisse senedinden (MKYO hisse senetleri hariç) (X) Bankası aracılığıyla aşağıda belirtilen tarihlerde ve miktarlarda alım/satım yapmıştır.

Tarih	Açıklama	Miktar (Adet)	Birim Alış/Satış Bedeli (TL)	Toplam Tutar (TL)
03/01/2014	Hisse Alışı	10.000	5	50.000
02/02/2014	Hisse Alışı	5.000	4	20.000
08/05/2014	Hisse Satışı	6.000	6	36.000
09/05/2014	Hisse Alışı	8.000	4.5	36.000
12/05/2014	Hisse Satışı	12.000	5	60.000
22/05/2014	Hisse Alışı	20.000	5.5	110.000

Bay (A)'nın ilk giren ilk çıkar yöntemine göre 08/05/2014 tarihinde satmış olduğu hisse senetlerine tekabül eden maliyet bedeli $(6.000 \times 5 =) 30.000$ TL, 12/05/2012 tarihinde satmış olduğu hisse senetlerine tekabül eden maliyet bedeli ise $[(4.000 \times 5) + (5.000 \times 4) + (3.000 \times 4.5) =] 53.500$ TL olmaktadır. İlk giren ilk çıkar yöntemine göre 08/05/2012 tarihinde gerçekleştirilen hisse senedi satışına ilişkin tevkifat matrahı $(36.000 - 30.000 =) 6.000$ TL, 12/05/2014 tarihinde gerçekleştirilen satışa ilişkin matrah ise $(60.000 - 53.500 =) 6.500$ TL olarak hesaplanacaktır. Bu durumda, (X) Bankası Bay (A)'nın alım-satım kazancı olan 6.000 TL ve 6.500 TL üzerinden işlem bazında %0 oranında tevkifat yapacaktır.

Öte yandan, söz konusu hisse senetlerinin menkul kıymet yatırım ortaklığı hisse senetleri olması durumunda, (X) Bankası Bay (A)'nın alım satım kazancı olan 6.000 TL ve 6.500 TL üzerinden işlem bazında %10 tevkifat yapacaktır.

Bu ve bundan sonra yer alan diğer örneklerdeki alım-satım bedelleri içinde komisyon bedellerinin de bulunduğu varsayılmıştır.

Menkul kıymet veya diğer sermaye piyasası araçlarının teminat gösterilmesi veya ödünç işlemlerine konu olması halinde, söz konusu kıymetler müşteri portföyü içinde değerlendirilecektir. Ancak, maliyet hesaplamasında ödünç işlemine konu olan kıymetler portföy dışında, teminat gösterilen kıymetler ise portföy içinde varsayılacaktır.

ÖRNEK:

Bay (A)'nın X Aracı Kurumunda yaptığı işlemler aşağıdaki gibidir.

Hisse Senedi	İşlem	Adet	Bakiye	Fiyat
Akbank	Alış	100	100	2
Akbank	Ödünç Verme	-40	60	2
Akbank	Teminat Verme	-60	0	2
Akbank	Alış	100	100	3
Akbank	Satış	-100	0	4

$$\begin{aligned}\text{Satışı yapılan 100 adet hissenin alım maliyeti} &= 60 * 2 + 40 * 3 \\ &= 240 \text{ TL}\end{aligned}$$

$$\begin{aligned}\text{Matrah} &= \text{Satış Bedeli} - \text{Alış Maliyeti} \\ &= 100 * 4 - 240 \\ &= 160 \text{ TL}\end{aligned}$$

Maliyet hesaplamasında ödünç işlemine konu olan kıymetler portföy dışında, teminat gösterilen kıymetler ise portföy içinde varsayılacağından matrah yukarıdaki gibi hesaplanacaktır.

Tevkifat matrahının tespitinde dikkate alınacak alış bedelinin tespitinde, ağırlıklı ortalama yönteminin seçildiği ve menkul kıymetlerin tamamının aynı gün içinde satılmayarak ertesi güne devredildiği durumlarda, menkul kıymetlerin maliyet bilgisi olarak izleyen günlere, ağırlıklı ortalama maliyet yöntemine göre hesaplanan tutarlar aktarılacaktır.

Tevkifat matrahı hesaplanarak işlemin tamamlanmasından sonra, bu hesaplamayı etkileyecek olan geçmiş tarihli bir menkul kıymetin müşteri portföyüne dahil olması veya virmanın geç ulaşması durumunda, geriye dönülerek düzeltme işlemi yapılmasına, yani tevkifat matrahının portföye dahil olan menkul kıymetler de dikkate alınmak suretiyle yeniden hesaplanmasına gerek bulunmamaktadır.

Tevkifat matrahının belirlenmesinde yanlış müşteri hesabına kayıt, hatalı fiyat veya miktar girişi gibi hatalı işlemlerin tespit edilmesi durumunda söz konusu işlemlerin geriye dönük olarak düzeltilmesi, izleyen işlemlerin bu düzeltilmiş bilgiler doğrultusunda yapılması gerekmektedir.

Hatalı işlemin ilgili döneme ilişkin beyanname verildikten sonra tespit edilmesi durumunda ise Vergi Usul Kanunu hükümleri çerçevesinde düzeltme beyannamesi verilmesi mümkün bulunmaktadır.

Bir banka veya aracı kurumda gün içinde yapılan alım-satım işlemleri için seçilmiş olan maliyet hesaplama yönteminin, müşterinin ilgili banka/aracı kurumdaki portföyünde yer alan menkul kıymetler tamamen elden çıkarılıncaya kadar değiştirilmesi mümkün bulunmamaktadır.

- Bir menkul kıymet veya diğer sermaye piyasası aracının alımından önce elden çıkarılması

Bir menkul kıymet ve diğer sermaye piyasası aracının alımından önce elden çıkarılması durumunda yani açığa satış işlemlerinde, elden çıkarılma tarihinden sonra yapılan ilk alım işlemi esas alınarak üzerinden tevkifat yapılacak tutar belirlenecektir.

ÖRNEK:

Bayan (B), (T) aracı kurumu vasıtasıyla (X) A.Ş.'ye ait hisse senetlerinden 100.000 adedini 08/05/2012 tarihinde 4 TL üzerinden açığa satmıştır. Bayan (B), aynı hisse senedi ile ilgili olarak 09/05/2014 tarihinde 3,80 TL üzerinden 100.000 adet ve 11/05/2014 tarihinde ise 3,60 TL üzerinden 150.000 adet satın almıştır. Bu durumda, (T) aracı kurumu, açığa satıştan sonraki ilk alış işlemini dikkate alarak $(400.000 \text{ TL} - 380.000 \text{ TL}) = 20.000 \text{ TL}$ üzerinden tevkifat yapacaktır.

Aynı gün içinde yapılan alım-satım işlemlerinde ağırlıklı ortalama fiyat bilgisi dikkate alınabilecek, ancak tevkifat matrahı ilk giren ilk çıkar yöntemine göre belirlenecektir.

- Veraset Yoluyla veya İvazsız Olarak Edinilen Menkul Kıymetlerde Alış Bedeli Olarak Dikkate Alınacak Tutar

Veraset ve İntikal Vergisi Kanununun 10'uncu maddesinde, veraset ve intikal vergisi matrahının, intikal eden malların Vergi Usul Kanununa göre bulunan değerleri olduğu belirtilmiştir.

Vergi Usul Kanununun 294'üncü maddesine göre bir vergiye matrah olan servet veya servet unsuru mahiyetindeki hisse senetleri ve tahviller borsa rayici ile, borsada kayıtlı olmayanlar ise emsal bedeliyle değerlendirilmektedir.

Bu durumda, mirasçılara veraset yoluyla intikal eden hisse senedi ve tahviller ölüm tarihinde, diğer suretle vuku bulan bedelsiz intikallerde ise bu kıymetler hukuken iktisap edildiği tarihte elde edilmiş kabul edilecek ve söz konusu kıymetlerin alış bedeli olarak da miras bırakanın ölümü veya hukuki iktisabın gerçekleştiği tarihteki borsa rayici, borsaya kayıtlı olmayanlar için ise bu tarihteki emsal bedeli esas alınacaktır.

Buna göre, veraset yoluyla iktisap edilen Geçici 67'nci madde kapsamındaki menkul kıymetlerin varislerce satılması halinde, satış bedeli ile yukarıda belirtilen şekilde hesaplanan

alış bedeli arasındaki fark üzerinden, Geçici 67'nci madde kapsamında tevkifat yapılması gerekmektedir.

Sermaye artırımları dolayısıyla sahip olunan hisse senetlerinin alış tarihi ve bedelleri

Sermaye ve kar yedeklerinin sermayeye eklenmesi dolayısıyla sahip olunan hisse senetlerinin alış tarihi olarak daha önceden sahip olunan hisse senetlerinin alış tarihi esas alınacaktır.

Bedelli sermaye artırımları sebebiyle rüçhan hakkı kullanılmak suretiyle itibari değerleri ödenerek sahip olunan hisse senetleri yönünden de alış tarihi olarak, sahip olunan eski hisse senetlerinin alış tarihi esas alınacaktır.

Şirketlerin sermaye yedekleri ile sermaye artırımında bulunmaları halinde, bu işlem sonrasında gerek önceden sahip olunan gerekse sermaye artırımları dolayısıyla alınan hisse senetlerinin alış bedeli, daha önce sahip olunan hisse senetlerinin alış bedelinin, sermaye artırımları sonrasında sahip olunan toplam hisse senedi sayısına bölünmesi suretiyle tespit edilecektir.

Kar yedekleri kullanılmak suretiyle sermaye artırımında bulunulması halinde, bu işlem dolayısıyla sahip olunan hisse senetlerinin alış bedeli, daha önce sahip olunan hisse senetlerinin alış bedeli ile yeni alınan hisse senetlerinin itibari değerleri toplamının sermaye artırımları sonrasında sahip olunan toplam hisse senedi sayısına bölünmesi suretiyle hesaplanacaktır.

Hisse senedi sahipleri tarafından rüçhan hakkı kullanılmak suretiyle itibari değerleri ödenerek sahip olunan hisse senetleri yönünden de alış bedeli, daha önce sahip olunan hisse senetlerinin alış bedeli ile yeni alınan hisse senetleri için ödenen bedelin toplamının sermaye artırımları sonrasında sahip olunan toplam hisse senedi sayısına bölünmesi suretiyle hesaplanacaktır.

ÖRNEK: (Bedelsiz Sermaye Artırımı)

Bay (A), 10/02/2014 tarihinde (Z) A.Ş.'ye ait hisse senetlerinden 2.000 adedini toplam 15.000 TL bedel ödeyerek satın almıştır. (Z) A.Ş. tamamı sermaye yedeklerinden karşılanmak suretiyle 15/06/2014 tarihinde % 50 oranında sermaye artırımına gitmiştir. Bay (A)'ya, bu işlem dolayısıyla 1.000 adet hisse senedi verilmiştir.

Bu durumda Bay (A)'nın bedelsiz sermaye artırımı sonrasında sahip olduğu her bir hisse senedine tekabül eden maliyet bedeli, ödenen 15.000 TL'nin, sahip olunan toplam hisse senedi sayısına bölünmesi suretiyle $(15.000 : 3.000 =) 5$ TL olarak belirlenecektir.

Söz konusu hisse senetlerinin 2.000 adedinin 05/11/2014 tarihinde 16.000 TL'ye satılması durumunda ise, tevkifat matrahı $(16.000 - 10.000 =) 6.000$ TL olacaktır.

ÖRNEK: (Bedelli Sermaye Artırımı)

Bayan (X), (Z) A.Ş.'ye ait hisse senetlerinden 1.000 adedini 06/02/2014 tarihinde 4.000 TL ödemek suretiyle satın almıştır. (Z) A.Ş., 03/07/2014 tarihinde % 50 oranında bedelli sermaye artırımına gitmiş olup, rüçhan hakkı kullanım fiyatı 1 TL olarak açıklanmıştır. Bayan (X), rüçhan hakkını kullanmak suretiyle 500 TL ödeyerek 500 adet hisse senedi elde etmiştir.

Bayan (X)' in sermaye artırımı dolayısıyla elde etmiş olduğu hisse senetlerinin maliyet bedeli, daha önce sahip olunan hisse senetlerinin maliyet bedeli ile yeni alınan hisse senetleri için ödenen bedelin toplamının, sermaye artırımı sonrasında sahip olunan toplam hisse senedi sayısına bölünmesi suretiyle şu şekilde hesaplanacaktır;

$$4.000 + 500 = 4.500 \text{ TL}$$

$$4.500 / 1.500 = 3 \text{ TL}$$

Bayan (X)' in söz konusu hisse senetlerinden 800 adedini 01/11/2014 tarihinde 5.000 TL'ye satması durumunda tevkifat matrahı $(5.000 - 2.400 =) 2.600$ TL olarak belirlenecektir.

- Rüçhan hakkı kuponlarının satışı halinde maliyet bedeli

Sahip olunan bir hisse senedine ilişkin yeni pay alma kuponunun, hisse senedinden bağımsız olarak satışı halinde kupon maliyeti, mevcut hisse senetlerinin alış bedeli ile rüçhan hakkı kullanılarak alınan hisse senetleri için ödenen bedel (rüçhan hakkı kullanma maliyeti) toplamının, mevcut ve elde edilecek hisse senedi sayısına bölünmesi sonucu bulunacak tutarla rüçhan hakkı kullanma fiyatı arasındaki farkın sermaye artırım oranıyla çarpılması suretiyle hesaplanacaktır.

Mevcut hisse senetlerinin alış bedeli + rüçhan hakkı kullanma maliyeti	Rüçha	
	n hakkı	Serma
Kupon Maliyeti	- kullan) *	ye
= (	ım	Artırım
Mevcut hisse senetlerinin sayısı+ elde edilecek	fiyatı	Oranı
senetleri sayısı		

Kupon maliyeti, hisse senedinin orijinal maliyetinden düşülerek elde tutulmaya devam edilen hisse senetlerinin maliyeti izlenebilecektir.

ÖRNEK:

Bayan (X), (Z) A.Ş.'ye ait hisse senetlerinden 1.000 adedini 06/02/2014 tarihinde 10.000 TL ödemek suretiyle satın almıştır. (Z) A.Ş., 01/07/2014 tarihinde % 50 oranında bedelli sermaye artırımına gitmiştir. Rüçhan hakkı kullanım fiyatı ise 1 TL olarak açıklanmıştır.

Bayan (X)'in sermaye artırımını nedeniyle elde ettiği rüçhan hakkı kuponunu satması halinde kupon maliyeti $\{ [(10.000+500)/(1.000+500)] - 1 \} * \% 50 = 3$ TL olacaktır.

Elde tutulmaya devam edilen hisse senetlerinin maliyeti ise $(10-3=)$ 7 TL'dir.

Kupon maliyetinin baz/referans fiyat formülleri kullanılarak aşağıdaki şekilde hesaplanması da mümkündür.

$$\text{Kupon maliyeti} = \left(\frac{10 + (1 \times \% 50)}{(1 + 0,5)} - 1 \right) \times \% 50 = 3 \text{ TL}$$

- Kuponlu tahvillerde alış bedeli

Kuponlu bir tahvilin satın alınmasında, işlemiş faizin bulunması halinde işlemiş faiz tutarı kupon alış bedeli, temiz işlem fiyatı (Temiz Fiyat=Sözleşme fiyatı-İşlemiş faiz) ise tahvilin alış bedeli olarak kabul edilir.

Bir tahvil için işlemiş faiz, temiz işlem fiyatı üzerine eklenmesi gereken ve son kupon tarihinden sonra tahvili elde tutma süresiyle orantılı kupon faizini ifade eder ve son kupon tarihinden valör tarihine kadar geçen gün sayısının kupon dönemi gün sayısına oranı ile ödenecek kupon faizinin çarpılması suretiyle hesaplanır. Söz konusu hesaplama, İstanbul Menkul Kıymetler Borsası tarafından kabul edilen esaslar çerçevesinde yapılır.

İstanbul Menkul Kıymetler Borsası tarafından açıklanan işlemiş faiz tutarları dikkate alınarak da işlem yapılabilir.

ÖRNEK: (Temiz fiyatın nominal bedelin altında olması halinde, itfa/alım-satım kazançlarında tevkifat matrahı)

Hazine tarafından 06/12/2006 ihraç tarihli 100.000 TL nominal bedelli 3 yıl vadeli ve 6 ayda bir % 7,5 kupon ödemeli Devlet tahviline ait nakit akımları aşağıdaki gibidir:

Devlet Tahvilinin:			
	Kupon Ödeme / Valör Tarihi	Kupon Ödemesi (TL)	Tevkifat Matrahı (TL)

1.Kupon	06/06/2007	7.500	-
2.Kupon	05/12/2007	7.500	-
3.Kupon	04/06/2008	7.500	3.420,33
4.Kupon	03/12/2008	7.500	7.500
Kıymet Satışı	10/02/2009	-----	3.079,67
5.Kupon	03/06/2009	7.500	7.500
6.Kupon+Anapara	02/12/2009	7.500+100.000	8.579,67
			(7.500+1.079,67)

Bay (A), (X) Bankası aracılığıyla 13/03/2008 valör tarihli olarak söz konusu menkul kıymetten 103.000 TL (kirli fiyat) tutarında alım yapmış olup, bu tahvili itfaya kadar elinde tutması durumunda her bir kupon dönemi itibarıyla tevkifat matrahı aşağıdaki gibi hesaplanacaktır.

Son kupon tarihi : 05/12/2007 Valör

tarihi : 13/03/2008

Ödenecek ilk kupon tarihi : 04/06/2008

Kupon dönemi gün sayısı : 182

Geçen gün sayısı : 99 (05/12/2007-13/03/2008)

Kupon Faizi : 7.500

İşlemiş Faiz : 4.079,67 (99/182)*7.500 Kirli Fiyat
: 103.000

Temiz Fiyat : 98.920,33 (103.000 – 4.079,67)

İlk Kupon (3. Kupon) Ödemesinde Tevkifat Matrahı = Kupon ödemesi-İşlemiş Faiz
= 7.500 – 4.079,67
= 3.420,33 TL

4. ve 5. kupon ödemelerinde matrah, kupon ödemesi olan 7.500 TL olacaktır. Son dönem kupon ödemesinde ise tevkifat matrahı şöyle hesaplanacaktır.

Son dönem tevkifat matrahı = Kupon ödemesi +(Ana para – Alış Temiz Fiyatı)
= 7.500+ (100.000- 98.920,33)
= 7.500+ 1.079,67
= 8.579,67

Bu hesaplamalar çerçevesinde tevkifat matrahları yukarıdaki tabloda yer almaktadır. Bay (A)'nın, söz konusu menkul kıymeti, 10/02/2009 valör tarihli olarak 102.000 TL'ye (X) Bankasına geri satması halinde ise tevkifat matrahı aşağıdaki gibi hesaplanacaktır:

Tevkifat Matrahı = Satış Fiyatı –Alış Temiz Fiyatı

= 102.000 - 98.920,33

= 3.079,67 TL

- Tahvil alış bedelinin itfa bedeli ve işlemiş faiz tutarının üzerinde olması

Kuponlu bir tahvilin satın alınmasında, satın alma bedelinin itfa bedeli ile varsa işlemiş faiz tutarının üzerinde olması, başka bir deyişle temiz fiyatın itfa bedelini aşması durumunda fazla olan kısım izleyen dönemlere ilişkin faiz kuponlarının maliyeti (alış bedeli) olarak dikkate alınacaktır.

Örnek: (Temiz fiyatın nominal bedelin üzerinde olması halinde, itfa/alım-satım kazançlarında tevkifat matrahı)

Hazine tarafından 06/12/2006 ihraç tarihli 100.000 TL nominal bedelli 3 yıl vadeli ve 6 ayda bir % 7.5 kupon ödemeli Devlet tahviline ait nakit akımları aşağıdaki gibidir:

Devlet Tahvilinin:			Tevkifat Matrahı (TL)
	Kupon Ödeme / Valör Tarihi	Kupon Ödemesi (TL)	
1.Kupon	06/06/2007	7.500	-
2.Kupon	05/12/2007	7.500	-
3.Kupon	04/06/2008	7.500	2.940,25
4.Kupon	03/12/2008	7.500	7.019,92
Kıymet Satışı	10/02/2009	-----	1.039,83
5.Kupon	03/06/2009	7.500	7.019,92

6.Kupon+Anapara	02/12/2009	7.500+100.000	7.019,92
-----------------	------------	---------------	----------

Bay (A), (X) Bankası aracılığıyla 13/03/2008 valör tarihli olarak söz konusu menkul kıymetten 106.000 TL (kirli fiyat) tutarında alım yapmış olup, bu tahvili itfaya kadar elinde tutması durumunda her bir kupon dönemi itibarıyla tevkifat matrahı aşağıdaki gibi hesaplanacaktır.

Son kupon tarihi : 05/12/2007 Valör

tarihi : 13/03/2008

Ödenecek ilk kupon tarihi : 04/06/2008

Kupon dönemi gün sayısı : 182

Geçen gün sayısı : 99 (05/12/2007-13/03/2008) Kupon Faizi

: 7.500

İşlemiş Faiz : 4.079,67 (99/182)*7.500 Kirli

Fiyat : 106.000

Temiz Fiyat : 101.920,33 (106.000 – 4.079,67)

Nominal fiyat üzeri ödeme : 1.920,33 (101.920,33 – 100.000) Kalan

Kupon sayısı : 4

Kupon başına fazla ödeme : 480,08 (1.920,33/4)

İlk Kupon (3. Kupon) Ödemesinde Matrah=Kupon Ödemesi–(İşlemiş Faiz + Kupon Başına Fazla Ödeme)

$$= 7.500 - (4.079,67 + 480,08)$$

$$= 2.940,25 \text{ TL}$$

Sonraki Kupon Ödemelerinde Matrah = Kupon Ödemesi – Kupon Başına Fazla Ödeme

$$= 7.500 - 480,08$$

$$= 7.019,92 \text{ TL}$$

Bay (A)'nın, söz konusu menkul kıymeti, 10/02/2009 valör tarihli olarak 102.000 TL'ye (X) Bankasına geri satması halinde ise tevkifat matrahı aşağıdaki gibi hesaplanacaktır. Tevkifat Matrahı = Satış Fiyatı – (Alış Temiz Fiyatı- Önceki kupon ödemelerinde dikkate alınan kupon başına fazla ödeme tutarı)

$$= 102.000 - [101.920,33 - (480,08 \times 2)]$$

$$= 1.039,83 \text{ TL}$$

- Döviz, altına veya başka bir değere endeksli menkul kıymet veya diğer sermaye piyasası araçları

Döviz, altına veya başka bir değere endeksli menkul kıymet veya diğer sermaye piyasası aracına ilişkin işlemlerde, tevkifat matrahının tespitinde alış ve satış bedeli olarak işlem tarihindeki Türk Lirası karşılıkları esas alınacaktır.

- Yabancı para cinsinden ihraç edilen menkul kıymetler veya diğer sermaye piyasası araçları

Menkul kıymet veya diğer sermaye piyasası aracının yabancı bir para cinsinden ihraç edilmiş olması halinde ise, tevkifat matrahının tespitinde kur farkı dikkate alınmayacaktır.

Kur olarak işlem anında kullanılan kur, böyle bir kurun bulunmadığı hallerde ise Merkez Bankası döviz alış kuru esas alınacaktır.

ÖRNEK:

Yatırımcı (A), (X) Bankası aracılığı ile 08/02/2014 ihraç tarihli, 3 yıl vadeli, 6 ayda bir kupon ödemeli döviz cinsinden Devlet tahvilinden 02/05/2014 tarihinde 100.000 \$ tutarında alım yapmıştır.

Yatırımcı (A), söz konusu Devlet tahvilini 15/06/2014 tarihinde (X) Bankası aracılığı ile 101.000 \$'a satmıştır.

Döviz olarak yapılan işlemlerde öncelikli olarak ilgili bankanın alım-satım tarihinde uyguladığı kur esas alınmakta olup, örneğimizde söz konusu kur, alım tarihinde 2.05 TL, satım tarihinde ise 2.10 TL olarak kabul edilmiştir.

Tevkifat matrahı tespit edilirken kur farkı dikkate alınmayacak, (X) Bankasınca Yatırımcı (A)'nın alım-satım kazancı olan (101.000 \$ - 100.000 \$=) 1.000 \$'ın satış tarihindeki TL karşılığı olan (1.000 \$ x 2.10 =) 2.100 TL üzerinden eğer yatırımcı (A) dar mükellef sermaye şirketleri ise %0, dar mükellef diğer kurumsal ve bireysel yatırımcı ise %10, tam mükellef sermaye şirketi ise %0, dar mükellef diğer kurumsal ve bireysel yatırımcı ise %10 oranında tevkifat yapılacaktır

Yabancı para cinsinden ihraç edilen menkul kıymet ve diğer sermaye piyasası araçları ile ilgili olarak yapılan ve işlem anında kuru bulunmayan alış ve satış işlemlerinde, TCMB döviz alış kurunun dikkate alınması gerekmektedir.

- Vadeli işlem ve opsiyon sözleşmeleri

Geçici 67'nci maddenin (14) numaralı fıkrasında, bankaların ve aracı kurumların taraf olduğu veya bunlar aracılığıyla yapılan; belirli bir vadede, önceden belirlenen fiyat, miktar ve nitelikte ekonomik veya finansal göstergeye dayalı olarak düzenlenenler de dahil olmak üzere, para veya sermaye piyasası aracını, malı, kıymetli madeni ve dövizini alma, satma, değiştirme hak ve/veya yükümlülüğünü veren vadeli işlem ve opsiyon sözleşmelerinin bu madde uygulamasında diğer sermaye piyasası aracı addolunacağı hükme bağlanmıştır.

Bu hüküm uyarınca, bankalar veya aracı kurumlar, bu nitelikte bir işlem yapmaları halinde; vadeli işlem veya opsiyon sözleşmesinin hükmünden yararlanıldığı anda, sözleşmeye baz alınan kıymetin piyasa fiyatına göre oluşan değeri ile işlem fiyatına göre oluşan değeri arasındaki fark üzerinden sözleşmenin sona erdiği tarih itibarıyla dar mükellef sermaye şirketleri için **%0**, dar mükellef diğer [kurumsal ve bireysel] yatırımcılar için **%10³⁴**, tam mükellef sermaye şirketleri için **%0**, [kurumsal ve bireysel] yatırımcılar için **%10³⁵** oranında tevkifat yapacaklardır.

Bu kazancın bir kısmının sözleşmenin devamı sırasında lehdara ödenmesi halinde tevkifat yapılmasına gerek bulunmamaktadır. Ancak, sözleşme sona ermeden sözleşmeden doğan kazancın ilgisine (lehdara) ödenmesi sırasında sözleşme sonunda doğacak verginin ödenmesini güvenceye alacak önlemler banka ve aracı kurumca alınacaktır.

³⁴ Bknz 3.7.2. Dar mükellef gerçek kişi ve kurumlar için bazı faiz ve alım-satım kazançlarında %0 olarak uygulanan stopaj oranının iptaline ilişkin Anayasa Mahkemesi Kararı

³⁵ Bknz 3.7.2. Dar mükellef gerçek kişi ve kurumlar için bazı faiz ve alım-satım kazançlarında %0 olarak uygulanan stopaj oranının iptaline ilişkin Anayasa Mahkemesi Kararı

Türev ürün sözleşmesi bir bütün olarak dikkate alınacak olmakla birlikte; birden fazla yıla yayılan türev ürünlere ilişkin sözleşmeden doğan kar yada zararın, dönemsel olarak ödenmesinin öngörüldüğü hallerde, her ödeme dönemi itibarıyla lehdara yapılan ödemelerden tevkifat yapılacaktır. Sözleşme dönemleri itibarıyla doğan zararlar ise Tebliğin 2.4.1.11 numaralı bölümünde yer alan açıklamalar çerçevesinde takvim yılı aşılmamak kaydıyla mahsup edilebilecektir.

Türkiye’de kurulu vadeli işlem ve opsiyon borsalarında 31.12.2008 tarihine kadar yapılan işlemlerden elde edilen kazançlar için ise tevkifat oranı **sıfır** olarak uygulanmış olup 01.01.2009 tarihinden itibaren tevkifat oranı **%10** olarak belirlenmiştir. Ancak 12/01/2009 tarih ve 2009/14580 sayılı Bakanlar Kurulu Kararı ile; 01.01.2009 tarihinden itibaren yapılacak işlemlere uygulanmak üzere tam mükellef gerçek kişi ve kurumlar tarafından hisse senetlerine veya hisse senedi endekslerine dayalı olarak yapılan vadeli işlem ve opsiyon sözleşmelerinden elde edilen değer artış kazançlarından kesilecek tevkifat oranı **sıfır** olarak belirlenmiştir. 27/09/2010 tarihli ve 2010/926 sayılı B.K.K sonrası Türkiye’de kurulu vadeli işlem ve opsiyon borsalarında hisse senedine dayalı vadeli işlem ve opsiyon sözleşmeleri dışında kalan sözleşmeler için dar mükellef sermaye şirketleri için **%0**, dar mükellef diğer [kurumsal ve bireysel] yatırımcılar için **%10³⁶**, tam mükellef sermaye şirketleri için **%0**, [kurumsal ve bireysel] yatırımcılar için **%10³⁷** olarak uygulanacaktır.

Tam ve dar mükellef kurumların (Türkiye’de işyeri veya daimi temsilci aracılığıyla faaliyette bulunmayanlar hariç) aralarında yaptıkları vadeli işlem ve opsiyon sözleşmelerinden doğan kazançları için tevkifat yapılmayacaktır.

Türkiye’de işyeri veya daimi temsilci aracılığıyla faaliyette bulunmasalar dahi banka ve benzeri finans kurumlarınca bu kapsamda elde edilen gelirler tevkifata tabi olmayacaktır.

³⁶ Bknz 3.7.2. Dar mükellef gerçek kişi ve kurumlar için bazı faiz ve alım-satım kazançlarında %0 olarak uygulanan stopaj oranının iptaline ilişkin Anayasa Mahkemesi Kararı

³⁷ Bknz 3.7.2. Dar mükellef gerçek kişi ve kurumlar için bazı faiz ve alım-satım kazançlarında %0 olarak uygulanan stopaj oranının iptaline ilişkin Anayasa Mahkemesi Kararı

Banka ve benzeri finans kurumları dışında kalan dar mükellef kurumların ise bu düzenleme çerçevesinde tevkifat kapsamı dışında kalabilmeleri için Türkiye’de işyeri veya daimi temsilci aracılığıyla faaliyette bulunmaları gerekmektedir.

Vadeli işlem veya opsiyon sözleşmeleri dolayısıyla ödenen komisyonlar ve banka ve sigorta muameleleri vergisi tevkifat matrahının tespitinde dikkate alınacaktır.

ÖRNEK:

Bay (A)’nın, 07/06/2011 tarihinde (X) Bankasıyla yaptığı 3 ay vadeli forward USD alım sözleşmesine ilişkin veriler aşağıdaki gibidir:

Sözleşme tutarı	: 1.000.000. USD
Vade	: 3 Ay
İşlem anındaki spot kur	: 2, 1400
Forward kur	: 2,1500
Vadede spot kur	: 2,1200

Bu veriler doğrultusunda Bay (A), üç ayın sonunda 2,1500’ lık kur üzerinden 1.000.000 USD karşılığında 2.150.000 TL ödeyecektir. Vade tarihindeki spot kur forward kurdan düşük olduğundan bu işlem zararlı sonuçlanacak olup, tevkifat yapılması söz konusu değildir. Bay (A), oluşan zararını, takvim yılı aşılmamak kaydıyla izleyen dönemlerde oluşan aynı türden kazançlarından mahsup edebilecektir.

Vadedeki spot kurun 2,1200 değil 2,1600 olması durumunda ise Bay (A)’nın bu işlemi karla sonuçlanacak ve tevkifat matrahı aşağıdaki gibi hesaplanacaktır:

Tevkifat Matrahı= Sözleşmeye baz alınan kıymetin piyasa fiyatına göre oluşan değeri (Vadedeki spot kur) - Sözleşmeye baz alınan kıymetin işlem fiyatına göre oluşan değeri (Forward kur)

$$\begin{aligned} \text{Tevkifat Matrahı} &= 1.000.000 \text{ USD} * (2,1600 - 2,1500) \\ &= 10.000 \text{ TL} \end{aligned}$$

ÖRNEK:

Bay (B), (Y) Bankasıyla 6 ay vadeli opsiyon sözleşmesi yaparak USD alış, TL satış hakkı elde etmiştir. Bu sözleşmeye ilişkin veriler aşağıdaki gibidir:

Sözleşme Tutarı	: 2.000.000 USD	
Vade	: 6 Ay	
İşlem anındaki spot kur	: 2,1000	Opsiyon Kuru : 2,0300
Opsiyon Primi	: 20.000 USD (2.000.000* %1)	
Vadede spot kur	: 2,0100	

Bu durumda vade tarihindeki spot kur, opsiyon kurundan düşük olduğu için Bay (B) dezavantajlı durumda olacak ve opsiyon hakkını kullanmayacaktır. Bay (B)'nin opsiyon hakkını kullanmamaktan dolayı bir kar veya zararı söz konusu olmamakla birlikte, bu işlem nedeniyle ödediği 20.000 USD tutarındaki opsiyon primi, sözleşme tarihindeki kur üzerinden Türk Lirasına çevrilecek olup, bu işlemten kaynaklanan zarar takvim yılı aşılmamak kaydıyla izleyen dönemlerde oluşan aynı türden kazançlarından mahsup edilebilecektir.

$$\begin{aligned}\text{Opsiyon Primi} &= 20.000 \text{ USD} * 2,1000 \\ &= 42.000 \text{ TL}\end{aligned}$$

Vadedeki spot kurun 2,0100 yerine 2,0700 olması durumunda Bay (B) avantajlı durumda olduğundan opsiyon hakkını kullanacaktır.

Bay(B)'nin bu işlemine ilişkin tevkifat matrahı şöyle hesaplanacaktır:

Tevkifat Matrahı= (Sözleşmeye baz alınan kıymetin piyasa fiyatına göre oluşan değeri - Sözleşmeye baz alınan kıymetin işlem fiyatına göre oluşan değeri) – Opsiyon Primi

$$\begin{aligned}\text{Tevkifat Matrahı} &= 2.000.000 \text{ USD} * (2,0700 - 2,0300) - \text{Opsiyon Primi} \\ &= 80.000 \text{ TL} - 42.000 \text{ TL} \\ &= 38.000 \text{ TL}\end{aligned}$$

ÖRNEK:

Bay (C), opsiyon primi olarak 3 ay vadeli USD alış, TL satış hakkını bankaya satmıştır. Bu sözleşmeye ilişkin veriler aşağıdaki gibidir:

Faiz Değişim Tarihleri			(XY) Bankasına Ödenen Faiz (USD)		Stopaj Matrahı (USD)
	LİBOR	Müşteriden Alınan Faiz (USD)		Müşteri Lehine Fark (USD)	

Sözleşme Tutarı : 1.000.000 USD
 Vade : 3 ay
 İşlem anındaki spot kur : 1,5400
 Opsiyon Kuru : 1,5800
 Opsiyon Primi : 10.000 USD (1.000.000* % 1)
 Vadede spot kur : 1,5500

Bu durumda, vade tarihindeki spot kur, opsiyon kurundan düşük olduğundan Banka dezavantajlı durumda olacak ve opsiyon hakkını kullanmayacaktır. Bay(C)' nin bankayla yapmış olduğu opsiyon sözleşmesi dolayısıyla elde etmiş olduğu opsiyon primi ise, bu sözleşmeden doğan kazanç olarak değerlendirilecek ve Geçici 67 nci maddeye göre tevkifat yapılacaktır.

Opsiyon Primi = 10.000 USD*1,5400
 = 15.400 TL

Tevkifat Matrahı = Opsiyon Primi
= 15.400 TL

ÖRNEK:

Bay (D), 15/01/2011 tarihinde; (XY) Bankasına olan 10.000.000 USD tutarındaki 1 yıl vadeli 3 ayda bir LİBOR faiz ödemeli borcuna karşılık olmak üzere, (Z) Bankası ile % 5 faiz oranı ile 1 yıl vadeli 3 ayda bir faiz ödemeli swap sözleşmesi düzenlemiştir.

Sözleşme Tutarı : 10.000.000 USD

Sözleşme tarihi : 15/01/2011

Sabit Faiz : % 5

Değişken Faiz : USD LİBOR

Faiz değişim tarihleri LİBOR :

15/04/2011 % 5.50

15/07/2011 % 4.75

15/10/2011 % 5.25

15/01/2012 % 6.00

Faiz değişim miktarları ve Bay (D)'nin stopaj matrahı aşağıdaki şekilde olacaktır.

15/04/2011	5.50	125.000	137.500	12.500	12.500
15/07/2011	4.75	125.000	118.750	(6.250)	0
15/10/2011	5.25	125.000	131.250	6.250	0
15/01/2012	6.00	125.000	150.000	25.000	25.000

Bu durumda, Bay (D) 15/04/2011 tarihinde değişken faizden sabit faize geçmiş olması nedeniyle avantajlı durumda olduğundan (Z) Bankasının 12.500 USD' yi işlem tarihindeki kur üzerinden TL'ye çevirerek bu tutar üzerinden Geçici 67 nci maddeye göre tevkifat yapması gerekmektedir. Ancak, sözleşme gereği (Z) Bankası (XY) Bankasına 137.500 USD faizi tam olarak ödemek zorunda olduğundan, müşteri lehine fazladan ödenen 12.500 USD karşılığı Türk Lirasına isabet eden stopaj tutarının müşteriye ayrıca tahsili yoluna gidilecektir.

15/07/2011 tarihinde Bay (D) 6.250 USD zarar ettiğinden herhangi bir tevkifat yapılması söz konusu olmayacaktır.

15/10/2011 tarihinde ise Bay (D) swap işleminden dolayı 6.250 USD karlı olacaktır. Ancak, önceki üç aylık dönemde aynı tür işlemten oluşan zarar mahsup edilecek olup, bu dönemde de herhangi bir tevkifat yapılmayacaktır.

15/01/2012 tarihinde ise Bay (D)'nin yine yapılan swap işleminden dolayı avantajlı olması nedeniyle (Z) Bankası 25.000 USD' yi işlem tarihindeki kur üzerinden TL'ye çevirmek suretiyle yukarıda açıklandığı şekilde tevkifata konu edecektir.

Örneklerde geçen spot kur, işleme taraf olan banka tarafından kullanılan işlem anındaki kuru, böyle bir kurun bulunmaması halinde ise Merkez Bankası döviz alış kurunu ifade etmektedir.

- Alım-satım işlemlerinin bir kısmının zararlarla sonuçlanması

Geçici 67'nci maddenin (1) numaralı fıkrasında, üç aylık dönem içerisinde aynı türden menkul kıymet veya diğer sermaye piyasası aracı ile ilgili olarak birden fazla alım-satım işlemi yapılması halinde tevkifatın gerçekleştirilmesinde bu işlemlerin tek bir işlem olarak dikkate alınacağı hükme bağlanmıştır.

Bu hüküm uyarınca alım-satıma konu menkul kıymet veya diğer sermaye piyasası aracının aynı türden olması kaydıyla, üç aylık dönem içerisinde yapılan işlemlerin konsolide edilmesiyle (varsa) beyan edilip ödenmesi gereken vergi hesaplanacaktır. Tevkif suretiyle kesilen verginin ödenmesi gereken vergiden fazla olması (bir kısım işlemlerin zararlı olması dolayısıyla) halinde fazla kesilen vergi müşterinin hesabına aktarılacaktır.

Üç aylık dönem sonucunun zarar olması halinde ise, bu zarar izleyen üç aylık döneme takvim yılı aşılmamak kaydıyla devredilebilecektir. Takvim yılının son üç aylık döneminde oluşan zarar tutarının izleyen döneme aktarılması mümkün değildir.

Aynı tür menkul kıymet ve diğer sermaye piyasası aracının değerlendirilmesinde aşağıdaki sınıflandırma esas alınacaktır:

- I) Sabit getirili menkul kıymetler
- II) Değişken getirili menkul kıymetler
- III) Diğer sermaye piyasası araçları
- IV) Yatırım fonları katılma belgeleri ve yatırım ortaklıkları hisse senetleri

Söz konusu sınıflandırmanın yapılmasında döviz, altına veya başka bir değere endeksli olma niteliği göz ardı edilerek, menkul kıymet ve diğer sermaye piyasası aracının temelde ne tür getiriye (sabit/değişken) sahip olduğu dikkate alınmıştır.

Dolayısıyla, literatürde "Sabit Getirili Menkul Kıymetler" içerisinde yer alan tahvil ve bonoların değişken faizli, döviz, altına veya başka bir değere endeksli olması durumu değiştirmeyeceğinden, söz konusu tahvil ve bonoların da sabit getirili menkul kıymet ve diğer sermaye piyasası araçları çerçevesinde değerlendirilmesi gerekmektedir.

Ayrıca, 5527 sayılı Kanun ve 2006/10731 sayılı Bakanlar Kurulu Kararı ile yapılan düzenlemeler çerçevesinde, aynı tür menkul kıymet ve diğer sermaye piyasası araçları sınıflandırmasında, "Yatırım Fonları Katılma Belgeleri" ayrı bir sınıf olarak değerlendirilecektir.

Menkul kıymetlerle yapılan vadeli işlem ve opsiyon sözleşmelerinde sınıflandırma, işlemle ilişkilendirilen menkul kıymetin dahil olduğu gruba göre yapılacaktır. Menkul kıymete bağlı olmaksızın yapılan işlemler ise III. Gruptaki vadeli işlem ve opsiyon sözleşmeleri kapsamında değerlendirilecektir.

Geçici 67'nci madde kapsamında aynı tür menkul kıymet ve diğer sermaye piyasası aracı işlemleriyle ilgili olarak ortaya çıkan ve bir takvim yılı aşılmamak kaydıyla izleyen üçer aylık dönemlere devri öngörülen zararların mahsubu açısından önem taşıyan bu sınıflandırmaya göre, menkul kıymetlere bağlı olarak yapılan vadeli işlem ve opsiyon sözleşmeleri menkul kıymetin dahil olduğu sınıf içinde değerlendirilecek, menkul kıymete bağlı olmaksızın yapılan işlemler ise "III. Diğer menkul kıymetler ve diğer sermaye piyasası araçları" sınıfı kapsamında değerlendirilecektir.

ÖRNEK:

Bay A'nın, 2014 yılının ilk üç ayında (Z) Aracı Kurumu vasıtasıyla yapmış olduğu alım-satım işlemlerine ilişkin bilgiler aşağıdaki gibidir. Örneğimizde, Devlet tahvilinin 01/01/2006 tarihinden sonra ihraç edildiği varsayılmıştır.

Menkul Kıymet Türü	Alış Bedeli (TL)	Satış Bedeli (TL)	Kar/Zarar (TL)
Hazine bonosu	80.000	70.000	-10.000
Hisse senedi	10.000	12.000	2.000
Hisse senedi	15.000	20.000	5.000

M.K.Y.O ³⁸ Hisse senedi	10.000	15.000	5.000
Hisse senedi	10.000	5.000	-5.000
Hisse senedi	30.000	45.000	15.000
Devlet Tahvili	90.000	85.000	-5.000

Örneğimizde, (Z) Aracı Kurumunca Bay (A)'nın hisse senetleri alım-satım kazançları üzerinden işlem bazında % 0 oranında tevkifat yapılacaktır.

Bay (A)'nın üç aylık dönem içinde yapmış olduğu işlemlerin konsolide edilmesi neticesinde hisse senetleri alım-satımından (22.000-5.000=) 17.000 TL, menkul kıymet yatırım ortaklığı hisse senetleri alım satımından 5.000 TL kar elde ettiği, Devlet tahvili/Hazine bonosu alım-satımının ise 15.000 TL zararla sonuçlandığı anlaşılmaktadır.

Bu durumda, değişken getirili hisse senetleri ile menkul kıymet yatırım ortaklığı hisse senetlerinin farklı türden menkul kıymet olması nedeniyle bu kıymetlere ilişkin karlar konsolide edilmeyecek olup, sabit getirili tahvil/bonoların da değişken getirili hisse senetleri ile farklı türden menkul kıymet olması sebebiyle bu kıymetler arasında zarar mahsubu yapılamayacaktır.

Bay (A)'nın, takvim yılı aşılmamak şartıyla izleyen üç aylık dönemlerde tahvil/bono alımsatımından kazanç elde etmesi durumunda, tahvil/bono alım-satımından kaynaklanan zarar mahsup edilebilecektir.

Diğer taraftan, hisse senetleriyle ilgili olarak tevkif yoluyla kesilen verginin ödenmesi gereken vergiden fazla olması (bir kısım işlemlerin zararlı olması dolayısıyla) sebebiyle fazla kesilen TL müşterinin hesabına aktarılacaktır.

Örnekten de anlaşılacağı üzere zarar mahsubu, aynı tür menkul kıymetlere ilişkin olmak şartıyla alım-satım kazançlarına uygulanacaktır. Dolayısıyla, alım-satım kazançlarındaki zararın itfa gelirlerine mahsubu mümkün değildir.

³⁸ Menkul Kıymet Yatırım Ortaklığı

İhtiyari beyan

Geçici 67'nci maddenin (7) ve (11) numaralı fıkralarında, tevkifata tabi tutulan kazançlar için gerçek kişilerce yıllık veya münferit beyanname verilmeyeceği ancak, dar mükellefler de dahil olmak üzere, Geçici 67'nci madde kapsamında tevkifata tabi tutulan ve yıllık veya münferit beyanname ile beyan edilmeyeceği belirtilen menkul kıymet ve diğer sermaye piyasası araçlarının elden çıkarılmasından doğan kazançlar için takvim yılı itibarıyla ihtiyari olarak yıllık beyanname verilebileceği belirtilmiş olup, (7) ve (11) numaralı fıkralar aşağıda yer almaktadır.

"7) (1), (2), (3) ve (4) numaralı fıkra hükümleri uyarınca tevkifata tâbi tutulan kazançlar için gerçek kişilerce yıllık veya münferit beyanname verilmez. Diğer gelirler dolayısıyla verilecek yıllık beyannameye bu gelirler dahil edilmez. Söz konusu fıkra hükümleri uyarınca tevkifata tabi tutulsun tutulmasın dar mükellef gerçek kişi veya kurumlarca Hazine tarafından yurt dışında ihraç edilen menkul kıymetlerden sağlanan kazanç ve iratlar için münferit veya özel beyanname verilmez. Ticarî faaliyet kapsamında elde edilen gelirler ticarî kazanç hükümleri çerçevesinde kazancın tespitinde dikkate alınır ve tevkif suretiyle ödenmiş olan vergiler, 94 üncü madde kapsamında tevkif edilen vergilerin tâbi olduğu hükümler çerçevesinde tevkifata tâbi kazançların beyan edildiği beyannamelerde hesaplanan vergiden mahsup edilir. Şu kadar ki, (2) ve (3) numaralı fıkralar kapsamında tevkif suretiyle ödenen verginin, işlemten doğan kazancın tâbi olduğu tevkifat oranı ile çarpımı sonucu bulunacak tutarı aşan kısmı yıllık beyannamede hesaplanan vergiden mahsup edilmez.

11) Dar mükellefler de dahil olmak üzere, bu madde kapsamında tevkifata tabi tutulan ve yıllık veya münferit beyanname ile beyan edilmeyeceği belirtilen menkul kıymet ve diğer sermaye piyasası araçlarının elden çıkarılmasından doğan kazançları için takvim yılı itibarıyla yıllık beyanname verilebilir. Beyan edilen gelirden, aynı türden menkul kıymetler için yıl içinde oluşan zararların tamamı mahsup edilebilir. Beyan edilen gelir üzerinden % 15 (2006/10731 sayılı Bakanlar Kurulu Kararına göre 23/07/2006 tarihinden geçerli olmak üzere **%10, 2008/14272 sayılı Bakanlar Kurulu Kararına göre 14.11.2008 tarihinden geçerli**

olmak üzere menkul kıymet yatırım ortaklıkları hacrindeki hisse senetlerinde %0 oranında vergi hesaplanır. Hesaplanan vergiden yıl içinde tevkif edilen vergiler mahsup edilir, mahsup edilemeyen tutar genel hükümler çerçevesinde red ve iade edilir. Şu kadar ki, mahsup edilemeyen zararlar izleyen takvim yıllarına devredilemez."

Geçici 67'nci madde kapsamında tevkifata tabi tutulan ve yıllık veya münferit beyanname ile beyan edilmeyeceği belirtilen menkul kıymet ve diğer sermaye piyasası araçlarının elden çıkarılmasından doğan kazançlar için sadece tam veya dar mükellef gerçek kişiler tarafından takvim yılı itibarıyla ihtiyari olarak yıllık beyanname verilebilecektir.

Geçici 67'nci maddenin 7'nci fıkrasında **gerçek kişilerce** yıllık veya münferit beyanname verilmeyeceği, 11'inci fıkrasında ise geçici 67'nci madde kapsamında tevkifata tabi tutulan ve yıllık veya münferit beyanname ile beyan edilmeyeceği belirtilen kazançlar için ihtiyari beyanın mümkün olabileceği belirtildiğinden sadece 7'nci fıkra çerçevesinde yıllık beyanname vermesi engellenen tam mükellef gerçek kişilerle, münferit beyanname vermesi engellenen dar mükellef gerçek kişilerin ihtiyari beyanname vermesi mümkün bulunmaktadır.

Söz konusu beyan, sadece Geçici 67'nci madde kapsamındaki menkul kıymet ve diğer sermaye piyasası araçlarının elden çıkarılmasına ilişkin olup, faiz ve itfa gelirlerinin beyanı söz konusu değildir. Alım-satım işlemlerine ilişkin olarak beyan edilecek kazançlardan, aynı türden menkul kıymet ve diğer sermaye piyasası araçlarına ilişkin olması şartıyla yıl içinde oluşan zararların tamamı mahsup edilebilecektir.

Vadeli işlem ve opsiyon sözleşmelerinin alım-satımına konu edilmesi durumunda sadece alım satımdan elde edilen kazanç veya oluşan zarar, diğer sermaye piyasası araçları kategorisi altında ihtiyari beyana konu edilebilecektir.

İhtiyari beyanda uygulanacak olan vergi oranı 23/07/2006 tarihinden geçerli olmak üzere % 10'dur. Ancak, bu oran 14.11.2008 tarihinden geçerli olmak üzere menkul kıymet yatırım ortaklıkları hisse senetleri hariç hisse senetlerinde %0 olarak gerçekleşecektir. Beyannameye dahil edilen menkul kıymet alım-satımından doğan kar/zarara ilişkin tevkif suretiyle ödenmiş

vergiler, beyannamenin "Yıl İçinde Tevkif Edilen Vergiler" satırına aktararak mahsup edilecektir.

İhtiyari beyan, tam mükelleflerce ikametgahlarının bulunduğu yer vergi dairesine, öteden beri mükellef olanlar için ise bağlı oldukları vergi dairesine yapılacaktır.

Dar mükellef gerçek kişiler ise ihtiyari beyanlarını İstanbul Vergi Dairesi Başkanlığı Boğaziçi Vergi Dairesi Müdürlüğü'ne yapacaklardır.

"G.V.K. Geçici 67/11'inci Maddesine Göre İhtiyari Beyanda Bulunan Mükellefler İçin Yıllık Gelir Vergisi Beyannamesi", Gelir Vergisi Kanununun 92'nci maddesinde belirtilen süre içerisinde ilgili vergi dairesine verilecektir.

Mahsup sonucu ödenmesi gereken bir vergi olması halinde; bu tutar, aynı Kanunun 117'nci maddesi gereğince, Mart ve Temmuz aylarında olmak üzere iki eşit taksitte ödenecek, iadesi gereken bir tutarın kalması halinde ise bu tutarın iadesi 252 seri numaralı Gelir Vergisi Genel Tebliğinde belirlenen usul ve esaslar çerçevesinde yapılacaktır.

Beyan yoluyla mahsup edilemeyen zararların, başka gelir unsurlarındaki kazanca mahsubu yapılamayacağı gibi ertesi yıllara devredilmesi de söz konusu değildir.

Virman işlemlerinde tarih ve maliyet bildirimi

Menkul kıymet veya diğer sermaye piyasası aracının başka bir banka veya aracı kuruma naklinin istenmesi halinde, nakli gerçekleştirecek banka veya aracı kurum nakli istenen kıymetle ilgili alış bedeli ve alış tarihini naklin yapılacağı kuruma bildirecektir. Bildirilecek alış bedelinin komisyon tutarlarını da içermesi gerekmektedir. Menkul kıymet veya diğer sermaye piyasası aracının bir banka veya aracı kurumdaki bir hesaptan herhangi bir banka veya aracı kuruma naklinin istenmesi durumunda (virman işlemleri) nakli gerçekleştirilecek olan kıymet ilk giren ilk çıkar yöntemine göre tespit edilecektir.

Bildirilecek tarih ve bedel, kıymetin satılması halinde tevkifat matrahının tespitinde esas alınacak bedel ve tarih olacaktır.

Kuponlu menkul kıymetlerde ise bildirilecek bedel kirli alış fiyatı olacak, söz konusu menkul kıymetlerle ilgili olarak virmandan sonra yapılacak işlemlerde işleme aracılık yapan banka veya aracı kurum, kendisine virman edilen kirli fiyat üzerinden temiz işlem fiyatı ve varsa kupon başına fazla ödeme tutarını hesaplamak suretiyle tevkifat matrahına ulaşacaktır.

Naklin yapıldığı banka veya aracı kurum tevkifat matrahının tespitinde bu tarih ve bedeli kullanmak zorundadır.

01/01/2006 tarihinden önce ihraç edilen tahvil ve bonolar ile bu tarihten önce iktisap edilmiş olan menkul kıymet veya diğer sermaye piyasası araçları ile ilgili virman işlemlerinde, söz konusu menkul kıymet ve diğer sermaye piyasası aracının 01/01/2006 tarihinden önce ihraç veya iktisap edilmiş olduğunun belirtilmesi yeterli olacaktır.

Menkul kıymet veya diğer sermaye piyasası aracının fiziken bir banka veya aracı kuruma teslim edilmesi

Gerçek ve tüzel kişilerin fiziken elde tuttıkları menkul kıymet veya diğer sermaye piyasası aracını bir banka veya aracı kuruma teslim etmeleri halinde, alış bedeli ve tarihi olarak tevsik edilmesi kaydıyla kıymet sahibinin beyanı esas alınacaktır.

Kıymetin alış tarihi veya bedelinin tevsik edilmesinde aracı kurum veya bankalar tarafından yada ihracı gerçekleştiren kurum tarafından düzenlenen belgeler kullanılacaktır.

Bu kapsamda, aracı kurum veya bankalarca düzenlenen menkul kıymet giriş çıkış fişi, işlem sonuç formu, menkul kıymet hesap ekstresi ve ihraççı kuruluşlarca düzenlenen dağıtım listesi

ile menkul kıymet teslim belgesi ve benzeri belgeler tevsik edici belge olarak kabul edilecektir.

Ancak, alış bedelinin tevsik edilemediği fiziken teslimlerde menkul kıymetin alış bedeli olarak, bu kıymetin teslim alındığı yılda, fiziken teslim tarihine kadar borsada işlem gördüğü günün son seansında alındığı kabul edilecek olup, bu seansta oluşan ağırlıklı ortalama fiyat bilgisi, borsada işlem görmemesi durumunda ise bir yıl önce alındığı kabul edilerek yine bu yıl içinde işlem gördüğü son seansta oluşan ağırlıklı ortalama fiyat bilgisi esas alınacaktır.

Diğer taraftan, söz konusu menkul kıymet ve diğer sermaye piyasası aracı ile ilgili olarak alış bedelinin, yukarıdaki şekilde belirlenememiş olması durumunda, yargı mercilerince bilirkişi raporuna göre tespit edilmiş bir değer bulunması halinde alış bedeli olarak bu değer esas alınabilecektir.

Menkul kıymet veya diğer sermaye piyasası aracının itfası halinde tevkifat matrahı

Bir menkul kıymet veya diğer sermaye piyasası aracının itfası halinde, tevkifat matrahı alış bedeli ile itfa bedeli arasındaki fark olacaktır.

Alış veya itfa işlemleri sırasında ödenen komisyonlar ile banka ve sigorta muameleleri vergisi tevkifat matrahının tespitinde dikkate alınacaktır.

Bu giderler dışında başkaca bir giderin tevkifat matrahının tespitinde dikkate alınması mümkün değildir.

Dönemsel getirilerde tevkifat matrahı

Menkul kıymetlerin veya diğer sermaye piyasası araçlarının, herhangi bir menkul kıymet veya diğer sermaye piyasası aracına bağlı olmayan dönemsel getirilerinde, tevkifat matrahı dönemsel getiri tutarı olacaktır. Bu işlem sırasında varsa ödenen komisyon veya banka ve sigorta muameleleri vergisi tevkifat matrahının tespitinde dikkate alınacaktır.

Dönemsel getirilerin başka bir menkul kıymet veya diğer sermaye piyasası aracına bağlı olması halinde, tevkifat matrahının Tebliğin 2.4.1 veya 2.4.2 bölümünde yapılan açıklamalar çerçevesinde hesaplanması gerekmektedir.

Ödünç işlemlerinde tevkifat matrahı

Menkul kıymet ve diğer sermaye piyasası araçlarının ödünç işlemine konu olması halinde ödünç veren tarafın lehine kalan tutar üzerinden tevkifat yapılacaktır. Bu işlem sırasında varsa ödenen komisyon veya banka ve sigorta muameleleri vergisi tevkifat matrahının tespitinde dikkate alınacaktır.

Öte yandan, ödünç işleme konu menkul kıymet ve diğer sermaye piyasası aracı ile ilgili olarak ödünç veren tarafın elde ettiği gelirlere ilişkin tevkifat, kazancı nihai olarak elde eden kişi veya kuruma ödemeyi gerçekleştiren, piyasa üyesi banka ya da aracı kurumlar tarafından yapılacaktır.

Ödünç işlemine konu olan ve ödünç alanın da elden çıkarmış olduğu hisse senetlerine ilişkin olarak bir temettü dağıtımı yapılması durumunda, ödünç sözleşmesi uyarınca, ödünç alan tarafından ödünç verene, temettü kaybını telafi etmek amacıyla ödeme yapılabilmektedir. Temettü ödemeleri Geçici 67'nci madde kapsamına girmemekle birlikte söz konusu gelir (temettü telafi tazminatı), ödünç veren tarafın lehine kalan bir gelir niteliği taşıdığından Geçici 67'nci madde kapsamında tevkifata tabi tutulacaktır.

- Birden fazla banka veya aracı kurumla çalışılması

Birden fazla banka veya aracı kurum kullanılmak suretiyle işlem yapılması halinde her banka veya aracı kurum kendi işlemleri ile ilgili olarak elde edilen gelirler üzerinden tevkifat yapacaktır.

- Birden fazla hesap kullanılması ve müşterek hesaplar

Aynı banka veya aracı kurum bünyesinde birden fazla hesap kullanılmak suretiyle işlem yapılması halinde tüm hesaplar tek bir hesap olarak kabul edilecek, ancak müşterinin talep etmesi halinde bu hesaplar ayrı ayrı değerlendirilebilecektir.

Geçici 67'nci maddenin uygulanmasında müşterek hesaplar tek bir hesap olarak kabul edilmekte olup, aynı banka veya aracı kurumda hem bireysel hem de müşterek hesap veya birden fazla müşterek hesap kullanılmak suretiyle işlem yapılması durumunda söz konusu hesaplar birbiriyle ilişkilendirilmeksizin tevkifat matrahı tespit edilecektir.

- Tevkifat dönemi, beyan ve ödeme

Geçici 67'nci maddenin (1) numaralı fıkrası uyarınca, bankalar ve aracı kurumlar tarafından takvim yılının üçer aylık dönemleri itibarıyla tevkifat yapılacaktır. Tevkifat matrahı tespit edilirken işlem günündeki bilgiler esas alınacak olup, tevkifat alım-satım ilişkili takas tarihinde yapılacaktır.

Söz konusu üçer aylık tevkifat dönemleri aşağıda belirtildiği gibi olacaktır.

Birinci dönem; Ocak-Şubat-Mart

İkinci dönem; Nisan-Mayıs-Haziran

Üçüncü dönem; Temmuz-Ağustos-Eylül

Dördüncü dönem; Ekim-Kasım-Aralık.

Banka ve aracı kurumlar, tevkif ettikleri vergileri internet ortamında, şekli ve muhteviyatı Maliye Bakanlığınca belirlenecek bir beyanname ile tevkifat dönemini izleyen ayın 23'üncü günü akşamına kadar bağlı oldukları vergi dairesine beyan edecek ve 26'ncı günü akşamına kadar ödeyeceklerdir.

Söz konusu beyan ve ödeme bankalar ve aracı kurumların genel müdürlükleri tarafından genel müdürlüğün bağlı olduğu vergi dairesine yapılacaktır.

Maliye Bakanlığına yapılacak bildirimler

Aşağıda belirtilen durumlarda banka veya aracı kurumun yapılan işlem ile ilgili olarak Maliye Bakanlığına bilgi vermesi gerekmektedir:

- Bir menkul kıymet veya diğer sermaye piyasası aracının başka bir kişi veya kurum adına nakledilmesi (aynı banka veya aracı kurum nezdinde veya bir başka banka veya aracı kuruma).
- Bir menkul kıymet veya diğer sermaye piyasası aracının sahibi tarafından fiziken teslim alınması.
- Bir menkul kıymet ve diğer sermaye piyasası aracının sahibi tarafından fiziken teslim edilmesi.

Söz konusu bildirimler, Tebliğ ekinde yer alan “Menkul Kıymet ve Diğer Sermaye Piyasası Araçlarına İlişkin Aktarım Bildirimi” ile “Menkul Kıymet ve Diğer Sermaye Piyasası Araçlarının Fiziken Teslim Edilmesi/Alınması Halinde Yapılacak Bildirim” formlarındaki bilgileri içerecek şekilde üçer aylık tevkifat dönemlerini izleyen ayın sonuna kadar internet ortamında yapılacaktır.

Bildirim sorumluluğu, bankalar ve aracı kurumların genel müdürlükleri (merkezleri) tarafından yerine getirilecektir.

Ancak, menkul kıymet ve diğer sermaye piyasası araçlarının müşterilerin talimatıyla mülkiyet devrini öngörecektir şekilde diğer bir müşteri hesabına aktarılması işlemleri alımsatım işlemi kabul edilerek tevkifata tabi tutulacağından, tevkifata tabi tutulan bu işlemlerin ayrıca Maliye Bakanlığına bildirilmesine gerek bulunmamaktadır. Menkul kıymet ve diğer sermaye piyasası araçlarının, bir sözleşmeye dayanarak teminat gösterilmesi veya ödünç işlemlerine konu olması durumları dışında, müşterilerin talimatıyla diğer bir müşteri hesabına aktarılması işlemleri mülkiyetin devri kabul edilerek tevkifat yapılacaktır.

- Banka ve aracı kurumlarca tevkifatsız olarak satın alınan menkul kıymetlerde yapılacak tevkifat

Banka veya aracı kurumlar, bir menkul kıymet veya diğer sermaye piyasası aracını, Geçici 67'nci maddenin (1) numaralı fıkrası kapsamında tevkifata tabi tutulmaksızın satın almaları halinde, kendilerine satış yapanlar adına satış bedeli ile alış bedeli arasındaki fark üzerinden, Geçici 67'nci maddenin (3) numaralı fıkra hükmü uyarınca %10 oranında vergi tevkifatı yapacaklardır.

Satışı gerçekleştirilen menkul kıymet veya diğer sermaye piyasası aracının daha önce bir banka veya aracı kurum aracılığıyla alınmamış olması halinde, tevkifat yapılacak tutarın belirlenmesinde alış bedeli yerine ihraç bedeli, ihraç bedelinin çoklu fiyatlı olması durumunda ihalede oluşan en yüksek fiyat esas alınacaktır.

Bu fıkra kapsamında yapılacak tevkifatlar da Geçici 67'nci maddenin birinci fıkrası hükümleri çerçevesinde beyan edilecektir.

Ancak, hisse senetleri, Sermaye Piyasası Kanununa göre kurulan menkul kıymet yatırım fonları katılma belgeleri (borsa yatırım fonları hariç), Hazine tarafından yurt dışında ihraç edilen menkul kıymetler bu fıkra kapsamında tevkifata tabi olmayacaklardır. Ayrıca, tanım gereği Geçici 67'nci maddenin (1) numaralı fıkrası kapsamında değerlendirilmeyen menkul kıymet veya diğer sermaye piyasası araçları için de (3) numaralı fıkra kapsamında tevkifat yapılması söz konusu değildir.

ÖRNEK:

Yatırımcı (A), 01/03/2007 tarihinde banka aracılığı olmaksızın halka açık (Y) A.Ş.'ye ait 55.000 TL ihraç bedelli tahvil almıştır.

Söz konusu tahvilin itfa tarihi 02/03/2011 olup, Yatırımcı (A) 03/11/2007 tarihinde bu tahvili (X) Bankasına 63.000 TL'ye satmıştır.

(X) Bankası, tevkifatsız olarak Yatırımcı (A)'dan satın aldığı söz konusu tahvilden Yatırımcı (A)'nın elde etmiş olduğu alım-satım kazancı olan (63.000 TL- 55.000 TL=) 8.000 TL üzerinden %10 oranında tevkifat yapacaktır.

2.9. Yatırım fon ve ortaklıklarının vergilendirilmesi

2.9.1 Türkiye'ye yerleşik olan yatırım fon ve ortaklıklarının vergilendirilmesi:

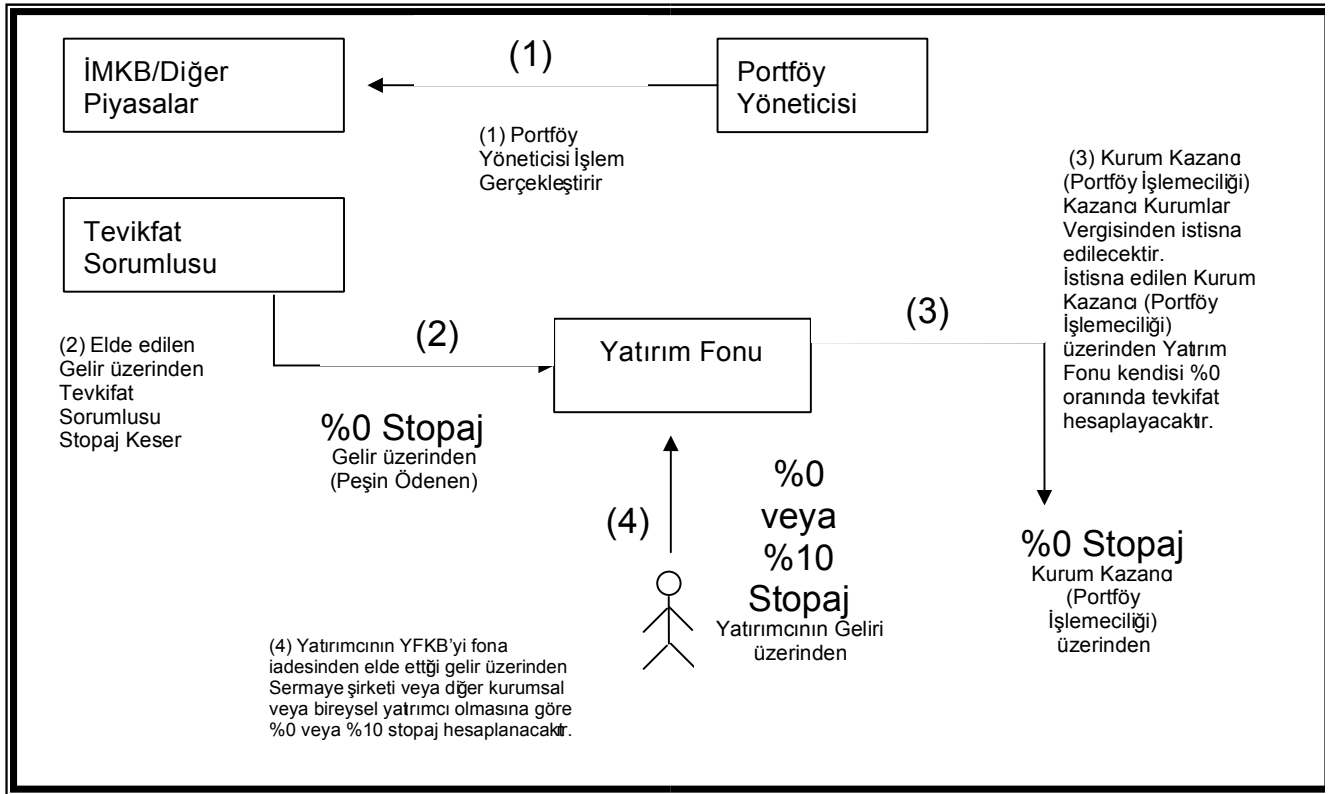
Gelir Vergisi Kanununun Geçici 67'nci maddesinin (8) numaralı fıkrası uyarınca, Sermaye Piyasası Kanununa göre kurulan yatırım fonları ile yatırım ortaklıklarının 2006/10731 sayılı Bakanlar Kurulu kararı uyarınca GVK Geçici Madde 67 kapsamında elde ettikleri gelirler üzerinden tevkifat sorumluları tarafından hesaplanan stopaj oranı %0'dır.

Bilindiği üzere, yatırım fonları ile yatırım ortaklıklarının faaliyetleri kapsamında elde ettikleri kurum kazançları "portföy işletmeciliği kazancı" olarak tanımlanmıştır. Kurumlar Vergisi Kanunu uyarınca, yatırım fonları ile yatırım ortaklıklarının portföy işletmeciliği kazançları Kurumlar Vergisi'nden istisna edilmiştir.

2006/10731 sayılı Bakanlar Kurulu Kararı uyarınca, kurumlar vergisinden istisna edilmiş olan portföy kazançları, dağıtılsın veya dağıtılmasın **%0** oranında vergi tevkifatına tâbi tutulacaktır. Bu kazançlar üzerinden Gelir Vergisi Kanununun 94'üncü maddesi uyarınca ayrıca bir tevkifat yapılmayacaktır. Bu kapsamda, Yatırım Fon ve Ortaklıkları'nın vergi yükü "0" olmuştur.

GVK Geçici Madde 67 kapsamında 5527 sayılı Kanunla gerçekleştirilen değişiklik ve 2006/10731 sayılı Bakanlar Kurulu Kararı uyarınca daha önceden GVK Geçici Madde 67 kapsamında menkul kıymet yatırım fonu katılma belgelerinin fona iadesinden veya Borsa Yatırım Fonu ve Yatırım Ortaklığı hisse senetlerinin satışından elde edilen gelirler ise stopaj kapsamına alınmış ve vergileme yatırımcı bünyesinde mükellefiyet türüne göre (tam mükellefler sermaye şirketleri için %0, diğer tam mükellef kurumsal ve bireysel yatırımcılar için %10, dar mükellef sermaye şirketleri için %0³⁹, diğer dar mükellef kurumsal ve bireysel yatırımcılar için %10) tevkifat yoluyla gerçekleşmiştir). Sürekli olarak portföyünün en az %51'i İMKB'de işlem gören hisse senetlerinden oluşan yatırım fonlarının, bir yıldan fazla süreyle elde tutulan katılma belgelerinin elden çıkarılmasından sağlanan kazançlar üzerinden stopaj yapılmamaktadır.

³⁹ Bknz 3.7.2. Dar mükellef gerçek kişi ve kurumlar için bazı faiz ve alım-satım kazançlarında %0 olarak uygulanan stopaj oranının iptaline ilişkin Anayasa Mahkemesi Kararı

2.9.2 Dar mükellefiyete tabi yatırım fonlarının vergilendirilmesi

Bilindiği üzere, 5281 sayılı Kanunla Kurumlar Vergisi Kanununun 2'nci maddesinin 2 numaralı fıkrasının kaldırılmasıyla, Türkiye'de münhasıran portföy işletmeciliği faaliyetinde bulunan dar mükellefiyete tabi yatırım fonlarının Gelir ve Kurumlar Vergisi Kanunu uygulamasında vergisel açıdan Sermaye Piyasası Kanununa göre kurulan yatırım fonu kabul edilmesine 01/01/2006 tarihinden itibaren geçerli olmak üzere son verilmiştir.

Ancak, 31/12/2005 tarihine kadar Sermaye Piyasası Kanununa göre kurulan yatırım fonu addolunan dar mükellefiyete tabi yatırım fonlarının vergilendirme açısından bu statüleri, hisse senetleri hariç 31/12/2005 tarihinden önce ihraç edilen menkul kıymetlerle sınırlı olmak üzere bunların tamamen itfa edilip dolaşımdan kalktığı tarihe kadar, 31/12/2005 tarihinde

portföylerinde bulunan hisse senetleri için bu senetlerin ilk defa elden çıkarıldığı tarihe kadar devam edecektir.

Buna göre, 31/12/2005 tarihinden önce ihraç edilen tahvil ve hazine bonolarının, gerek bu tarih itibarıyla dar mükellef yatırım fonlarının portföylerinde bulunması, gerekse bu tarihten sonra portföye dahil edilmesi durumunda, bu kağıtların dolaşımdan kalktığı tarihe kadar mezkur fonlarca elde edilen gelirler üzerinden Geçici 67'nci madde kapsamında tevkifat yapılmayacak olup, vergilendirme 31/12/2005 tarihinde geçerli olan hükümlere göre yapılacaktır.

31/12/2005 tarihinde portföylerinde bulunan hisse senetlerinin ilk defa elden çıkarıldığı tarihe kadar mezkur fonlarca elde edilen gelirler üzerinden Geçici 67'nci madde kapsamında tevkifat yapılmayacak olup, vergilendirme 31/12/2005 tarihinde geçerli olan hükümlere göre yapılacaktır.

Dolayısıyla, dar mükellefiyete tabi yatırım fonlarının 31/12/2005 tarihi itibarıyla portföylerinde bulunan menkul kıymetlere ilişkin portföy işletmeciliği kazançları kurumlar vergisinden istisna olup, bu kurumlar portföylerindeki hisse senedi ağırlığına göre öteden beri olduğu üzere Gelir Vergisi Kanununun 94'üncü maddesine göre %0 veya %10 oranında vergilendirilmeye devam edilecektir.

Geçiş dönemi için ve yalnızca vergilendirme bakımından fon statüleri devam ettirilen dar mükellefiyete tabi yatırım fonlarının, portföy yönetim şirketi statüsünde değerlendirilen portföylerine, 01/01/2006 tarihinden itibaren alınan hisse senetleri ile bu tarihten sonra ihraç edilecek menkul kıymetlerin dahil edilmesi mümkün olmadığı gibi bu fonlarca bu tarihten sonra yapılacak hisse senetleri satışları da öncelikle fon statüsünde değerlendirilen portföye 01/01/2006 tarihinden önce alınmış hisse senetlerinden yapılmış kabul edilecektir. Ancak, 31/12/2005 tarihinden önce ihraç edilmiş tahvil ve Hazine bonolarının elden çıkarılması veya

elde tutulmasından elde edilen kazançlar, bu senetler tamamen itfa edilinceye kadar fon statüsünde değerlendirilen portföy kısmında izlenecektir.

Elden çıkarma ve itfa kazançları üzerinden tevkifat

Dar mükellefiyete tabi yatırım fonlarının 01/01/2006 tarihinden sonra müşterileri adına alım satımını yapacakları 01/01/2006 tarihinden itibaren ihraç edilecek menkul kıymetler ve bu tarihten itibaren satın alacakları hisse senetlerini fon portföylerine almaları da mümkün olmayacağından, fon nezdinde herhangi bir tevkifat da söz konusu olmayacaktır.

Bu kurumlar aracılığı ile müşterileri adına alınan menkul kıymetler, doğrudan adına işlem yapılan müşteri tarafından alım-satımı yapılmış veya elde tutulmuş kabul edilecektir. Bu nedenle, söz konusu kişilerin, Gelir Vergisi Kanununun Geçici 67'nci maddesinin (13) numaralı fıkrasında tanımlanan menkul kıymetlerin alım-satımı ve elde tutulması nedeniyle elde ettikleri kazançlar üzerinden aynı maddenin (1) ve (4) numaralı fıkraları uyarınca tevkifat yapılacaktır.

Buna göre, 31/12/2005 tarihinden önce ihraç edilen menkul kıymetlerin, gerek bu tarih itibarıyla dar mükellef yatırım fonlarının portföylerinde bulunması, gerekse bu tarihten sonra portföye dahil edilmesi durumunda, bu kağıtların dolaşımdan kalktığı tarihe kadar mezkur fonlarca elde edilen gelirler üzerinden Geçici 67'nci madde kapsamında tevkifat yapılmayacaktır.

Öte yandan, 31/12/2005 tarihi itibarıyla fon portföyünde herhangi bir menkul kıymet bulunmayan fonlar, bu tarih itibarıyla tasfiye edilmiş kabul edilecektir.

Fon portföyünün 01/01/2006 tarihinden sonra boşalması durumunda da fon statüsünün kalkacağı tabidir.

Ayrıca, 31/12/2005 tarihinde yatırım fonu statüsü bulunmayan dar mükellef kurumların 01/01/2006 tarihinden itibaren fon statüsünde faaliyette bulunmaları söz konusu değildir.

**EK 1: 2014 YILINDA GERÇEK KİŞİLER TARAFINDAN ELDE EDİLEN MENKUL
KIYMET GELİRLERİNİN BEYANI VE VERGİLENDİRİLMESİ**

	TAM MÜKELLEF GERÇEK KİŞİ	DAR MÜKELLEF GERÇEK KİŞİ
HİSSE SENEDİ ALIM SATIM KAZANCI 1.1.2006 tarihinden ÖNCE iktisap edilmiş hisse senetleri	- Stopaja tabi değil. - İvazsız olarak iktisap edilenler, İMKB’de işlem görenlerden 3 aydan fazla elde tutulanlar ile İMKB’de işlem görmeyenlerden tam mükellef kurumlara ait olan ve 1 yıldan fazla elde tutulanlar, vergiye tabi değil. - Kazancın safi tutarının hesaplanması sırasında, iktisap bedeli, elden çıkarıldığı ay hariç olmak üzere ÜFE artış oranıyla endekslenebilir. - Alım satım zararları, alım satım karlarına mahsup edilir. (1) - Diğer alım satım kazançlarıyla birlikte 2014 yılı için 21.000 TL’yi aşan kısım beyan edilir.	- Stopaja tabi değil. - İvazsız olarak iktisap edilenler, İMKB’de işlem görenlerden 3 aydan fazla elde tutulanlar ile İMKB’de işlem görmeyenlerden tam mükellef kurumlara ait olan ve 1 yıldan fazla elde tutulanlar, vergiye tabi değil. - Kur farkından doğan kazançlar vergiye tabi değil. - Diğer alım satım kazançlarıyla birlikte 2014 yılı için 21.000 TL’yi aşan kısım beyan edilir.
HİSSE SENEDİ	1) İMKB’de işlem gören hisse	1) İMKB’de işlem gören hisse

ALIM SATIM KAZANCI 1.1.2006 tarihinden SONRA iktisap edilmiş hisse senetleri	senetlerinden; - Menkul kıymet yatırım ortaklığı hisse senetleri %10 oranında stopaja tabi. - 1 yıldan fazla süreyle elde tutulan menkul kıymet yatırım ortaklığı hisse senetleri stopaja tabi değil. - Diğer hisse senetleri stopaja tabi (%0) . - Stopaj nihai vergidir. - Beyan edilmez. 2) Banka ve aracı kurumlar vasıtasıyla elde edilmeyen alım satım kazancı (örneğin borsaya kayıtlı olmayan hisse senetleri), Gelir Vergisi Kanunu’nun genel hükümlerine göre beyan edilecektir. 2 yıldan fazla elde tutulan tam mükellef kurumlara ait hisse senetlerinden elde edilen kazançlar istisnadır.	senetlerinden; - Menkul kıymet yatırım ortaklığı hisse senetleri %10 oranında stopaja tabi. - 1 yıldan fazla süreyle elde tutulan menkul kıymet yatırım ortaklığı hisse senetleri stopaja tabi değil. - Diğer hisse senetleri stopaja tabi (%0) . - Stopaj nihai vergidir. - Beyan edilmez. 2) Banka ve aracı kurum vasıtasıyla elde edilmeyen alım satım kazancı (örneğin borsaya kayıtlı olmayan hisse senetleri), Gelir Vergisi Kanunu’nun genel hükümlerine göre beyan edilecektir. 2 yıldan fazla elde tutulan tam mükellef kurumlara ait hisse senetlerinden elde edilen kazançlar istisnadır.
HİSSE SENEDİ TEMETTÜ GELİRLERİ (MKYO ve GYO	- Kar dağıtımı yapan kurum tarafından % 15 oranında stopaj yapılır. - Tam mükellef kurumlardan elde edilen temettü gelirinin (stopaj	- Kar dağıtımı yapan kurum tarafından % 15 oranında stopaj yapılır. - Stopaj nihai vergidir. - Beyan edilmez.

HARİÇ)	öncesi) yarısının, varsa tevkif suretiyle vergilendirilmiş diğer menkul ve gayrimenkul sermaye iratları ile birlikte toplam tutarının beyan sınırını (2014 yılı için 27.000 TL) aşması halinde, temettü gelirinin yarısı yıllık beyanname ile beyan edilir. (Gelir Vergisi Kanunu'nun Geçici 62. maddesinde belirtilen kazançlar hariç) - Bu durumda, temettüyü dağıtan kurum tarafından yapılan stopajın tamamı beyanname üzerinde hesaplanan gelir vergisinden mahsup edilir.	
MENKUL KIYMET YATIRIM ORTAKLIĞI (MKYO) VE GAYRİMENKUL YATIRIM ORTAKLIĞI (GYO) HİSSE SENEDİ TEMETTÜ GELİRLERİ	- Kar dağıtımı yapan kurum tarafından stopaj yapılır (% 0). - Tam mükellef kurumlardan elde edilen temettü gelirinin yarısının, varsa tevkif suretiyle vergilendirilmiş diğer menkul ve gayrimenkul sermaye iratları ile birlikte toplam tutarının beyan sınırını (2014 yılı için 27.000 TL) aşması halinde, temettü gelirinin yarısı yıllık beyanname ile beyan edilir.	-Kar dağıtımı yapan kurum tarafından stopaj yapılır (% 0). - Stopaj nihai vergidir. - Beyan edilmez.

DEVLET TAHVİLİ, HAZİNE BONOSU FAİZ GELİRLERİ 1.1.2006 tarihinden SONRA ihraç edilmiş olanlar	- %10 oranında stopaja tabi. - Stopaj nihai vergidir. - Beyan edilmez.	- % 10 oranında stopaja tabi. - Stopaj nihai vergidir. - Beyan edilmez.
DEVLET TAHVİLİ, HAZİNE BONOSU ALIM SATIM KAZANÇLARI 1.1.2006 tarihinden SONRA ihraç edilmiş olanlar	- %10 oranında stopaja tabi. - Stopaj nihai vergidir. - Beyan edilmez.	- % 10 oranında stopaja tabi. - Stopaj nihai vergidir. - Beyan edilmez
HAZİNE MÜSTEŞARLIĞI TARAFINDAN İHRAÇ EDİLEN EUROBONDLARIN FAİZ GELİRLERİ	- Stopaja tabi (%0). - İtfa sırasında oluşan anapara kur farkı gelir sayılmaz. - Enflasyon indirimi uygulanmaz. - Elde edilen faiz gelirlerinin, stopaja tabi tutulmuş diğer menkul ve gayrimenkul sermaye iratları ile birlikte 27.000 TL’lik beyan sınırını (2014 yılı için) aşması durumunda, gelirin tamamı beyan edilir.	- Stopaja tabi (%0). - Beyan edilmez.

HAZİNE MÜSTEŞARLIĞI TARAFINDAN İHRAÇ EDİLEN EUROBONDLARIN ALIM SATIM KAZANÇLARI 1.1.2006 tarihinden ÖNCE ihraç edilmiş olanlar	- Stopaja tabi değil. - Alım satım kazancı Türk Lirası bazında hesaplanır. - İktisap bedeli, herhangi bir şarta bağlı olmaksızın, elden çıkarıldığı ay hariç olmak üzere ÜFE artış oranında artırılabilir. - Alım satım zararları, alım satım karlarına mahsup edilir. (1) - Eurobondlardan elde edilen alım satım kazançlarının, diğer alım satım kazançlarıyla birlikte 2014 yılı için 21.000 TL'yi aşan kısmı beyan edilir.	- Stopaja tabi değil. - Beyan edilmez.
HAZİNE MÜSTEŞARLIĞI TARAFINDAN İHRAÇ EDİLEN EUROBONDLARIN ALIM SATIM KAZANÇLARI 1.1.2006 tarihinden SONRA ihraç edilmiş olanlar	- Stopaja tabi değil. - Alım satım kazancı Türk Lirası bazında hesaplanır. - ÜFE artış oranının % 10 veya üzerinde olması şartıyla, iktisap bedeli elden çıkarıldığı ay hariç olmak üzere ÜFE artış oranında artırılabilir. - Alım satım zararları, alım satım karlarına mahsup edilir. (1) - Kazancın tutarı ne olursa olsun beyan edilir.	- Stopaja tabi değil. - Beyan edilmez.
REPO GELİRLERİ	- %15 oranında stopaja tabi. - Stopaj nihai vergidir.	- %15 oranında stopaja tabi. - Stopaj nihai vergidir.

	- Beyan edilmez.	- Beyan edilmez.
MEVDUAT FAİZLERİ (TL ve DTH)	1. 02.01.2013 tarihinden itibaren açılan veya vadesi yenilenen; 1.1.Döviz tevdiat hesaplarına ödenen faizlerden - Vadesiz ve ihbarlı hesaplar ile 6 aya kadar (6 ay dahil) vadeli hesaplarda %18, - 1 yıla kadar (1 yıl dahil) vadeli hesaplarda %15, - 1 yıldan uzun vadeli hesaplarda %13, 1.2. TL mevduatlara ödenen faizlerden - Vadesiz ve ihbarlı hesaplar ile 6 aya kadar (6 ay dahil) vadeli hesaplarda % 15, - 1 yıla kadar (1 yıl dahil) vadeli hesaplarda %12, - 1 yıldan uzun vadeli hesaplarda %10, oranında stopaja tabi. 2. 02.01.2013 tarihinden önce açılmış olan döviz tevdiat ve TL mevduat hesaplarına ödenen faizler vadeye bakılmaksızın % 15 oranında stopaja tabi.	1. 02.01.2013 tarihinden itibaren açılan veya vadesi yenilenen; 1.1.Döviz tevdiat hesaplarına ödenen faizlerden - Vadesiz ve ihbarlı hesaplar ile 6 aya kadar (6 ay dahil) vadeli hesaplarda %18, - 1 yıla kadar (1 yıl dahil) vadeli hesaplarda %15, - 1 yıldan uzun vadeli hesaplarda %13, 1.2. TL mevduatlara ödenen faizlerden - Vadesiz ve ihbarlı hesaplar ile 6 aya kadar (6 ay dahil) vadeli hesaplarda % 15, - 1 yıla kadar (1 yıl dahil) vadeli hesaplarda %12, - 1 yıldan uzun vadeli hesaplarda %10, oranında stopaja tabi. 2. 02.01.2013 tarihinden önce açılmış olan döviz tevdiat ve TL mevduat hesaplarına ödenen faizler vadeye bakılmaksızın % 15 oranında stopaja tabi.

	- Stopaj nihai vergidir. - Beyan edilmez.	- Stopaj nihai vergidir. - Beyan edilmez.
OFF-SHORE MEVDUAT FAİZ GELİRLERİ	- Mevduat yurt dışında yapıldığından stopaja tabi değil. - Elde edilen faiz gelirinin 1.400 TL'lik beyan sınırını (2014 yılı için) aşması halinde, gelirin tamamı gelir vergisi beyannamesi ile beyan edilecek.	- Stopaja tabi değil. - Beyan edilmez.
MENKUL KIYMET YATIRIM FONU KATILMA BELGELERİNDEN ELDE EDİLEN KAR PAYLARI	- Hisse senedi yoğun fonlardan 18.05.2012 tarihinden itibaren sağlanan kazançlar % 0, diğerlerinden sağlanan kazançlar % 10 oranında stopaja tabi. - Stopaj nihai vergidir. - Beyan edilmez. - Sürekli olarak portföyünün en az % 51'i İMKB'de işlem gören hisse senetlerinden oluşan yatırım fonlarının, bir yıldan fazla süreyle elde tutulan katılma belgelerinin elden çıkarılmasından sağlanan kazançlar üzerinden stopaj yapılmaz. Bu gelirler beyan da edilmez.	-Hisse senedi yoğun fonlardan 18.05.2012 tarihinden itibaren sağlanan kazançlar % 0, diğerlerinden sağlanan kazançlar % 10 oranında stopaja tabi. - Stopaj nihai vergidir. - Beyan edilmez. -Sürekli olarak portföyünün en az % 51'i İMKB'de işlem gören hisse senetlerinden oluşan yatırım fonlarının, bir yıldan fazla süreyle elde tutulan katılma belgelerinin elden çıkarılmasından sağlanan kazançlar üzerinden stopaj yapılmaz. Bu gelirler beyan da edilmez.
BORSA YATIRIM FONLARI	-Hisse senedi yoğun fonlardan 18.05.2012 tarihinden itibaren	- Hisse senedi yoğun fonlardan 18.05.2012 tarihinden itibaren

KATILMA BELGELERİNİN ALIM SATIM KAZANÇLARI	sağlanan kazançlar % 0, diğerlerinden sağlanan kazançlar % 10 oranında stopaja tabi - Stopaj nihai vergidir. - Beyan edilmez. -Sürekli olarak portföyünün en az % 51'i İMKB'de işlem gören hisse senetlerinden oluşan yatırım fonlarının, bir yıldan fazla süreyle elde tutulan katılma belgelerinin elden çıkarılmasından sağlanan kazançlar üzerinden stopaj yapılmaz. Bu gelirler beyan da edilmez.	sağlanan kazançlar % 0, diğerlerinden sağlanan kazançlar % 10 oranında stopaja tabi - Stopaj nihai vergidir. - Beyan edilmez. -Sürekli olarak portföyünün en az % 51'i İMKB'de işlem gören hisse senetlerinden oluşan yatırım fonlarının, bir yıldan fazla süreyle elde tutulan katılma belgelerinin elden çıkarılmasından sağlanan kazançlar üzerinden stopaj yapılmaz. Bu gelirler beyan da edilmez
ÖZEL SEKTÖR TAHVİLİ (TAHVİL, VARLIĞA DAYALI MENKUL KIYMET, FİNANSMAN BONOSU) FAİZ GELİRİ 1.1.2006 tarihinden SONRA ihraç edilmiş olanlar	1)Türkiye'de ihraç edilenlerden elde edilen faiz geliri; - %10 oranında stopaja tabi. - Stopaj nihai vergidir. - Beyan edilmez. 2)Tam mükellef kurumlar tarafından yurt dışında ihraç edilen tahvillerden elde edilen faiz gelirlerine, ihracı gerçekleştiren tam mükellef kurumlar tarafından aşağıda bulunan oranlarda stopaj yapılır; -Vadesi 1 yıla kadar olan tahvil faizlerinden % 10,	1)Türkiye'de ihraç edilenlerden elde edilen faiz geliri; - % 10 oranında stopaja tabi. - Stopaj nihai vergidir. - Beyan edilmez. 2) Tam mükellef kurumlar tarafından yurt dışında ihraç edilen tahvillerden elde edilen faiz gelirlerine, ihracı gerçekleştiren tam mükellef kurumlar tarafından aşağıda bulunan oranlarda stopaj yapılır; -Vadesi 1 yıla kadar olan tahvil

	- Vadesi 1 yıl ile 3 yıl arası olan tahvil faizlerinden %7, - Vadesi 3 yıl ile 5 yıl arası olan tahvil faizlerinden % 3, - Vadesi 5 yıl ve daha uzun olan tahvil faizlerinden %0 -Yabancı para cinsinden ihraç edilen tahvillerin itfasında oluşan anapara kur farkı gelir sayılmaz. -Elde edilen faiz gelirlerinin, stopaja tabi tutulmuş diğer menkul ve gayrimenkul sermaye iratları ile birlikte 27.000 TL’lik beyan sınırını (2014 yılı için) aşması durumunda, gelirin tamamı beyan edilir. -Beyanname verilmesi durumunda ödenen stopaj beyanname üzerinde hesaplanan gelir vergisinden mahsup edilebilir.	faizlerinden % 10, - Vadesi 1 yıl ile 3 yıl arası olan tahvil faizlerinden %7, - Vadesi 3 yıl ile 5 yıl arası olan tahvil faizlerinden % 3, - Vadesi 5 yıl ve daha uzun olan tahvil faizlerinden %0 - Stopaj nihai vergidir. - Beyan edilmez.
ÖZEL SEKTÖR TAHVİLİ (TAHVİL, VARLIĞA DAYALI MENKUL KIYMET, FİNANSMAN BONOSU) ALIM	1)Türkiye’de ihraç edilenlerden elde edilen alım-satım kazançları; - %10 oranında stopaja tabi. - Stopaj nihai vergidir. - Beyan edilmez.	1)Türkiye’de ihraç edilenlerden elde edilen alım-satım kazançları; - %10 oranında stopaja tabi. - Stopaj nihai vergidir. - Beyan edilmez.

SATIM KAZANÇLARI 1.1.2006 tarihinden SONRA ihraç edilmiş olanlar	2) Tam mükellef kurumlar tarafından yurt dışında ihraç edilen tahvillerden elde edilen alım-satım kazançları; - Stopaja tabi değil. - Alım satım kazancı Türk Lirası bazında hesaplanır. - ÜFE artış oranının % 10 veya üzerinde olması şartıyla, iktisap bedeli elden çıkarıldığı ay hariç olmak üzere ÜFE artış oranında artırılabilir. - Alım satım zararları, alım satım karlarına mahsup edilir. (1) - Kazancın tutarı ne olursa olsun beyan edilir.	2) Tam mükellef kurumlar tarafından yurt dışında ihraç edilen tahvillerden elde edilen alım-satım kazançları; - Stopaja tabi değil. - Beyan edilmez.
VADELİ İŞLEM VE OPSİYON İŞLEMLERİNDEN ELDE EDİLEN KAZANÇLAR 1.1.2006 tarihinden SONRA yapılan işlemlere ilişkin kazançlar için	1) VOB'da ve VOB dışında banka ve aracı kurum aracılığıyla; a) Hisse senetlerine veya hisse senedi endekslerine dayalı kontratlardan elde edilen kazançlar; - %0 oranında stopaja tabi. - Stopaj nihai vergidir. - Beyan edilmez b) Diğer kontratlardan sağlanan kazançlar - %10 oranında stopaja tabi.	1) VOB'da ve VOB dışında banka ve aracı kurum aracılığıyla; a) Hisse senetlerine veya hisse senedi endekslerine dayalı kontratlardan elde edilen kazançlar; - %0 oranında stopaja tabi. - Stopaj nihai vergidir. - Beyan edilmez b) Diğer kontratlardan sağlanan kazançlar - %10 oranında stopaja tabi.

	- Stopaj nihai vergidir. - Beyan edilmez	- Stopaj nihai vergidir. - Beyan edilmez
YURTDIŞINDA YERLEŞİK KURUMLARCA YURTDIŞINDA OLUŞTURULAN YATIRIM FONLARI KATILMA BELGELERİNİN ALIM SATIM KAZANÇLARI 1.1.2006 tarihinden ÖNCE iktisap edilmiş olanlar	- Stopaja tabi değil. - Kazanç TL olarak hesaplanır. - Kazancın safi tutarının hesaplanması sırasında, iktisap bedeli, elden çıkarıldığı ay hariç olmak üzere ÜFE artış oranıyla endekslenebilir. - Enflasyon indirimi uygulanmaz. - Alım satım zararları, alım satım karlarına mahsup edilir. (1) - Diğer alım satım kazançlarıyla birlikte 21.000 TL'lik istisna tutarını (2013 yılı için) aşan kısım beyan edilir.	- Stopaja tabi değil. - İşlem Türkiye'de yapılmışsa veya ödeme Türkiye'de yapılmışsa, kazançlar Türkiye'de vergilendirilir. - Kur farkından doğan kazançlar vergiye tabi değildir. - Enflasyon indirimi uygulanmaz. - Diğer alım satım kazançlarıyla birlikte 21.000 TL'lik istisna tutarını (2013 yılı için) aşan kısım beyan edilir.
YURTDIŞINDA YERLEŞİK KURUMLARCA YURTDIŞINDA OLUŞTURULAN YATIRIM FONLARI KATILMA BELGELERİNİN ALIM SATIM KAZANÇLARI	- Stopaja tabi değil. - Kazanç TL olarak hesaplanır. - Kazancın safi tutarının hesaplanması sırasında, iktisap bedeli, elden çıkarıldığı ay hariç olmak üzere ÜFE'deki artış % 10'u aştığı takdirde ÜFE artış oranıyla endekslenebilir. - Enflasyon indirimi uygulanmaz. - Alım satım zararları, alım satım karlarına mahsup edilir. (1)	- Stopaja tabi değil. - İşlem Türkiye'de yapılmışsa veya ödeme Türkiye'de yapılmışsa, kazançlar Türkiye'de vergilendirilir. - Kur farkından doğan kazançlar vergiye tabi değildir. - Enflasyon indirimi uygulanmaz. - 21.000 TL'lik istisna uygulanmaz.

1.1.2006 tarihinden SONRA iktisap edilmiş olanlar	- 21.000 TL'lik istisna uygulanmaz.	
ARACI KURULUŞ VARANTLARI	- İMKB'de işlem gören ve hisse senetlerine ve hisse senedi endekslerine dayalı aracı kuruluş varantlarından elde edilen kazançlar % 0 oranında stopaja tabi. - Diğer dayanak varlık ya da göstergelere dayalı olarak ihraç edilmiş varantlardan elde edilen kazançlar %10 oranında stopaja tabi. - Stopaj nihai vergidir. - Beyan edilmez.	- İMKB'de işlem gören ve hisse senetlerine ve hisse senedi endekslerine dayalı aracı kuruluş varantlarından elde edilen kazançlar % 0 oranında stopaja tabi. - Diğer dayanak varlık ya da göstergelere dayalı olarak ihraç edilmiş varantlardan elde edilen kazançlar %10 oranında stopaja tabi. - Stopaj nihai vergidir. - Beyan edilmez.

**EK 2: 2014 YILINDA TAM ve DAR MÜKELLEF KURUMLAR TARAFINDAN
ELDE EDİLEN MENKUL KIYMET GELİRLERİNİN BEYANI VE
VERGİLENDİRİLMESİ**

	TAM MÜKELLEF KURUM	DAR MÜKELLEF KURUM
HİSSE SENEDİ ALIM SATIM KAZANCI 1.1.2006 tarihinden ÖNCE iktisap edilmiş hisse senetleri	-Stopaja tabi değildir. -Kurumlar vergisine tabidir.(%20) -Kurumlar Vergisi Kanunundaki istisna şartlarının yerine getirilmesi halinde,kazancın %75'i kurumlar vergisinden istisna olur.	-Stopaja tabi değildir. -Kurumlar vergisine tabidir.(%20)15 gün içinde özel beyanname ile beyan edilir. -Kurumlar Vergisi sonrası kalan tutar %15 oranında gelir vergisi stopajına tabidir. - Kur farkından doğan kazançlar

		vergiye tabi değildir. - Alış bedeli elden çıkarıldığı ay hariç olmak üzere ÜFE artış oranıyla endekslenabilir.
HİSSE SENEDİ ALIM SATIM KAZANCI 1.1.2006 tarihinden SONRA iktisap edilmiş hisse senetleri	1) BIST’de işlem gören ; - Menkul kıymet yatırım ortaklığı hisse senetlerinden elde edilen kazançlar sermaye şirketleri için (4) için %0, diğer kurumsal yatırımcılar için %10 oranında stopaja tabidir. - Diğer hisse senetlerinin alım satım kazançları stopaj oranı %0’dır. - 1 yıldan fazla süreyle elde tutulan menkul kıymet yatırım ortaklığı hisse senetleri stopaja tabi değildir. - Kurumlar Vergisine tabidir. (%20) - Ödenen stopaj, beyanname üzerinde hesaplanan kurumlar vergisinden mahsup edilebilir. - Kurumlar Vergisi Kanunu’ndaki istisna şartlarının yerine getirilmesi halinde, kazancın %75’i kurumlar vergisinden istisna olur. 2) BIST’de işlem görmeyen hisse senedi alım satım işlemlerinden sağlanan kazançlar; - Stopaja tabi değildir. - Kurumlar Vergisine tabidir. (%20) - Kurumlar Vergisi Kanunun’daki	1) BIST’de işlem gören; - Menkul kıymet yatırım ortaklıkları hisse senetleri alım satım kazançları sermaye şirketleri(4) için %0, diğer kurumsal yatırımcılar için % 10 oranında stopaja tabidir. - Diğer hisse senetlerinin alım satım kazançları stopaj oranı %0’dır. - 1 yıldan fazla süreyle elde tutulan hisse senetlerinin elden çıkarılmasından sağlananlar stopaja tabi değildir. - Stopaj nihai vergidir. - Beyan edilmez. 2) BIST’de işlem görmeyen hisse senedi alım satım işlemlerinden sağlanan kazançlar; - Stopaja tabi değildir. - Kurumlar vergisine tabi olup, 15 gün içinde özel beyanname ile beyan edilir. (% 20). - Kurumlar vergisi sonrası kalan tutar %15 oranında kar dağıtımı stopajına tabidir.

	şartların yerine getirilmesi halinde,kazancın %75'ikurumlar vergisinden istisna olur.	- Kur farkından doğan kazançlar vergiye tabi değildir. - Alış bedeli elden çıkarıldığı ay hariç olmak üzere ÜFE artış oranıyla endekslenebilir.
HİSSE SENEDİ TEMETTÜ GELİRLERİ	-Stopaja tabi değildir. -Tam mükellef kurumlardan elde edilenler kurumlar vergisinden istisnadır.(Girişim sermayesi yatırım fonu katılma payları ile girişim sermayesi yatırım ortaklıklarının hisse senetlerinden elde ettikleri kar payları dışında diğer fon ve yatırım ortaklıklarının katılma payları ve hisse senetlerinden elde edilen kar payları bu istisnadan yararlanamaz.)	- Kar dağıtımı yapan kurum tarafından % 15 oranında stopaj yapılır. - Stopaj nihai vergidir. - Beyan edilmez.
MENKUL VE GAYRİ MENKUL YATIRIM ORTAKLIKLARI HİSSE SENETLERİ TEMETTÜ GELİRLERİ	-Stopaja tabi değildir. -Kurumlar vergisine tabidir.(%20)	- Kar dağıtımı yapan kurum tarafından stopaj yapılır (% 0). - Stopaj nihai vergidir. - Beyan edilmez.
DEVLET TAHVİLİ,HAZİNE BONOSU FAİZ	-Devlet Tahvili ve Hazine Bonosu faizlerinden elde edilen kazançlar sermaye şirketleri(4) için %0 diğer	- Devlet Tahvili ve Hazine Bonosu faizlerinden elde edilen kazançlar sermaye şirketleri(4) için %0, diğer

GELİRLERİ 1.1.2006 tarihinden SONRA ihraç edilmiş olanlar	kurumsal yatırımcılar için %10 oranında stopaja tabidir. - Kurumlar vergisine tabidir.(%20) -Ödenen stopaj, beyanname üzerinde hesaplanan kurumlar vergisinden mahsup edilebilecektir.	kurumsal yatırımcılar için ise %10 oranında stopaja tabidir. - Stopaj nihai vergidir. - Beyan edilmez.
DEVLET TAHVİLİ,HAZİNE BONOSU ALIM SATIM KAZANÇLARI 1.1.2006 tarihinden SONRA ihraç edilmiş olanlar	-Devlet Tahvili ve Hazine Bonosu alım satım kazançları sermaye şirketleri(4) için %0 diğer kurumsal yatırımcılar için %10 oranında stopaja tabidir. - Kurumlar vergisine tabidir.(%20) -Ödenen stopaj, beyanname üzerinde hesaplanan kurumlar vergisinden mahsup edilir.	- Devlet Tahvili ve Hazine Bonosu alım satım kazançları sermaye şirketleri(4) için %0, diğer kurumsal yatırımcılar için ise %10 oranında stopaja tabidir. - Stopaj nihai vergidir. - Beyan edilmez.
HAZİNE MÜSTEŞARLIĞI TARAFINDAN İHRAÇ EDİLEN EUROBONDLARI N FAİZ GELİRLERİ	- %0 oranında stopaja tabidir. - Kurumlar vergisine tabidir.(%20)	- %0 oranında stopaja tabidir . - Beyan edilmez.
HAZİNE MÜSTEŞARLIĞI TARAFINDAN İHRAÇ EDİLEN	-Stopaja tabi değildir. - Kurumlar vergisine tabidir.(%20)	- Stopaja tabi değildir. - Beyan edilmez.

EUROBONDLARI N ALIM SATIM KAZANÇLARI 1.1.2006 tarihinden ÖNCE ihraç edilmiş olanlar		
HAZİNE MÜSTEŞARLIĞI TARAFINDAN İHRAÇ EDİLEN EUROBONDLARI N ALIM SATIM KAZANÇLARI 1.1.2006 tarihinden SONRA ihraç edilmiş olanlar	- Stopaja tabi değildir. - Kurumlar vergisine tabidir. (%20)	- Stopaja tabi değildir. - Beyan edilmez.
REPO GELİRLERİ	- %15 oranında stopaja tabidir. - Kurumlar vergisine tabidir. (%20) - Ödenen stopaj, beyanname üzerinde hesaplanan kurumlar vergisinden mahsup edilir.	- %15 oranında stopaja tabidir. - Stopaj nihai vergidir. - Beyan edilmez.
MEVDUAT FAİZLERİ (TL ve DTH)	- Vadesiz ve ihbarlı hesaplar ile 6 aya kadar (6 ay dahil) vadeli hesaplarda %15 - 1 yıla kadar (1 yıl dahil) vadeli hesaplarda %12 - 1 yıldan uzun vadeli hesaplarda %10 oranında stopaja tabidir.	A) TL cinsinden mevduat faizleri; - Vadesiz ve ihbarlı hesaplar ile 6 aya kadar (6 ay dahil) vadeli hesaplarda %15, - 1 yıla kadar (1 yıl dahil) vadeli hesaplarda %12, - 1 yıldan uzun vadeli hesaplarda %10

	B)Döviz tevdiat hesaplarına yürütülen faizler; - 1 yıla kadar(1 yıl dahil) vadeli hesaplarda %15 - 1 yıldan uzun vadeli hesaplarda %13 oranında stopaja tabidir. - Kurumlar vergisine tabidir.(%20) - Ödenen stopaj, beyanname üzerinde hesaplanan kurumlar vergisinden mahsup edilir.	oranında stopaja tabidir. B) Döviz tevdiat hesaplarına yürütülen faizler; - Vadesiz ve ihbarlı hesaplar ile 6 aya kadar (6 ay dahil) vadeli hesaplarda %18, - 1 yıla kadar (1 yıl dahil) vadeli hesaplarda %15, - 1 yıldan uzun vadeli hesaplarda %13 oranında stopaja tabidir. - Stopaj nihai vergidir. - Beyan edilmez.
OFF-SHORE MEVDUAT FAİZ GELİRLERİ	-Mevduatın yurtdışında yapılması nedeniyle stopaj bulunmamaktadır. - Kurumlar vergisine tabidir.(%20)(Yurtdışında ödenen vergile mahsup edilebilir.)	- Stopaja tabi değildir. - Beyan edilmez.
MENKUL KIYMET YATIRIM FONU KATILMA BELGELERİNDE N ELDE EDİLEN KAR PAYLARI	-Sermaye şirketleri(4) tarafından elde edilen kazançlar %0 diğer kurumsal yatırımcılar için %10 oranında stopaja tabidir. -Hisse senedi yoğun fon niteliğinde haiz yatırım fonu katılma belgeleri ve borsa yatırım fonu katılma belgelerinden elde edilen kazançlar %0 oranında stopaja tabidir. - Ödenen stopaj, beyanname üzerinde hesaplanan kurumlar	- Sermaye şirketleri(4) tarafından elde edilen kazançlar %0, diğer kurumsal yatırımcıların kazançları ise % 10 oranında stopaja tabidir. - Hisse senedi yoğun fon niteliğine haiz yatırım fonu katılma belgeleri ve borsa yatırım fonu katılma belgelerinden elde edilen kazançlar %0 oranında stopaja tabidir. - Stopaj nihai vergidir. - Beyan edilmez.

	vergisinden mahsup edilir. -Sürekli olarak portföyünün en az %51'i BIST'de işlem gören hisse senetlerinden oluşan yatırım fonlarının ,bir yıldan fazla süreyle elde tutulan katılma belgelerinin elden çıkarılmasından sağlanan kazançlar üzerinden stopaj yapılmaz. - Kurumlar vergisine tabidir.(%20)	- Sürekli olarak portföyünün en az % 51'i BIST'de işlem gören hisse senetlerinden oluşan yatırım fonlarının, bir yıldan fazla süreyle elde tutulan katılma belgelerinin elden çıkarılmasından sağlanan kazançlar üzerinden stopaj yapılmaz. Bu gelirler beyan da edilmez.
BORSA YATIRIM FONLARI KATILMA BELGELERİNİN ALIM SATIM KAZANÇLARI	-Sermaye şirketleri(4) tarafından elde edilen kazançlar %0 diğer kurumsal yatırımcılar için %10 oranında stopaja tabidir. - Ödenen stopaj, beyanname üzerinde hesaplanan kurumlar vergisinden mahsup edilir. -Sürekli olarak portföyünün en az %51'i BIST'de işlem gören hisse senetlerinden oluşan yatırım fonlarının ,bir yıldan fazla süreyle elde tutulan katılma belgelerinin elden çıkarılmasından sağlanan kazançlar üzerinden stopaj yapılmaz. - Kurumlar vergisine tabidir.(%20)	- Sermaye şirketleri(4)* tarafından elde edilen kazançlar %0, diğer kurumsal yatırımcıların kazançları ise % 10 oranında stopaja tabidir. - Stopaj nihai vergidir. - Beyan edilmez. - Sürekli olarak portföyünün en az % 51'i BIST'de işlem gören hisse senetlerinden oluşan yatırım fonlarının, bir yıldan fazla süreyle elde tutulan katılma belgelerinin elden çıkarılmasından sağlanan kazançlar üzerinden stopaj yapılmaz. Bu gelirler beyan da edilmez.
ÖZEL SEKTÖR TAHVİLİ FAİZ	- %10 oranında stopaja tabidir. - Kurumlar vergisine tabidir.(%20)	- %10 oranında stopaja tabidir - Stopaj nihai vergidir.

GELİRİ 1.1.2006 tarihinden ÖNCE ihraç edilmiş olanlar	- Ödenen stopaj, beyanname üzerinde hesaplanan kurumlar vergisinden mahsup edilir.	- Beyan edilmez.
ÖZEL SEKTÖR TAHVİLİ FAİZ GELİRİ 1.1.2006 tarihinden SONRA ihraç edilmiş olanlar	A)Türkiye’de satılan tahviller; -Sermaye şirketleri(4) tarafından elde edilen kazançlar %0 diğer kurumsal yatırımcılar için %10 oranında stopaja tabidir. B)Yurtdışında satılan tahviller; - Tam mükellef kurumlar tarafından yurtdışında satılan(5) tahvillerin vadesi 1 yıla kadar olanlardan elde edilen faizler %10, vadesi 1 yıl (1 yıl dahil) ile 3 yıl arası olanlardan elde edilen faizler %7, vadesi 3 yıl (3 yıl dahil) ile 5 yıl arası olanlardan elde edilen faizler %3, vadesi 5 yıl (5 yıl dahil) ve daha uzun olanlardan elde edilen faizler %0 oranında stopaja tabidir. - Kurumlar vergisine tabidir (% 20). - Ödenen stopaj beyanname üzerinde hesaplanan kurumlar vergisinden mahsup edilebilir.	A)Türkiye’de satılan tahviller; - Sermaye şirketleri(4) tarafından elde edilen kazançlar %0, diğer kurumsal yatırımcıların kazançları ise % 10 oranında stopaja tabidir. B) Yurtdışında satılan tahviller; - Tam mükellef kurumlar tarafından yurtdışında satılan(5) tahvillerin vadesi 1 yıla kadar olanlardan elde edilen faizler %10, vadesi 1 yıl (1 yıl dahil) ile 3 yıl arası olanlardan elde edilen faizler %7, vadesi 3 yıl (3 yıl dahil) ile 5 yıl arası olanlardan elde edilen faizler %3, vadesi 5 yıl (5 yıl dahil) ve daha uzun olanlar- dan elde edilen faizler %0 oranında stopaja tabidir. - Stopaj nihai vergidir. - Beyan edilmez.
ÖZEL SEKTÖR TAHVİLİ ALIM SATIM	- Stopaja tabi değildir. - Kurumlar vergisine tabidir (% 20).	- Stopaja tabi değildir. - Alış bedeli elden çıkarıldığı ay hariç olmak üzere ÜFE artış oranıyla

KAZANÇLARI 1.1.2006 tarihinden ÖNCE ihraç edilmiş olanlar		endekslenebilir. - Kurumlar vergisine tabi olup 15 gün içinde özel beyanname ile beyan edilir. (% 20). - Kurumlar vergisi sonrası kalan tutar % 15 oranında gelir vergisi stopajına tabi. - Kur farkından doğan kazançlar vergiye tabi değildir.
ÖZEL SEKTÖR TAHVİLİ ALIM SATIM KAZANÇLARI 1.1.2006 tarihinden SONRA ihraç edilmiş olanlar	A)Türkiye’de satılan tahviller; - Sermaye şirketleri(4) tarafından elde edilen kazançlar %0, diğer kurumsal yatırımcıların kazançları ise % 10 oranında stopaja tabidir. - Kurumlar vergisine tabidir (% 20). - Ödenen stopaj beyanname üzerinde hesaplanan kurumlar vergisinden mahsup edilebilir. B) Yurtdışında satılan tahviller; - Stopaja tabi değildir. - Kurumlar vergisine tabidir(% 20).	A)Türkiye’de satılan tahviller; - Sermaye şirketleri(4) tarafından elde edilen kazançlar %0, diğer kurumsal yatırımcıların kazançları ise % 10 oranında stopaja tabidir. - Stopaj nihai vergidir. - Beyan edilmez. B) Yurtdışında satılan tahviller; - Stopaja tabi değildir. - Beyan edilmez.
VADELİ İŞLEM VE OPSİYON BORSALARINDA GERÇEKLEŞTİRİ LEN İŞLMELERİNDEN ELDE EDİLEN KAZANÇLAR	- Vadeli İşlem ve Opsiyon Borsası bünyesindeki hisse senet- lerine veya hisse senedi endekslerine dayalı konratlardan sağlanan kazançlar % 0 oranında stopaja tabidir. - Vadeli İşlem ve Opsiyon Borsası nezdinde yapılacak diğer işlemler	- Vadeli İşlem ve Opsiyon Borsası bünyesindeki hisse senet- lerine veya hisse senedi endekslerine dayalı konratlardan sağlanan kazançlar % 0 oranında stopaja tabidir. - Vadeli İşlem ve Opsiyon Borsası nezdinde yapılacak diğer işlemler dolayısıyla elde edilen kazançlar

	dolayısıyla elde edilen kazançlar sermaye şirketleri(4) için %0, diğer kurumsal yatırımcılar için ise %10 oranında stopaja tabidir. -Söz konusu kontratlar için verilen teminatlar üzerinden elde edilen nema faizleri %15 oranında stopaja tabidir. - Kurumlar vergisine tabidir (% 20). - Ödenen stopaj beyanname üzerinde hesaplanan kurumlar vergisinden mahsup edilir.	sermaye şirketleri(4) için %0, diğer kurumsal yatırımcılar için ise %10 oranında stopaja tabidir. -Söz konusu kontratlar için verilen teminatlar üzerinden elde edilen nema faizleri %15 oranında stopaja tabidir. -Stopaj nihai vergidir. -Beyan edilmez.
BİS'DE İŞLEM GÖREN VARAN TLARDAN ELDE EDİLEN GELİRLER	- Hisse senetlerine ve hisse senedi endekslerine dayalı olarak yapılan varan tlardan elde edilen gelirler %0 oranında stopaja tabidir. - BIST'de işlem gören diğer varlıklara dayalı olarak yapılan varan tlardan elde edilen gelirler sermaye şirketleri (4) için %0, diğer kurumsal yatırımcılar için ise %10 oranında stopaja tabidir. - Kurumlar Vergisine tabidir. (%20).	- Hisse senetlerine ve hisse senedi endekslerine dayalı olarak yapılan varan tlardan elde edilen gelirler %0 oranında stopaja tabidir. - BIST'de işlem gören diğer varlıklara dayalı olarak yapılan varan tlardan elde edilen gelirler sermaye şirketleri(4) için %0, diğer kurumsal yatırımcılar için ise %10 stopaja tabiidir. -Beyanname verilmez. Diğer gelirler için beyanname verilmiş ise BIST'de işlem gören varan tlardan elde edilen gelirler bu beyannamedeki gelirlere dahil edilmez.
BİS'DE İŞLEM GÖREN OPSİYON	-Hisse senetlerine ve hisse senedi endekslerine dayalı opsiyon	- Hisse senetlerine ve hisse senedi endekslerine dayalı opsiyon

SÖZLEŞMELERİ	sözleşmelerinden elde edilen kazançlarda stopaj oranı %0'dır. - BIST'de işlem gören ve diğer varlıklara dayalı olarak yapılan opsiyon sözleşmeleri dolayısıyla elde edilen kazançlar sermaye şirketleri(4) için %0, diğer kurumsal yatırımcılar için ise %10 oranında stopaja tabidir. - Kurumlar vergisine tabidir (% 20). - Ödenen stopaj beyanname üzerinde hesaplanan kurumlar vergisinden mahsup edilir.	sözleşmelerinden elde edilen kazançlarda stopaj oranı %0'dır. - BIST'de işlem gören ve diğer varlıklara dayalı opsiyon sözleşmeleri dolayısıyla elde edilen kazançlar sermaye şirketleri(4) için %0, diğer kurumsal yatırımcılar için ise %10 oranında stopaja tabidir. - Stopaj nihai vergidir. - Beyan edilmez.
KİRA SERTİFİKALARI FAİZ GELİRİ (1.1.2006 tarihinden SONRA ihraç edilen)	A) İhraç edilerek Türkiye'de satılan kira sertifikaları; - Kira sertifikalarından elde edilen faiz kazançları sermaye şirketleri(4) için %0, diğer kurumsal yatırımcılar için ise %10 oranında stopaja tabidir. B) Yurtdışında satılan kira sertifikaları; -Tam mükellef kurumlar tarafından ihraç edilerek yurtdışında satılan (6) kira sertifikalarının vadesi 1 yıla kadar olanlardan elde edilen faizler %10, vadesi 1 yıl (1 yıl dahil) ile 3 yıl arası olanlardan elde edilen faizler %7, vadesi 3 yıl (3 yıl dahil)	A) İhraç edilerek Türkiye'de satılan kira sertifikaları; - Kira sertifikalarından elde edilen faiz kazançları sermaye şirketleri(4) için %0, diğer kurumsal yatırımcılar için ise %10 oranında stopaja tabidir. B) Yurtdışında satılan kira sertifikaları; -Tam mükellef kurumlar tarafından ihraç edilerek yurtdışında satılan(6) kira sertifikalarının vadesi 1 yıla kadar olanlardan elde edilen faizler %10, vadesi 1 yıl (1 yıl dahil) ile 3 yıl arası olanlardan elde edilen faizler %7, vadesi 3 yıl (3 yıl dahil) ile 5 yıl arası olanlardan elde edilen

	ile 5 yıl arası olanlardan elde edilen faizler %3, vadesi 5 yıl (5 yıl dahil) ve daha uzun olanlardan elde edilen faizler %0 oranında stopaja tabidir. -Söz konusu stopaj, faiz ödemesini yapan ihraççı kurum tarafından yapılır. -Kurumlar vergisine tabi (% 20). - Ödenen stopaj beyanname üzerinde hesaplanan kurumlar vergisinden mahsup edilir.	faizler %3, vadesi 5 yıl (5 yıl dahil) ve daha uzun olanlardan elde edilen faizler %0 oranında stopaja tabidir. - Söz konusu stopaj, faiz ödemesini yapan ihraççı kurum tarafından yapılır. - Stopaj nihai vergidir. - Beyan edilmez.
KİRA SERTİFİKALARI FAİZ GELİRİ (1.1.2006 tarihinden SONRA ihraç edilen)	A)Türkiye’de satılan kira sertifikaları; - Kira sertifikalarından elde edilecek alım-satım kazançları sermaye şirketleri(4) için %0, diğer kurumsal yatırımcıların kazançları ise %10 oranında stopaja tabidir. - Kurumlar vergisine tabidir (% 20). - Ödenen stopaj hesaplanan kurumlar vergisinden mahsup edilebilir. B) Yurtdışında satılan kira sertifikaları; - Stopaja tabi değildir. - Kurumlar vergisine tabidir (% 20).	A)Türkiye’de satılan kira sertifikaları; - Kira sertifikalarından elde edilecek alım-satım kazançları sermaye şirketleri(4) için %0, diğer kurumsal yatırımcıların kazançları ise %10 oranında stopaja tabidir. - Stopaj nihai vergidir. - Beyan edilemez. B) Yurtdışında satılan kira sertifikaları; - Stopaja tabi değildir. - Beyan edilmez.

EK 3 : VERGİLERDE BEYAN (TARİH) VE ÖDEME ZAMANLARI:

Mükellefiyet Şekli veya Beyanname Türü	Beyanname Verme Süresi (Tarih Zamanı)	Ödeme Süresi
Gelir V. Beyannamesi	Mart ayının 25'inci günü akşamına kadar	1. Taksit Mart ayında 2. Taksit Temmuz ayında
Gelir V. Muhtasar Bey. (GVK. md. 94 gereğince verilen)	1. Genel olarak, kesintinin yapıldığı ayı takip eden ayın 23'üne kadar 2. Üç ayda bir verilen Beyannameler	1- 26'ncı günü akşamına kadar 2- Ocak, Nisan, Temmuz ve Ekim aylarının 26'ncı günü akşamına kadar
Kurumlar Vergisi Beyannamesi	Hesap döneminin kapandığı ayı takip eden 4'üncü ayın 25'inci gününe kadar (Genel olarak Nisan ayında)	Tek ödeme halinde Nisan ayında
Kurumlar V. Muhtasar (KVK. md.31.gereğince)	Kesintinin yapıldığı ayı takip eden ayın 23'üne kadar	26'ncı günü akşamına kadar
Katma Değer Vergisi Beyannamesi	Her bir aylık dönemi takip eden ayın 24'üne kadar	26'ncı günü akşamına kadar
Damga Vergisi	Ertesi ayın 23'üncü günü akşamına kadar	26'ncı günü akşamına kadar
Damga Vergisi - istihkaktan kesinti şekliyle ödeme	Ertesi ayın 23'üncü günü akşamına kadar	26'ncı günü akşamına kadar
Gider Vergisi Bildirimi	Ertesi ayın 15'inci günü akşamına kadar	Beyanname verme süresi içinde

Bu kitabın tüm yayın hakları Sermaye Piyasası Lisanslama Sicil ve Eğitim Kuruluşu A.Ş'ye aittir. Sermaye Piyasası Lisanslama Sicil ve Eğitim Kuruluşu A.Ş'nin izni olmadan hiç bir amaçla çoğaltılamaz, kopya edilemez, dijital ortama (bilgisayar, CD, disket vb) aktarılamaz.

Ekim 2014